

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
М.ӨТЕМІСОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ**

Ұлы Абайдың 175 жылдық мерейтойына арналған

**«АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ
МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖҮЙЕСІ»**

тақырыбындағы дәстүрлі VIII облыстық оқу-әдістемелік семинар

МАТЕРИАЛДАРЫ

22 қараша, 2019 жыл

Орал, 2019

ӘОЖ 82.1 (574)
КБЖ 84(5каз)
А13

Ұйымдастыру алқасы:

Тасмағамбетов Ә.С. – т.ғ.д., профессор, М.Өтемісов ат. БҚМУ ОӘЖ жөніндегі проректоры

Дәрішова Т.М. – п.ғ.к., доцент, М.Өтемісов ат. БҚМУ ОӘЖ жөніндегі проректоры

Муханбеткалиев А.С. – филология факультетінің деканы, филология ғылымының кандидаты

Сұлтаниязова И. С. – қазақ филологиясы кафедрасының меңгерушісі, философия докторы (PhD)

Сисенбаева Р. Ж. – қазақ филологиясы кафедрасының аға оқытушысы, магистр

Амантайова А.А. – М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің қазақтілі мен әдебиеті білім беру бағдарламасы бойынша І курс магистранты

А13 АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖҮЙЕСІ тақырыбындағы дәстүрлі VIII облыстық оқу-әдістемелік семинарматериалдары. – Орал: М.Өтемісов атындағы БҚМУ РБО, 2019. - 220б.

Жинаққа Ұлы Абайдың 175 жылдық мерейтойына арналған «**Абай шығармаларын жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқытудың әдістемелік жүйесі**» тақырыбындағы дәстүрлі VIII облыстық оқу-әдістемелік семинарға келіп түскен баяндамалар мен сабақ жоспарлары енген.

Семинар материалдары жинағына жаңартылған білім беру мазмұнында хакім Абай мұрасын меңгертудің әдістемелік жүйесі мен қазақ тілі мен әдебиетін оқытудың жаңаша тәсілдеріне арналған жоғары мектеп профессор-оқытушылары мен жас ғалымдардың ғылыми мақалалары мен мектептің озық тәжірибелі мұғалімдерінің сабақ жоспарлары енген.

АБАЙТАНУ КУРСЫН ТИІМДІ ӨТКІЗУ ЖОЛДАРЫ

Мақсат Д. Т.

Дариян мектеп-гимназия-интернаты,
қазақ тілі әдебиеті мұғалімі

Қазақ кім десе,қазақтың ақыны кім десе,қазақта данышпан кім ,дана кім дейтін болсақ, сөз жоқ, қазақтың санасына,аузына ең бірінші боп оралатынадам- Абай.Қай заман болмасын,қай кез болмасын Абайды зерттемеген адам кемде-кем.Абай құпиясы,Абайдың ақындық қуаты деп әркім өзінше зерттеді,зерттеп келеді .Бірақ сырын алғызатын Абай жоқ.Біздің бір білетініміз Абай қай заманда болса да, оның сөзі ескіретін емес.Адам санасы жаңғырған сайын,тереңдеген сайын Абайдың тұлғасы мұнартып асқақтай береді.[1]

Мемлекеттік тапсырыс бойынша Абайтану 2012 жылдан бастап жеке пән ретінде мектеп бағдарламаларына енгізілді, бірақ оқулығы не әдістемелік құралы қалыптасқан жоқ. Ең өкініштісі, М.Әуезов қалыптастырып кеткен Абайтану ғылымын тек зиялы қауым мен ғалымдар аясында зерттеп келеміз. Ал, жастардың Абайын, мектеп оқушыларының Абайын, баланың тілінде жеткізу қиындықтар туғызуда. Сондықтан да күні бүгінге дейін Абайтану оқулығы мен бағдарламасын, әдістемелік құралын жүйелі түрде қалыптастыра алмай келеміз.[2]

Ендігі уақытта мына ілім арқылы Абайды тану енді ғана басталады деп жар салудамыз,алайда бұл жұмыс жемісті болама, белгісіз.Жасыратыны жоқ, қазір дүйім жұрттың санасын тұрмыс билеген заман.Осындай олқылықтар орнын толтыру үшін жаңа әдіс түрлерін ұсынғым келеді.Дәл бүгінгі күнге дейін,нақты 7 жыл төңірегінде көпшілік педагогтар қауымы қалыптасқан жүйе,қалыптасқан әдістер төңірегінде «Абайтану» курсын өткізіп келеді,дегенменде біздің бір қателесетін жеріміз «Абай» бұл бір нақты қалыптасқан формуласы бар термин немесе ереже емес. Яғни құр мағлұмат жазғызып, түсінік сұрау немесе талдау емес.Себебі қазіргі таңда балалар көңілінен шығу,сұраныста болу- бұл бір кара терге түсіретін шаруа.Бұл жағдайға дәлел ,мұғалім 40-45 минут төңірегінде оқушы зейініне өздеріне пайдалы азық ұсынғысы келеді және ол оқушылыр да сол азықты түгелдерліктей қабылдап алғандай кейіп танытады.Ал сол сіз ұсынған ақпаратыңызды белгілі бір уақыт аралығында қайталап сұрайтын болсақ,түсінгенін және сол ақпаратты қайта айтып беретін оқушы кемде- кем.Бұл нәрседен мынадай түйін жасар едім, демек оқушы көзімен қарағанда бұл оқыту процесі қызық емес және тақырыпты түсінуге бар жан -тәнін салуға ынта -жігері болмауы.

Ендеше жаңа әдіс түрлеріне тоқталатын болсақ,бүгінгі күннен бастап осы әдістер бастама алар болса, тек қана қазіргі ауыр жасөспірімдер қатары ғана емес, алдағы уақытта түгел дерліктей оқушылардың қызығушылығы оянып, өте ұтымды әдістер қатарына енеріне шүбәсіз сенемін.Сонымен жаңа әдіс түрлерімен таныстырар болсам.

Бұл жаңа әдістерге мынадай атаулар беруді жөн көрдім:

1. «Образ» әдісі

2. «Кулп» әдісі

1." Образ" әдісі

Жүзеге асыру жүйесі:

Ең бірінші кезекте «Абайтану» курсын бастамас бұрын , оқушылар зейінінжаңа әдіс түріне қызығушылығын ояту.Осыдан соң жасалатын қадам мынадай болып жалғасын табады.Әр өткізілген сабақ сайын ,оқушыларға бөлім бойынша рөл бөліп беріліп сабағымызды театралды қойылым негізінде өткізу.Абайтану курсы еркін форматтағы қосымша сабақ болғандықтан дәл осы тұста мұғалімніңде бұл әдіске қосар үлесі зор.Яғни әдісті қолдану барысында мұғалім мен оқушы деген түсінікті алып тастаймыз себебі бұл жаңа формат жаңа леп.Неге? Не себепті? деген сұрақ туындары сөзсіз . «Образ»

әдісінің басты мақсаты оқушының елестетуіндегі қатып қалған жүйені жою. Әр оқушы Абайтану курсы басталатынын естігенде миларын тек мынадай ғана ой шарпиды, “Абайтану? Неге? Не үшін өтеміз? біз Абай жайында онсызда білеміз ғо” деген секілді. Ал жаңа әдісіміз осындай ойлау деңгейі қатарындағы оқушылардың назарын оң жаққа бұру, сабағымыздың қызықты әрі саналарында мықтап сақталатындай қалыптастырушы фактор енгізу. Сонымен жаңа әдісіміз несімен тиімді болмақ осыған бет бұрар болсақ. Ең бірінші, бірден іске асатын әрекет бұл осы күнге дейін қалыптасып келген оқыту жүйесін одан әрі жандандыра түсуі, оқушылар сұранысына ие болуы. Екінші күтілетін нәтиже сынып ішіндегі белсенді болмаған оқушылар қатарының ойының өзгеруі, сабаққа басым үңілуі. Үшіншісі есте сақтау қабілетінің едәуір жоғары деңгейге жетуі яғни өткізілген әр сабақтың процесі оқушы санасында мүмкіндігінше мәңгілікке сақталуы және кез-келген мезетте сұрақ туындаған сәтте мүдірмей жауап беруі. «Образ» әдісінің тағы да бір ерекшелігі бұл жерде кәдімгі мұғалім мен оқушы формасының болмауы, демек Абайтану курсы басталған уақыттан бастап мұғалім мен оқушының өздеріне берілген рөлдерде болуы. Сонымен қатар жүктелген рөлден сабақ соңына дейін шықпай барынша ойната білуі. Тағы да бір айта кететін жәйт «Образ» әдісін қолдану барысында күнделікті мектепте қалыптасқан “Саламатсындарма оқушылар” деп айтылатын сәлемдесу үрдісін белгілі бір уақытқа дейін тоқтата тұру. Себебі “Абайтану” курсы болғандықтан сол заманның мәдениетінде амандасу, тәлім тәрбиесін оқушы бойында сезінерліктей әсер қалдыру үлкен рөл атқарады. Белгілі бір тарау алып ішіндегі бөлімге мысал келтірейік. Мысал: “Бала Абай” тақырыбын алар болсақ, өзіміз үйреніп қалған жүйеге сүйенсек бұл тақырыпты тек қысқаша айтып өтеміз. Яғни Абай кішкентай кезінен өлең шығаруға поэзияға әуес болғанын, анасының әжесінің жәй адамдар болмағанын Абайдың Абай болуына себепші адамдардың бірі ретінде ғана түсіндіріп өтеміз. Қазіргі заманда қазіргі балалардың ойлау деңгейіне қарайтын болсақ бұндай жәй ғана түсіндірме әдіс мүлдем қызық емес, сол себептен бұл жерде «Образ» әдісі айтарлықтай ықпал тигізеді. Жаңа әдісіміз арқылы оқушылар арасынан бала Абайдың рөлін таңдап оның әжесінің, анасының және тағы да басқа кейіпкерлер тағайындау барысында оқушы назары, қызығушылығы әлдеқайдам артады деп нық сеніммен айта алам. “Абайтану” курсы жандандыру жолында бұл әдісті назарымызға алар болсақ болашақта өз жемісін берер деген үлкен үміт күтеміз.

Жаңа әдістің екінші түрі «Кулп» деп аталады. Не себепті «Кулп» деген атау? деп ойлайтын шығарсыз, бұл ғылыми тұрғыдан алғанда авиациялық термин. Ол былай іске асатын болады, сабақ басында жаңа әдіс түріне түсініктеме өткізіп, оқушыларды ұшақтағы адамдар деп ұшақта болатын бөліну әдісімен екі топқа бөлеміз. Яғни оқушылар эконом класс және бизнес класс болып екі жақты топ құрайды және өзара топтың көшбасшысын тандайды. Бұл әдістің түпкі мақсаты білім деңгейінің ойлау қабілеттілігін минимумнан максимумға дейін жеткізуі. Енді екі топты талқылайтын болсақ эконом класста білім деңгейі сәл төмен оқушылар олардың арасына оқу озаттарын кірістірсек, екінші топ бизнес класста оқу озаттары болуы. Дәл осы тұста ескеретін бір жәйт біз оқушылар арасын бөліп я жіктеу емес міне осы нәрседен қателеспейміз керек. «Кулп» әдісінің негізгі мақсаты эконом класстағы оқушылардың білім деңгейін бизнес классқа дейін жеткізу. Бұл әдіс барысында екі топқа да бірдей дәрежедегі тапсырмалар берілуі, тапсырма орындалу барысындағы топтардың жұмысты орындалу деңгейіне басым көңіл аударылуына осы әрекеттер арқылы оқушылар арасына жаңа тізім жасау. Айтқым келгені сатылы кезеңдер арқылы оқушылар қатарын екі классқа лайықты деңгейде бөлу. Міне осы әдіс арқылы сынып деңгейіне, сынып үлгеріміне едәуір әсер тигізеріне сөзсіз сенемін.

Әдебиеттер:

1. Бекболат Тілеуханов Абайтану сұхбат
2. 1968; Мырзахметов М., Мұхтар Әуезов және абайтану проблемалары.

«АБАЙ МҰРАСЫ – ҰРПАҚҚА ҰЛАҒАТ»

Габбасова А. С.

«Бәйтерек АББ Володар ЖОББМ» КММ-нің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

*Абай лебі, Абай үні, Абай тынысы - заман тынысы, халық үні.
Бүгін ол үн біздің де үнге қосылып, жаңғырып, жаңа өріс алып тұр.
Мұхтар Әуезов*

I. «Абай – дана, Абай - дара қазақта»

Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы ұлы ақын, ағартушы, жазба қазақ әдебиетінің, қазақ әдеби тілінің негізін қалаушы, философ, композитор, аудармашы, орыс және Еуропа мәдениетімен жақындасу арқылы қазақ мәдениетін жаңартуды көздеген реформатор.

Абайдың туып – өскен ортасы. Абай Құнанбаев 1845 жылы 10 тамызда бұрынғы Семей облысы, Абай аудандағы Шыңғыстау бөктерінде дүниеге келген. Абайдың өз әкесі Құнанбай, оның әкесі Өскембай, үшінші атасы Ырғызбай. Бұлардың барлығы да ру ішінде үлкен үстемдік жүргізген адамдар. Өскембай — Ырғызбайдың өзге балаларының ішінде ең дәмелісі болды. Абайдың рухани өсуіне ықпалы зор болған әжесі Зере [1].

Сөз танитын «қалың елі, қазағы» «Алтын хакім Абай» деп ардақтаған, Абай Құнанбайұлы - кең сахараның текті ақыны. «Әуелі өзіңнен асып кеткен ұл туғыз,...» деп әкесі айтқандай, текіден туып, жасында медреседе оқыған, кейін әкесімен бірге ел ісіне араласып, «өмір мектебінде» шындалған.

Абай әке қасында болған жылдарда ел билеуші би – болыстардың қулық сұмдықтарын, әлеуметтік теңсіздіктің, кертартпа салт- сананың зардаптарын айқын түсінді. Ру таластарының қым- қуыт дау жанжалына амалсыз араластырылған Абай әкесінің әділетсіздігімен қаталдығымен келісе алмай, көп істерге әкесінің ырқына көнбей әділ үкім шығарып отырған.

Абай поэзиясы – қазақ халқының ұлттық мақтанышы. Тек қана Абай өлеңдерінен қазақ даласының табиғаты, қазақ өмірінің шындығы, қазақ халқының сезім-сыры, арман-тілегі, ұлттық ерекшелік қасиеттері түгел көрініп, сезіледі. Ұлы ақын "Абайдың қазақ әдебиетіне XIX ғасырда және XX ғасырда еткен әсері аса мол. Абайдың өзін көрмей, сөзін оқу арқылы, естіп ұғыну арқылы, сол Абайдың өлеңдерінің үлгісінде әлеуметтік мәселеге, адамгершілік жайға, ағартушылық турасына арнап көп-көп өлеңдер жазған талай ақындар бар. Әсіресе, бұлардың саны, Абай шығармалары қазақ сахарасына жайыла бастаған сайын молая түскен", - дейді Мұхтар Әуезов. Абайдың қазақ әдебиеті алдындағы ұлы қызметі оның ұлттық әдебиетте шындық дегеннің не екеніне бірнеше рет көңіл аударып, оны тұңғыш аша білуі деуге болады. Ол - қазақ әдебиетінде әйелдердің тағдырына бірінші көңіл бөлген ақын. Оның кіршіксіз, таза, терең сезіміне үңілді, ананы, даналықты, достыққа берік адал сезімді жырлады. Абай кедей ақындардың күнкөріс кәсібіне айналып, бағасы түскен өлең сөзді өз биігіне қойып, оқырманның, тыңдаушының талғамын тәрбиелеуге белсенді араласты [6].

Абай ұлы ғұлама ақын, моралист – ойшыл, қазақ елінің, бүкіл түркі тектес халықтарының ортасынан шыққан әлемдік тұлға. Абайдың өмірі, істеген ісі, жазған өлеңдері мен сөздері өз халқының тағдырымен тығыз байланысып, оның болмыс-бітімінің айнасындай болып жатыр. Абай шығармасының сая бағында өсу, тәрбие алу – қазақ халқының бүгінгі ұрпақтарының алдағы тұрған міндеттерінің бірі [2].

Абай шығармашылығы уақыт озған сайын дәуір талабына сай әр қырынан өсіп, өркендеп отыратын асыл мұра болып ұрпақтар санасында орын алады. Абайға әр

оралған сайын «көкірек көзің ашылады», азаматтық ірілік пен адамдық ұғымдардың жаңа қырларына, сырларына жолыққандай боласың. Қазақ халқының алдында енді қазақтың Абайын әлемге таныту, оны Адамзаттың Абайына айналдыру тұр [3].

II. Негізгі бөлім. Абай мұрасы

1. Ұлы ақын ұлағатты

Дана Абай кестелі сұлу сөз бен келісті соны ойдың иесі, яки көркем әдебиеттің өшпейтін жарық жұлдызы ғана емес, ол сонымен қатар адам өмірі мен тірлік мәнінің Темірқазығындай. Бірақ, ақынды туғызған заманды кеңінен қарастырмайынша, оның асыл мұрасының тереңіне бойлау екіталай. Өзбек халқының зерттеуші ғалымы, ф.ғ.д., профессор А.Саади: «Абай қазақтың жалғыз ақыны ғана емес, ақындықтың үстіне Абай- қазақтың ояну дәуірін бастаушы ойшылдардың ең біріншісі» - деп атап көрсеткені мәлім. [8].

Тұңғыш елбасы айтқандай, ақын Абай әлемдік татулық пен ынтымаққа өз үлесін қосатын мәмілегер. Кешегі надан қараңғы заманда ғаламат тәуекелге бара алған ерекше парасат пен рух иесі. Ол күллі адамзаттың рухани сардарларының біріне айнала отырып халқын алға сүйреу үшін өзге жұрттың тірлігіне терең үңілді. Өзі өмір сүріп отырған «сырқат» қоғамды сауықтырудың жолдарын тынымсыз іздеп, шарқ ұрды және сол арқылы қазақтың жиырмасыншы ғасырдағы санасына тікелей әсер ете алды. Абай мұраты –ар-намыс пен адалдық, білім мен өнер, еңбек пен зейнет, ақиқат пен әділет ұраны біз үшін қазір де таптырмас. Темірқазық:

«Пайда ойлама, ар ойла
Талап қыл артық білуге.
Артық ғылым кітапта,
Ерінбей оқып көруге...

Немесе:

Сенбе жұртқа, тұрса да қанша мақтап,
Әуре етеді ішіне қулық сақтап.
Өзіңе сен, өзіңді алып шығар,
Еңбегің мен ақылың екі жақтап.

2. Абайдың музыкалық мұрасы

XIX ғасырда өмір сүрген ұлы ақын, композитор Абай музыка саласында да айта қалғандай мұра қалдырды. Музыка саласында жазба мәдениеттің болмауына қарамастан, Абай әндерінің бізге толық жеткен себебі, олардың халық жүрегінде сақталуға сапасы сай келетін шығармалар болғандығында .

Абай әндерінің өзгешелігі, әуендік, ырғақтық жақтарындағы жаңалықтарында, идеялық [мазмұнының ашықтығында](#), Абай әндері халықтық негізден нәр алғандықтан халық әндерімен тамырласып жатқандықтан нотаның жоқ кезінде-ақ ауыздан-ауызға тарап, халық игілігіне айналды. Ол орыстың әдет-ғұрып музыкасын, қала романстарын ести тыңдай отырып, олардан шығармашылық үлгі алды [1].

А.С.Пушкиннің «Евгений Онегинін» аударып «Татьяна хатына» деген өзінің әнін шығаруы, А.А.Дельвиг пен М.М.Глинканың «Сұрғылт тұманын» М.Ю.Лермонтовтың «Қараңғы түнде тау қалғыбын» аударып оларға ән шығарған. Абайдың музыкалық сөздігін байытуға әсер етті. Абай әнді ермек үшін де, қосыпша [кәсіп болсын деп те шығармаған](#), ол жан сырын тек поэзия тілі арқылы ғана жеткізуді місе тұтпай, сонымен бірге халқымен музыка тілінде тілдесуді жөн көрген. А.Затаевич 1925 ж. Абайдың бірнеше әнін нотаға түсіріп жариялады, 30-жылдарда композитор Л.Хамиди мен Б.Ерзакович 20-дан астам әнін нотаға түсірді. 1935 ж. Қазақ мемлекеттік зерттеу қоғамы Мәкен Мұхаметжанованың орындауымен 16 әнін нотаға жаздырды. (Абай әндері «Көзімнің қарасы» , «Сегізаяқ» т.б) Кәсіби композиторлар Абай әндері негізінде жеке аспаптарға (ұлт аспаптарға, симфониялық аспаптарға), шағын ансамбльдерге (три, квартет, квинтет) және үлкен

оркестрге арнап шығармалар жазды. Абай әндері «Абай» операсында да молынан орындалады [4].

Сазгерлік жағынан Абайдың музыкасы көп жанрлы. Онда драма, сатира, трагедия, әдет-ғұрыптық, жаратылыс, табиғат суретін бейнелейтін т.б. сан түрлі музыка бар. Абай күй жанрында да мұра қалдырған композитор. Оның «Торжорға», «Май түні», «Желдірме» атты үш күйі нотаға түсіріліп қазіргі домбырашы күйшілердің орындауында. Өр күйінің өзіндік шығу мазмұны тарихи дерек болып табылады. Абайдың ақындық даналығы өз аумағынан асып, алыс өңірлерге де жайылған. Жетісу жерінен Дәт деген кісі Абайға тор жорға атты сыйға тартқан. Тор жорғаның ерекше жүрісі Абайға қатты ұнаған. Содан туындаған күйі «Торжорға» деп аталады [5].

III. Баяндама жұмысының негізгі бағыты қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде Абай шығармаларын оқытудың әдіс-тәсілдері, сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастырудағы Абай шығармаларының тәрбиелік мәні. Қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында Абай атамyzдың баға жетпес мұрасын өскелең ұрпаққа үйрету, құндылығын жеткізу біздің міндетіміз. Өз тәжірибемде Абай атамyzдың мұраларын әртүрлі әдістер арқылы жеткіземін.

«Теңге» әдісі. Абай атамyzдың өмірінен орын алатын сандарды іріктеп аламыз.

175 - мерей той 45 – қара сөз
4 13 150 50 1845 30 10
20 теңгеде Абай атамyzдың бейнесі бейнеленген.

«Ту мен тіл» әдісі. Абай мұрасының өзге тілдерде танылуы. Бұл жерде пәнаралық байланысы бар.

Грузин тіліне аударған - Ш. Мchedlishvili

Қарақалпақ тіліне аударған - Ш. Сеитова

Қырғыз тіліне аударған - А. Токомбаева

Татар тіліне аударған - М. Максуд және . Арсланов

Француз тіліне аударған - Ғалымжан Мұқанов

Ағылшын тіліне аударған - А. Самохмалов

Түркмен тіліне аударған - А. Хайидова, . Касымова

Ұйғыр тіліне аударған - П. Исакова және М. Хамраева

«Абайдың ең жақын адамдары» қықаша мәлімет.

Абай – қазақтың ұлы ақыны.

Тобықты - Абайдың руы.

Гүлбадан - Абайдың қыз баласы

Шәке - Абайдың шәкірті, ағасының баласы

Жиренше - Абайдың жолдасы, би, шешен, екінші рет үйленуіне көмектескен

адам.

Оспан – Абайдың інісі

Қарашаш – Абайдың алғашқы махаббаты болған қыздың жеңгесі.

Шүкіман – Абайдың сүйген жарының шын аты.

Құнанбай – Абайдың әкесі.

Зере – Абайдың әжесі.

Ізғұтты – Құнанбайдың жиен інісі, ең сенімді адамдарының бірі.

Әйгерім – Абайдың сүйген жары, екінші әйелі.

Ділдә – Абайдың бәйбішесі.

Нұрғаным – Құнанбайдың төртінші әйелі.

Тұраш – Абайдың сүйікті әйелінен туған бала.

Ақылбай – Құнанбай мен кіші әйелінің тәрбиесінде өскен Абайдың баласы.

Күңке - Құнанбайдың бәйбішесі.

Тәкежан – Абайдың ағасы.

Ербол – Абайдың жан досы.

Тоғжан – Абайдың бойында алғашқы махаббат сезімін оятқан ару.

Бөкей – Абайдың сүйікті әйелінің әкесі.

Ұлжан – Абайдың шешесі.

Құдайберді – Құнанбайдың бәйбішесінен туған Абайдың жақсы көретін ағасы.

Алшынбай – Абайдың бәйбішесінің әкесі.

Мағауия – Абайдың баласы.

Әбдірахман - Абайдың баласы.

Қаражан – Абайдың жеңгесі.

Айқыз - Құнанбайдың үшінші әйелі.

«Данышпан үкілер» әдісі.

1. Мәтінмен жұмыс істеудің негіздері .мәтінен негізгі ұғымдарды тауып, оларды алфавиттік ретте жазыңыз.Мәтіннен сіз күтпеген, сіздің бұрынғы ұғымдарыңызға қарсы тұрған ақпаратты табыңыз.Сізге жаңалық болған ақпаратты жазыңыз.

2. Маңызды өмірлік даналық.Ойын бір сөйлеммен білдіріңіз.

3. Таныс және таныс емес.Мәтіннен сізге алдында таныс болған және мүлдем таныс емес ақпаратты табыңыз.

4. Иллюстрациялық бейнелеу.

Мәтіннің негізгі ойын сурет, сызба, карикатура т.б. арқылы бейнелеп көріңіз.

5. Үлгі боларлық қорытынды.

Оқыған мәтіннен келешекте қажет болатын маңызды қорытынды шығаруға бола ма?

6. Талқылауға арналған маңызды тақырыптар.

Сыныпта талқылауға тұрарлықтай, ерекше көңіл бөлуге болатын ойларды, пікірлерді табыңдар.

«Домино» әдісі.

Домино ойынындағыдай парақшалар таратылады. Сол парақшаларда сөздер жазылған. Сол сөздерді сөйлем етіп біріктіріп ереже шығару керек.

Абай поэзиясы – қазақ халқының ұлттық мақтанышы.

Мақтанышы, Абай, халқының, ұлттық, поэзиясы, – ,қазақ.

Сазгерлік жағынан Абайдың музыкасы көп жанрлы.

Абайдың, көп, Сазгерлік, жанрлы, жағынан, музыкасы.

«Суреттер сөйлейді» әдісі.

«Ұйықтап жатқан жүректі ән оятар» демекші, Абай атамыздың әндерін табамыз.

«Ән шырқайық» әдісі.(караокемен ақын әнін шырқау)

Абай әндерінің бірі «Желсіз түнде жарық айды»бәріміз бірге орындайық.

Абай қағидаларының бүгінгі біздің ұлттық саясатымызда алар орны ерекше. Ішкі-сыртқы саясатта да жауапты Абайдан табамыз. Абай мұрасын тануды бүгін дүниежүзілік өркениет ауқымында қарауды бастады. Бүкіл адамзаттық рухани биікке шыққан ойшылдың ұлт, дін, тілдегі айырмашылықтарға қарамай, «Адамзаттың бәрін сүй, бауырым деп» ең басты қағида – бірлікке, насихаттауы, жер бетіндегі барша адам баласына ортақ мүддені қорғайтын осы биік идеяны Абайға дейінгі ғұламалар да (Сократ, Платон, Конфуций, Аристотель) айтқан [7]. Әрдайым Абай тағылымын басшылыққа алатын тұңғыш Президент Н.Назарбаевтың сарабал саясаты бүкіл әлемге өнеге болып келеді. Абайдың арқасында Қазақстанды әлем танып, Қазақстан Абайымен мақтанып отыр. Сондықтан да «Абай деген бір өлшемнің екі басындағы шетін ұшқарылықтың азап-бейнеттен келіп, бір сәтті мезеттегі ұштасуы,.. жер тартылысының қуатты күші, адам қиялының қисын тауып кететін тегеуріні. Бұл –Ұлы даланың үстіндегі аспан күмбездерін өзінің алыпқа біткен қос иығымен көтеріп тұрған атлант» [2].

Абайдың даналығы, Әуезовтің ғұламалығы, Жамбылдың жырлары мен Құрманғазының күйлері, ғасырлар қойнауынан жеткен бабалар үні - бұлар біздің рухани мәдениетіміздің бір парасы ғана.

Абай отандық тарихымыз бен әдебиетімізде аса көрнекті орын алады. Абай қазақтың ұлттық жазба әдебиетінің негізін қалады. Абай есімі дүниежүзі халықтары әдебиетінде Шекспир, Пушкин, Гетелермен қатар тұрады. Ақынның мол әдеби мұрасы тек бір халықтың ғана емес, бүкіл адамзаттың рухани қазынасы саналады. Қазақстанда ұлы Абайдың есімі көптеген елді мекендер мен көшелерге, Алматы Ұлттық университетіне, Алматы қаласындағы Мемлекеттік академиялық опера және балет театрына берілген. Ұлы ақынның құрметіне Қазақстан мен Ресейде ескерткіштер орнатылған. Қазақстанның жоғарғы оқу орындарында Абай шығармашылығына арналған халықаралық және республикалық ғылыми конференциялар жыл сайын өткізіліп тұрады. Ұлы ақынның 150 жылдық мерейтойы 1995 жылы дүниежүзілік ЮНЕСКО көлемінде аталып өтті [1].

Абай ізінің кіршіксіз ақ жүрегін тербеткен сансыз ойларын тамаша шығармалары мен жалынды жырларының бетінен әр жолынан, әрбір сөзінен бізге соншама ыстық, соншама жарқын леп еседі. Ол өткен заманның, кешегі түркі дүниесінің соққан тынысы болса да бізге түсінікті, жүрегімізге қонымды Абай –лебі, Абай - үні, ана тынысы -

заман тынысы, халық үні. Абайдың жарқын бейнесі, жалынды жыры бізбен бірге мәңгі жасап келеді. [9].

Әдебиеттер:

1. «Даңқты адамдар» аруна баспасы, 2017 жыл
2. Анастасьев Н. «Абай», «Аударма» баспасы, 2010 жыл
3. Әуезов М.О. «Абайды білмек парыз ойлы жасқа» Алматы. «Санат» 1997 жыл
4. «Ата – анаға көз қуаныш» , «Қаламгер»баспасы, 2018 жыл
5. «Бес ғасыр жырлайды» Алматы «Жазушы» 1989 жыл.
6. Дала даналары Қазақстан даму институты 2001
7. Есім Ғ. «Абай туралы философиялық трактат», Алматы, «Қазақ университеті» 2004 жыл
8. Абай туралы естеліктер, «Қаламгер»баспасы, 2018 жыл
9. Абай Өлеңдер мен аудармалар, поэмалар, «Өлке» баспасы, Алматы 2012 жыл
10. <http://semeyleb.kz/vist/kaz/index.files/Page8587.htm>

«АБАЙ – РУХАНИ МҰРА, ТАУСЫЛМАЙТЫН ҚАЗЫНА» (АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДЫҢ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ)

Байжиенова А.О.

Орал қаласы, С.Сейфуллин атындағы
№11 ДБАМОҚМИК қазақ тілі мен әдебиеті
пәнінің жоғары санатты мұғалімі,
педагог – шебер

Әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруге ықпал ететін жаңаша білім мазмұнын құру – білім берудің өзекті мәселесі. Әдебиет пәні – оқушының ақыл-ойын, шығармашылығын дамытып, ойлау, сөйлеу әрекетінің дұрыс қалыптасуына бірден-бір әсер ететін пән. Әр оқушының көркем шығармаға сүйіспеншілігін арттырып, адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру, оның ынта-ықыласын ояту әдебиет пәні мұғаліміне жауапкершілік артады.

«Баланың ынтасын ояту үшін, оқытатын нәрседе бір жаңалық болу керек», - дейді Ж.Аймауытов.

Сондықтан әрбір сабаққа әдебиет пәні мұғалімі де, оқушы да жаңа тақырыпты өтуге үлкен психологиялық дайындықпен келуі керек. Заман ағымы мұғалімнен білім мазмұнын байыту үшін жаңа технологияларды игеруді талап етеді.

Республикамызға танымал жаңашыл ұстаз Қанипа Бітібаева «Технология – ең біріншіден диагностиканы басшылыққа алған жөн, жеке тұлғаға қарай бағытталған мақсатты, сапалы оқу әрекетін ұйымдастыру. Мұғалімнің басты міндеті дайын білімді, дағдыларды қайталайтын емес, шығармашылық бағытта жұмыс істейтін, ойлау қабілетімен ерекшеленетін, рухани бай, жан – жақты дамыған оқушыны қалыптастыру болып отыр.

Бұл жағдай әдебиет пәні мұғалімінен өмір талаптарына сай оқытудың бірнеше әдіс – тәсілдерін білуді талап етеді. Осы бағытта мұғалім төмендегідей жұмыстарды басшылыққа алған жөн.

1-ден тақырыпты меңгеруге дұрыс бағыт беру, тақырыпты игеру үшін оқушыны жетелейтін тәсілдерді орынды пайдалану.

2-ден уақытты ұтымды пайдалануға қол жеткізу.

3-ден пәндік білімді өмірмен байланыстыра білу сияқты іс – әрекеттерді ұйымдастыра білу.

Тақырыпты меңгеру барысында мұғалім мен оқушы екеуара қатынасқа түседі. Сабақ барысында тақырыптық сұхбаттың мазмұны да, түрі де өзгеріп отырады. Тақырыпқа байланысты басталған диалог көп нәрсені қамти отырып, мұғалім де, оқушы да шығармашылық табысқа қол жеткізеді. Өмірге қажеттіні іздеп табу шығармашылық арқылы жүзеге асатын жұмыстың нәтижесі деуге болады. Оқушының дүниетанымын, мәдени талғамын қалыптастыру, тәрбиелеу жауапты іс. Мұғалім – бұл істе қызмет атқаратын адам.

Сондықтан тақырыпты өтуге дайындалу барысында оқушының жас ерекшелігін, сана – сезімін, ерік – жігерін жаңа сабақты меңгеруге, қорытынды ой шығаруға бағытталған жұмыстар ескерілуі керек. Әдебиет сабағының мақсаты оқушыға тақырыпты меңгеру үшін бағыт – бағдар сілтеу арқылы жоғары нәтижеге қол жеткізу.

Оқушыға жаңа тақырыпты меңгерту үшін мұғалім нені білуі керек:

1. Жаңа тақырыптың қажеттілігі мен көкейкестілігін анықтау.
2. Жаңа тақырып мазмұнын сұрақтарға сыйғызып, сол сұрақтар арқылы оқушының ой – пікірін тыңдау.
3. Шәкірт ойына қозғау салу және сұрақтар арқылы жүйелі дұрыс ойлауға, сөйлеуге үйретеді.

Оқушының міндеті:

1. Мұғалімнің сұрағына тиянақты жауап беру, сол арқылы түсінік қалыптастыру.
 2. Сұрақтарға дәлелдеулермен жауап беру, ой – пікір, көзқарасын қалыптастыру.
 3. Тақырып бойынша қорытынды жасап, дұрыстығын дәлелдей білу
- Осы мұғалім мен оқушы арасындағы іс – әрекет тиянақты жүзеге асса, сабақ тиімді әдіс арқылы жүзеге асты деп толық айтуға болады.

Сондықтан сабақтарымда әртүрлі әдіс – тәсілдерді пайдалана отырып, оқушыларды ұшқыр ойлауға, көркем әдеби тілмен сөйлеуге бағыттап отырамын.

Сабақ барысында оқушылардың бұрынғы білетінін жаңа біліммен ұштастыра отырып, белгілі бір идеяны қабылдап, оны зерттеп, салыстыра отырып, сол идеяға көзқарасын анықтаймын.

Бүгінгі көрсететін «Абай – рухани мұра, таусылмайтын қазына» атты 10^а сыныбында өткізілген ашық сабағымда сын тұрғысынан ойлау технологиясын пайдаландым. Бұл технология ұжымдық жұмыс істеуде оқушылардың сыйластығын арттыруға, пікір айтуға, көзқарасын қалыптастыруға, түйін түюге, өз бетімен тұжырымдар жасауға нәтижелерге қол жеткізеді.

Бұл технологияның I кезең – қызығушылықты ояту.

II кезең – мағынаны тану.

III кезең – ой толғаныс кезеңінен тұрады.

Сын тұрғысынан ойлау адамның түсіну қабілеттілігін, өзінің білетіні мен ойын саралай білуді талап етеді. Мұғалімнің міндеті өз ойын, пікірін айтқысы келген оқушыны тыңдау, қате пікірді жоққа шығармай, өзара пікір алысу барысында түзету.

Сабақтың тақырыбы: «Абай - рухани мұра, таусылмайтын қазына»

Сыныбы: 10а сынып.

Ұлы Абайдың шығармашылық мұрасы – халқымыздың ғасырлар бойы маңызын жоймайтын рухани мұрасы. Бұл күнде Абай сөзі әр адамның ағзасына ана сүтімен бірге дариды десек артық айтылғандық емес. Иmandылық ережесін әр кезеңнің жас ұрпағы санасына Абай қазынасының нәрлі бұлағынан сіңіретін болады.

Азаматтықтың үлкен жасындағы өзінің алдынан көлденең тартылған әрбір сұраққа ол тиісті жауапты ең алдымен Абай мұрасынан іздеп, Абай даналығынан табатын болады.

Осы бағытта өткізілген «Абай – рухани мұра, таусылмайтын қазына» ашық сабағы оқушыларды өлеңді талдай білуге, Абайдың қара сөздерінің мән – мағынасын ашып, даналық ойына өз пікірлерін білдіруге үйретеді.

Сабақтың мақсаты:

а) *білімділік* – оқушылардың Абай ақынның адам болуға үндеген өлеңдерін, даналық сөздерін, шығармашылығын қалай меңгергендігін білу, өлеңдері мен қарасөздері арқылы баланың ойына қозғау салу, шығармашылық жұмысқа баулу.

ә) *тәрбиелік* – Абайдың нақыл сөздері мен өлеңдері арқылы ұрпақ жүрегіне адамгершілік қасиеттерін сіңіру егеменді елдің ертеңгі жан – жақты жетілген адам атына лайықты Абай ұрпақтары екендігін мақтан тұту, ұлы ақынға деген ұрпақтың сүйіспеншілігін дамыту.

б) *дамытушылық* – оқушының ой еркіндігін, эстетикалық сезімін ояту, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру, өздігінен іздену, ой – өрісін дамыту.

Сабақтың түрі:Әдеби – сазды.

Сабақтың әдісі: Аралас.

Пәнаралық байланыс: Тарих, музыка, тіл, этика.

Сабақтың көрнекілігі: Интерактивтік тақта, слайдтар.

Сабақтың жабдықталуы:

1. Абай шығармаларын оқыту мәселелері Н.Керімбаев, Ғ.Жандыбаев.
2. Абай энциклопедиясы.
3. Абай елі.
4. Абай Құнанбаев туралы зерттеулер, М.Әуезов, т.б.

Сабақтың барысы:

І. Ой қозғау.

Жүрегін шырақ еті жандырған кім?
Жырымен жан сусынын қандырған кім?
Қастерлеп сөз асылын өлеңімен,
Мұра ғып кейінгіге қалдырған кім?

Ерте оянып, ойланып, ер жеткен кім?
Талабын тас қияға өрлеткен кім?
Құба жан, құбақан құм, құла қырды,
Өлеңнің бесігінде тербеткен кім?

(«Көңіл толқыны» күйі орындалады).

Интерактивті тақта: Абай Құнанбаев суреті (есейген шағы) 1 – слайд.

Сабақтың тақырыбы енгізіледі: «Абай – рухани мұра, таусылмайтын қазына» (2 – слайд).

Сабақтың эпиграфы: «Абай – адассан жол көрсетер, шаршасаң тынығар, шөлдесең сусын болар тұлға. Оны білмеу күнә!»(3 – слайд)

Б.Момышұлы

Сабақты үш бөлімге бөліп қарастырдым.

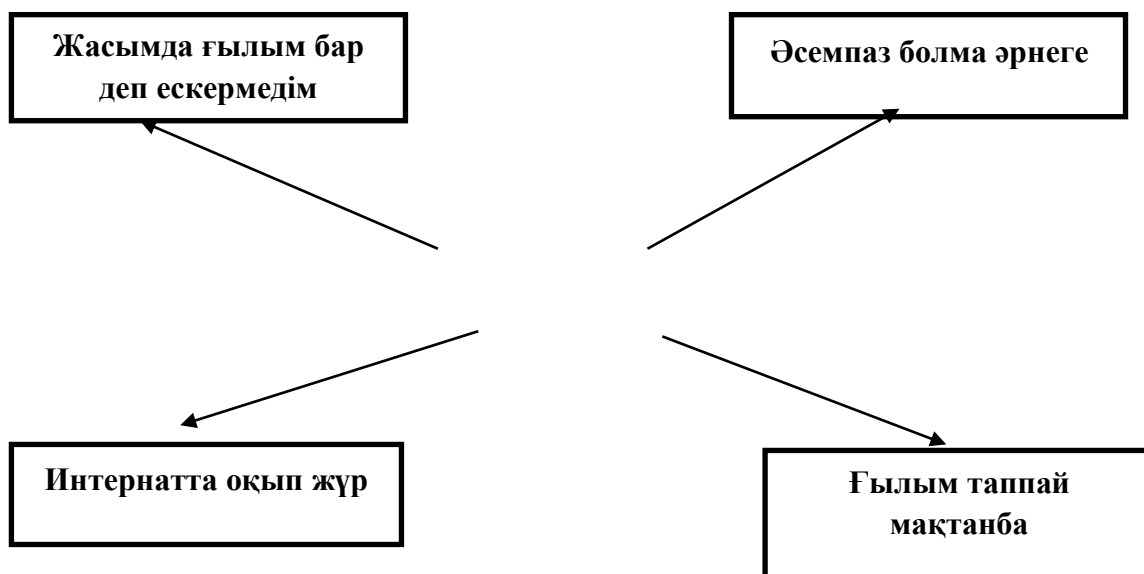
І бөлім.

Кіріспе бөлім: Білімдіден шыққан сөз (4 слайд)

1. Абайдың балалық шағы.
2. Бала Абай сусынданған білім.
3. Ақындықтың қайнар бұлағы.
4. Дүниеге көзімді ашқан – Михаэлис.

Оқушылар әр кезеңдегі Абайдың өмірін, оқып білім алған жылдарын, шығыс классикалық шығармаларын оқу, үлгі алу үлгілерін, Батыс әдебиетімен байланысын ауызша айтып, қосымша сұрақтарға жауап берді. Абайдың оқуға, білімге шақырған қандай өлеңдерін білесіздер деп сұрақ қоямын.

2. Топтастыру стратегиясы.

Адам болу үшін қандай қасиеттер керек екен? Абай атамыздың өлеңдерін жатқа оқиды. Оқушылар 4 өлеңді жатқа оқиды.

Бес нәрседен қашық бол,
Бес нәрсеге асық бол.
Адам болам десеңіз.

II бөлім.

Негізгі бөлім: Адам болам десеңіз...

(5 слайд)

1. **Талап** ұлы махаббаттан шығады.

Сұрақ: Талапты адам деп қандай адамды айтасындар?

2. Адамды адам еткен – **еңбек**.

Сұрақ: Өздерің қалай еңбектеніп жүрсіндер?

3. Терең ой мен еңбек негізі – **ақыл**.

4. **Қанағат** – асыл қасиет.

5. **Рақымдылық** негізі – жүрек.

Сұрақ: Адамның адамшылығы кімнен?

Оқушылар әр тақырыпқа, сұраққа жауапты Абайдың мына өлеңдері мен қара сөздерінен тауып айтады:

1. Ғылым таппай мақт

2. Интернатта оқып жү

3. Білімдіден шыққан сөз.

4. Сағаттың шықылдағы емес ермек.

5. Көзінен басқа ойы жоқ.

6. 31,25,10,32,12,27 қара сөздері.

Оқу – білім алу

III бөлім.

Қорытынды бөлім: Адамзатқа не керек?

1. Ыстық қайрат.

2. Нұрлы ақыл.

3. Жылы жүрек

4. Үш қасиет Бес асыл іс. ⇔

Оқушылар осы тақырыпта Абайдың мына өлеңдері мен қара сөздерін талдайды:

1. Әуелде бір суық мұз – ақыл зерек.
2. Жүректе көп қазына бар бәрі жақсы.
3. Жүректе қайрат болмаса.
4. Малға достың мұңы жоқ малдан басқа.
5. 44,14,15,17,36,37 қара сөздері.

Оқушылар өз пікірлерін ортаға салған соң, 5 асыл іс, 3 қасиеттің адам бойында болуы Толық адамды қалыптастыратындығын айтады.

Тақтаға үш оқушы шығып: «Сағаттың шықылдағы емес ермек» өлеңінің қазақ тілінде, орыс тілінде, ағылшын тілінде оқиды.

Абай әні: «Өлсем орным қара жер сыз болмай ма?» орындалады.

Абай: Мен бір жұмбақ адаммын оны да ойла дейді.

Мұғалім сөзі: Абай жұмбақ адам емес. Заманы өтіп, уақыты озса да Абай өмірі мен өлеңі артындағы ұрпақтары үшін мол мұра болып Абай шығармашылығының ішіндегі ең басты тақырып деп адамның толық қалыптасуы туралы, яғни ол үшін қажетті қасиеттер сараланады.

Толық адам болып қалыптасу үшін адамға бес асыл іс, үш қасиет керек.

Сондықтан Абай өлеңдері мәңгі өлмейтін асыл мұра.

Ж. Аймауытов айтқандай: Абайды құрметтеуге бүкіл қазақ борышты дегенді айтқым келеді. Абай қазақ халқының кешегі мен бүгінгі және келешегі дегім келеді,.

«ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДАҒЫ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР»

Сагынғалиева А. К.

Бәйтерек ауданы, Көшім жалпы орта білім беретін
мектеп-балабақша кешені, қазақ тілі мен әдебиеті
пәнінің жоғары санатты мұғалімі

Жаһандану жағдайында ұлттық бірегейлікті, тұтастықты сақтау, ұлттық сананың сарқылмауы, тіл мен ділдің баянды болуы үшін мектеп қабырғасында елжандылық тәрбие идеяларының оқушылар санасына дарытуда әдебиеттің алатын орны ерекше. Қазақ әдебиеті пәнін оқыту айрықша көңіл бөлуді қажет ететіндігі-еліміздің ертеңгі болашағына деген үлкен міндеттен туындап отырғаны бәрімізге мәлім. Оқушыларға әдебиеттің құдіретін, оның адам баласы жаратылғаннан бері бірге жасасып келе жатқандығын, мәңгілік жаңарып, жасарып отыратын үрдіс екенін айтып, түсіндіре отырып, сол әдебиетті жасаушылар, ақын-жазушылар туралы, олардың көркем шығармалары жайында айту өте маңызды болып табылады.

Мектепте оқытылған негізгі пәндер қатарында әдебиеттің пәндер ретіндегі оқытылу мақсаты оқушының білім алуына, білік, дағдысын, таным, түсінігін қалыптастыруға, тәрбиелеуге бағытталады. Әдебиет басқа оқу пәндері сияқты осы мақсат, міндеттерді арқалай отырып, басқа қырларымен де ерекшеленеді. Ол- қазақ әдебиетінің қоғамдық сана тудырған көркем өнердің бір саласы ретіндегі айырмашылығы. Әдебиет- адамтану, әлемтану ғылымы.

Аталған бағытта жұмыс жүргізу үшін әр мұғалім оқытудың педагогикалық, психологиялық негіздерін жете білуі, теориялық біліммен қаруланған, тиімді әдіс- тәсілдерді орнымен қолдана алатын дәрежеде болғаны абзал.

Қазақ әдебиеті пәні бағдарламасына әлемдік білім жүйесінен жаңаша әдіс-тәсілдер мен сабақ жүргізу жүйесі енгені баршамызға мәлім. Олар: айтылым, тыңдалым, жазылым, оқылым. Бұл сабақ бөлімдерінің әдеби шығармаларды тиімді оқытуда маңызы зор.

Тыңдалым мен айтылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

- *мәтін бойынша сұрақтар қою;

- *оқушыларға таныс және оларды қызықтыратын тақырыптар бойынша анық сөйлеу;

- *алдын ала құрастырылған сұрақтар бойынша біреумен сұхбат жүргізу және жауаптар бойынша ауызша есеп беру;

- *жоспарланған тақырыптар бойынша пікірталас ұйымдастыру;

- *жұпта ым-ишараны пайдаланып, оқиғаны жазуға дайындалу (мысалы, Бағытталған оқу және Бағытталған жазу);

- *ауызша айтылғанды түсіну және сұрақтарға жауап бере білу;

- *берілген тақырып бойынша диалог құрастыру.

Оқылым дағдысын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

- *кітапқа ауызша және жазбаша шолу жасау;

- *интернет ресурстарымен жұмыс (тақырып мазмұны бойынша презентациялау, жоба дайындау);

- *мәтіннің тақырыбы мен бастапқы бөліміне сүйене отырып, оқиғаның дамуына болжам жасау;

- *әдебиетпен жұмыс (сұхбатқа сұрақтар мен жауаптар дайындау);

- *көз жүгірте, шолу жасай отырып оқу;

- *негізгі ой мен бөлімдерін анықтай отырып оқу;

- *ақпаратты табу үшін оқу, қызығып оқу және өз көзқарасын айту үшін оқу.

Жазылым дағдысын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

- *тыңдалған және оқылған мәтіннің қысқаша мазмұнын, фильм мен кітаптан алған әсерлерін жазу;

- *газетке шағын хабарлама/мақала жазу;

- *белгілі оқиғаны өз көзқарасымен өзгертіп аяқтау;

- *ақпаратты суреттер мен диаграмма арқылы беру;

- *сұхбатқа сұрақтар дайындау.

Жаңартылған білім бағдарламасы мазмұны аясында қазақ әдебиеті сабағында төмендегідей АКТ құралдары пайдаланылады:

- *сабақтарда оқытудың сапасын арттыру үшін жаңашыл әдістер мен ақпараттық технологияларды пайдалану;

- *интернет ресурстарымен жұмыс жасайды (мысалы, веб-сайттағы ақпаратты оқу, керекті материалды іріктеу, жеке құжат немесе файл ретінде көшіру және сақтау);

- *мәтін және слайдтармен жұмыс істеу үшін қарапайым бағдарламадан күрделірек бағдарламаға көшу (Word, Power Point);

- *ақпаратты өңдеп, электронды түрде жеке құжат ретінде сақтау үшін жабдықтарды (принтер, сканер, сандық фотоаппарат) пайдалану;

- *электронды оқулықтарды пайдалану;

- *тақырыпқа байланысты медиақұралдарды қолдану;

- *ақпаратты саралап, зерттей алу.

Жаңартылған білім мазмұны жағдайында Абай шығармашылығын оқытуда ұлы жазушының ұлылығын таныту үшін оның мұрасын барынша жан-жақты қарастыруымыз қажет. Абай халқымыздың мақтанышы ғана емес, біздің ұлттық ұранымыз. Ол туралы айтылар сөз, жасалар істер әрқашанда өз арнасын табуы тиіс. Абай өлмес мұра қалдырды, оны алдымен өзіміз танып, сосын әлемге таныту - біздің ғұмырлық парызымыз.

Абай шығармаларын жаңартылған білім беру мазмұнында оқушыларға меңгертудегі әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану қажет. Сол сияқты оқушының белгілі бір мазмұнды меңгертудегі танымдық әрекетіне лайық іздемпаздылыққа жетелер, яғни зерттеуге арналған әдістер де бар. Атап айтсақ, оқу танымдық әрекеттің ұйымдастырылу әдісі; оқу танымдық

әрекеттің тиімділігін тексеруге және өзін-өзі тексеруге арналған әдістер. Тек әдістердің қолданылуында және мұғалімнің осы әдістердің қай қайсысын таңдауында басшылыққа алып, қатты ескеруінің өлшемі мыналар болу керек. Олар:

- *қолданылатын әдістің оқу мақсатына сәйкестігі;
- *оның оқуда көзделетін бағалау критерийлеріне сай келетіндігі;
- *сабақ мақсатына жете алатындай болуы;
- *оқушының оқу мүмкіндігіне сәйкестігі: (жас, психикалық жағынан);
- *сынып ұжымының ерекшелігі; (оқушылардың үш деңгейін ескеруі);

Абай Құнанбаевтың шығармаларын оқытуда жинақы түрде оқу бағдарламасына кірген жаңа типтегі, бүгінгі оқыту талап-тілегінен шығатын кешенді көрнекіліктер қажет. Мысалы, жаңартылған оқу бағдарламасымен енген әдіс-тәсілдерді пайдаланған әдістемелік құралдар, әртүрлі дидактикалық материалдар, электронды нұсқадағы оқулықтар, жазушының шығармаларының жазылу тарихы мен қысқаша мазмұнын түсіндіретін бейнематериалдар мен презентациялар пайдалану оқу процесін қызықты әрі тиімді етері сөзсіз.

Абай шығармаларын оқытуда мәтінмен істелетін жұмыстардың барлығы Блум таксономиясы бойынша жүзеге асады. (Білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау) талаптарын жүзеге асыра отырып, жаңа әдіс-тәсілдерді өз тәжірибемде қолданамын.

Атап айтсам, «Шығыс базары», «Білім қабырғасы», «Ыстық орындық», «Ара ұясы», «Сана саяжолы», «Графикалық органайзерлер», «Дара диаграмма», «Қос диаграмма», «Оқиға тауы», «Галереяға саяхат», «Хикая картасы», «Эмоция кестесі», «Фишбоун» секілді әдістер.

Абай Құнанбаев шығармаларын мектепте оқыту әдебиетті оқыту принциптерімен тығыз байланысты. Абай шығармалары сөз өнерінің биік үлгісі ретінде әдебиетті оқытудың мақсат - мүддесіне толық жауап береді. Ол үшін Абай шығармаларын оқытуда оқушы мен мұғалімнің іс- әрекеті мақсатты түрде қалыптасқан жүйеде ұйымдастырылуы керек. Осыған орай жасалған Абай шығармаларын меңгертуге арналған «Шиыршық» қағидаты негізінде меңгертуге болады.

«Күз» өлеңінде Абай бұлттың түсін неліктен басқаша қолданбай (қара бұлт, ақ бұлт, шарбы бұлт, ақша бұлт т.б) «сұр бұлт» тіркесімен берген? Ерекшеліктерін тереңдей ұғуға әрі сол табиғат құбылысын дөп басып айтты.

Өлеңнің жолдары сол ұғымдардың бояуын қанықтырып, өлеңнің әлеуметтік мәнін түсініп қабылдауға жол ашады. Оқушы санасында Абай бейнелеген күздің тұтас суреті орнығады. Сабақты бекіту мақсатында «Галереяға саяхат» әдісі арқылы сурет салғызып, оны қорғауға да болады.

Ал жыл мезгіліне қатысты- оқушылар қандай түсті елестететінін сұрау да белгілі бір дәрежеде оқушы санасына әсер етеді. Абстрактылы ойлауынан нақты көзбен көру арқылы қабылдау, сипаттап айту мүмкіндігі арта түседі.

«Қыс» өлеңін оқытқанда да осы әдіс-тәсілдің берері көп. Абай «Қыс» өлеңінде жылдың бұл мезгілін, табиғат көрінісін жаңаша үлгіде сипаттайды.

Әдебиеттің бағдарламасында да Абайдың «Қыс» өлеңі оқытқанда әдебиет теориясынан затты, құбылысты жанды бейнедесуретте «кейіптеу» ұғымын беру көзделді. Оқушының ассоциациялық қиялдағы қыс көрінісін «Постер» әдісі арқылы да жүзеге асыруға болады.

Абай өлеңіндегі «ақ киімді», «ақ сақалды», «ақ қырау», «ақ орда» тіркестеріндегі ақ эпитетінің қолданысында да қыс суретін анықтап көрсету мақсаты көзделген. Оқушының елестетуінде қыс келбетінің ақ түсі осы көріністерге сәйкеседі. Сондай-ақ келтірілген тәсіл өлеңдегі «үскірік», «аяз», «қар», «беті-қолы домбығып, үсікшалды», «борандап, бұрқ- сарқ етіп», «басқанжері сықырлап» деген сөздер мен тіркестердің қыс табиғатына тән көріністер екендігін оқушыға еркін сезіндіруге жағдай жасайды. Сондықтан осы ұғымдарды жеткізе, сезіндіре білу де мұғалімнен жаңа әдіс-тәсіл қолдануды талап етеді.

«Күй» әдісі арқылы Қ.Бітібаеваның шығармашылық деңгейге баулу мақсатында оқушылардың өз еркімен жігерлендіріп күй арқылы жеткізуге болады. «Күй» әдісі арқылы мен тек сабақ мақсатына жетіп қана қоймай, рухани жаңғыру бағдарламасында атап көрсетілгендей ұлттық өнерді насихаттап оқушылардың бойына сіңіремін.

Бүгінгі күні жаңартылған білім мазмұны негізделген әр түрлі жаңа әдіс-тәсіл оқушы қызығушылығын арттыру, сезіміне әсер ету, қиялын ұштау, сол арқылы шығармашылыққа жол ашу, оқушыға еркіндік беру деп түсінеміз. Осы жолда жақсы нәтижеге жетектер бір жол-сабақта оқушылар өз ойын сезінеді. Көп жағдайда оқушыға сабақтың қалыптасып қалған міндеттілік, мәжбүрлік, ықтиярсыз шаралары кері ықпал етеді.

Эмпатиялық диалог жүргізуде «Өлеңді оқып шыққандақандай көңіл күй пайда болады?» немесе «Абай заманға нәліктен ренжиді? Ренжуі неден туып тұр?» деген сияқты сауалдар арқылы Абай өлеңіндегі шытыңқы қабат, ақын жанына жайсыз тиіп тұрған жағымсыздықты бірден-ақ көрсетіп, байқатуға жанап өтпейтін құрғақ сұрақтармен, көңілге қонымсыз тапсырмалармен («Қыс болғанда» тақырыбына шығарма жазып келіндер. Өлеңді жаттап алындар т.с.с) шектелу не жүрекке, не миға ықпал етпесі анық. Не нәрсені қабылдануында болсын сезім органдарына тікелей әсер еткенде ғана іске асатындығын үнемі есте тұтқан дұрыс.

Бұл әдіс-тәсілдерді сабақта пайдалану тақырыпты ашуға, шығарма идеясына үңілуге, шығарманы жіктеп талдауға пайдасы көп.

Түйіндей айтқанда, әдістемеде осыған дейінгі бар әдіс-тәсілдердің тиімді жақтарын сараптап, ұтымды деген әдіс-тәсілдерді педагогика, психология, философия, әдебиеттану т.б ғылымдарымен бірлікте жүзеге асыру мақсат етілді.

Олар:

- *сабақ барысында жүргізілген тәсілдер арқылы оқушы ассоциациясымен, ой-қиялын дамыту;

- *Абай шығармаларын талдауда сабақты эмпатиялық диалог құра отырып, оқушы ақыл-ойына, еркіне, сезіміне әсер ету, эмоциясын тәрбиелеу;

- *сабақтың негізгі мазмұнын интеграциялық байланыста жүзеге асыру арқылы оқушының кең дүниетанымын, жан-жақты түсінігін қалыптастыру;

Ұсынылып отырған әдіс-тәсілдер оқушының ой-қиялын ұштап, өздігінен пікір айтуға, шығармашылыққа жетелейді, сонымен қатар, көркем шығарманың эмоциялық, эстетикалық әсерін күшейтіп, сол арқылы оқушы жан дүниесіне ықпал етеді, тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға, ұлт адамын тәрбиелеуге негіз болады. Абай шығармашылығын оқытуда пайдаланылатын барлық жаңа әдіс-тәсілдердің алдына қоятын басты мақсаты-білім алушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін арттырып, шығармашылығын қалыптастыру болып табылады.

Мұғалімнің рөлі мұқият ойластырылған сұрақ қойып, нұсқау беріп, пікір таластыруға тартып, тапсырманы орындардың алдында, орындау барысында және орындағаннан кейін ойлануға жетелеу әрі қолдау көрсету болып табылады. Нәтижесінде оқушылардың бойынан мынадай өзгерістер байқалады: ынтымақтастыққа үйренеді, жеке, жұппен, топпен жұмыс істеуге үйренеді, өз ойларын еркін жеткізуге үйренеді, өзіне-өзі баға беруге, сыныптастарын бағалауға үйренеді, бір-бірін тыңдауға, талдауға, салыстыруға, сабақты қорытындылауға, қорғауға үйренеді.

Ұлы Абай сол үлгілі құндылықтарды адамзат мәдениетінің асқаралы шыңдарымен жалғастырған алтын көпір болып тарихта мәңгі қалды. Олай болса, Абайды тану-ұлтты тану деген ұлы ұғыммен ұштасады. Ал ұлтты тану-ұлттық дамудың негізгі шарты. Ұлы тұлғаны уақыт аласарта алмайды. Келер ғасырда да кемелдене беретін кемеңгер Абай – тек сіз бен бізді ғана емес, әлі дүниеге келмеген жаңа ұрпақтардың да сарқылмас игілігі, өлшеусіз бақыты. Өйткені, Абай құдіреті оның еліне, халқына деген шексіз махаббатында жатыр. Осы бір ақиқатты сезіну мына біздерге, бүгінгі тәуелсіз мемлекеттің іргесін нығайтып жатқан ұрпаққа қажымас қайрат, жасымас жігер қосады.

Әдебиеттер:

1. Қанипа Бітібаева «Әдебиетті оқыту әдістемесі» А.1997ж.
2. Ахметов З.Абайтану және ғылыми зерттеу әдіс-тәсілдері. Кітапта: Қазіргі абайтанудың өзекті мәселелері .-Алматы : Ғылым, 2002ж.
3. Абай Құнанбаев. Шығармаларының екі томдық толық жинағы Т.1.-Алматы: Ғылым,1997.
4. Әділханов Т.Абай өлеңдерінің білімділік, тәрбиелік мәні,Қазақ тілі мен әдебиеті.1994.
5. Бадырақов Қ.Жоғары кластарда қазақ әдебиетінен тапсырмалар жүйесі.Алматы 1987.
6. Бейсенбаева А.Пәнаралық байланыс негізінде оқу процесін ұйымдастыру.Алматы 1995.
7. Жаңартылған білім мазмұны бойынша қолданылатын әдіс-тәсілдер жинағы 2016ж.

«ҚАЛЫҢ ЕЛІН ҚАСҚАЙЫП СҮЙГЕН - АБАЙ, ҚАРЕКЕТІНЕ КҮЙЗЕЛІП КҮЙГЕН ДЕ - АБАЙ!.. »

Кабыкешова Ш. Г.

**БҚО Бәйтерек ауданы Рубежин ЖОББМ
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі**

Тіл - алмас қылыш. Ал алмас қылыш қын түбінде жатпас болар. Біздің дана халқымыз, әу бастан-ақ «Өнер алды- қызыл тіл» - деп, шешенін төрге отырғызып, келелі сөзге тоқтаған кемеңгер де, көреген болған.Орыс халқы Пушкинімен мақтанса, біз - қазақ халқы - Абайымызбен олардан да аса шаттанып, мақтаныш тұтуымыз керек. Абай - ғасырда бір туылатын ерекше қабілет иесі. Абай әлемі - тұңған шежіре, тұңған пәлсапа, өзіндік иірім. Абай - өз заманынан аса туған , өзіндік айтар «ділі» бар, сан қырлы талант иесі. Бір адамның бойынан сазгерлік , ақындық, аудармашылық, жазушылық, ойшылдық, көрегендік, парасаттылық, полиглоттық т.с.с. қасиеттердің табылуы арада екі ғасырға жуық, 175 жыл уақыт зырлап өтсе де, қазірдің өзінде некен - саяқ.

Замана ілгерілеген сайын ғылым да күрделеніп, бүгінгі “таңсық” нәрселердің күні ертең - ақ , қарапайым нәрселер қатарында қалуы да заңды құбылыс. Ал заман ағымына сай жаңаша атаулар белең алып, оқытудың сан қырлы озық үлгілері ұсынылуы да орынды. Уақыт алға адымдаған сайын Абай бабамыздың қалдырған мұрасы қолданыстан шықпақ түгілі, күннен - күнге сұрткен сайын жарқырайтын саф алтындай, жаңғыра түсетіні жасырын емес. Кез келген өлеңін салмақтап қарасақ, кеше ғана жазылғандай өзіндік бір сұмдық құдыреті бар. Ал, қазақы қалыппен жазылған әндерінің өзі - бір төбе. Әндері ойнала бастағанда, көз алдына дөңгелентіп мыңғырған малы жайылған, киіз үйдің қасындағы ошақ маңы, кимешек киген әжелер, қазанында асы бүлк - бүлк қайнаған, кең далада алдындағы малынан басқаға қарайламаған, мамыражай қазақы болмысты бейнелеп, өз иіріміне тартып алып кетеді. Ал, қарасөздерінің алғашқы бетін парақтағаннан-ақ, көпті көрген абыз ақсақалмен армансыз сырласып отырғандай, ерекше күйге жетелейтін тамаша, тылсым сыры бар.

Жарық дүние есігін ашқан бөбегіне бесік жырынан бастап, адамзаттық құндылықтарды бойына сіңірген өнерлі де, өжет боп өсуіне деген ізгі ниеттерін жырға қосып, нәресте құлағына құйып отырған қазақы болмыс пен түр бар. Осы ретте, халқына адамдықтың ақ туын ұстауға, адал кәсіп қылуға шақырған Абайдың жан айқайын қайран қазақ, бейқам халқым қайдан ұқсын! Тіпті, екі ғасырға жуық уақыт өтсе де, баба ілімін қатерге де алмай, тарпандап жүрген қаракөздеріміз қаншама!.. «Бірінді, қазақ, бірін дос, көрмесең істің бәрі бос» деп, ұлт болып ұйысқанымызды қалаған, қайран баба өнегесін ұққанымыздан ұқпағандары көп пе деп, қаласың!?

Жалғанда тіршілік етудің өзі тұнып тұрған «бір нәрсе үйрену», алға ұмтылу мен көздегеніне қол жеткізу емес пе!? Адамдарды “толыққанды өмір сүру жолдары”, бақытқа жету жолдары ежелден-ақ қызықтырғаны, толғандырғаны белгілі. Осы орайда, Абайдың қарасөздерін танып - білген ұрпақ алдында, жаңа идеялар мен жаңаша көзқарастарға толы еңбектерімен танысу мүмкіндігі тұр. Соның ішінде, өз түйсігінді алдамау, өзінді бақытқа жетелеуге ұмтылыс «өзіндік таным» көкжиегін кеңейту туралы түйінді пікірлері берілген поэма, өлеңдерін шығармаларын, қарасөздерін әрбір қазақ, санасына шегелеп оқып, зерделей білсе, нұр үстіне нұр болар еді.. Қайран Абай! Көрегендік емей немене? Қалай ғана танданбассың? «Келер ұрпақтың күні не болар екен?» - деп, қаншама күнді ұйқысыз өткізді екен, қайран баба?! Жастарға өлеңімен де, қарасөзімен салыстыра айтты, өмірмен байланыстыра айтты, мысалдап, қамығып, жеткізе айтты, сүйегінен өткізе айтты.

Абай айтқан өсиеттерді алдыңғы қатарлы елдер ғалымдары ХХІ ғасырда ғана жарыса жазып, дәлелдеп те жатыр.

Күтімі жақсы болса, өсімдіктің те жайқалып өсетіні сияқты, оқушыға дайын өнімді сарт еткізіп бере салмай, өзі тұтастай өңдеп, өзгелердің ойын да тыңдап, санасында жаңғыртып, сан түрлі ақпараттардың арасынан екшеп, өзіндік тұжырымын дәйектеп, нақты шешімге келіп барып сұрыпталған пікір бәрінен де құнды болмақ екенін, бұл ретте АҚШ ғалымдары дәлелдеп берді.

«Ақыл сенбей сенбеңіз, Бір іске кез келсеңіз» деген ұйғарымы да қазіргі таңдағы жаңартылған білім беру мазмұнындағы сындарлы оқыту мақсатын құрайды.

Қазіргі білім беру үрдісінде қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері ескеретін **«Қазақ тілі» пәні бойынша оқу мақсаттары төрт тілдік дағды:**

- Тыңдалым және айтылым
- Оқылым
- Жазылым
- Әдеби тіл нормаларын сақтау

Дереккөз: Кілттық оқу зертханалары, Бофел, Мін штаты, АҚШ

«Қазақ әдебиеті» пәні бойынша оқу мақсаттары

- Түсіну және жауап беру (көркем шығарма мазмұны мен пішіні, әдеби шығарманың тұжырымдамасы, көркем шығармадағы образ, шығарма үзінділерімен жұмыс)
- Анализ және интерпретация (әдеби шығарманың композициясы, автор бейнесі, көркем шығарманың тілі, шығармашылық жұмыс)
- Бағалау және салыстыру (тарихи және көркемдік құндылығы, заманауилығы мен жаңашылдығы, әдеби эссе, әдеби сын)

Біз - болашақтың бағбандарымыз. Алдымызда сан мыңдаған тағдыр тұр.

Абай жерінен, суынан, тәуелсіздігінен, билігінен айырылған қазақты құтқарудың жалғыз амалы оның рухани әлемін, елдік, адами ізгі қасиеттерді сақтап қалу екенін, сонда ғана оның ұлттық сипатын аман алып қалуға болатынын жақсы түсінді. Сол үшін жан аямай

күресті. Оның қазақтың маңдайына біткен жарық жұлдызы екендігін ұлтымыздың зиялы қауымы сол кезде – ақ мойындап, «Адамзаттың Абайы» атанарына еш күмансыз риясыз көңілмен, шаттана айтты.

Әдебиет - өмір айнасы. Ал нағыз көркем әдебиетті тума талант, хас шебер, сөз зергері туғызады. Шынайы талант ілуде біреудің ғана маңдайына жазылатын тәңірдің сыйы. Осы тұрғыдан алғанда, XIX ғасырдың екінші жартысында киіз туырлықты шаңырақ астынан қарап-ақ, әлемдік деңгейде шеберлік нақыш туғызып, өрелі ой айтқан қазақ халқының ұлы ақыны, хакім Абай даналығына жаңа заман биігінен қарап, көңіл аудартудың маңызы зор. Абай араб, парсы, татар сияқты тілдерді жетік меңгеру арқылы Шығыс әлеміне бойласа, орыс тілі арқылы Еуропа мәдениеті мен бүкіл дүниежүзілік өркениетке қол созды. [3 б.]

Абай - ғаламдық тұлға. Абайша толғап, Абайша ойлап көре алмаған, сол кездегі (тіпті, бүгінде) адамдар кінәлі шығар?! Бұл ретте, «Қазақтың бас ақыны Абай. Онан асқан бұрын- соңғы заманда қазақ баласында біз білетін ақын болған жоқ... Абай сөздерінің дұрыс емес, қате айтылған, теріс айтылған, жұмбақ қылып, ашпай айтылған еш нәрсесі жоқ. Дұрыс, түзу, тиісті орнында айтылған сөздер. Оған оқушылар түсінбесе, ол Абайдың үздік ілгері кетіп, оқушыларының шаңына ере алмағанын көрсетеді... Абайды қазақ баласы тегіс танып, тегіс білуі керек» деген өсиетті кесіп айтуы да ақынға деген әділ бағасы болды.

«Бұл адам Семипалат облысы, қазақ, нәсілі тобықтыдан еді, Өскенбайдан тараған Құнанбайұлы Ибраһим мырза.

Ибраһим мырза, ұлы ақын аталып, бұдан төрт жыл бұрын дүниеден қайтты, 59 жаста еді. Ғылымсыз қара халық арасында, сахара қазақтары ішінде жалғыз жұлдыздай болып жанып шығып, тілі оқушыларын оятатын өлеңдері оны бүкіл атырапқа мәшһүр етті. Шығармалары қазақша жазылды. Мейлінше мол еңбектенумен орыс тілін үйреніп, орыс әдебиетіне еркін жетіліп, достасып алды. Өлеңдері есіткеннің жүрегін жігерлендіріерліктей табиғи болып, шығармаларының асыл негізі Лермонтовқа үндес. Мәжілістес болған кісілердің айтуынша, тілі ләззатты, араб, парсы, түрік, қалмақ тілдерінен хабардар, тарих, география пәндерінен мағлұматы кең болып, танымы ауқымды еді. Адамшылық ой қиялы өте таза, ұлтжанды, елін жерін сүйген кісі еді. Обалы шығармаларын біліп, жарыққа шығаруға қайрат ептеген кісілердің басында тұр. [30-31 б.]

Бүгінгі шәкірт - ертеңгі ел еңсесін биіктетер тірегіміз. Ал сол тірегіміздің, діңгегіміздің көк шыбықтай солқылдақ болмауы, өмірдегі оң мен солын ажырата алатын, ақ пен қараның парқын пайымдайтын парасатты болуы үшін көп бейнеттеніп, сан -салалы жұмыстар атқаруымыз қажет-ақ.

“Болмасаң да ұқсап бақ,

Бір ғалымды көрсеңіз..” деп, өзі айтқандай, рауандап атқан таңдай айналасына үміт сәулесін себелеп, өз білгенін өзгелерге паш еткен Абай сынды білімдар адамдар өнегесін бүгінгі жас өркендеріміздің бірі білсе, бірі біле бермейді. Қазіргі ұрпаққа, ғасырлар тоғысында өмір сүру бақыты бұйырған - мына біздер мен өскелең жас ұрпаққа - өз таным көкжиегімізді әлемдік сана дәрежесінде кеңейтуге зор мүмкіндік туып отыр. XXI ғасыр ғаламдық өркениетке бұрын-соңды болмаған ғаламат жетістіктер әкелді. Бұл - ғаламтор жетістіктері. Осы мүмкіндікті оқыту үрдісінде пәрменді қолданып, әлем сүйген баба шығармашылығын барынша, жаңаша түр беріп, жандандырып, әрлеп оқушыларымызға неге тарту етпеске!?

Шығыс халқында: “Ең өзекті жаңалықтардан да маңызды нәрсе бар: ол – соған мүмкіндік берген әдістерді білу”, - деген тауып айтылған тамаша сөз бар. Алайда, бәрінде де ұстаз қаншалықты білімдар болса да, ол соны игерту амалдарын өзі зерделеп білмейінше, одан түк нәтиже шықпайтынын уақыт өзі дәлелдеп те берді.

Биікке келсе самғағын, сөз саты соны аңдағын. Бүгінгі біздің тіліміз, тәрбиеміз, көзқарасымыз, талғамымыз қандай дәрежеде болса – еліміздің ертеңі де сондай дәрежеде болмақ. Қазақта Абайдан асыра жазған ақынды, жазушыны көрдім десем, жалған шығар. Алдымен, Абайды қазіргі өрендерімізге сіңіртейік. Өйткені болашақты жасайтындар –

мектепте отырған оқушылар.Тыңнан түрен салғандай , жаңаша жол бағыт - бағдар іздеп жүрген ұстаздарға, жастарға айтқым келгені, «Білім –бақыт бастауы, білдірмек- ардың ісі» ешнәрсеге , ешкімге қарамай білуге, баба мұрасын білгізуге, бөлісуге асығыңыздар. Ғаламторды ашып қарасақ, қаншама құнды бейнесабактар, ақпарат, дереккөздер т.б.толып тұр. Жұмысымның соңын қазақ тіл білімі негізін қалаған Ахмет Байтұрсыновтың: «Тілдің міндеті – ақылдың аңдауын аңдағанша, қиялдың меңзеуін меңзегенше, көңілдің түюін түйгенше айтуға жарау. Мұның бәріне жұмсай білетін адамы табылса, тіл шама-шарқынша жарайды. Бірақ тілді жұмсай білетін адам табылуы қиын» сөзімен нүктесін қояйын. Назарларыңызға рақмет!

Әдебиеттер:

1. Міржақып Дулатұлы «Бес томдық шығармалар жинағы» (Алматы «Мектеп» 2003 жыл)
2. «Абайтану» жалпы білім беретін мектептерге арналған оқулық («Арман –ПВ» баспасы, 2016 жыл)
3. С.Ш. Оразалы ; М.М. Нұртазин «Тілге де тірек керек»(Астана 2003 жыл)

6- СЫНЫПТА АБАЙ ҚҰНАНБАЙҚЛЫНЫҢ БІРІНШІ, ЖЕТІНШІ, ОН ЖЕТІНШІ ҚАРА СӨЗДЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢАША ӘДІС ТӘСІЛДЕРІ

Бекташева Г. Т.

Трекин жалпы орта білім беретін қазақ мектебі.

Бүгінгі күні Абай шығармашылығы несімен өзекті, өміршең, қажетті деген сұрақтар барша қауымды толғандыратыны анық. Дана Абай туылғанына 175 жыл толғалы отырған тұсында да, қанша уақыт өтіп, адамзат баласы жаңа формацияға, жаңа даму сатысына көтерілсе де, тұтас бір халықтың адастырмас темірқазығы, рухани суаты, сарқылмас қазынасы болып отыр. Шындығында, ұлылардың мұрасы заман мен уақыт төрелігіне бағынбайды. Өз шығармашылығын адамзат болмысына қатысты мәңгілік тақырыптарға арқау ете білген ғұламалар уақыт өткен сайын түрленіп, толығып, құндылығы арта түсетіні тағы бар. [1]

Ұлы ақын, өз заманынан озық туған ғұлама, ойшыл Абай Құнанбайұлы XIX ғасырдың өзінде жалпыадамзаттық құндылықтардың мәні жайлы терең ой түйіп, қазақ ұлысының тұтастығы, оның ұл- қыздарының тағдыр –талабы бірлікте және татулықта болуы жайлы толғанып қара сөздерін өмірге әкелді. Ел мен ұлт тағдырын талдаған, болашағын болжаған ағартушының философиялық бұл еңбегі - оны басқаларға ұқсатпайтын өзгеше өнер түрі. Жан- мен тәнмен жаратылған адам баласының рухани өмірінде мәңгілік болатын діңгекті мәселелер. Материалдық, техникалық тұрғыдан адамзат қоғамы қаншалықты дамып, өркендесе де, оның санасы, ақыл-ойы, ішкі жан дүниесі, руханияты мен ділі өзгеріске ұшырамайды. Өткен замандағы адам бойындағы жақсы жаман қасиеттер дамыған мына заманда да көрініс табатыны сөзсіз. Сондықтан Хакім Абайдың қара сөздері өмірдің қатпарлы тұсында адаспаудың бір жолы іспеттес.

А.Құнанбайұлының қара сөздерінің философиясының әлеуметтік-мәдени және дуниетанымдық негіздері, шығармаларының тылсым сырлы бояулары мен қайнар көздері, ұлы ақын ұсынған идеялардың құпия сырлары тереңде жатыр. Данышпан ойшылдың қара сөздерін оқи отырып, ол өз заманының беталысын анық аңғарғанын, халық өмірін жаңа

арнаға салуда білім мен тәрбие мәселесі қатар жүру керектігіне назар аударғанын көруге болады. [2]

Түрлі саяси- танымдық ағымдағы алуан көзқарастардың, толғамдардың басты ұлағатын қазіргі жаңартылған білім беру үдерісінде «Мәңгілік ел» идеясы мен білім берудің құндылықтарымен, оқу мақсаттарымен ұштастыра отырып, оқушы бойына оңтайлы әдіспен дарытып, тәрбиелік мәнін ұғындыруымыз қажет. Бүгін Абайдың негізгі орта мектептің оқу бағдарламасына сай 6- сыныпта берілген Абай Құнанбайұлының бірінші, жетінші, отыз бірінші қара сөздерін қазіргі жаңартылған білім беру үдерісі бойынша оқушыны қызықтыра отырып, Абай әлеміне қалай жетелеуге болады? Абайдың 1 жарым ғасыр бұрынғы айтқан философиялық ойларын білім беруде қазіргі жас буынға қандай жолмен түсіндіріп, мән мазмұнын терең ұқтыра аламыз?

Қазақ тілді мектептің 6 – сыныбында берілген **бірінші қара сөзде** Абай өмірдің бұралаң жолдарына, кәсіп-дағдыларға, тұрмыс-тірліктің мың сан арналы, тараулы жолдарына көңіл тоқтатып, көз жібереді. Әсіресе ел бағу, мал бағу, ғылым бағу, софылық қылып, дін бағу, балаларды бағу сынды сан салалы, алуан арналы бағыт-бағдарларға, өмір-тұрмыстың, уақыт-сынаптың сырлы сипаттарына ден қояды. Оның арасында білім-ғылым, кәсіп-қызмет, дәстүрдің, тәлім-тәрбие иірімдеріне де көңіл бөліп, жіті назар аударады. Бәріне де мән-маңыз береді. Басым бағыттарына еркін енеді. Сыр-сипаттарын ашады.

Нәтижесінде: «Ақыры ойладым: осы ойыма келген нәрселерді қағазға жаза берейін, ақ қағаз бен қара сияны ермек қылайын, кімде-кім ішінен керекті сөз тапса, жазып алсын, я оқысын, керегі жоқ десе, өз сөзім өзімдікі дедім де, ақыры осыған байладым, енді мұнан басқа ешбір жұмысым жоқ» [3; 204], — деген қағидалы көзқарастарын алға шығарады. Өмір мұратына ден қойып, тәлім-тәжірибесіне тоқтайды.

Жетінші қара сөзінде: «Жас бала ата – анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Бірі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Бірі – білсем, үйренсем екен деп туады... Дүниенің көрінген һәм көрінбеген сырын түгелдеп, ең болмаса денелеп білмесе, адамдықтың орны болмайды... » — дей келіп, «көкіректе сәуле жоқ, көңілде сенім жоқ. Құр көзбенен көрген біздің хайуан малдан неміз артық? Қайта, бала күнімізде жақсы екенбіз. Білсек те, білмесек те, білсек екен деген адамның баласы екенбіз. Енді осы күнде хайуаннан да жаманбыз. Хайуан білмейді, білемін деп таласпайды. Біз түк білмейміз, — деп, [3; 204] адам бойындағы кертартпа қасиет пен надандықты қатты сынға алады.

Отыз бірінші қара сөзінде естіген нәрсені ұмытпаудың төрт түрлі себебі мен адамзат үшін қауіпті ой кеселдерін ажыратып көрсетеді.

Сонымен жоғарыда аталған қара сөздерді жаңартылған бағдарламада қандай әдіс тәсілдермен оқушы бойына дарыта аламыз?

6- сыныпта Абайдың бірінші, жетінші, отыз бірінші қара сөздерін оқыту арқылы оқушылардың пән бойынша білімі мен білігін, түсіну, жауап беру, анализ жәнеинтерпретациялау, бағалау, салыстыру дағдыларын қалыптастыру нысанға алынған. Қара сөздерді оқыту үдерісінде оқу материалымен байланысты түрлі ұнтаспа, бейнетаспаларды, медиаматериалдарды,бейнероликтерді, ғаламтор материалдарын, электронды оқулықтарды, АКТқұралдарын пайдалана отырып, тақырыптың мазмұнын арттыруға болады.

А.Құнанбайұлының ғақлияларын оқытуда қазақстандық білім беру жүйесінде сыналған, тәжірибеде кең қолданылып жүрген дамыта оқыту, интерактивті оқыту, ақпараттық-коммуникациялық оқыту, коммуникативтік оқыту, сыни тұрғыда оқыту т.б. технологиялардың оңтайлы әдіс-тәсілдерін ұстаздың шеберлігіне байланысты сабаққа енгізуге болады.

Мысалы Абай Құнанбайұлының **бірінші** қара сөзін оқытуда жаңартылған білім беру үдерісінің оқу бағдарламасынан алынған оқу мақсаттары бойынша білім берудің азаматтық жауапкершілік құндылығына бойынша жеке, жұптық, топтық жұмыстарды дамыта отырып, «Ойлан.Жұптас.Бөліс» әдісі арқылы мәтіннің мазмұнын талқыласа, қара сөз құрылымы бойынша «Т» кестесін толтыртып, «Блиц кездесу» әдісі арқылы қара сөздегі негізгі мәселе бойынша сұхбат алысуға болады. «Хикая картасын» қолдануда оқушы бірінші қара сөздің

кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімін ажыратып, ғақлияның мазмұнын тереңірек түсінуге мүмкіндік алады. «Балалар философиясы» әдісі бойынша «Автордың қара сөз жазудағы мақсатын анықта», «Неліктен ақын осы ойға келді? Ойынды кеңейтіп жаз», «Абайдың орнында болсаң, не туралы жазар едің?» секілді оқушыға ой қозғайтын тақырыптар беріп, әдеби эссе жаздыртуға болады.

Ал **жетінші қара сөзді** оқытуда «Джигсо» әдісін қолданып, топтағы оқушыларға 1- баяндаушы (оқығанын баяндап, рапорт береді), 2- тілші (естігенін тікелей эфирден айтып береді), 3- суретші (естігенін суретке түсіреді), 4- жарнамалаушы (естігені бойынша үгіт – насихат жүргізеді) 5- тергеуші (естіген мәлімет бойынша тергейді. Сұрақ қояды) деп рөлдерді бөліп беруге болады. Осы арқылы оқушылар жетінші қара сөзді жан – жақты талдап, ондағы философиялық түйінді ұғына алады. Абай Құнанбайұлы жетінші қара сөзіндегі адам бойындағы сынға алынған екі түрлі мінезді «Екі жақты диаграмма» әдісі бойынша салыстыра отырып, оқушы қара сөздегі негізгі ақпаратты ұлттық мүдде тұрғысына талдау алады. Сабақ соңын «ПОПС» формуласы бойынша оқушыларға ортаға 1 тақырыптық сауал қойып, сабақтан түйгендерін «Менің ойымша...», «Оны мен мына себептермен түсіндіре аламын...», «Мына фактілермен дәлелдеймін...», «Осыған байланысты мынадай қорытындыға келдім...» деп 4 сөйлеммен қорытуға болады. Аталған жетінші қара сөзді Блум токсономиясының білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау сатылары арқылы да ұсыну болады. Бұл оқушының қара мәселені зерттеуіне, талдауына және салыстыруына, ой толғауына, бағалауына мүмкіндік береді.

Топтық жұмыстың «Айналмалы бекет» әдісі арқылы қара сөздің мазмұнымен танысса, «Фишбоун» әдісіндегі балықтың басына көтерілген мәселе тақырыбы, жоғары қаңқасына себепін, төменгі қаңқасына дәлелдерін, балықтың екінші шетіне мәселенің шешімін жаздырту арқылы оқушы отыз бірінші қара сөздегі автордың көтерген мәселесін терең ұғына алады. «Журналистік үштік» әдісі арқылы топ оқушылары қара сөздегі негізгі мәселе бойынша сұрақтар құрастырып, бір – бірінен сұхбат ала алады. «Еркін жазу» әдісі арқылы Абай ұсынған 4 себепті ары қарай толықтырып, сабақты қорытындылауға болады.

Қара сөзді оқытуда тағы «Конвертегі сұрақтар», «Қағып ал да, жауап бер», «Сұрақ ілмегі», «Серпілген сауал», «Сәйкестендіру кестесі», «Концептуалдық кесте», «Ақылдың алты қалпағы», «5 жолды өлең стратегиясы», «Пікірлер ағашы», «Екі түрлі күнделік», «Попкорн», «Сөздер банкісі», «Ашық микрофон», «Семантикалық карта», «Түртіп алу», «Джокер», «Көршіңе әңгімелеп бер», «Кезбе тілші», «Анықтама бюросы», «Бес қадам», «Эстафеталық ойын», «Ақпаратты сүзу», «Борт журналы», «Графикалық органоайзерлер» эссе, сыни хабарлама, репродуктивтік сипаттағы танымдық белсенділікті дамытатын пікірталас, дебат, рөлдік ойындар сынды оқытудың белсенді әдіс – тәсілдерін тақырыптың мазмұны мен оқу мақсатына орай мұғалім шеберлігі арқылы бейімдеуге болады. Сол арқылы оқушықара сөздегі себеп пен салдардың байланысын анықтап, шығармадағы автордың көзқарасын түсінеді, мәтіннің негізгі ойын, идеясын анықтап, (мұғалімнің көмегімен) т.б. талдау әдістерін қолдануды меңгереді. Өмірлік адам болмысына қажет құндылықтарды шынайы өмірмен байланыстыра отырып бағалайды. Қара сөздегі негізгі тақырып пен идеяны өзіндік құндылық болмысы тұрғысынан талдап, оқырман ретінде өзіндік пікірі қалыптасады.

Тұңғыш президентіміз Н.Ә.Назарбаев: «...Абай әлемі біздің жеті түнде адастырмас темірқазық іспетті. Соған қарап тірлігіміздің дұрыс-бұрысын сараптай аламыз. Өйткені, жанды жегідей жеп жүрген көп сауалдың жауабын Абай әлдеқашан айтып кеткен. Абайды оқып отырып-ақ, көштің басын баяғыда-ақ жөнге салып алуға болатын еді. Сорлатқанда біреудің уақыты жетпейді, біреудің ұғымы жетпейді, біреудің атымен зауқы жоқ. ...Қазіргідей заманда Абай жырларына айына емес, аптасына емес, күніне бір үңіліп қоймай болмайды. Сонда жан қинап жүрген қай күмәннің де бәріне жауап таба аласың». Бұл сөздер әрбір адамның дұрыс жетілуіне кепіл болатын, қоғам өмірінде басшылыққа алатын бағдарламалық ойлар тәрізді» [] – деген болатын. Расында да, Абай Құнанбайұлының қара сөздеріндегі негізгі тақырып араға қанша жыл салса да, өз құндылығын жойған жоқ.

Қайсыбірін оқысаңыз да, бойыңызды шымырлатып, ой - санаңызға қозғау салады. Ұлы ақын әрі ойшылдың мұрасы – қазақ халқының ғасырлар бойғы мән-маңызын жоймайтын рухани қазынасы іспеттес. Заман өзгеріп, санада сапырылыстар пайда болса да, өзектілігін еш жоғалтпайды. Абай әлемінің бар құдіреті мен болмысын, құпиясы мен сырын жете таныту арқылы қазақ халқының мәдени келбетін, қадір-қасиетін, шыққан биігін, рухани жетістіктерін ұрпақ санасына дарыта аламыз. Абайды тиімді оқыту арқылы рухани өсіп-өркендеген іргелі еліміздің елдік белгісін биік дәрежеге көтеруге жол ашылады.

Тұңғыш президентіміз Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында «Білім және кәсіби машық - заманауи білім беру жүйесінің, кадр даярлау мен қайта даярлаудың негізгі бағдары. Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет», - деп атап көрсетті. Тәуелсіз ел тірегі білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе білім беру, ғылымды дамыту. [3]

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсетілген. Тұңғыш президентіміз Н.Ә.Назарбаев жолдауында айтқандай: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған елдердің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін – білім». Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр. Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы бүгінгі басты міндеттердің бірі – жас ұрпаққа терең білім беру. Ал, оның негізі жаңа технологияларды енгізу болып табылады.

Елбасы «Абай ұлылығын таныту – қазақ елі- тәуелсіз мемлекетті таныту», — деген, сол себепті де Абай Құнанбайұлының қара сөздерін болашақ жас ұрпақтың бойына өмірлік рухани азық болатындай барынша дарыту – білім берудің басты мақсаты.

АБАЙ ӨЛЕҢДЕРІН ОҚЫТУДАҒЫ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Кужабаева А. М.

Рубежин ЖОББМБ кешенінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

«Адамзаттың Абайы» «Әдебиетіміздің негізіне қаланған бірінші кірпіш – Абай сөзі, Абай аты». (Н.Ә.Назарбаев)

«Абай шығармаларын жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқытудың әдістемелік жүйесі» атты дәстүрлі VII облыстық оқу-әдістемелік семинарына «Абай өлеңдерін оқытудағы әдіс-тәсілдер» атты тақырыпты алып отырмын.

1. Жасөспірімдерді көркем әлемге қандай мотивациямен қызықтыруға болады А.Құнанбайұлы (классикалық әдебиет әлемі)?

2. Қандай жағдайда өзге және алыс дүниеден өзін көре білуі және оны өзіне жақын тартуы, мүмкін?

Оқушыларды Абай шығармаларына қызықтыру жолдарын іздеу, оларға керекті практикалық жұмыстар жүргізу, тиімді әдіс-тәсілдерді пайдалану. Ал оқу-тәрбие процесінде Абай шығармаларын нәтижелі өтудің бір кепілі – мұғалімнің әр сабақта ұтымды әдіс-тәсілдерді қолдануы қажет.

Әдебиетті оқу процесін ұйымдастыру бұл – «сырттай» ДИАЛОГТЫ ұйымдастыру (М. М. Бахтин) автор мен оқырман арасындағы дәнекерлеуші ол – мұғалім.

Мұғалім оқулыққа сүйене отырып, ақынның мұраларын оқушыға жаттанды түрде емес, мазмұнын терең ұғынып, қабылдауына түрткі болады.

- ашық сұрақтарды қолдану;
- шығарма идеясын анықтау;
- автордың ойына өзіндік пікір білдіру;
- шығармашылықпен жұмыстану;
- әдіс-тәсілдерді дұрыс таңдау.

1.Өлең оқуға қызықтыру (жұптық жұмыс).

- Қызығушылықты ояту;
- Актерлік шеберлігін арттыру.

1-оқушы.

Әсемпаз болма әрнеге
Өнерпаз болсаң, арқалан.
Сен де — бір кірпіш дүниеге,
Кетігін тап та, бар, қалан!

2-оқушы.

Кайрат пен ақыл жол табар
Қашқанға да қуғанға.
Әділет, шапқат кімде бар,
Сол жарасар туғанға
Оқушылар шумақты әр-түрлі образға еніп, оқып шығады.

1. Қуану-ренжу
2. Ұрысу-қорқу
3. Жалыну-менсінбеу т.б.

3. Бейнепоэзия сайысы (жеке немесе топтық жұмыс) «Менің Абайым»

Бүгінгі күні дамыған технологияға негізделген әр түрлі жаңа әдістер көп айтылып жүр. Оқытудың инновациялық әдісінің ерекшелігі бұрыннан танымал әдістерді негізге ала отырып, оқушы қызығушылығын арттыру, оқушы еркіндігін, белсенділігін туғызу, сезім күйіне жағымды ықпал ету болып табылады. Абай шығармаларын оқытуда тиімді әдіс-тәсіл оқушы қызығушылығын арттыру, сезіміне әсер ету, қиялын ұштау, сол арқылы шығармашылыққа жол ашу, оқушыға еркіндік беру деп түсінеміз. Осы жолда жақсы нәтижеге жетектер бір жол ретінде бейнепоэзия сайысын «Менің Абайым» тақырыбында сыныптастар немесе сыныптар арасында оздыруға болады.

- Шығармашылыққа баулу;
- Өлеңнің мазмұнын түсінуге көмектесу.

Мәтінді визуализациялау – ауызша-жазбаша аударма процесі, бейнелі коммуникациялар.

Бейнепоэзия – бұл мәтінді визуализациялау тәсілі, поэма немесе өлең бойынша бейнеролик. Онда көркем визуалды қатар мен ақындық мәтін бір-бірімен үйлеседі. Суреттермен, бейнелермен безендіріледі.

Шара барысы:

1 кезең. Жұмысты ұйымдастыру, тапсырма беру. Бейнероликтерді бағалау критерийлерін түсіндіру.

2 кезең. Топта жұмыс жасау – бейнероликтерді дайындау

3 кезең. Бейнероликтерді қарау. Бағалау.

4 кезең. Рефлексия .

Бағалау критерийлері:

1. Мәтіннің көріну деңгейі (9 ұпай) :
 - Тура түсіндіру (1-3),
 - Эмоциялық күйзеліс (4-6),

- Эстетикалық үйлесімділік (7-9).
- 2. Мәтінді көркем оқу, музыкалық безендіру (1-6).
- 3. Авторлық құқықты сақтауы (1-6).

3.Өленді талдау(жеке жұмыс)

- Ұйқас түрлерін ажырата білу;
- Байқағыштық қабілетін арттыру.

«Жаз»

Жаздыкүн шілде болғанда,-а

Көкорай шалғын, бәйшешек,

Ұзарып өсіп толғанда-а

Күркіреп жатқан өзенге,

Көшіп ауыл қонғанда-а

Шұрқырап жатқан жылқының

Шалғыннан жоны қылтылдап,-б

Ат, айғырлар, биелер

Бүйірі шығып, ыңкылдап,-б

Суда тұрып шыбындап,-б

Құйрығымен шылпылдап,-б

Арасында құлын-тай

Айнала шауып бұлттылдап.-б

Жоғары-төмен үйрек, қаз

Ұшып тұрса сымпылдап.-б

Қыз-келіншек үй тігер,

Бұрала басып былқылдап-б

Мұндай жұмыс түрлерін ұйымдастырудағы басты мақсат оқылатын шығарманы дұрыс, өз дәрежесінде қабылдауға жағдай туғызу, оқушы қиялын ұштау болып табылады. Оқушы санасында Абай бейнелеген мезгілдің, білімнің, өмірдің тұтас суреті орнығады сондай-ақ, өмірге деген көзқарасы қалыптасады.

Қазіргі методикада оқушыны ізденуге, ситуацияларды өзі тудырып, оны дұрыс шешуге, әрбір тақырыпқа сын көзбен қарап, өзінше баға беруге баулу, дағдыландыру қажет. Абайдың бағдарламаға енген өлеңдерін танытумен бірге ақынның оқулықта жоқ, бірақ үйренуге тиісті шығармаларына қызықтыра білу, мәнісін ұқтыра білу – әрбір оқытушының негізгі міндеті болып табылады.

Әдебиеттер

1. Бөкейханов Ә. Абай Құнанбаев. Абайды оқы, таңырқа. А. 1993
2. Есенжолова А. Абай шығармаларын оқытудың тиімді әдістемелері. Қазақ тілі мен әдебиеті. 1993 ж.
3. Қоңыратбаев Ә. Әдебиетті оқыту методикасы. Алматы. 1990
4. Абай. Энциклопедия. Ред. басқарған Р.Нұрғалиев. – Алматы: Атамұра, 1995
5. Мырзахметұлы М. Абайтану. Оқу құралы. – Алматы, 2010
6. Облыстық «Абай мен Пушкин үндестігі» конференциясы мақалалары. 2019ж

11-СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА «АБАЙДЫҢ ҚАРА СӨЗДЕРІНДЕ КӨТЕРІЛГЕН МӘСЕЛЕЛЕРДІҢ БҮГІНГІ КҮНМЕН ҮНДЕСТІГІН ТАЛДАП ЖАЗЫҢЫЗ» ТАҚЫРЫБЫНА ЭССЕ ЖАЗДЫРУ.

Мурзахоева Б.Ғ., Сабирова А.Н.
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері

Абайдың «Қара сөздері» — оның ақындық мұраларына қосылған бағалы қазына. XIX ғасыр ойшылдары мен зиялыларының, суреткерлерінің елдік, ұлттық қасиетті қастерлеген, қайтсек те ұлт боламыз, мемлекеттілікті нығайтамыз дескен еңбектері нақ осы кезде жазылып, кейін елтанудың құбылысты мұраларына айналды. Абай қаламынан даналық «Қара сөздері» түзілді. Хандық мемлекеттік жүйесі үзілген, елдік санасы сарсаңға түскен қазақ қауымының дәл осы кезінің ахуалы «Қара сөздердің» тууының басты алғышарты еді.

Абайдың толық жинағында 1890 мен 1898 жж. арасында жазылған бір алуан шығармалары - «Қара сөз» деп аталады. Бұл ақынның философиялық еңбегі. Барлығы 45 сөз және бұған «Біраз сөз қазақтың түбі қайдан шыққаны туралы» деген тарихи мақаласы қосылады. Абайдың «Қара сөздерінің» соңғы нұсқасы Мүрсейіттің 1905 жылғы, 1907 жылғы және 1910 жылғы қолжазбалары бойынша жарияланып келген. Ақынның 150 жылдық мерейтойы қарсаңында «Қара сөздердің» бұрын кеткен тектегі кемшіліктері түзетіліп, түпнұсқамен дәлдігі мүмкіндігінше қалпына келтірілген.

«Қара сөздер» деген атау өлең сөзден бөлек дүниелер мағынасын білдіреді. Өлең өнерін қазақ «Қара сөз» демейді. «Қара сөз» проза деген мағынада айтылған. Әдетте, адам ауызекі тілде өлеңді емес «Қара сөзді» қолданады.

«Қара сөз» дегеннің мағынасын белгілі ғалым және саясаткер Ғ. Есім: «...Абай ойына келген нәрселерін еркін айту үшін, өзі арнайы жанр ойлап тапқан. Ол — сөз жанры. Ақынның қара сөздері — нағыз еркін ойдың жанры. Мұнда ешқандай бір дәстүрге, тәсілге бағынушылық жоқ. Ой еркін айтылған, мазмұн өзіне лайықты форма тапқан. Көптеген философтар ойларын формаға бағындырып немесе жүйе құрып әуре болғанын білеміз. Абай болса, ондай істермен айналыспаған, өзінің айтқысы келген ойларын еркін білдірген. Абай ашқан «сөз» жанры, өкінішке орай, қазақ мәдениетінде өріс алмады. Сірә, оған кінәлі, Шәкәрім тілімен айтсақ, «нақтылы ойдың» заманы болса керек. Адам өз ойындағысын айтқаны үшін кінәлі болған заманда, әрине, сөз жанрының өрістеуі, Абай дәстүрін жалғастыруы мүмкін емес еді. Абай дәстүрі, яғни сөз жанры бүгінде жаңғырып, жалғасуы керек, оған алғышарт бар. Қазіргі плюрализм деп жүргеніміз, кезінде Абай қолданған ойлау тәсілі...» - деп сараптама жасап, талдап берді.

11 - сынып оқушыларына қорытынды аттестаттауда келген Абай қара сөздеріне байланысты эссе жазуда, мұғалімде «қай қара сөздерін ұсынамыз деген?» сауал туындайды. Бүгінгі күні Абай шығармашылығы несімен өзекті, өміршең, қажетті деген сұрақтар барша қауымды толғандыратыны анық. Дана Абай туылғанына 175 жыл толғалы отырған тұсында да, қанша уақыт өтіп, адамзат баласы жаңа формацияға, жаңа даму сатысына көтерілсе де, тұтас бір халықтың адастырмас темірқазығы, рухани суаты, сарқылмас қазынасы болып отыр. Шындығында, ұлылардың мұрасы заман мен уақыт төрелігіне бағынбайды. Өз шығармалығын адамзат болмысына қатысты мәңгілік тақырыптарға арқау ете білген ғұламалар уақыт өткен сайын түрленіп, толығып, құндылығы арта түсетіні тағы бар.

Қазақ мәдениеті мен ақыл-ойының заңғар биігі Абай Құнанбайұлынан кейін де талай дүлділ жарап шығып, өздерінің өлмес туындыларын тарту етсе де, хакім Абайдың жұлдызы биік тұратындығы неліктен? Ол ең алдымен Абай шығармашылығын әмбебаптылығы, энциклопедиялығымен түсіндірілсе керек. Лирика, поэзия, сатира, поэма, аударма жанрларының негізін салып қана қоймай, осы жанрларды әлемдік биікке шығара білуі, музыкалық мұрасы, әлеуметтік-публицистикалық, философиялық, діни, ғылыми, тарихи еңбектерінің мазмұн тереңдігі, ағартушылық, педагогикалық ойлары оның ұлт ұстазы, тіпті адамзат ғұламасы атануына арқау болды.

Бірінші және екінші сөздер

Ғұлама Абай «Қара сөзді» шешендік өнер мәнінде айтқан. Шаршы топқа шығып сөз айту әркімнің қолынан келе бермейтін іс. Абай осындай ниетпен айтқан сөздерін қағазға жазып қалдырады. Көрген-білгенін, таным-тәжірибесін, танып-түстегенін ақыл-көрігінде қорытып, таразыға салады. Қысқа ғұмырдың алдамшы, өткіншілігіне де қапа болады. Баянсыз, тұрлаусыз сиқына бас шайқап, іштен тынады. Оның мән-мәнісін бірінші сөзінде былай білдіреді: «Бұл жасқа келгенше жақсы өткіздік пе, жаман өткіздік пе, әйтеуір бірталай өмірімізді өткіздік: алыстық, жұлыстық, айтыстық, тартыстық — әурешілікті көре-көре келдік. Енді жер ортасы жасқа келдік: қажыдық, жалықтық; қылып жүрген ісіміздің баянсызын, байлаусызын көрдік, бәрі қоршылық екенін білдік. Ал енді қалған өмірімізді қайтып, не қылып өткіземіз? Соны таба алмай өзім де қайранмын...»

Ақын алдағы өмірге барлау, талдау жасайды. Адам мұраты, өмірі мен еңбегіне еркін енеді. Өмірдің бұралаң жолдарына, кәсіп-дағдыларға, тұрмыс-тірліктің мың сан арналы, тараулы жолдарына көңіл тоқтатып, көз жібереді. Әсіресе ел бағу, мал бағу, ғылым бағу, софылық қылып, дін бағу, балаларды бағу сынды сан салалы, алуан арналы бағыт-бағдарларға, өмір-тұрмыстың, уақыт-сынаптың сырлы сипаттарына ден қояды. Оның арасында білім-ғылым, кәсіп-қызмет, дәстүр-дін, тәлім-тәрбие иірімдеріне де көңіл бөліп, жіті назар аударады. Бәріне де мән-маңыз береді. Басым бағыттарына еркін енеді. Сыр-сипаттарын ашады. Нәтижесінде: «Ақыры ойладым: осы ойыма келген нәрселерді қағазға жаза берейін, ақ қағаз бен қара сияны ермек қылайын, кімде-кім ішінен керекті сөз тапса, жазып алсын, я оқысын, керегі жоқ десе, өз сөзім өзімдікі дедім де, ақыры осыған байладым, енді мұнан басқа ешбір жұмысым жоқ» - деген қағидалы көзқарастарын алға шығарады. Өмір мұратына ден қойып, тәлім-тәжірибесіне тоқтайды.

Абай шығармалары қазіргі таңда адамзат қоғамының дертіне айналған ұлтшылдық, ксенофобия, нәсілшілдік, діни антагонизм мәселелеріне түбегейлі қарама-қайшы. Басқаша айтқанда, бүгінгі күні жаһандық мәселелерге айналған ұлтшылдық, ксенофобия, нәсілшілдік, діни антагонизм, радикализм мен фанатизм, клерекализмнің емі, айықтырар жолы Абай шығармаларында жатыр.

Ойшыл ақын екінші сөзінде бала күнінен қазақтардың сартты көрсе, «ененді ұрайын, кең қолтық, шүлдіреген тәжік, Арқадан үй төбесіне саламын деп қамыс артқан, бұтадан қорыққан, көз көргенде әке-үке десіп, шығып кетсе, қызын боқтасқан, сарт-сұрт деген осы» десіп; ноғайды көрсе, оны да боқтап, «түйеден қорыққан ноғай, атқа мінсе шаршап, жаяу жүрсе — демін алады, ноғай дегенше ноқай, қашқын ноғай, «башалшік» (ұсақ саудагер) ноғай десіп; орысқа «ауылды көрсе, шапқан, жаман сасыр бас орыс», орыс ойына келгенін қылады деген... Не айтса, соған нанады, «ұзын құлақты» тауып бер депті» десіп, күліп отыратынын есіне алып; сонда өзінің «бізден басқа халықтың бәрі антұрған, жаман келеді екен, ең тәуір халық біз екенбіз» ғой, деп ойлайтынын айтады.

Сөйтсе, сарттың егін егіп, өсірмейтін жемісі, жасамайтын шеберлігі жоқ, әрқайсысы өз жұмысын ғана біліп, бір-бірімен жауласпайды екен, орысқа қарамай тұрған кезімізде қазақ еліне киім-кешек жеткізіп тұрған да солар. Орысқа қараған соң орыстың өнерін бірінші үйреніп алған да солар. Араларында бай да, молда да, сыпайы, епті жандар да көп. Ноғай да солдатқа, кедейлікке шыдамды, молда, медресе ұстап, оны күте де білетін халық екен. Еңбек етіп, мал табудың да жолын біледі, өздері салтанатты, әсем. Оларға енді біріміз жалданып жұмыс істеп, біріміз еткен еңбегіне ризашылығымызды білдіріп жүр екенбіз. Біздің ең бай деген адамымыздың өзін «сәнің шақшы (лас, былғаныш), аяғың білән пышыратырға қойған идән түгіл, шық, сасық қазақ», - деп үйінен қуып шығатын жағдайға жетіпті дейді.

Абай бұл сөзді қазақ халқын кемсіту үшін емес, жанына тигізе, намысқа тигізе әдейі айтып отыр. Халықтың бойында бар қасиет бар, оны ешкім мансұқ етпек емес, ал жағымсыз жағымыз қайсы? Неге тәжік сияқты егін екпеске, неге ноғай сияқты дін бақпасқа, сауда жасамасқа, неге орыс білімін алып, олармен терезе теңестірмеске? Абайды қажап отырған осы ойлар. Қазақ бұл халден құтылу үшін не істеуі керек, алдымен өзіңе өзгелердің көзімен қара. Ондай дәрежеге

көтерілу үшін шаруа қуып, өнер тауып, мал тауып зор болсаң, қорлықтан құтыласың. Тек сол жағдайда ғана өзге халықтар туралы да қазақтардың ұғымы өзгермек. Абай осы шағын сөзде ұлттық дамудың басты-басты бағыттарын таратқан.

Он сегізінші, он тоғызыншы, жиырма бірінші сөздер.

Он сегізінші сөзінде Абай кербездікті қатты сынға алған. Кербездік жұмысы жоқтықтан туады. Бұл халықтың азып-тозып жүргендігінің бір көрінісі. Бай елдерде кербездік деген оғаш қылық жоқ, киім киінудің талғамы бар. Кербездіктің тағы бір жағымсыз жағы — менмендік, боскеуделік сияқты жат мінезділік.

Кербездікке салынып, оны әдетке, мақтанға айналдыру — ақымақтың ісі. Сондықтан да болашақты болжай білген ақын: «Тегінде адам баласы, адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озбақ. Онан басқа нәрселерменен оздым ғой демектің бәрі де — ақымақтық», - екенін айтады.

Он тоғызыншы сөздің басты ойы: білімді адам кім деген сұраққа жауап табу. Абайдың пайымдауынша: «Адам ата-анадан туғанда есті болмайды: естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды-дағы, сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады. Естілердің айтқан сөздерін ескеріп жүрген кісі өзі де есті болады. Әрбір естілік жеке өзі іске жарамайды. Сол естілерден естіп білген жақсы нәрселерін ескерсе, жаман дегеннен сақтанса, сонда іске жарайды, соны адам десе болады».

Адам әрбір естіген сөзінің мазмұнына ой жүгірте тыңдап, еске сақтап, ұғайын деп тұшынса ғана, ғибрат алады. Ал әрбір естіген сөзге мән беріп, оның астарын ұғуға тырыспаса ол далаға кеткен, босқа айтылған сөзбен пара-пар. Ұқпас құлаққа айтқан сөз далаға, желге кеткенмен бірдей дейді. «Сөз танымайтұғын елге сөз айтқанша, өзінді танитұғын шошқаны баққан жақсы», — деген ой тоқтамына келеді.

Абайдың бұл пікірі «жаңбыр жаумаса жер жетім, бастаушысыз ел жетім, тыңдаусыз кеткен сөз жетім» деген халық даналығына саяды. Абай шығармашылығына арқау болған құндылықтар қай қоғамда үстемдік етіп, салтанат құрса, сол елдер барлық көрсеткіштер бойынша жақсы өмір сүруде. Абай ілімі құндылықтары аяқ асты болып, екіжүзділік, аярлық салтанат құрған қоғамдар шырғалаңға қадам басып, іріп-шіру сатысында тұр.

Ақынның жиырма бірінші қара сөзінде айтылатын – мақтан деген қасиет бар. Қазақ халқының бойындағы мақтан сезімі туралы Абайдың айтқандары бүгінгі күні жаңа сатыға көтеріліп, мемлекетіміздің стратегиялық бет-пердесіне айналды. Жауырды жаба тоқу, кілең жылт еткен жақсыны ғана термелеу, «айдағаны бес ешкі, ысқырығы жер жарады» дегендей түймедейді түйедей етіп жарияға жар салу, қоғам үшін істелуі керек қажетті дүниелерді қоғам игілігі, азаматтардың бақытты өмір сүруі үшін емес, ұпай жинау, мансап, көрініп қалу, жағыну, елді алдау үшін істейтін даңғаза деңгейіне жеткізу белең алып кеткені жасырын емес.

Жиырма алтыншы сөз.

Ақынның жиырма алтыншы сөзі былай басталады: «Біздің қазақтың қосқан аты алдында келсе, күреске түсірген балуаны жықса, салған құсы алса, қосқан иті өзгеден озып барып ұстаса, есі шығып бір қуанады. Білмеймін, содан артық қуанышы бар ма екен?». Автор мысқылдап, озса хайуан озды, жықса баласы не өзі емес, бөтен адам жықты, мұнда сонша мақтанарлық не бар? Мұның бәрі өзгелерді ызаландырмақ ниетпен, түймедейді түйедей етіп көрсететін қазақтың даңғойлығы дей келе, Абай сол мақтаншақтықты, біреуге ор қазуды әшкерелейді. «Біреуді ызаландырмақ — шарифатта харам, шаруаға залал, ақылға теріс», - деп біреуді ыза қылғанға сонша қуанарлық ештеңе жоқтығын, оған ызаланып жер болып, қорланудың да бекершілік екенін айтады.

Отыз бірінші сөз ақынның педагогтық, ұстаздық ойларының жемісі. Бұл сөз бір азат жолдан тұрады: «Естіген нәрсені ұмытпастыққа төрт түрлі себеп бар: әуелі көкірегі байлаулы берік болмақ керек; екінші — сол нәрсені естігенде я көргенде ғибрәтлану керек, көңілденіп, тұшынып, ынтамен ұғу керек; үшінші — сол нәрсені ішінен бірнеше уақыт

қайтарып ойланып, көңілге бекіту керек: төртінші — ой кеселді нәрселерден қашық болу керек. Егер кез болып қалса, салынбау керек. Ой кеселдері: уайымсыз, салғырттық, ойыншы-күлкішілдік, я бір қайғыға салыну, я бір нәрсеге құмарлық пайда болу. Бұл төрт нәрсе — күллі ақыл мен ғылымды тоздыра-тұғын нәрселер».

Отыз сегізінші сөздің негізгі идеясы туралы Абай: «Ғұмыр өзі — хақиқат. Қай жерде ғұмыр жоқ болса, онда кәмәлат жоқ», - дейді. Нақтылы ой. Бар мәселенің кілті - ғұмыр. Тек ғұмыр болған соң ғана, өзге нәрселер туралы мазмұнды әңгіме жасауға болады.

Абай қай өлеңінде немесе қай қара сөзінде болсын қулықты, зұлымдықты, арамдықты дәріптемеген. Керісінше, сондай жаман қасиеттерден жұртты жирендіріп, адалдыққа, имандылыққа тәрбиелеген. Ол отыз сегізінші сөзінде былай дейді: «Күллі адам баласын қор қылатын үш нәрсе бар. Сонан қашпақ керек: Әуелі — надандық, екінші – еріншектік, үшінші — залымдық деп білесің.

Надандық — білім-ғылымның жоқтығы, дүниеден ешнәрсені оларсыз біліп болмайды. Білімсіздік хайуандық болады.

Еріншектік — күллі дүниедегі өнердің дұшпаны. Талапсыздық, жігерсіздік, ұятсыздық, кедейлік бәрі осыдан шығады.

Залымдық — адам баласының дұшпаны. Адам баласына дұшпан болса, адамнан бөлінеді, бір жыртқыш хайуан хисабына қосылады».

Болмаса мал таппақ, мақтан таппақ, ғиззат-құрмет таппақ секілді нәрселердің махаббаты бірлән ғылым-білімнің ақиқаты табылмайды. Мал, мақтан ғиззат-құрмет адамды өзі іздеп тапса, адамдықты бұзбайды һәм көрік болады. Егер де адам өзі оларға табынып іздесе, тапса да, таппаса да адамдығы жоғалады», — деген тұжырымға келеді. Осы отыз сегізінші сөзінде біршама ғылым салаларын жүйелеу желісі де ұшырасады.

Көрнекті ғалым, профессор Х. Сүйіншәлиев Абайдың «Қара сөздерін» өте жоғары бағалай келе, өз ойын былай тұжырымдайды: а) Абайдың қара сөздерін негізінен прозаның шағын түрі деп атау керек; б) Абайдың қара сөздерінде шағын прозаның мынадай түрлері бар деп білу керек .

1. Өсиет-ғақлияға Абайдың адамгершілік, мораль, мінез-құлық туралы мысал жөнімен келетін өсиет мазмұнды эссе ретіндегі сөздері және діни ғибрат ретінде жазған біраз дидактикалары жатады. Олар: «Он үшінші», «Жиырманшы», «Жиырма сегізінші», «Отыз сегізінші» сөздері деуге болады.

2. Тастих, немесе философиялық трактат. Бұған Абайдың философиялық ойларын, дүниеге көзқарастарын білдіретін ғылыми пікірлер айтқан эсселері жатады. Мысалы, «Жетінші сөз», «Он жетінші сөз», «Қырық үшінші сөз», «Қырық бесінші сөз».

3. Бұдан басқа «Жиырма жетінші сөзі» мен «Отыз сегізінші сөзі» де трактат үлгісіне ұқсайды. Бірақ олар терең ойлылығы жағынан жақын болса да, түрі жағынан біраз алшағырақ. Сондықтан бұл сөздерді өсиет ретіндегі диалог-кеңес сөз үлгісіне жатқызған жөн.

4. Нақыл тұспал сөз (афоризм). Қара сөздердің ішінде «Отыз жетінші сөзде» афоризмдер көп. Олар әр жерде шашылып жатыр, өлеңінде де, қара сөздерінде де, әркімнің еске алған сөздерінде де кездеседі. Оларды өз алдына тізсе, мол дүние болып шығады.

5. Әңгіме, кеңес ретіндегі диалог, монологтарында Абай кейде екі адамды не адам мүшелерін сөйлестіріп, кеңестіреді. Кейде өзі әңгіме-дүкен құрып, тыңдаушысымен не өзімен-өзі кеңесіп отырады. Біреуге сұрау қойып, жауап күтеді, не өзі екінші кісінің рөлінде толғанады. Жауабы өзінен- өзі белгілі сұрақтар қояды. Мысалы: «Төртінші», «Бесінші», «Сегізінші», «Тоғызыншы», «Оныншы», «Он екінші», «Он алтыншы», «Он тоғызыншы», «Жиырма бесінші», «Жиырма жетінші», «Отыз бірінші», «Отыз екінші», «Қырқыншы» сөздері.

6. Публицистикалары: «Бірінші», «Екінші», «Үшінші», «Он төртінші», «Жиырма төртінші», «Жиырма алтыншы», «Жиырма тоғызыншы», «Отыз үшінші», «Отыз тоғызыншы», «Қырық бірінші», «Қырық екінші» сөздер және «Біраз сөз қазақтың қайдан шыққаны туралы» мақаласы.

7. Абай қазақтың болыс, билерін, байларын келеке етті, елдегі қырсыздық, еңбексіздік, надандық, тағы басқа жағымсыз істерді сынай сөйлеп, «Алтыншы», «Он бірінші», «Он төртінші». «Жиырма екінші», «Жиырма тоғызыншы», «Қырық бірінші» сөздерінде публицистиканың сын- сатира, эссе, очерк, мақала, памфлет жанрларын әдебиетке әкелді. Памфлетте ирониялы күлкінің, сатираның элементтері басым болады. Памфлет адамшылыққа жат қылықтарды мұқату, халықты оған қарсы қою, жақсылыққа шақыру мақсатын көздейтін публицистика. Әсіресе «Алтыншы», «Он бірінші», «Жиырма екінші», «Қырық бірінші» сөздері памфлетке ұқсайды.

8. Абайдың «Он бесінші», «Он жетінші», «Он сегізінші», «Жиырма үшінші», «Жиырма алтыншы», «Жиырма жетінші», «Отызыншы», «Отыз бесінші», «Отыз алтыншы», «Қырық төртінші» сөздерінің көркемдік сипаты басым; әсіресе мінезсіз адамдардың (кербез, мақтаншақ) бейнесін суреттеуі әдемі шыққан. Аталған әңгімелердің бір тобы көркем дидактика, шешен толғаныс туындылары. Олар кей тұста өткір мысқылмен де қабысады. Кейбіреулері таза диалогты әңгіме. Енді біразы автордың терең толғаныстары, монологы, ақыл айтып, кеңес жасау, толғана сөйлеу ретіндегі монолог. Бәрі де сюжетсіз, белгілі бір ойды ғана білдірерлік шебер, шешен туындылар.

Қорыта келе айтарымыз, Абайдың қара сөздері — оның өнертанымның өзегін құрайтын өзгеше өнер түрі. Олардың ішкі мазмұны бірін-бірі толықтырып, бірін-бірі ашып, бірте-бірте ауқымды кеңейе түсетін, Күннің нұрындай жарыса тарап жатқан ой сәулелері секілді. Адамның дүние есігін ашқанынан бастап, ақыретке кеткенге дейінгі аралықтағы өмір сырын жік-жікке бөліп, жүйелеп түсіндіреді. Онда нәпсі мен қанағаттың, бай мен кедейдің, ақ пен қараның, адал мен арамның көзге көрінбейтін, қолға ұсталмайтын нәзік пернелері рентгенмен түсіргендей аса бір дәлдікпен дөп басып ажыратылып отырады.

Сөзінің басында елді жайлаған ауыр дерттің тамырын басып, нақ айтқан Абай, келесі кезекте сол аурудың қайдан, неден пайда болғанын, себебін анықтайды. Ал одан кейінгі сөздерінде оның емін өзі де ұсынатындай.

Сондықтан да біз осы қара сөздердің мәнісін түсініп, оны тура мағынасында тани білуіміз керек. Егер де ұлы ақынның «Қара сөздері» әрбір қазақтың төрінен орын алса, егеменді еліміздің ертеңгі болашағы әлдеқайда сапалы азамат болып қалыптасатындығына сенім мол.

Әдебиеттер

1. Егеубай А. Ұлттық сананың ұлы құбылыстары (Асан Қайғы мен Абай) // Егемен Қазақстан. — 2 шілде — 4-б.
2. Құнанбаев А. Шығармаларының екі томдық жинағы: II т. — Алматы: Қазақ ССР-нің «Ғылым» баспасы, — 312 б.
3. Советханқызы Р. Абайдың «Қара сөздері» — білім мен тәрбиенің қайнар бұлағы // Ел. — № 40 (116). — 2 қазан. — 4-б.
4. Абай. Энциклопедия / Бас ред. Р.Н. Нұрғалиев. — Алматы: «Қазақ энциклопедиясының» Бас ред.; Атамұра, 1995. — 720 б.
5. Қасқабасов С. Абай және ұлттық идея // Егемен Қазақстан. — 2005. — 2 шілде. — 4-б.
6. Құнанбаев А. Шығармаларының екі томдық жинақ жинағы. I т. — Алматы: Қазақ ССР-нің «Ғылым» баспасы, — 303-б.
7. Тұрысбек Р. Абайдың мұраты // Жұлдыз. — 2013. — № 9. — 195 б.
8. Сүйіншіәлиев Х. Қазақ әдебиетінің тарихы: Оқулық. — Алматы: Санат, 1997. — 914-921-б.

9. Р.С.Каренов «Хакім Абайдың «Қара сөздер» атты керемет философиялық мұрасы. Туғанына 170 жыл толуына орай», «Қарағанды университетінің хабаршысы» журналы 2015, Қарағанды қаласы

«АБАЙ ҚҰНАНБАЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ»

Игильманова Ш.Р.

Дарынды балаларға арналған мамандандырылған
С.Сейфуллин атындағы №11 облыстық
қазақ мектеп-интернат кешені,
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Жас ұрпақ бойына ұлттық рухты қалыптастыратын тіл десек, бұл орайда ұлттық рухпен суарылған данышпан Абай шығармашылығын мектепте оқыту арқылы, бір жағынан жас ұрпақ тұлғасына ұлттық рухты сіңіру проблемасы өз шешімін таппақ. Өйткені бүгінгі, кешегі және болашақтағы көкейтесті мәселе – жас ұрпаққа білім беру, оқыту, ізгілікке тәрбиелеу - өз кезінде Абай шығармашылығынан орын алып, мәнімен маңыздылығы айқындалған мәселе.

Осы тұрғыдан алып қарағанда, мемлекетіміз білім кеңістігіне аяқ басқан кезеңде, ғылым – білімнің құндылығы, рухани маңыздылығы артып отырғаны белгілі. Ұлы Абай жиырма бірінші қарасөзінде «Ғылым, өнер – дүниенің кілті. Оны білгенге дүние арзанырақ түседі» – дейді. Абай «ғылым, өнер» дегенде алдымен білімді меңзеп отырса керек. Өзі өмір сүрген XIX ғасырда халқының жаппай сауатты болуын аңсаған ағартушы, ойшыл ақын қазақтың тек ғылым-білімнің арқасында ғана озық елдің ойлы азаматы атанарына сенген. ХХІ ғасырдың Абай заманынан уақыт айырмашылығы болғанымен, ғылым-білім, мақсат-мүдде хақында түсінік өзгерген жоқ. Бәсекеден тұратын бүгінгі әлемде ұлтымыздың өзгелерге тәуелді болып кетпеуі үшін басты тегеурені – білім болмақ. Сондықтан да ертеңгі ұрпақ жарқын болашақта өмір сүріп, дамыған елдермен иық тіресе қатар тұруы үшін, ең алдымен терең білім мен жан – жақты рухани сұраныс қажет. Бұл орайда оқушы бойында білімге деген құштарлықты, ғылымға деген сүйіспеншілікті оятуымыз қажет. Мұның өзі бала дарындылығын дамытып, шығармашыл тұлға қалыптастыруға жол ашады. Осыған қатысты Абай «ғылым білім» ұғымдарының маңыздылығына қандай баға береді? Абай көзқарасындағы ізгілік, тәлім – тәрбие дегеніміз не? Әрине, бұлар өз кезеңінде, әр уақытта сөз болған мәселелер. Дегенмен, қазіргі білім беру мақсатын жүзеге асыруда, біз дәл осы мәселелерге жаңаша көзқарспен қарап, Абай шығармашылығын осы заман келбетімен зерделеп, терең тани таныта білуіміз керек. Абай шығармалары дәстүрлі оқытуда орта мектепте екі жүйеде оқып үйретілгені мәлім. Ең алдымен әдебиеттік оқу сабақтарында яғни 5-8 сыныптардағы Абайдың әр алуан тақырыптардағы өлеңдері, ақын өмірінен берілетін мәлімет. Екіншісі – жоғарғы кластардағы әдебиет тарихы курсы бойынша үйренілетін Абайдың шығармашылығын монографиялық түрде оқыту. Ал қазіргі жаңартылған білім беру мазмұнындағы оқу бағдарламасында Абай шығармаларын оқыту көңіл көншітпейді. Абай шығармалары тек 6-сынып пен 10-сынып бағдарламасында ғана қамтылған. Басқа сыныптарда ақын шығармалары мүлдем оқытылмайды. Абай шығармаларын оқыту барлық сынып бағдарламасында қамтылу керек деп ойлаймын.

Абай қоғамның тәрбиесі жеке адамнан басталатынын көрсетті. Өйткені «Адам түзелмей - заман түзелмейді», - деп ашық айтып, тобырдың ішінде тұлға жүрмесе мәнінен айырылатын мезгеп, «не болады өңкей нөл» деп налыды. Сонда адам мұраты мен халық мүддесі ұшырастырытын тәрбиедегі басты нұсқа қандай десек, ұлы ақын: «ақыл сенбейтін іске сенбе, ондай іске кіріспе, әуелі білім, ғылым, өнер жолын таңдап алып, естілерден үлгі

ал, еңбекпен ғана мал тап» деп жол сілтейді. Ұлы ұстаз жан – жақты, кемел тәрбиелі адам ғана «толық адам» санатына қосылады деп есептейді. Ал кемелдікке жетудің тура жолы – адам бойында имандылық қасиеттердің туындауынан басталады.

Тәрбиенің қалған түрлері – адамгершілік, ақыл – ой, еңбек, дене тәрбиесі, бәрі де осындай мұсылмандыққа ден қойған жастың бойына тез үйіріледі деп пайымдайды. Осы тұста Абай өз заманындағы мектеп – медреселердің қызметіне көңілі толмайтындығын үнемі байқатып отырады. Әсіресе, дүние молдалардың баланың дұрыс уағыздап, теріс жолға салатынын айта келе, ұстаздардың тұлғасын ерекше жоғары қояды оларға үлкен сеніммен қарайды.

Абай туындыларындағы басты орын алып отырған мәселе – еңбек тәрбиесі. Ол еңбекпен келген табыстың адал да дұрыс жолға бастайтынына кәміл сенеді, ал еңбекпен, саналы оймен, ақылмен істелген істің ғана нәтижесі болады деп санайды. Оны:

Өзіңе сен, өзіңді алып шыған,

Еңбегің мен ақылың екі жақтап, - деп жырлайды.

Адамның бойында жағымсыз қасиеттердің тууына қарсы тұру үшін оның ғылым мен білімге деген құмарлығын арттырып, дамыта түсуді өсиет етеді. Осыған орай ақыл мен еңбектің мәніне ерекше тоқталып, оларды адамның жеке басының (дара тұлғаның) басты құдіреті деп түсінеді. Сондықтан:

Бақпен асқан патшадан

Мимен асқан қара артық,

Сақалын сатқан кәріден

Еңбегін сатқан бала артық, - деп түйіндейді.

Көркем әдебиетті мектеп қабырғасында оқыту көптеген маңызды мәселелерге баса назар аударуды қажет етеді. Мектептерде басқа пәндердің қатарында әдебиеттің оқытылуында да білім деңгейін берілген материалдың көлемімен өлшеу, тек ақпарат құралына айналдыру жағы жиі аңғарылады. Белгілі бір мәтінді, өлеңді оқытуда оқушы автор туралы не біледі, шығарма мазмұны не туралы дегенмен шектелушілік басым.

Ал оқушының сол мазмұнды қабылдауы қандай болды, қандай әсер- күй қалыптасты немесе оқушы өз тарапынан шығарманың ішкі мазмұнын қабылдай алды ма, сол шығармаға баға беруге талаптана ала ма деген мәселелер көмескі қала береді.

Оқушы оқылатын шығарманы дайын күйінде басқа авторлардың берген бағасы, түсіндіруі арқылы ұғынбай, өздігінен түсінетін, мұғалімнің жүргізетін жұмысы барысында талдай алатын, қорытынды жасай алатын дәрежеге жеткізу, оқушыға шығармашылық жағдай жасау, еркіндік беру әдебиетті оқытудағы басты міндет болса керек.

Абайдың жыл мезгіліне арналған өлеңдерінде жыл мезгілдеріне тән белгілерді суреттеп, табиғат көрінісін елестете отырып, әлеуметтік жағдайды көрсету, соны айқындау ниеті басым жатыр. Автордың қай сөзінің қатыңқы да, шытынап шығуы, қаһарлы қысқа, не суық күзге ызаланудан гөрі жыртық-тесік, кем-кетік, жұпыны өмірге, ондағы бейқамдыққа, қырсыздыққа ызалануы көбірек көрініп тұрады. Оған қоса ақынның ызалануында сол жыртық-тесік, жамау-жасқаумен жүргендер мен бүрсендеген балаларға жаны ашу, аяу белгісі де байқалады. Күз туралы көңілсіздеу ой мен ақын суреттеуіндегі көрініс көз алдына екінші бір сиықсыз көріністі алып келеді. Ол – жыртық киім, жамау-жасқаумен жүрген ауыл әйелдері, бәрінің қабағы жабырқаңқы, бүрсендеген бала, от жакпаған, суықтан құты қашқан үй. Бұл көрініс біріншіден, автордың оларға деген аянышы мен жан ашуын туғызып, екіншіден, одан туған көңіл-күйдің кейіске айналғаны байқалады. Берілген эмпатиялық әңгіме-сұхбат арқылы ақынның осы көңіл-күйін оқушыға сезіндіру мақсаты көзделуі керек. Олай болса, орта буын сыныптарда Абай шығармаларын оқытуда басшылыққа алар бірден-бір тиімді әдіс-тәсіл сабақты эмпатиялық диалогқа негіздей құру. Бұл тектес әдіс-тәсілді аталған 5-8 сыныптарға лайықтау да негізсіз емес. Өмірде жай суретші аңғара қоймайтын сәл нәрселерді Абай аңғарып көре білген. Сондықтан оның өлеңдері – шындық бейнесі болып шығады. Абай «Күз» өлеңінде жыл мезгілінің бір кезеңі – табиғат көрінісін

суреттеуде қазақ халқының бұрынғы өміріне тән адамдардың іс-әрекеті мен күнделікті тұрмысында бар болмысты екі-үш сөз тіркестерімен нақ шындықтың бетін ашып көрсетеді.

Мысалы, Абайдың табиғат лирикасынан «Күз» өлеңін оқытқанда мына тектес сұрақтар беруге болады.

1. Күз сөзі көз алдымызға қандай көріністерді елестетеді?
2. Күз сендерге қандай сезім-күй туғызады?
3. Күз қандай түсті елестетеді?

Сұрақ, тапсырмаларға берілген жауаптарды жинақтап, оқушылардың дәптерлеріне немесе тақтаға еркін жазу, яғни оқушы жауаптары бойынша жүйесіз жазып шығу керек. Жинақталған «ым» – түсініктерден оқушы өз ассоциациясындағыларын бөлек теріп жинақтайды, оларды топтастырып шығуға болады.

«Қыс» мезгілін оқытар алдында берілген сұрақтарға «қар», «қырау», «аяз», «үскірік», «шаңғы теуіп жүрген балалар», «сырғанақ», «аяз ата», «шыршаны жағалай айналған балалар», «жаңа жыл», «қатып жатқан сулар, өзендер», «қар үстіндегі адам іздері» алуға болады. Қысты оқушылардың барлығы бірдей ақ түсті табиғи деп таниды.

Көктем белгілеріне қатысты қойылған сұрақтарға «қар ериді», «жаңбыр», «үйлердің шатырына қатқан мұздардың еріп, тамшылап тұрғаны», «8 – наурыз», «күстар жылы жақтан оралғаны» «ағаштар гүлдейді», «жан-жануар ояна бастағаны», «дән егіп жатқан диқаншы» сияқты жауаптар қайырады. Оқушылар көктемді әр түрлі түспен елестетеді. Бір оқушы жасыл түсті, біреуі қызыл қызғалдақ түсін елестетеді. Мұндай жұмыс түрлерін ұйымдастырудағы басты мақсат оқылатын шығарманы дұрыс, өз дәрежесінде қабылдауға жағдай туғызу, оқушы қиялын ұштау болып табылады.

«Күз» өлеңінде Абай бұлттың түсін неліктен басқаша қолданбай, (қара бұлт, ақ бұлт, ақша бұлт, т.б) «сұр бұлт тіркесімен берген? немесе «дымқыл тұманның ерекшелігі қандай?» деген сұрақтар табиғат ерекшеліктерін тереңдей ұғуға әрі жете түсінуге жетектейді.

Білмеймін, тойғаны ма, тоңғаны ма,

Жылқы ойнап, бие қашқан, тай жарысқан.

Жасыл шөп, бәйшешек жоқ бұрыңғыдай,

Жастар күлмес, жүгірмес, бала шулай, – деген жолдарға назар аударта оқыту оқушы ойын, ассоциациялық қиялын күз көріністерімен толықтырады, жаңа ұғым, түсініктерге, сезімге ойыстырады. Өлеңнің келесі жолдары сол ұғымдардың бояуын қанықтырып, өлеңнің әлеуметтік мәнін түсініп қабылдауға жол ашады. Оқушы санасында Абай бейнелеген күздің тұтас суреті орнығады.

Оқыту жұмысының нәтижелі болуы оқыту әдістерін үйлесімді етіп тандап ала білуге байланысты. Себебі оқытуды ұйымдастырудың негізгі формасы – сабақ. Ал сабақтың мақсаты мұғалім мен оқушының ұжымдық, шығармашылық еңбегі, сондай-ақ сабақта оқыту мен тәрбиенің міндеттері, мақсаттары жүзеге асырылады, оқушылардың ой - өрісі кеңіп, қабілеті шыңдала түседі, өмірге деген көзқарасы қалыптасады.

Қорыта айтқанда, ұлы Абайдың лирикалық шығармаларын 5-8 сынып оқушыларына үйрету барысында ең қажетті сыналған әдістемелерді пайдаланып, оларды әрбір сабақта жаңалап, жетілдіріп отыру, әрбір тақырыпты өтуге шығармашылықпен қатынас жасау бүгінгі күннің ең өзекті мәселесі болып табылады. Себебі жастарымыздың дүние танымына, дүниеге көзқарасын қалыптасыруда, олардың заман дәрежесіндегі азамат болып өсуінде, биік интеллектуальдылыққа, «толық, кәміл инсан» болып жетілісуінде, олардың бойындағы эстетикалық талғамының ұштала түсуінде ұлы Абайдың шығармалары бірден бір рухани азық болып табылады.

Абай – тек қазақ халқының мақтанышы емес, күллі адамзатқа ортақ, ұлы тұлға, әсіресе, орыспен қазақ халықтарының арасында достық байланыстың түзілуін үндеген, соған дәнекер болған жан. Екі ел арасындағы әдеби байланыстардың бастауы болған да Абай. Оның философиялық дана ойлары, жауһар жырлары - әлем халқына ортақ асыл қазына. Бүкіл саналы ғұмырының басым бөлігін Абайға арнаған данышпан Әуезов те оның мол мұрасын «тек шөмішпен ғана сүзіп алдым» – деген .

Абай шығармаларын жас өскіндерге жеткізу, оның сұлулығы мен маңызын түсіндіру, Абай әлемімен қауыштыру мәселелері әдебиетті оқытудың өзекті дүниесі деп айтсақ қателеспеспіз. Абайды таныту – қазақ халқын таныту. Абайды таныту – қазақтың даналығын, қазақтың сөз өнерін таныту. Абайды таныту – қазақтың ғажайып бай тілін таныту. Абайды таныту – адам деген қандай болады, соны таныту. Абайды таныту – сұлулықты, махаббатты, ізгілікті, адамдықты таныту.

Абай поэзиясының сұлулығының бойымызға бой алып, жан дүниемізді тазартып, сұлу жанды жас ұрпақ тәрбиелеу – адами да, ұстаздық та борыш. Әр ұрпақ, оның әр ұстазы ұлы ақын мұрасын оқыту жайында іздене береді. Ұлы Абай халқымен бірге жасап, әр ұрпақтың көз көргеніндей, замандасындай жан дүниесі, жүрегінде өмір сүре береді.

Әдебиеттер:

1. Өмірәлиев К. Абайдың нақыл сөздерін оқу-тәрбие ісінде пайдалану. Алматы: Өнер, 1995.
2. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін 2015 жылға дейін дамыту тұжырымдамасы.
3. Бітібаева Қ. Абай шығармашылығын оқыту – Алматы: Мектеп, 2003 – 232 б.
4. Бітібаева Қ. Мектепте Абайды танытудың жаңашыл әдістемесі мен технологиясы – Өскемен: Рекламный дайджест, 2013–167 б.
5. Бітібаева Қ. Мектепте Абай шығармашылығын оқыту – Өскемен: Полиграфия, 1994.
6. Бітібаева Қ, Құдайбергенова Г, Мұқашева М. Әдебиетті оқытудың инновациялық технологиясы – Өскемен, 2002.
7. Ұстаз ұлағаты// Абай, 2003, №5.
8. З.Ахметов, Б.Байғалиев, С.Қирабаев. «Абай» шығармаларының екі томдық толық жинағы. Алматы «Жазушы» 1995 ж.
9. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы, №1, 2012 ж, 135-бет. Алматы.
10. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы, №3, 2012 ж, 124-127-бет. Алматы.
11. Абай. «Қалың елім, қазағым...» өлеңдер жинағы. Алматы «Атамұра» 2002ж.
12. <http://nao.kz> - БІ. Алтынсаринатындағы Ұлттық білім академиясының ресми сайты;
13. <http://ustazuni.kz> – мұғалімдерге арналған сайт;
14. <http://smk.edu.kz> – мұғалімдерге арналған сайт;
15. <https://infourok.ru/> - ұстаздарға арналған білім көтеру, ашық сабақтар сайты;
16. <http://sabaqtar.kz/kazaksh/> - Қазақстан ұстаздарына арналған әдістемелік сайт

ЖАҚСЫ ДОС ПЕН ЖАМАН ДОСТЫҢ АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ (Етістіктің шартты райлары)

Кенжәлиев Қ. Ж.

Атырау облысы, Индер ауданы Ш. Уәлиханов
атындағы орта мектебінің қазақ тілі мен
әдебиеті пәні мұғалімі (педагог-модератор)

Қысқа мерзімді сабақ жоспар

Бөлім атауы:	Достық пен татулық - таптырмас бақыт Т.Айбергенов «Бір тойым бар».
Сабақтың тақырыбы	Жақсы дос пен жаман достың айырмашылығы. (Етістіктің шартты райлары)

Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	8.5.1.3. Етістіктің шартты рай қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану;		
Сабақтың мақсаттары	Оқушылардың барлығы орындай алады: Етістіктің шартты рай қызметін түсініп, жұмыстарда қолданады;		
	Оқушылардың көбісі орындай алады: Өз ойларын еркін жеткізеді, сұрақтарға дұрыс жауап бере алады		
	Оқушылардың кейбіреуі орындай алады: Етістіктің шартты райының өзіндік ерекшеліктерін ажырата біледі, баяндау, пайымдау, рефлексивтік талдаулар жасауға бейімделеді.		
Жетістік критерийлері	- Бейнежазбадағы жаңа сөздерді, сөз тіркестерін қолданып, сөздікпен жұмыс жасайды, өз ойын жеткізеді; - Етістіктің шартты райларын түсінеді, ажыратады - Ауызша, жазбаша мәтін құрауда етістіктердің шартты райын ескеріп айтады, жазады;		
Ойлаудағыларының деңгейі	- Жоғары деңгей дағдылары - Қолдану		
Ресурстар	Оқулық, жеке, жұптық, топтық тапсырмалар, кері байланыс, стикер.		
Құндылықтар	➤ Ашықтық, ұлттық құндылық; ➤ Өзара ынтымақтастық, ➤ Достық, татулық		
Пәнаралық байланыс	Өзін-өзі тану, әдебиет		
АКТ дағдылары	Слайд, онлайн-сөздік, imektep.kz		
Өмірмен байланыс	Оқушыларға өмірде жақсы жолдас таба білуге үйрету;		
Осыған дейін меңгерілген білім	Өткен сабақтардағы оқушының білім-білік дағдыларының артуы, тілдік қолданыстары, сөздік қорларының дамуы		
Тілдік міндеттер	Тілдік дағдыларға қатысты терминдер: синоним, етістік, етістіктің шартты райлары;		
	Айтылым дағдыларын дамытудағы тілдік қолданыстар: достық – таптырмас бақыт, досы көпті жау алмайды, амал дос, адал дос, сенімділік, тірек бола білу, дос сенімі т.б		
Тілдік мақсаттар	Оқушылар әдеби тіл нормасына сай сөйлеуге дағдыланады, ойын анық та жүйелі жеткізе алады.		
Жоспар			
Ойлау деңгейі	Уақыты	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер

(Блум таксономиясы) Білу -Психологиялық ахуал туғызу; - ұйымдастыру; - топқа бөлу; -«Миға шабуыл» әдісі	Психологиялық ахуал 3 мин Топқа бөлу 2 миняң Миға шабуыл 1 мин	Ұйымдастыру кезеңі. Оқушылар мен мұғалім шеңберде үш тілде бір-бірімен амандасады. Психологиялық ахуал тудыру мақсатында сабақтың басында <i>«Достық»</i> тренингін өткізу. Оқушылар жақсы дос пен жаман достың қасиеттерін жазады. Жақсы қасиеттерді тақтаға іліп қояды да, жаман қасиеттері жазылған қағазды бүктеп қоқыс жәшігіне лақтырады. Конфеттер арқылы топқа бөліну Оқушыларға конфеттер таратылады. Оқушыларды конфет түрлеріне қарай топтастыруға болады. Конфеттерге «Сәттілік» немесе «Бүгінгі сабақта 5-тік баға алуыңа тілектеспін» деген сияқты әдемі сөздер жазылып қояды <i>1-топ 2-топ 3-топ</i> Суреттер галереясы 	Слайд №3 A4 қағаздары Әр-түрлі кәмпиттер Слайд №4 Слайд №5 Слайд №6
--	--	--	--

		  - Тақтада тұрған суреттерге қарап не айтуға болады балалар? (тақтада достық туралы суреттер мен нақыл сөздер тұрады) - Балалар, сонымен бүгінгі сабақтың тақырыбы қандай болады деп ойлайсыңдар? Оқушылармен бірлесіп мақсат айқындалады. Жетістік критерийлерімен таныстыру. ҚБ Вербальды бағалау	
Түсіну және қолдану	Мағынаны тану бөлімі Бейнебаян 10 мин Бейнебаян бойынша жаңа сабаққа арналған мысал сөйлемдер көрсету	Жаңа сабақты баяндамас бұрын ғаламтор желісінен алынған бейнебаянды тамашалайық Сұрақтар: 1. ақсы дос пен жаман достың айырмашылығы қандай екен? 2. мірде сіздер кіммен доссыздар? Шартты рай формасы <u>етістіктің</u> жалаң (түбір, туынды), күрделі негіздеріне -са (-се) жұрнағы жалғану арқылы жасалады. Шартты райдың бұл формасы	 https://www.youtube.com/watch?v=6yOE4H-kj78 Слайд №7,8

	2 мин	мағына жағынан басқа бір амалдың я істің жүзеге асу-аспау шартын білдіреді. 1.гілікке бұрылсаң қолпаштайды; 2.олдасың жаман болса, кемшілігіңді елге жаяды; 3.ақсы жолдас ізгілікке жетелесе, жаман жолдас кесел мінезге үйретеді; Жұптық жұмыс. Оқушылар синонимдерді мағынасына қарай сәйкестендіріп, жаңа сөздермен танысады. <table><tr><td>Бағып-қағу</td><td>Қиындыққа тап болу</td><td>Уход, содержание</td></tr><tr><td>Басына күн түсу</td><td>Қол ұшын беру</td><td>Оказание помощи</td></tr><tr><td>Көмек көрсету</td><td>Ізгілік таныту</td><td>Уважение</td></tr><tr><td>Жақсылық жасау</td><td>Құрметтеу</td><td>Столкновение с трудностями</td></tr><tr><td>Сыйлау</td><td>Күту, асырау</td><td>Делать добро</td></tr></table> Соңында мұғалім ұсынған жауап кілттерімен салыстырады. Дескриптор <i>Білім алушы</i> -синоним сөздерді мағынасына қарай сәйкестендіреді; -орысша баламасын табады; ҚБ Өзін-өзі бағалау	Бағып-қағу	Қиындыққа тап болу	Уход, содержание	Басына күн түсу	Қол ұшын беру	Оказание помощи	Көмек көрсету	Ізгілік таныту	Уважение	Жақсылық жасау	Құрметтеу	Столкновение с трудностями	Сыйлау	Күту, асырау	Делать добро	Слайд №9 Үлестіріме қағаздар
Бағып-қағу	Қиындыққа тап болу	Уход, содержание																
Басына күн түсу	Қол ұшын беру	Оказание помощи																
Көмек көрсету	Ізгілік таныту	Уважение																
Жақсылық жасау	Құрметтеу	Столкновение с трудностями																
Сыйлау	Күту, асырау	Делать добро																
Талдау Грамматикалық тапсырмалар орындайды. Берілген етістіктерді шартты райға	6 мин	Топтық жұмыс. Берілген етістіктерді шартты райға айналдырып, сөйлем құрау 1 топ Бағып-қағу, басына күн түсу 2 топ	Үлестірімелі қағаздар, АЗқағаздар, маркер Слайд №10,11															

айналдырады, сөздерді саралайды, салыстырады		Қол ұшын беру, жақсылық жасау 3 топ Сыйлау, қиындыққа тап болу Дескриптор <i>Білім алушы</i> 1. тістіктерді шартты райға айналдырады; 2. ерілген сөздерді сөйлемді тиімді қолданады; ҚБ Бағалау парағы	
Шығармашылық тапсырма	3 мин	https://imektep.kz/kz/game#select_words-835 тапсырмасын орындайды Дескриптор <i>Білім алушы</i> - Сөйлемдерді қажет сөздермен толықтырады; - Дос туралы берілген мақал-мәтелдердің мағынасын түсіндіреді; ҚБ «Температура» әдісі	 https://imektep.kz/kz/game#select_words-835 Слайд №12
Жинақтау	7 мин	Өздік жұмыс Венн диаграммасы Оқушылар шартты раймен өткен сабақта өткен бұйрық райды	Дәптер Слайд

		салыстырып қорытындылайды. Жұмысты тексергенде жауап тақтаға шығарылып қойылады, оқушылар дәптерлерін алмастыру арқылы бір-бірін тексереді; Дескриптор <i>Білім алушы:</i> -шартты рай мен бұйрық райдың айырмашылығын табады; -шартты рай мен бұйрық райдың ұқсастықтарын табады; ҚБ Смайликтер арқылы бағалау	№13
Бағалау (Сыни өзіндік пікір) Үйге тапсырма. 54-бет. 7 – тапсырма Кері байланыс. Оқушылар «бес саусақ» арқылы кері байланыс жасайды.	6 мин	Кері байланыс. Оқушылар «бес саусақ» арқылы кері байланыс жасайды. 	Кері байланыс парағы Слайд №14
Қосымша ақпарат			
Дифференциация – Сіз оқушыларға көбірек қолдау көрсету үшін не істейсіз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай тапсырма беруді көздеп отырсыз?	Бағалау – Оқушылардың ақпаратты қаншалықты меңгергенін қалай тексересіз?	Пәнаралық байланыс Қауіпсіздік ережелері АКТ-мен байланыс Құндылықтармен байланыс (тәрбиелік элемент)	
<i>Дифференциация тапсырмаларда көрініс табады,</i>	<i>Әр тапсырмадан соң бірін-бір бағалайды, топта</i>	<i>Пәнаралық байланыс – өзін-өзі тану пәнімен байланыс көрінеді. АКТ - оқушыларға сабақ</i>	

Оқушылар жеке жұмыста, , топпен жұмыста жасайды. Жоғары деңгейлі оқушылар топта қолдау көрсетеді.	рдың бағалауы және мұғалімнің кері байланысы арқылы бағалау іске асырылады.	презентациясы қатысты мәлімет үшін пайдаланылады. Құндылықтар оқушы жұмысында көрініс табады, талдайды, байланыстырады, салыстырады.
Ойлану Сабақ мақсаттары/оқу мақсаттары жүзеге асырымды болды ма? Бүгін оқушылар нені үйренді? Сыныптағы оқу атмосферасы қандай болды? Дифференциацияны жүзеге асыру қолымнан келді ме? Мен жоспарланған уақытымды ұстандым ба? Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және неліктен?	Төменде берілген бөлімді осы сабақ туралы ойларыңызды жазу үшін пайдаланыңыз. Сол жақ бағанда берілген сабағыңызға қатысты ең маңызды сұрақтарға жауап беріңіз.	
Жалпы баға Сәтті өткен екі нәрсені атап көрсетіңіз (сабақ беру және оқытуға қатысты)? Қандай екі нәрсе сабақтың одан да жақсы өтуіне ықпалын тигізер еді (сабақ беру және оқытуға қатысты)? Осы сабақ барысында сынып немесе жеке оқушылар туралы менің келесі сабағыма дайындалу үшін қажет болуы мүмкін қандай ақпарат алдым?		

АБАЙ ҚҰНАНБАЕВ «МЕН ЖАЗБАЙМЫН ӨЛЕҢДІ ЕРМЕК ҮШІН» ӨЛЕҢДІН МӘНЕРЛЕП ЖАТҚА ОҚЫТУ

Жунусова Ж. М.
Ұзынкөл ЖОББМ

Сабақта ұсынылып отырған әдіс-тәсілдер оқушының ой-қиялын ұштап, өздігінен пікір айтуға, шығармашылыққа жетелейді. Тұңғыш елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: «Абайды таныту арқылы біз Қазақстанды әлемге танытамыз, қазақ халқын танытамыз, Абай әрқашан ұлттық ұранымыз болуы тиіс» - айтқандай, Абай ұлы, дана, дара ақын. Бүгінгі

сабағымыздың мақсаты да -көркем сөздің асылы поэзиядағы Абайдың жаңа үлгілерін таныту, ерекшеліктерін ұғындыру болып табылады. Өнердің түрі көп. Сөз өнері, өнері, кино өнері, театр өнері, мүсін өнері т.б. Осы өнерлердің ішіндегі ең құдіреттісі – сөз өнері. Абайдың таңдағаны, әлпештеп, аялап, алақанға салғаны да осы сөз өнері. Сол себепті де, Абай сөз өнерін үлкен қоғамдық күш, әлеуметтік тартыстың құралы деп таныды. Сондықтан да Абайдың: Өлең – сөздің патшасы, сөз сарасы, Қиыннан қиыстырар ер данасы.Тілге жеңіл, жүрекке жылы тиіп, Жұмыр келсін айналасы, - деп жырлаған өлеңі ақынның бағдарламасы тәрізді, өлеңге қойылатын көркемдіктің жаңа шарттарын белгілейді. Сол сияқты, осы өлеңінде: Ақындары ақылсыз, надан келіп, Көр-жерді өлең қыпты, жоқтан қармап, - деп жаңа мақсат барын жариялайды. Тыңдаушыларды халық тағдырын жырлайтын жаңа үлгідегі поэзияны түсіне білуге, бағалауға шақырады. Өз өнерін халық мүддесіне жұмсауды мақсат етеді. Мақсатым – тіл ұстартып, өнер шашпақ, Наданның көзін қойып, көңілін ашпақ – дейді. Осы ойын тереңдете ол: Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін, Жоқ-барды, ертегіні термек үшін. Көкірегі сезімді, тілі орамды, Жаздым үлгі жастарға бермек үшін.Бар сұлулықты, эстетикалық көркемдікті бойына жинаған Абай поэзиясы кімді болса да рухани биіктерге жетелейтіні анық.Бүгінгі сабағымызды біздер дамыта оқыту технологиясы арқылы жүйелеп отырмыз. Осы сабағымда жаңартылған білім беру мазмұнына сай мынандай әдіс-тәсілдерді қолдандым. Өткен сабақты еске түсіріп, А. Құнанбайұлының өмірі мен шығармашылығына байланысты сұрақтарға жауап беру «Таза тақта» әдісі арқылы жүзеге асты. Оқушылар сұрақтарды дайындап, тақтаға ілді. Басқа оқушылар тақтаға шығып, сұрақтарға жауап беріп тақтаны тазалады.Абай өлеңдерінің маңыздылығын қазіргі заманмен байланыстыра отырып сипаттау «Т кестесі» әдісі арқылы жүзеге асты. Оқушылар дәптерге Т кестесін сызып, сұрақтарға жауап жазды. «Еркін жазу» әдісі арқылы «Жаздым үлгі жастарға бермек үшін», «Есіл өнерді қор етпе», «Сөз түзелді, тыңдаушы, сен де түзел», « Сөзді тасыр ұқпас, талапты ұғар» тақырыптары негізінде Абай өмір сүрген заманды негізге ала отырып, авторға хат жазды. Уақыт аяқталған кезде, оқушылар өз жазғандарымен сыныпқа таныстырды. Ең жақсы деп танылған жұмысты ұжымда оқыды. Оқушылар алған білімдерін қорытты.

ОІМ: Иксанова Л.М.		
Мектеп:	Ұзынкөл ЖОББМ	
Пәні	қазақ әдебиеті	
Мұғалімнің есімі:	Жунусова Ж.М.	
Күні:	15.11.2019 ж.	
Сынып:6 «А»	Қатысқан оқушылар саны: 9	Қатыспаған оқушылар саны: 0
Саб. тақырыбы:	А. Құнанбайұлы. «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңін мәнерлеп оқу.	
Осы сабақ арқылы жүзеге асырылатын оқу мақсаттары	Т/Ж 4 Көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту	
Сабақ мақсаттары	• Өлеңнің тақырыбын, идеясын түсініп, мазмұнына талдау жасайды. • Өлеңнен үзінділерді жатқа оқиды. • Өлеңдегі автор бейнесін анықтап, шығармашылық жұмыстар орындай алады.	

Бағалау критерийлері	Өлеңнен үзінділерді жатқа оқиды, өзіндік пікірін білдіреді. Мәнерлеп оқу дағдысы қалыптасады.	
Тілдік мақсат	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер: сәнқой, даңғой, керім-кербез, ермек үшін, көкірегі сезімді, тілі орамды, Әзірет әлі, барымташы, елірмелі маскүнем, мисыз бәнгі, қор болу, ойнасшы.	
	Диалог құруға / шығарма жазуға арналған пайдалы тіркестер: «Жаздым үлгі жастарға бермек үшін», «Есіл өнерді қор етпе».	
	Талқылауға арналған сұрақтар: 1. Абай өлеңді не үшін жазады? 2. Абай өмір сүрген кездегі қазақ елінің өмірі қандай болды? 3. Өлең тақырыбындағы көтерілген мәселе не жайлы? 4. Автордың айтпақ ойы, идеясы қандай?	
Алдыңғы оқу:	«Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңіндегі автор бейнесін сипаттау.	
Құндылықтарға баулу:	Өнерді бағалайды, поэзияға құштарлығы артады, Абай өлеңдерін жаттайды.	
Пәнаралық байланыс	тарих, музыка, қазақ тілі, ұлттық салт-дәстүр	
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы	Сыныппен үш тілде амандасып, түгендеп, оқушылардың назарын сабаққа аударамын. Сәлем, дос! Здравствуй друг! Hello, friend! Қалайсың? Как ты тут? How are you? Сағындым! Я скучал! I miss you! Көп жылдар. Много лет. Many years. Ал, сәлем! Ну, привет! Well hello! Сыныпта психологиялық ахуал орнату. «Жан жылуы» әдісі арқылы жүзеге асады. Үй тапсырмасын тексеру: Өткен сабақты еске түсіріп, сұрақтарға жауап беру. «Таза тақта» әдісі арқылы жүзеге асады. Оқушылар А. Құнанбайұлының өмірі мен шығармашылығына байланысты сұрақтарды дайындап, тақтаға іледі. Басқа оқушылар тақтаға шығып, сұрақтарға жауап беріп тақтаны тазалайды.	
Сабақтың ортасы	Білу, Түсіну. Ой қозғау. «Асыл сөзді көздесе Адалдықты көздесең, Абайды оқы, ерінбе. Жатта, тоқы көңілге!» <i>Сұлтанмахмұт Торайғыров</i> Оқушылар сабақты болжайды. Сабақтың мақсатымен таныстырамын. Бағалау парақтары таратылады. 1-тапсырма. Оқулықпен жұмыс. Өлеңді оқулықтан тізбектеп оқиды, содан кейін мәнерлеп, жатқа оқу.	«Қазақ әдебиеті» оқулығы, «Атамұра» баспасы, 2018ж.

	Өлеңнің жанры мен негізгі идеясын ашатын сөздерді тауып дәптерге жазу. Абай өлеңдерінің маңыздылығын қазіргі заманмен байланыстыра отырып сипаттау. «Т кестесі» әдісі арқылы жүзеге асады. <i>Орындалу шарты:</i> Оқушылар дәптерге Т кестесін сызып, сұрақтарға жауап жазады. 1. Абай өмір сүрген заманындағы өлеңдерінің маңызы қандай? 2. Қазіргі кездегі Абай өлеңдерінің адам өмірінде алатын орны қандай? Дескриптор: -Абай өлеңдерін біледі; -Қазіргі заманмен салыстыра сипаттай алады. Сергіту сәтінде «Ән шырқайық» әдісі бойынша, Абайдың «Желсіз түнде жарық ай» әні интербелсенді тақта арқылы орындалады. Тапсырма. Жеке жұмыс. «Еркін жазу» әдісі арқылы «Жаздым үлгі жастарға бермек үшін», «Есіл өнерді қор етпе», «Сөз түзелді, тыңдаушы, сен де түзел», « Сөзді тасыр ұқпас, талапты ұғар» тақырыптары негізінде авторға хат жазу. <i>Орындалу шарты:</i> Жазуға уақыт беру. Абай өмір сүрген заманды негізге ала отырып, авторға хат жазады. Уақыт аяқталған кезде, оқушылар өз жазғандарымен сыныпқа таныстырады. Ең жақсы деп танылған жұмысты ұжымда оқиды. Оқушылардың алған білімдерін қорытады Дескриптор: - Өз ойын еркін жеткізе алады - Авторға хат жаза алады	АКТ
Сабақтың соңы Үй тапсырмасы:	Бағалау Кері байланыс. «Шеңберлі диаграмма» әдісі арқылы орындалады. <i>Орындалу шарты:</i> <i>Көк - Не білдім?</i> <i>Күйік сары – сабақтың қиын болған тұстары</i> <i>Күлгін - келесі сабақта не білгім келеді?</i> 1. «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» жаттау 2. «Менің Абайым» Ойтолғау жазу .	
Қосымша мәлімет		
Саралау – оқушыға мейлінше қолдау көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілетті оқушыға тапсырманы қалай	Бағалау – оқушы білімін тексеруді қалай жоспарлайсыз?	Пәнаралық байланыс – денсаулық және қауіпсіздік, АКТ-мен байланыс.

түрлендіресіз?		Құндылықтармен байланыс (тәрбие элементі)
1-тапсырма бойынша Қолдауды көп қажет ететін оқушыларға өлеңнің жанры мен негізгі идеясын ашатын сөздерді тауып дәптерге жазу, Абай өлеңдерінің маңыздылығын қазіргі заманмен байланыстыра отырып сипаттау барысында қабілетті оқушылар тарапынан қолдау көрсетілді.	«Таза тақта» әдісі, «Т кестесі» әдісі, «Еркін жазу» әдістері тиімді деп ойлаймын, себебі бұл әдістер оқу мақсатына жетуге, оқушылардың шығармашылық ізденісіне жол ашады.	Пәнаралық байланыс - тарих, музыка, қазақ тілі, пәндері және ұлттық салт-дәстүр ішінара жүзеге асырылады. Әр тапсырмалар слайд арқылы көрсетілген сәтте, АКТ –ны тиімді пайдалану жүзеге асырылады.
Сабақ бойынша рефлексия <i>Сабақ мақсаты мен оқу міндеттері орындалды ма, қолжетімді болды ма?</i> <i>Барлық оқушылар оқу мақсатына қол жеткізді ме? Егер оқу мақсатына қол жеткізбеген болса неліктен деп ойлайсыз?</i> <i>Сабақ қалай және қандай деңгейде өтті?</i> <i>Жоспарланған саралау дұрыс іске асты ма? (тапсырмалар сәйкес болды ма?)</i> <i>Сабақ кезеңдерінде уақытты тиімді пайдаландыңыз ба?</i> <i>Сабақ жоспарынан ауытқулар болды ма, неліктен?</i> <i>Осы жоспарға қандай өзгеріс енгіземін және неге?</i>		
Жалпы бағалау Сабақта ең жақсы өткен екі нәрсе (оқыту мен оқуға қатысты): 1 «Таза тақта» әдісі, себебі, оқушылар А. Құнанбайұлының өмірі мен шығармашылығына байланысты дайындалған сұрақтарға жауап беріп. өз білімдерін еркін сарапқа салды. 2. «Еркін жазу» әдісі, себебі, оқушылар арқылы «Жаздым үлгі жастарға бермек үшін», «Есіл өнерді қор етпе», «Сөз түзелді, тыңдаушы, сен де түзел» тақырыптары негізінде авторға хат жазып, өз ойларынан ойтолғам құрастыра алды. Бағалау парақтары арқылы өз білімдерін балл бойынша бағалай алды. Сабақтың бұдан да жақсы өтуіне не оң ықпал етер еді (оқыту мен оқуға қатысты)? 1. 2. Осы сабақтың барысында мен сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиыншылықтары туралы нені анықтадым, келесі сабақтарда не нәрсеге назар аудару қажет?		

СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ ТӘРБИЕЛІК МӘНІ

Имашева Г. Б.

қазақ тілі мен әдебиет пәндерінің мұғалімі,
Федоровка қазақ жалпы орта білім беретін мектебі

Абай поэзиясы – қазақ халқының ұлттық мақтанышы. Тек қана Абай өлеңдерінен қазақ даласының табиғаты, қазақ өмірінің шындығы, қазақ халқының сезім-сыры, арман-тілегі, ұлттық ерекшелік қасиеттері түгел көрініп, сезіледі. Абайдың қазақ әдебиеті алдындағы ұлы қызметі оның ұлттық әдебиетте шындық дегеннің не екеніне бірнеше рет көңіл аударып, оны тұңғыш аша білуі деуге болады. Ол – қазақ әдебиетінде әйелдердің тағдырына бірінші көңіл бөлген ақын. Оның кіршіксіз, таза, терең сезіміне үңілді, ананы, даналықты, достыққа берік адал сезімді жырлады. Абай кедей ақындардың күнкөріс кәсібіне айналып, бағасы түскен өлең сөзді өз биігіне қойып, оқырманның, тыңдаушының талғамын тәрбиелеуге белсенді араласты. Абай нағыз адам мұратын қалыптастырып қана қойған жоқ, сонымен бірге ол мақсатқа жетудің шынайы жолын көрсетіп берді. Абай шығармашылығындағы сондай-ақ адам бойындағы қайырымдылық, қанағат секілді адамның қалыптасуына себепші иманды қасиеттер де талданған. Нағыз адамды білімділік, ақылдылық, біліктілік, ғылымсүйгіштік қасиеттер анықтайды деп тұжырымдайды. Дана ақынның пайымынша, адамшылықтың мұратына жетудің негізгі құралы - шығармашылық ойлау. Абайдың айтуында, ой кісіге табиғат құбылыстарын ғана емес, адам өмірін талдау, қорыту, салыстыру үшін берілген. Нағыз адам мұратына жетудің екінші шартын Абай атамыз еңбек, қызмет деп есептейді. Ақын еңбек туралы да жаңа сөз айта алды. Ол қазақ қоғамында еңбек туралы жаңа түсінік қалыптастырды. Абайдың айтуынша, еңбек - жай ғана қызмет емес, адам болмысының айнасы. Еңбектің өмір сүру құралы екендігін баршаға насихаттайды. Ғылымды игеру, тану, білімді болу - табан ақы маңдай тердің, еңбектің мәні. Сондықтан ақын еңбек пен мақсатты өлеңдерінде асқақтата жырлады.

Ұлы ақынның асқақ ойларын, даналық сөздерін өз бойыма тұшынып қана қоймай, келешек ұрпақтың санасына жеткізу тіл жанашыры ретінде, мұғалім ретіндегі үлкен парызым деп санаймын. Тек сабақтарымда ғана емес, «Абайтану» қолданбалы курсында, Абай оқуларында, сыныптан тыс шараларда, тәрбие сағаттарында, қыздар клубында ұлы тұлғаның даналық ойларын айтып отырамын, үлгі тұтамын. Абай атамыз «Жаман тату қазады өзіне ор. Оған сенсең бір күні боларсың қор» деп жалған достықтың бет пердесін әшкерелеп, жастарды жағымсыз жалған қылықтан сақтандырады. Осы бағытта, өзімнің 10-сыныбыма «Шын дос – асыл қазына» атты тәрбие сағатын өткіздім. Сабақтың мақсаты адамның бойында болатын достық сезім қасиеттері де қастерлі сезім екендігіне көз жеткізу, достық сезімді бойларына сіңіріп, оған басшылық жасай білуге тәрбиелеу, досқа деген адалдық, шексіз ықылас сезімдерін бағалай білуге және адал достықты жалған достықтан айыра білуге тәрбиелеу мазмұнында болды. Көрнекілігім: интерактивті тақта, парақшалар, маркерлер.

«Достық - өмір үшін ең қажетті нәрсе, өйткені ешкім ешқашанда барлық басқа игілікке түгел ие бола тұрса да, дос – жарансыз өмірді қаламақ емес» деп Аристотель атамыз айтқандай бүгінгі сабағымызды жалпы дос туралы талқылайтын боламыз. Оқушылар алдымен достық деген не, оны қалай түсінеміз, соны айырып алайып алайық. Сендер қалай ойлайсыңдар? Дос деген не? Оқушылар өз ойларымен бөлісті. «Достар» әнін шырқады. Ұлы даналарымыздың достық туралы нақыл сөздерін талдады.

1. «Досы жоқпен сырлас, досы көпшен сыйлас» (А. Құнанбайұлы) 2. «Жұрттың бәріне бірдей дос боламын дегендер ешкімге де дос бола алмайды» (Омар Хайям) 3. Жақсымен дос болсаң, Алдыңнан шығар елпектеп. Жаманмен дос болсаң, Сыртыңнан

жүрер өсектеп. (Махамбет Өтемісұлы). «Пікір алысу» бөлімінде Абайдың өлеңдері мен нақыл сөздерін топ болып талдады.

1. Жүрегі жұмсақ білген құл, Шын дос таппай тыншымас.

Пайда, мақтан - бәрі түл Доссыз ауыз тұшымас, - деді.

Бұл өлең - ұлы ақынның достықты жыр еткен барлық өлеңдерінің кілті. Абайдың түсінігінше, ең қызық өмір - татулық, достық. Күн сайын жаулықтың отына май тамызып тұтатушы қоғамның жуан ортасында отырса да, Абай өле-өлгенше достықты жырлаумен болған екен.

2. Жаман дос - көлеңке: басыңды күн шалса - қашып құтыла алмайсың, басыңды бұлт алса – іздеп таба алмайсың.

3. Жақсы дос - білген сырын сыртқа жаймас.

4. Кемді күн қызық дәурен тату өткіз,

Жетпесе біріндікін бірің жеткіз.

Күншілдіксіз тату боп шын көңілмен,

Қиянатшыл болмақты естен кеткіз.

Адам бойындағы жақсы қасиеттер, адамгершілік нормалары, әлемнің татулығы бәрі де осы достықтан бастау алады. Сол бастау сіздердің бойларыңызға қаланды деп сенемін.

Достығымыз әрқашан берік болсын!-деп тәрбие сағатын қорытындылады.

«Сырғалым» қыздар клубының бірінші отырысында да Абайдың ұрпақ тәрбиелеудегі ананың орнын да ерекше бағалағанын айтып шықтым. Өз анасы Ұлжан мен әжесі Зеренің құшағында болып, қос мейірім бұлағынан сусындап өсуі оның ана қасиетін биік тұғырдан тануына игі әсер етті. Қыз баланың тәрбиесіндегі ана тәлімінің ықпалына Абай педагогикалық тұрғыдан жан-жақты талдау жасап, өрелі тұжырымдар айтқан екен. Ол қыз балаларды балғын шақта, жинақы болып жүріп, еңбекке бауланулары туралы, абзал аналар есейе бастаған қыздарына іс тіктіріп, үй шаруасына үйреткендігін және Абай бойына адамгершіліктің асыл қасиеттерін жинақтаған қыз балаларды болашақ көтерілер шаңырақтың берік қазығы деп есептеген екен. Ол өзінің қызы Күлбаданның сауатты болуын қолдағандығын да қыздарға жеткізе отырып түсіндірдім. Осындай нақты ойлардан оқушылар тәлім-тәрбие алады деп санаймын.

Сабақтарда, сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастырғанда «Ара ұясы», «Тірек мәтіні», «Балық қаңқасы», «Кейіпкерге мінездеме», «DEAL» «Төрт сөйлем» т.б. тәсілдерін жаңартылған білім мазмұнына сай жаңа технологиямен өткізген кезде, оқушылардың қызығушылықтарының арта түскенін байқаудамын. Осындай әдіс-тәсілдерді, биылғы оқу жылында, 10-сыныптың қазақ әдебиетінен «Қалың елім, қазағым» бөлімі бойынша Абай Құнанбайұлының шығармашылығын өткен кезде қолдандым. Мәселен, 1.М. О. Әуезов: «Масфұт аузыменен Абай өз заманындағы, өз ортасына қанықты болған жайларды айтады.

Үлкен гуманист ақын сол өзі таратпақ болған мораль философиясын жаңа түрде шартты мазмұнға байланыстырып ұсынып отыр», - дейді. Осы талдау негізінде оқушылар «Ойлану пирамидасын» қолдана отырып, поэмадан дәлел келтіреді.

Поэманың негізгі ойы

Поэмадағы мораль философиясын суреттейтін екі сөз

Поэмадағы ойдың маңыздылығын суреттейтін төрт сөз

2. Драманың басты кейіпкерлері Масфұт пен Қыдыр бабаға жеке тоқталып, іс-әрекеттерін даралайды.

Екіжақты күнделік	
Масфұт	Қыдыр баба

Бағалау. «Табыс баспалдағы»

Дескриптор:

- шығармадағы кейіпкерлерді анықтайды;
- көркем шығармадағы кейіпкерлер жүйесін жинақтайды;

- жекелеген кейіпкерлер іс-әрекетін даралайды.

Поэзияда, музыкада, қоғамдық-азаттық ой-пікір саласында өлмес-өшпес шығармалар берген Абай қазақ халқының өткен замандағы өмірін зерттеуші біздің ұрпаққа таңғажайып тұлға болып көрінеді. Сонымен, Абай өлеңдерін талдай келе, онда тәрбиелік арналардың қайнар көзі жатқандығына көз жеткіземіз. Ұлы ақынның әрбір айтқан сөзі - есті адам үшін өсиет-өнегенің таптырмас үлгісі.

Әдебиеттер тізімі:

Ғабдуллин Н. Абай тағлымы. Әдеби-сын мақалалар мен зерттеулер. Алматы. 1986.;

Абайды оқы, таңырқа...-Алматы 1993-160 б.;

Ысмағұлов Ж. Абай: ақындық тағылымы. – Алматы: Ғылым, 1994.- 280 б.

Әлімов А. Интербелсенді әдістемені мектепте қолдану. Оу құралы. Алматы. 2015.- 180б.;

Тұрсынғалиева С. Қазақ әдебиеті. Мұғалім кітабы. Жалпы білім беретін мектептің 7-сынып мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал.-Астана. «Арман-ПВ» баспасы, 2017.- 160 б.;

Сайт парақшалары: <https://bilim-all.kz>.; <https://sputniknews.kz>.; <https://massaget.kz>.; <https://el.kz/kz>.;

«Шын дос – асыл қазына» атты тәрбие сағаты

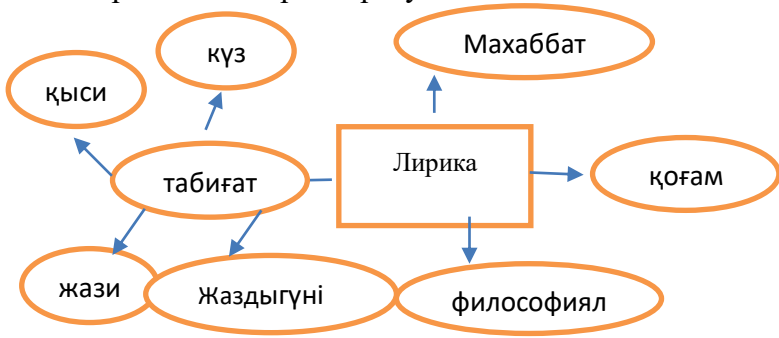

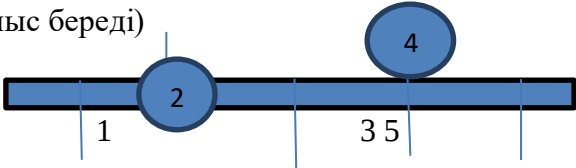
АБАЙ ҚҰНАНБАЕВ «ҚЫС»

Кадрушева А. С.
Ұзынкөл ЖОББМ

Осы сабағымда жаңартылған білім беру мазмұнына сай мынандай әдіс-тәсілдерді қолдандым. **«Бабл-габл» әдісі** бойынша оқушыларға әріптер тізбегі беріледі. Оқушылар сол әріптердің ішінен сабақтың тақырыбын өздері ізденіп табады. **«Мозаика» әдісі** көбінесе жаңа сөздерді өткен кезде қолданамын. Оқушыларға қима суреттерді ұсына отырып шыққан сурет атауын қазақша-орысша-ағылшын тілдерінде қайталатамын. **«Торлы диаграмма» әдісі**. Мақсаты жаңа тақырыпты аша отырып бөлімдерге тарату. Тыңдалған немесе оқыған мәтіндерін торлы диаграммаға толтыра отырып, біріншіден қызығушылықтары артса, екіншіден ізденіске тартылады.

Мектеп:	Ұзынкөл ЖОББМ	
Пәні	Мемлекеттік тілде оқымайтын сыныптарындағы қазақ тілі мен әдебиеті	
Сабақ тақырыбы:	Абай Құнанбаев «Қыс».	
Күні:	Мұғалімнің есімі: А.С.Кадрушева	
Сынып:7	Қатысқан оқушылар саны: 9 Қатыспаған оқушылар саны: 0	
Сабаққа негізделген оқу мақсаты:	5.1.2.1. Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау. 5.4.3.1.Жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу.	
Сабақ мақсаттары:	- Тыңдалған мәтін бойынша нақты ақпаратты табады, сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазады; - Тыңдаған ақпаратын қолданып, лирика жөнінде кестеге орналастырады; сипаттау, бейнелеу құралдарын қатыстырып сөйлемдер құрастырады; - Абай өмірі туралы өз ойларын дәлелдеп, сипаттау, бейнелеу құралдарын қатыстырып жазба жұмысын орындайды;	
Бағалау критерийлері: (жетістік критерийлері, табыс критерийлері, күтілетін нәтиже)	- Тыңдалған мәтіннен дәрумендер туралы нақты ақпаратты анықтайды; - Сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып, жазба жұмысын орындайды;	
Тілдік мақсаттар	Тілдік дағдылар:тыңдалым, жазылым	
	Терминология:Құнанбай, Ұлжан, Зере, «Абай жолы» романы.	
	Сөз тіркестері:	
Құндылықтарды дарыту	Зайырлы қоғам және жоғары руханият.	
Ойлау дағдысының деңгейлері	Білу, түсіну, қолдану	
Пәнаралық байланыстар	Орыс тілі (сөздік), география /карта/	
АКТ қолдану дағдылары	Интербелсенді тақта, ойшақыру бейнебаяны, суреттер	
Алдыңғы оқу/ Бастапқы білім	Абай туралы білуі.	
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	Ресурстар
Басталуы 5 минут	- Сәлемдесу; \Оқушыларға ОМ айтып кетемін\ «Бабл-габл» әдісі арқылы оқушыларға әріптер тізбегі беріледі. Сабаққа байланысты тақырыпты табады. ОЛИАБАЙДЫҢТВИАОТАБИҒАТРВЛМЛИРИКАСЫЧ «Құпияға толы зат» әдісі. Оқушыларға тақырыпқа байланысты затты көрсетіп, оның не екенін және сабақпен қандай байланысы бар екенін анықтау. Оқушылардың назарын интербелсенді тақтаға шоғырландыру. - Тақтада қай мезгілдің суреттерін көріп отырсындар? \оқушылар өз ойларын болжап айтады\	АКТ

		«Мозаика» әдісі арқылы жаңа сөздерді меңгерту. (Оқушылар қима суреттерді құрастыра отырып, шыққан сурет атауын қазақша-орысша аудармаларын айтады.) Күз- осень Қыс- зима Көктем- весна Жаз -лето	https://i mages.a pp/goo.g l
Ортасы 5	минут	ТЖ:Бейнебаянды тыңдамас бұрын ой қозғау сұрақтары қойылады: 1. Абай қай жылы туған? (1845 жылы 10 тамыз.) 2. Туғанжеріната. (Семей облысы. Шыңғыстау тауының бөктері.) 3. Абайдыңшыынатыкімеді? (Ибрагим.) 4. Абайдыңәжесініңатыкім? (Зере.) 5. Абайдыңарғыаталарыкімдер? (Өскенбай, Ырғызбай.) 6. Шешесінің аты кім болған. (Ұлжан.) 7. Құнанбай неше әйелді болған? (4 әйелді.) 8. Абайдың. Дүниеге көзімді ашқан кім еді ? (Михаэлис.) 9. Абай нешежасқадейіноқыған(13 жас.) 10. Семейдегі Абай оқыған медресе қалайаталған? (Ахмет- Риза.) 11. Абайдыңруықандай? (Тобықты.) Бейнебаянды екінші рет тыңдағанда мына сұрақтардың жауабын мұқият тыңдап отырыңыздар. - Лирика дегеніміз не ? /Лирика дегеніміз ақынның ішкі жан дүниесінің сезім күшімен тебірене толқуы, өз басының көңіл-күйі,күйініш-сүйініші тән/ - Лириканың неше түрі бар? /4 түрі бар/ - Абай табиғатқа байланысты өлеңдерін қай жылдан бастап жазған? ТЖ:1-тапсырма. «Торлы диаграмма» әдісі. Тақырыпты аша отырып бөлімдерге тарату.	бейнеба ян төменде гі сайттан алыған https://y outu.be/ _vrgkWr CdoO
10 минут	Тыңдалған мәтіннен дәрумендер туралы нақты ақпаратты анықтайды	 Дескриптор: - тыңдалған мәтінді түсінеді. - табиғат лирикасын сипатын анықтап, кестеде тарқатады.	Флипча рт Интербе лсенді тақта
10 минут	Сипаттау, бейнелеу		

құралдарын қолданып, жазба жұмысын орындайды; 5 минут Сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып, жазба жұмысын орындайды;	ҚБ: «Бағдаршам» әдісі Саралау: <u>Диалог және қолдау көрсету.</u> 2-тапсырма. ТЖ. «Кері байланыс ұсынатын баяндамашы» әдісі арқылы әр топ берілген сұрақтарға жауап береді және сол сұраққа өз көзқарастарымен дәлелдеп айтады. Алдымен «Қыс» өлеңін мұғалім мәнерлеп оқиды. I топқа Ақын қысты қандай бейнеде суреттеген? II топ Қыстағы адамдардың тіршілігі қалай бейнеленген? Дескриптор: - сұраққа жауап береді; - өз көзқарастарын айтады; ҚБ: «Екі жұлдыз, бір тілек» әдісімен топ мүшелері бірін- бірі бағалайды. Саралау: Қорытынды. 3 – тапсырма «Бес жолды өлең» әдісі. ЖЖ 1- Зат есім: Табиғат 2- Сын есім 3- Етістік 4- Сөйлем 5- Синоним Дескриптор: - табиғатқа қатысты екі сын есімді тауып жазады; - табиғатқа қатысты үш етістік жазады; - төрт сөзден тұратын сөйлем құрайды; - мағынасы жақын сөзді табады; ҚБ: «Сиқырлы сызғыш» әдісі бойынша бір- бірін бағалайды. (бес жолды өлеңнің бес қадамының қайсысын орындай алмаса, сызғыштағы саннан дөңгелектеп қояды. Мұғалім сол бойынша кері байланыс береді) Саралау: Қорытынды.	Сурет төмендегі сайттан алынған https://images.app.goo.gl
Аяқталуы	«Сатылым» әдісі арқылы рефлексия жасаймын. Оқушыларға өз өздерін бағалауға мүмкіндік береді.	

5 минут	1. өмкенің суретін үлестіріледі, сөмкенің ішіне алған білімдерін жазады, көңіл күйлерін смайлик суретін салады. 2. қша суреті үлестіріледі, келесі сабақта алғысы келетін білімнің тізімін жазады. 	Сурет төмендегі сайттан алынған https://images.app.goo.gl
	Қосымша ақпарат	
Саралау- Сіз қосымша көмек көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қояды жоспарлайсыз?	Менің үш тапсырмамда да саралау жүзеге асып отырды. 1-тапсырма «<u>Диалог және қолдау көрсету</u>» тәсілі арқылы жүзеге асса, Ал 2, 3-тапсырмасы саралаудың «Қорытынды» тәсілі арқылы берілді. «<u>Қорытынды</u>» тәсілі бойынша барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да, олардың нәтижелері әр түрлі болады. * <u>Қолдауды барынша қажет ететін оқушылар:</u> Сөйлемдегі көп нүктенің орнына тиісті сөздерді қойып жазады. * <u>Қолдауды орташа қажет ететін оқушылар:</u> Мәтін бойынша семантикалық кестені орындайды. * <u>Қолдауды аз қажет ететін оқушылар:</u> тірек сөздерді қолдана отырып, сөйлем құрастыру.	
Бағалау - Оқушылардың үйренгенін, материалды меңгергенін тексеруді қалай жоспарлайыз?	1-тапсырма. «Бағдаршам» әдісі 2-тапсырма. «Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі 3-тапсырма. «Сиқырлы сызғыш» әдісі	
Сабақ бойынша рефлексия Сабақтың оқу мақсаты шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен орындаған саралау шаралары тиімді болды ма?	Сабақтың оқу мақсаты шынайы. Оқушылар дәрумендердің денсаулыққа пайдасы туралы нақты ақпарат алып, қай тағамда қандай дәрумендер көп екенін білді. Сыныпта белсенді оқу ортасы жүзеге асты. Сынып өздеріне берілген тапсырмаларды орындап сабаққа	

Мен бүкіл уақыт ішінде үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай түзетулер енгіздім және неліктен?	белсене қатысып отырды, соның себебінен саралау тиімді болды. Уақытты үнемді пайдаланып, толықтай үлгердім. Сабақ мақсатын құрған кезде өзгерістер мен түзетулер енгіздім.	
	Қорытынды бағымдау	
Қандай екі нәрсе табысты болды \оқытуды да, оқуды да ескеріңіз?\ 1. Тапсырмалар орындауға қызықты болды. 2. Дескрипторлар тиімді болды. Қандай екі нәрсе сабақты жақсартта алады\оқытуды да, оқуды да ескеріңіз?\ 1. Торлы диаграмма толтырды. 2. Кері байланыс ұсынатын баяндамашы әдісі арқылы өз ойларын нақты айтты. Сабақ барысында сынып немесе жекеленген оқушылардың жетістіктері \ не қиындықтары туралы не білдім? Менің келесі сабағымда жетілдіруга не көмектеседі, неге көңіл бөлу керек? 1. Жетістіктері мен қиындықтарды оқушылардың кері байланыс нәтижесінде білемін. 2. Сабақ мақсатына жетудегі кедергілер нәтижесінде келесі сабағымда жетілдіру, түзету жұмысын жүргіземін.		

Әдебиеттер

1. Қазақ тілі мен әдебиет оқулығы 7 сынып, Алматы 2017ж
2. Қазақ әдебиеті оқулық 8 сынып, Атамұра 2009ж
3. Абайтану «Арман -ПВ» баспасы, 2016ж Р.Зайкенова
4. Бейнеролик https://youtu.be/_vrgkWrCdoQ

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ ОТЫЗ БІРІНШІ ҚАРАСӨЗІ

Галимова Қ.А.

Мичурин жалпы орта білім беретін мектеп-балабақша кешені

Сынып: 6 Т1	Қатысқан оқушылар саны: 15	Қатыспағандар: 0
Сабақ : № 16		
Сабақ мақсаты	6.2.1.1 -шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау.	
Оқу мақсаттары	Барлық оқушылар орындайды: Қарасөздің мазмұнын біледі, өзіндік түсініктеріне талдау жасайды	

	Оқушылардың көпшілігі орындайды: Қарасөздегі маңызды эпизодтарды анықтап, өз пікірін ортаға салады Кейбір оқушылар орындай алады: Қарасөздегі ең маңызды эпизодқа тоқталып, бүгінгі күн тұрғысынан салыстырмалы негіздеме жасайды		
Бағалау критерийлері:	• Қарасөздегі белгілі эпизодты анықтап, маңызына негіздеме жасайды		
Құндылықтарды баулу:	• адамгершілік • сыйластық • құрмет		
Тілдік мақсаттар	Тірек сөздер • көкірегі байлаулы берік,ой кеселді нәрселер, ойыншы-күлкішілдік,		
Пәнаралық байланыс	Қазақ тілі,өзін-өзітану пәндері		
Алдыңғы білім	А.Құнанбайұлының өмірі мен шығармашылығы, «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін», «Ғылым таппай мақтанба» өлеңдері, Жетінші қарасөзі		
Жоспар			
Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер	
Сабақтың басы 7 минут	Ұйымдастыру бөлімі Үй тапсырмасын тексеру бөлімі «Балмұздақ таяқшасы» әдісі арқылы оқушылардан үй тапсырмасын сұрау 1.Абай атамның неше қарасөздері бар? 2.Жетінші қарасөзі не туралы? 3. «Тән құмары» деген не? 4. «Жан құмары» деген не?	http://bilimsite.kz/kazakh_tili/2565-abay-kara-sozderin-adam-tarbiesinde-paydalanu.html	
Сабақтың ортасы 10 минут 10 минут	«Ақпаратпен бөлісу» әдісі бойынша оқушылар отыз бірінші қарасөзді оқып,ішінен тірек сөздерді теріп жазады.Оқыған ақпараттарын ортаға салады.Отыз бірінші қарасөздегі Абай атамның айтқан ақыл кеңесті түсіндіру маңызды 4 эпизодты оқып, 4 оқушы шығып, талдап түсіндіреді. 1-оқушы –көкірегі байлаулы берік болмақ керек. 2-оқушы -сол нәрсені естігенде я көргенде ғибратлану керек,көңілденіп тұшынып,ынтамен ұғыну керек. 3-оқушы -сол нәрсені ішінен бірнеше уақыт қайтарып ойланып, көңілге бекіту керек. 4-оқушы -ой кеселді нәрселерден қашық болу керек. «Бағдаршам» арқылы өзін-өзі бағалау Ақын Абай атамның айтқан ой кеселдеріне оқушылар өз анықтамаларын жазады		http://abai.kz/post/6 презентация я
		Ой кеселдері	Оқушы анықтамасы
	1.	Ұайымсыз салғырттық	
	2.	Ойыншы-күлкішілдік	

	3. Қайғыға салыну			
	4. Бір нәрсеге құмарлық			
10 минут	Дискрипторы: - Уайымсыз салғырттық анықтайды -Ойыншы-күлкішілдік анықтайды -Қайғыға салынуды анықтайды -Бір нәрсеге құмарлықты анықтайды «Екі жұлдыз,бір тілек» әдісімен бағалау Отыз бірінші қарасөздегі идеяны «ПОПС» формуласы арқылы анықтау 1. Пікір. Қарасөздің идеясы туралы пікірін бір сөйлеммен айтады. 2. Дәлел. Пікірін бір сөйлеммен дәлелдейді 3. Мысал. Пікірін өмірмен байланыстырып, мысал келтіреді. 4. Қорытынды. Тақырып бойынша қорытынды шығарады Мұғалімнің сөзімен бағалауы Сабақты бекіту тапсырмалары арналған сұрақтарға жауап беру 1.Отыз бірінші қарасөздегі айтылған қандай құндылықтарды қазіргі заман үшін маңызды деп ойлайсыңдар? 2.Қандай ой-кескелдерден сақтану керек деп ойлайсыңдар? Үй тапсырмасын беру: Абай айтқан ой-кеселдерінен құтылудың жолын көрсететін сыни хабарлама жазу			
Сабақтың соңы 3 минут	Кері байланыс «3 Қ» әдісі Мен үшін қызық болды Мен үшін қиын болды Мен үшін қажет болды			

ЖАЗ

Хасенова Л.К.

Мичурин ЖОББ мектеп – балабақша кешені

Қысқа мерзімді сабақ жоспары:	
Сынып: 6	Қатысқандар: Қатыспағандар:
Сабақтың тақырыбы	
Осы сабақта қол жеткізетін мақсаттары	6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп,сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру; 6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау;
Сабақ мақсаты	1. «Жаздыгүні» өлеңінің мазмұнын түсіну;

	2. Өлеңнің тақырыбы мен негізгі ойын анықтау; 3. «Жаз» тақырыбындағы суреттер желісі бойынша әңгіме құрастыру;	
Бағалау критерийі	- «Жаз» өлеңінің мазмұнын түсінеді; - өлеңнің тақырыбы мен негізгі ойын анықтайды; - тірек сөздерді пайдаланып, суреттер бойынша әңгіме құрастырады;	
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты сөздік қор: Шілде, көкорай, өсіп, өзен, ауыл, жылқы, шалғын, ат, суда, құлын- тай, шауып. Талқылауға арналған сұрақтар: 1. Саған қай жыл мезгілі ұнайды? 2. Жазда күн қандай болады? 3. Сен жазда қайда барасың? 4. Жазғы демалысты қалай өткізбексің?	
Құндылықтарға баулу	- шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау; - қарым қатынас жасау қабілеті; - денсаулық, достық және айналадағыларға қамқорлық көрсету;	
Пәнаралық байланыс	Сабақ мазмұны өлең арқылы әдебиет пәнімен кіріктірілген.Өлеңде қолданылатын сөз тіркестері дүниетану саласымен байланысады.	
Алдыңғы білім	Берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беруге дағдыланған. Шағын көлемді көркем әдеби шығармалардың мазмұнын түсінеді.	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақта жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар

Сабақтың басы – 5 мин.	Психологиялық ахуал қалыптастыру С. «Шаттық шеңбері» Оқушылар шеңберге тұрып, өлең жолдарын қимылдармен көрсетеді. Күннен, жерден нәр алған, Біз - өмірдің гүліміз. Бүгінгі күннің сәтінде, Сәтті болсын күніміз! С. «Ыстық орындық» әдісі Сұрақтар: 1. Абай Құнанбаев кім? 2. Абайдың қандай өлеңдерін білесіңдер? 3. Өлеңдерінен үзінді келтір Топтастыру 3 түрлі стикерлерді сыныпқа таратамын. Стикерлер түсімен 3 топқа бірігеді. Оқылымалды жұмыс С. «Галереяда ой шарлау» әдісі Суреттерді тақтаға шашыраңқы түрде іліп қоямын. Суреттерді талдай отырып, сабақтың тақырыбы ашылады. Талқылау сұрақтары: 1. Суреттерден қай жыл мезгілін көріп отырмыз? 2. Жаз мезгілінде сендер не істейсіңдер? 3. Жазда ауа райы қандай болады? Ынталандыру: ауызша мақтау, қол соғу.	Музыка ойналады 3 түрлі стикер лер Табиғат, жаз туралы суреттер
--------------------------------------	--	--

Сабақтың ортасы 28 минут	Оқылым тапсырмасы Жаңа сөздермен жұмыс Жыл мезгілі - время года Демалады - отдыхают Күнге күйеді - загорают Маусым - июнь Шілде - июль Тамыз - август Тақтаға жазылған сөздерді мұғалім оқиды, оқушылар қайталайды. Оқушыларға тізбектетіп оқыту. Жіңішке, жуан сөздерді бөлек оқыту. Жаңа сөздерден сөйлемдер құру. С. Өлеңді оқып, тақырыбы мен негізгі ойын анықтау Жаз Жаздыгүні шілде болғанда, Когорай шалғын, бәйшешек, Ұзарып өсіп толғанда, Күркіреп жатқан өзенге, Көшіп ауып қонғанда, Шұрқырап жатқан жылқының, Шалғыннан жоны қылтылдап, Ат, айғырлар, биелер, Бүйірі шығып ыңкылдап, Суда тұрып шыбындап, Құйрығымен шылпылдап, Арасында құлын тай, Айнала шайып бұлтылдап. <i>Абай Құнанбайұлы</i> Оқылымнан кейін ТЖ «Іші - сырты» әдісі <table border="1" data-bbox="507 1400 1289 1565"> <tr> <td data-bbox="507 1400 898 1520">1.Өлеңге қандай тақырып қоюға болады?</td><td data-bbox="898 1400 1289 1520">2 .Өлеңнің негізгі ойы қандай?</td></tr> <tr> <td data-bbox="507 1520 898 1565"></td><td data-bbox="898 1520 1289 1565"></td></tr> </table> Бағалау критерийі: - «Жаздыгүні» өлеңінің мазмұнын түсінеді; - Өлеңнің тақырыбы мен негізгі ойын анықтайды; Дескриптор : ҚБ «Бас бармақ» әдісі арқылы әр топ бірін бірі бағалайды. Бас бармақ жоғары қарап тұрса -Мен түсінемін Бас бармақ көлденең қарап тұрса- Мен түсінгендеймін. Бас бармақ төмен қарап тұрс - Мен түсінбедім.	1.Өлеңге қандай тақырып қоюға болады?	2 .Өлеңнің негізгі ойы қандай?		
1.Өлеңге қандай тақырып қоюға болады?	2 .Өлеңнің негізгі ойы қандай?				

	Айтылым <i>Мәтінмен жұмыс</i> Жаз Жаз өте ыстық жыл мезгілі. Жаз айлары: маусым, шілде, тамыз. Жазда күн ұзақ, түн қысқа болады. Жазда балалар демалады. Олар ауылға, үлкен қалаларға , лагерьге барады. Жазда балалар суға шомылады, күнге күйеді. Балалар жазды өте жақсы көреді. ЖЖ. «Хикаят картасы» графикалық органайзері Өлеңнен тірек сөздерді тауып, тірек сөздермен әр суретке сөйлем құрастырып «Жазда» тақырыбында хикаят картасын құрастыр. <i>Тірек сөздер:</i> шілде, көкорай, өсіп, өзен, ауыл, жылқы, шалғын, ат, суда, құлын тай, киізүй, шауып. Тапсырма арқылы саралау: А. Оқушыларға суреттерге сай сөйлемдер беріледі. Хикаят картасына сөйлемдерді логикалық дамуына қарай суретпен сәйкестендіріп орналастыру сұралады. Мысалы: Шілде, көкорай, өсіп, өзен, киізүй, жылқы, шалғын, ат, суда, құлын тай, шауып. В. Тірек сөздерге сүйеніп, мұғалімнің жетекшілігімен жазады. С. Мұғалім жетекшілігіне сүйенбей дербес жаза алады. Бағалау критерийі: тірек сөздерді пайдаланып, суреттер бойынша әңгіме құрстырылады. Дескриптор: - тірек сөздермен сөйлем құрастырылады - сөйлемдер суреттің мәнін ашады. ҚБ. «Қосу, алу, қызықты»	
	Рефлексия «Құпия хат» әр түрлі фигуралар тізбегі оқушыларға таратылады. 1. Сабақта қандай білімді қарастырдық? 2. Жұптық жұмыс түрінен алған әсеріңіз? 3. Сөздік қорын қандай жаңа сөздермен толықтырдық?	Фигуралар

«МАСҒҰТ» ПОЭМАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҒЫ

Досмурзина А. Ш.

Хамза Есенжанов атындағы ЖОББМ

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Сабақтың тақырыбы: «Масғұт» поэмасының ұлттық құндылығы		Мұғалімнің аты-жөні: Досмурзина Анаргүл Шайхаденовна
СЫНЫП: 10Б	Қатысқан оқушылар саны:	Қатыспаған оқушылар саны:
Сабаққа негізделген оқу мақсаттары	10.1.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын түсіну; 10.3.2.1 көркем шығармадағы көтерілген мәселелердің жаңашылдығына баға беру;	
Сабақ нәтижесі	1.Тақырыптың мазмұнын талдайды. Сұраққа жауап береді. 2.Пікірлерін дәлелдейді, Өз бетінше жұмыс жасайды. 3.Тапсырмаларды орындайды, тақырып бойынша қосымша мәліметтер келтіре алады.	
Бағалау критерийі	Сабақ барысында тыңдаушының назарын өзіне аудара алады.	
Тілдік құзыреттілік	Тіл	
Ресурстар	Үлестірмелі кестелер, портреттер	
Әдіс-тәсілдер	Сұрақ-жауап, әңгімелеу, түсіндіру, екі бөлімді күнделік рефлексия	
Пәнаралық байланыс	Қазақ әдебиеті, тарих	
Сабақтың жоспары		
Жоспарланған уақыт	Сабақ барысы:	Бағалау түрлері
Басталуы	«Автобус аялдамасы» әдісі арқылы оқушылар жұптасып, әр жұп бір-біріне сұрақ жазып тастайды да өздері келесі жұптың орнына ауысады.	
Жаңа білім	Білу және түсіну «Масғұт» Абайдың 1887 жылы жазған дастаны. Өрқайсысы 4 тармақты, 44 шумақтан тұрады. Бұл поэма туралы Абайдың өзі атап көрсеткен деректері жоқ. Бірақ шығарманың ішіндегі кейбір белгілерге қарағанда, бұның оқиғасы, тақырыбы шығыс халықтарының аңызынан алынғаны байқалады. Ең әуелгі геройдың аты- Масғұт. Оның тіршілік еткен шаһары- Бағдат. Заманы-Һарон Рашид халифтың тұсы. Кейін Масғұтқа кездесетін қария мұсылмандардың дін аңыздарында жүретін Қыдыр аталады. Ол сол айтылған аңыздар бойынша өлмейтін, мәңгі жасайтын жалғыз	

жан. Әр заманда, әр ортаның адамына оқта-текте бақ-дәулет әкелетін, ырыс үлестіруші болады. Міне, сөйтіп, осы аталған белгі, деректердің бәріне қарап, біз Абай поэмасының негізі шығыс аңызынан алынған дейміз. Жалғыз-ақ Абай аңызды өзінің адамгершілік үгітіне мысал етіп, өзіндік ойларын тарату жөнінде үлкен кәдеге жаратады. Поэмада Абай арабтың тарихын, тірлік шындығын көрсетпек емес, Қыдырдың қыдырлығын да баяндамақ емес. Олардың барлығы да-поэманың идея жағынан қарағанда, тек бір көмекші қосымша хал мен жайлар. Анығында олар шартты түрде алынған аңызды жалпы шартты орта деуге болады. Ақынды шығарманың ішінде қызықтыратын бір-ақ кейіпкердің – Масғұттың ғана жайы. Сол Масғұтты бірнеше ерекше халдерге, уақиғаларға ұыратып барып, Абай оған үлкен сапалы адамгершіліктің қасиеттерін бітірмек болады. Бұл жағынан қарағанда, Масғұт қай заманның адамына болса да, Абайдың ұғымынша үлгі боларлық, жоғары дәрежедегі ұжданды адам. Абай кейіпкерінің тағы бір ерекшелігі- ол өзгеше көрнекті күшті ортадан шыққан адам емес. Орташа көптің бірі. Әдйі дәулет, өмір, күдірет, ақыл-өнермен асырып шығарған адам емес. Халық ішіндегі, қатардағы қалың көптің өкілі. Масғұтқа осындай сипат, қасиеттер беру арқылы Абай оны өзінің жоғарыдағы атап берген Бағдатынан, Харон Рашидінен, Қызырынан да алақтап, бөліп шығарады. Өзі үгіттеп жүрген жақсы жастардың өз заманындағы мінез-кұлқына, арманды адамгершілігіне Масғұтты үлгі етеді. Оның белгісін және шартты түрдегі аңыздық бояуды алып тастап қарасақ, айқынырақ көреміз. Қыдыр шал ұсынатын үш жеміс сол аңыздық бояу десек, ол Масғұттай өнегелі жастың ішінен сырын, қасиетін оңай ашуға арналған десек, соның ар жағында көрінетін Масғұт қандай боп танылады. Ол ақылдылықтан, байлықтан қашады. Соның екеуін де сынап, талғап отырып жиреніп шығады. Сол Масғұттың ақылдан қашуы Абайдың өз басындағы, өз ортасындағы күйге аса жақын келеді. Ол көп айтатын шерлі уайымы бойынша, көп наданның арасындағы бір жалғыздың халін қандай трагедиялық, ауыртпалық хал деп отыр. Байлық турасында сөйлегенде де, Масғұт Абай заманындағы бай менен сол байлық аздырып жүрген байдың өзін де және оның қоршау-қошеметтерін де сынайды. Кейін Масғұт қызыл жемісті алғанда, нәпсіқұмар, жеңсікшіл көп жастың жлынан жырақ шығады. Ол әйелді ең алдымен, адамзаттың қақ жарымы деп түсінеді. Әйелдің достығын ерекше қадір тұтады. Адам баласына дос боламын деген үлкен адамгершілік талапты өз мәмірінің мақсаты етіп қояды.

Ортасы	Ой толғаныс «Масғұт» поэмасын оқу және талдау Қолдану Екі бөлімді күнделік 							
Аяқталуы Сабақты бекіту	БББ кестесі оқушылар сабақтан алған әсерлерімен бөліседі <table border="1"> <tr> <td>Білемін</td><td>Білдім</td><td>Білгім келеді</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td></td></tr> </table>	Білемін	Білдім	Білгім келеді				
Білемін	Білдім	Білгім келеді						
Бағалау	Бағалау парақшаларымен жұмыс							
Кері байланыс								
Үйге тапсырма	«Масғұт» поэмасы мен осы поэма мазмұндас әлем әдебиетіндегі шығармалардағы құндылықтарды анықтап, әдеби эссе жаз							

«АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢАША ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ»

Утегалиева А. Ж.

№34 А. Тайманов атындағы мектеп-гимназиясының
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Қазіргі уақыттағы жаңа педагогика ғылымындағы проблема ол - оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру болып табылады. Жаңа технологияның әдіс - тәсілдері оқушылардың білімін толықтыруға көмектеседі. Осыған орай озық тәжірибе, жаңа технологияның тиімді әдістерін таңдап алып, оларды үйлесімді, тиімді және шығармашылықпен пайдалану - ұстаз шеберлігінің белгісі. Ұстаз ретінде оқытып жүрген оқушыларымның ерекшеліктерін зерттеп, біліп алған соң ғана, оларды даму деңгейіне орай әдіс - тәсілдерді іріктеп, талдап қолдануға, жетілдіруге ерекше назар аударып келемін. Оқушыларды жұппен, топпен жұмыстандыру арқылы ұйымдастырылған сабақтар, оқушылардың дарындылығын дамытып, шыңдау жолдарының бірі болып табылады, олардың арасында ынтымақтастық пен

серіктестікті тудыру, басқа адамның ойымен де есептесу қажет екенін де түсіндіреді, уақыт үнемделеді. Жұппен және шағын топпен жұмыс тез, жаңа идеяларды ұсынумен қатар белгілі бір жағдайды нәтижелі шешуге де мүмкіндік береді. Жаңартылған білім мазмұнындағы сабақ барысында оқушылар оқиға мен құбылыстарды оқушылардың өздері байқап, талдауына жағдай жасайды. Демек, білім оқушыларға даяр күйінде берілмейді, өзінің ой еңбегін қажет ететін тапсырмаларды орындауы арқылы қол жеткізеді. Әр оқушы өз ойына шек келтірмей жауап беруге дағдыланады. Оқушы бойындағы танымдық қабілетінің шығармашылық ойлау жүйесінің дамуына жол ашады. Практика кезінде өз сабақтарымда қолданып жүрген әдіс - тәсілдер: алты қаппақ, түртіп алу, күнделік жазу, әлем шарлау, рөлдік ойындар, диалогтік әңгіме жүргізу, топтастыру, семантикалық карта, венн диаграммасын толықтыру, Джиксо, сұрақ - жауап. Оқытуды диалогтік тәсілмен дамытудағы сұрақ қою арқылы байқағаным: оқушылар тақырып бойынша және сындарлы сөйлеуге ынталанады, зерттеуге ынталанады, оқушылар сыни тұрғыдан ойлауға көмектеседі, оқушылар бір - бірінен үйренеді, басқа оқушылардың идеяларын құрметтеуіне және бағалауына ықпалын тигізеді, оқытудағы қиындықтар мен түсінбестіктерді анықтайды. Осы орайда Абай шығармаларын жаңартылған білім беру мазмұнында оқушыларға меңгертудегі әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану тәжірибеммен бөлісемін. Осы бағытта оқушының белгілі бір мазмұнды меңгерудегі танымдық әрекетіне лайық ізденімпаздыққа жетелер, яғни зерттеуге арналған әдістер де бар. Сайып келгенде, осы әдістердің бәрін тұтас алғанда әдістеме ғылымы негізгі үш топқа бөліп келді. Оның біріншісі- оқу танымдық әрекеттің ұйымдастырылуы әдісі; екіншісі- оқу танымдық әрекеттің тиімділігін тексеруге және өзін-өзі тексеруге арналған әдістер. Тек әдістердің қолданылуында және мұғалімнің осы әдістердің қай қайсысын таңдауында басшылыққа алып, ескеруінің өлшемі мыналар болу керек. Олар: қолданылатын әдістің оқу мақсатына сәйкестігі; оның оқуда көзделетін бағалау критерийлеріне сай келетіндігі; сабақ мақсатына жете алатындай болуы; оқушының оқу мүмкіндігіне сәйкестігі: (жас, психикалық жағынан); (оқушылардың деңгейін ескеруі); сынып ұжымының ерекшелігі; Абай Құнанбаев шығармаларын оқыту мектепте әдебиетті оқыту принциптерімен тығыз байланысты. Абай шығармалары сөз өнерінің биік үлгісі ретінде әдебиетті оқытудың мақсат-мүддесіне толық жауап береді. Мектепте оқытылған негізгі пәндер қатарында әдебиеттің пәндер ретіндегі оқытылу мақсаты оқушының білім алуына, білік, дағдысын, таным, түсінігін қалыптастыруға, тәрбиелеуге бағытталады. Әдебиет басқа оқу пәндері сияқты осы мақсат, міндеттері арқалай отырып, басқа қырларымен де ерекшеленеді. Ол- әдебиетінің қоғамдық сана тудырған көркем өнердің бір саласы ретіндегі айырмашылығы. Әдебиет- адамтану, әлемтану ғылымы. Аталған бағытта жұмыс жүргізу үшін әр мұғалім оқытудың педагогикалық, психологиялық негіздерін жете білуі, теориялық біліммен қаруланған, тиімді әдіс- тәсілдерді орнымен қолдана алатын дәрежеде болғаны абзал. Ол үшін Абай шығармаларын оқытуда оқушы мен мұғалімнің іс- әрекеті мақсатты түрде қалыптасқан жүйеде

ұйымдастырылуы керек. Осыған орай жасалған Абай шығармаларын меңгертуге арналған Шиыршық қағидаты негізінде меңгертуге болады.«Күз» өлеңінде Абай бұлттың түсін неліктен басқаша қолданбай (қара бұлт, ақ бұлт, шарбы бұлт, ақша бұлт т.б) «сұр бұлт» тіркесімен берген? Ерекшеліктерін тереңдей ұғуға әрі сол табиғат құбылысын дөп басып айтты.Өлеңнің жолдары сол ұғымдардың бояуын қанықтырып, өлеңнің әлеуметтік мәнін түсініп қабылдауға жол ашады. Оқушы санасында Абай бейнелеген күздің тұтас суреті орнығады.Сабақты бекіту мақсатында «Галереяға саяхат» әдісі арқылы сурет салғызып, оны қорғатуға да болады.Ал жыл мезгіліне қатысты- оқушылар қандай түсті елестететінінсұрау да белгілі бір дәрежеде оқушы санасына әсер етеді. Абстрактылы ойлауынан нақты көзбен көру арқылы қабылдау, сипаттап айту мүмкіндігі арта түседі.«Қыс» өлеңін оқытқанда да осы әдіс-тәсілдің берері көп. Абай «Қыс» өлеңінде жылдың бұл мезгілін, табиғат көрінісін жаңаша үлгіде сипаттайды.Әдебиеттің бағдарламасында да Абайдың «Қыс» өлеңіоқытқанда әдебиет теориясынан затты, құбылысты жанды бейнедесуретте «кейіптеу» ұғымын беру көздеді. Оқушының ассоциациялық қиялдағы қыс көрінісін «Постер» әдісі арқылы да жүзеге асыруға болады.Абай өлеңіндегі «ақ киімді», «ақ сақалды», «ақ қырау», «ақ орда» тіркестеріндегі ақ эпитетінің қолданысында да қыс суретін анықтап көрсету мақсаты көзделген.Оқушының елестетуінде қыс келбетінің ақ түсі осы көріністерге сәйкеседі.Сондай-ақ келтірілген тәсіл өлендегі « үскірік», «аяз», «қар», «беті-қолы домбығып, үсікшалды», «борандап,бұрқ- сарқ етіп, «басқанжері сықырлап» деген сөздер мен тіркестердің қыс табиғатына тән көріністер екендігін оқушыға еркін сезіндіруге жағдай жасайды. Сондықтан осы ұғымдарды жеткізе, сезіндіре білу де мұғалімнен жаңа әдіс-тәсіл қолдануды талап етеді.

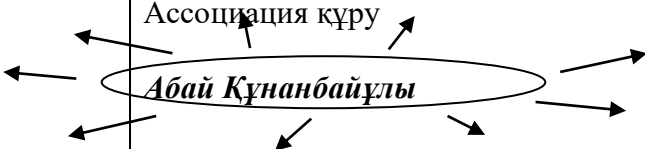
Абай шығармаларын оқытуда мәтінмен істелетін жұмыстардың барлығы Блум таксономиясы бойынша жүзеге асады, (Білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау) талаптарын жүзеге асыра отырып, жаңа әдіс-тәсілдер қолданылады.Сабақтың жолда ұсынылып отырған әдіс-тәсілдер оқушының ой-қиялын ұштап, өздігінен пікір айтуға, шығармашылыққа жетелейді, сонымен қатар, көркем шығарманың эмоциялық, эстетикалық әсерін күшейтіп, сол арқылы оқушы жан дүниесіне ықпал етеді,тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға , ұлт адамын тәрбиелеуге негіз болады.

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ «ҒЫЛЫМ ТАППАЙ МАҚТАНБА»

Утегалиева А. Ж.

№34 А. Тайманов атындағы мектеп-гимназиясының
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Бөлім:		Мектеп:	
Күні:		Мұғалімнің аты-жөні:	
Сынып:	6	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақта іске асатын оқу мақсаты (оқу бағдарламасынан сілтеме)	6.1.1.1 - әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау; 6.1.2.1 - әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.3.1 -әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;		
Сабақтың мақсаты	Өлең мазмұнын меңгерту, идеясын ашу. Абайдың жас ұрпаққа өмір сүруді үйрету туралы нақыл сөздерін өлеңдерімен салыстыра отырып, оқушы бойына дарытады. Түйінді ой айта білуге, өзіндік пікір қалыптастыруға жетелеу, шығармашылық ізденісін арттырады.		
Жетістік критерийі	✓ Шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының мағынасын анықтайды; ✓ Авторға хат, өлең жазады; ✓ Шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи құндылыққа баға береді.		
Тілдік мақсаттар	Бұл бөлімде тақырып контекстімен байланыста тілдік дағдылар дамиды. Мен осы көзқараспен келісемін\келіспеймін.		
Құндылықтар	 Өмір бойы білім алу Ынтымақтастық Азаматтық жауапкершілік		
Жаһандық азаматтыққа тәрбиелеу	Адами қасиеттерді дәріптей отыра, шығарма құндылығының барлық халықтар өміріндегі маңыздылығы		
АКТ дағдысын қолдану	Интербелсенді тақта аудиовизуалды материалды демонстрациялауға қолданылады.		
Өмірмен байланысы	Шығарма идеясының өмірмен сабақтастығын ұғыну		
Пәнаралық байланыс	Тарих, қазақ тілі		
Алдыңғы білім	Абай образдылық ерекшелігі		
Сабақ барысы			
Жоспарланған кезеңдері	Жоспарланған іс-әрекеттер		Дереккөздер
Сабақтың басы	Қызығушылықты ояту. Мінез, ерекше қасиеттеріне сай ат қою.		Слайд

3 минут	Сабақтың мақсаты мен күтілетін нәтижелері айқындалады. Өткенді қайталау Миға шабуыл әдісі арқылы Үй жұмысын тексеру 1 байдың шын аты кім? (Ибраһим) 2 байдың ақындық жолы на алғаш есік ашқан кімдер? (әжесі – Зере, анасы – Ұлжан) 3 ирика деген сөзді қалай түсінесіңдер? Табиғат лирикасы деген не? (Лирика - Лирика - адамның көңіл - күйін, қуаныш - реніш сезімін білдіретін поэзия. Табиғат лирикасы – қоршаған орта, табиғат жайындағы поэзия). 4 байдың табиғат лирикасына қандай өлеңдерін жатқызамыз? («Қыс», «Күз», «Жаз», «Жазғытұры») 5 байдың қанша өлеңі, поэмасы, қарасөздері бар? (300-ден астам өлеңі, 3 поэмасы, 45 қара сөзі бар) 6 ейіптеу дегеніміз не? Абайдың қай өлеңінде кейіптеу кездеседі? (Кейіптеу – жансыз табиғат құбылысын кәдімгі тірі адамға, жан иесіне ұқсатып, жандандыра, құлпырта суреттеу. Мысалы: Абайдың «Қыс» өлеңі). 7 бай қашан, қай жерде дүниеге келді? (10 тамыз 1845 ж. қазіргі Семей облысының Шыңғыс тауларында Қарқаралыда дүниеге келген). 8 кесі Абайдың зеректігін байқағаннан кейін оны қандай оқуға берді? (10 жасқа толған соң Семейдегі Ахмет Риза медресесіне береді.) /10 мин/ Абай Құнанбайұлының туралы тірек сызбаны толықтырып орындауға беремін Ассоциация құру 	
---------	--	--

Сабақтың ортасы	Мағынаны тану. Ой шақыру.Топпен жұмыс: Келесі сұрақтар арқылы сабақты бекітемін. (слайд) 1. <i>бай Құнанбаев тақырыбы бойынша арнайы сұрақтар қою.</i> I-қатар • Абай Құнанбаев ненің салушысы? • Абай Құнанбаев қай жерде білім алған? • Оның қандай жазған белгілі шығармаларын білесіңдер? II-қатар • Абайдың «Ғылым таппай мақтанба» өлеңінде не туралы айтылады? • Ғылым, өсиет дегеніміз не? • Ақын «Ғылым таппай мақтанба» өлеңінде жастарды неге шақырады? III-қатар • Абай қандай нәрселерден қашық бол деп үйретеді? • «Ғылым таппай мақтанба,Орын таппай баптанба» дегенді қалай түсінесіңдер? • Абай білім жолында қалай ізденді? 1. Абай Құнанбаевтың шығармашылығынан шағын деректі фильм көрсету. Абай өлеңдерінің ішінде афоризмдік сөздер көп кездесіп жатады. Бұл өлеңде ақын жастарды өнер-білімге, адамгершілік қасиеттерден мол үлгі алуға шақырады. Адам мінезіне жақсы қасиеттер үйірлетеді. Кез келген нәрсеге құмарта бермей, өмірде өз жолын табуға сілтей отырып, кімнің бойында әділеттік, мейірімділік, қайраттылық болса, мұндай қасиеттер оған жарасып тұрады деген ой айтады. Ол жастарға арнап көптеген өлеңдер жазған. Әр өлеңі нақылға, қанатты сөздерге бай. «Ғылым таппай мақтанба» өлеңінде ғылымға берілудің, ғалым болудың жолдарын әңгімелейді. Ғылым жолына ұмтылған жастарға айтар ақынның ерекше ескертуі бар. Ол – қандай нәрседен қашық болу, қандай нәрсемен дос болу. Ғылым жолы – әділдік жолы. Оны ұстаған адам ескі жолмен жүре	http://www.balakai.kz/engimeler/385-atymtay-zhoma-t.html
2 минут		
7 минут		
10 минут		
13 минут		
2 минут		

алмайды. Олай болса, ақын өлеңін мәнерлеп оқып, жалпы талдау жасайық.

Мәтін мазмұнын жан-жақты талдау.

Концептуалдық кесте.

Шығарма атауы	Асқақ іс	Дүниенің	Түркістанға келуі
«Ғылым-білім жаманбап»	Талап, Еңбек, Теректі, Ұланат, Рәсім	Ескі, Бірік, Мәтінмен, Еңбек, Еңбек	Мәтінмен келсе, бірік, Мәтінмен келсе, үлгі ал, Ғылым мен білім, білімдерімен келсе, дүние де, мәтін де, мәтін

Шығармашылық жұмыс. 1. Екі топ берілген тақырыпты түсінгеніне орай сурет салып, бейнелейді. «Ғылым-білім дегенді қалай түсінесің?»

Өзің үшін үйренсең,
Жамандықтан жиренсең,
Ашыларсың жылма-жыл.
Біреу үшін үйренсең,
Біреу білмей, сен білсең,
Білгеніңнің бәрі – тұл.

2. **«Қиық қағаздар сөйлейді».** Берілген қиықтардағы сөздерді бір-бірімен байланыстырсаң, әдемі қанатты ой шығады.

Адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселерден озады.

Адамның адамшылығы – ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы ұстаздан болады.

3. **Өлең құрастыру.** I топ. Жамандықтан жиренемін...

II топ. Адам болып өсемін...

Сергіту сәті. «Бәйге» ойын стратегиясы. Өтілген тақырыпқа байланысты бірнеше сұрақтар қоямын. (екі топқа алты сұрақтан)

Абай қай облыстың тумасы? (Семей)

Абайдың әжесі (Зере)

«Дем алысы – үскірік, ая бен қар» қай өлеңінен алынған үзінді? («Қыс»)

«Дүние қалай етсең табылады» әңгімесінің авторы кім? (Ы.А.)

Абай қай жылы туды? (1845)

Абай аударма жасады ма? (иә)

«Абай жолы» роман-эпопеясын жазған жазушы кім? (М.Ә.)

Абайдың әкесі (Құнанбай)

Абайдың неше қарасөзі бар? (45)

Абай ән жазды ма? (иә)

«Жалғастыр» ойыны.

	Білім азбайды, ақыл тозбайды. Білімдіден шыққан сөз, талаптыға болсын кез. Білгенің бір тоғыз, білмегенің тоқсан тоғыз. Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады. Кісінің кісілігі киімінде емес, білімінде. Білмеген қауып айтады, білген тауып айтады Кері байланыс. ПОПС формуласы «Менің ойымша, бұл...» «Себебі, мен оны былай түсіндірер едім...» «Оны мен мына мысалдармен дәлелдей аламын...» «Осыған байланысты мен мынадай қорытынды шешімге келдім...» Бағалау. Мұғалімнің пікірі.	
Сабақтың соңы 3 минут	Рефлексия. 	Слайд
Үй жұмысы	Зерттеу. Оқылған әңгімеге ұқсас шығармалар.	

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ «ҒЫЛЫМ ТАППАЙ МАҚТАНБА»

Утегалиева А. Ж.

№34 А. Тайманов атындағы мектеп-гимназиясының
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Сабақ :	Мектеп:	
Күні:	Мұғалім:	
Сынып: 6	Қатысқан оқушылар саны:	Қатыспағандар:
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары:	6.1.1.1 - әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау; 6.1.2.1 - әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.3.1 -әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;	

Сабақ мақсаты:	Абай өлеңдерін барынша терең меңгерту, жатқа айту, өлеңді талдау машығын жетілдіру, теориялық ұғымдарды меңгерту шығармашылықпен жұмыс істеуіне ықпал ету, ойлау қабілеттерін, сөйлеу мәдениетін жетілдіру. Эстетикалық, экологиялық тәрбие беру, ғылым мен білімге, өнерге деген сүйіспеншіліктерін арттыру арқылы Абай ұлылығын терең сезінеді
Бағалау критерийлері	әңгіменің мазмұнымен танысады. «Атымтай жомарт» мәтінінің мазмұнын біліп, түсінеді. Мәтін мазмұнын талдап, тірек сөздерге мәтін құрайды. Мәтін мазмұнындағы кейіпкердің еңбекқорлық қасиетіне баға береді.
Құндылықтарды игерту:	Өзіне және өзгелерге құрмет мұғалім мен оқушылардың бір-бірімен амандасуында, сыпайы, ойын ашық білдіріп, тыңдауда, сабақты уақытында бастап, аяқтауда, тапсырмаларды нұсқалық бойынша орындауда, бір-біріне қолдау көрсетуінде көрініс табады. Патриотизм мен азаматтық жауапкершілік уақытты пайдамен өткізу қажеттігін түсіну арқылы жүзеге асырылады. Өмір бойы оқу қағидасы ақпаратты өздігінен табу, сабақ мақсатын білуде, кері байланыс беруде, рефлексия жасауда, алған білімінің практикалық мәнін түсінуде көрініс табады. Ашықтық оқушыларға ақпаратты алуында бірдей мүмкіндіктер беруде, сабақ мақсатын бірге құрастыруда, бағалау мен кері байланыс беруде, бірнеше көзқарастың бар екенін түсінуде орын алады. Еңбексүйгіштік жұмыс орынын таза сақтауда, оқушылардың белсенді жұмысында, ал шығармашылық жаңа идеяларды ұсынуда көрініс табады.
Пәнаралық байланыс:	Философия
АКТ-ны қолдану дағдылары:	PowerPoint таныстырылымы, аудио мәтін.
Дискриптор	• I деңгей Болжамы мен тыңдаған үзіндідегі ақпарат 1 ретсәйкес келді. • II деңгей Болжамы мен тыңдаған үзіндідегі ақпарат 2 ретсәйкес келді. • III деңгей Болжамы мен тыңдаған үзіндідегі ақпарат 3 ретсәйкес келді.
Тілдік мақсаттар:	Оқушылар: Абайдың өлеңдерін қолданылу ережесін дағдыға айналдырады. Пән лексикасы және терминология: Уақыт тақырыбына қатысты жаңа сөздер мен терминология. Диалог және жазылым үшін қажетті сөз тіркестер: Менің болжауым бойынша келесі үзіндіде баяндалады. Менің пайымым бойынша келесі үзіндіде баяндалады.
Осыған дейін меңгерілген білім	Абай құнанбаев тараудың алғашқы сабағы

Жоспар		
Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер
Сабақ басы 5 мин	Қызығушылықты ояту үшін миға шабуыл. Сәлемдесу, түгендеу. Оқушылардың құрал-жабдығын тексеру, назарын сабаққа аудару. -«Ақ тілек» (тренинг). Шардың ішіне түрлі тақырыпқа байланысты тілектер жазылады. Қатысушы оқушылар өзіне ұнаған шарды тандап алып, оны жарады. Шар ішіндегі тілекті оқиды. Қорытынды: Тренинг соңында әр қатысушы өз ойын білдіреді. Осы өз ойларын жеткізуде қатысушылардың сол сәттегі көңіл-күйін танып, алдағы сабаққа қалыпты жай қалыптастырылады. «Мозайка» әдісі арқылы сыныпты 4 топқа бөлу. (Топқа бөлу үшін түрлі түсті суреттерді пайдалану. Әрбір топ ұқсас бөліктерді ретке келтіру арқылы топтасады). /2 мин/ Оқушылармен бірлесе отырып табыс критерийін құру. Жетістік критерийлерін болжайды; Жетістік критерийлерімен танысады. Үй жұмысы: «Әсемпаз болма әрнеге» өлеңін жаттауға берілген. Сонымен бірге Абай жайлы білгендерін еске түсіру мақсатында зымыран сұрақтар беремін. Оқушылар тез – тез айтып отырады. Сұрақтар: 1. Абай Құнанбаев кім? -.....(ақын, ойшыл, ғұлама, философ) 2. Қай жерде дүниеге келген?.....(Шығыс Қазақстан облысы, Шыңғыстаудың бауырында) 3. Туған жылы?.....(1845 жылы) 4. Алғаш қалай хат таныған?.....	

	(ауыл молдасынан) 5. Абай оқыған Семейдегі медресе?.....(Семейдегі Ахмет Риза) 6. Абайдың шын есімі?.....(Ибраһим) 7. Абайдың арғы атасы?.....(Өскенбай) 8. Өз әкесі?.....(Құнанбай) 9. Абайдың анасы?.....,(Ұлжан) әжесі.....(Зере) 10. Абайдың әкесі Абайды неге үйретеді?.....(ел билеуге үйретеді)) 11. Абай мен әкесі арасындағы келіспеушілік неден?.....(ел билеушілердің халыққа жасаған қиянатын көргенде басталады) 12. Абай оқығанорысжазушылары мен ақындарыкімдер?.....(Пушкин, Лермонтов, Крылов, Толстой, Салтыков - Щедрин, Добролюбов, Чернышевский) 13. Абайдыңақынекенінтанытқаналғашқыкөрке мөлеңі..... («Қансонардабүркітшішығадыаңға») 14. Олөлеңіқайжылыжазылған?.....(1882 жылы), халықауызәдебиеті) 15. Ақынқайжылыдүниеденөзды?..... (1904 жылы)	
Сабақ ортасы 10 мин 5 мин	Ой қозғау» /4 мин/ - Балалар, адам бойында қандай қасиеттер болады? - Ендеше, адам бойынан табылатын 5 жақсы, 5 жаман қасиеттерді атай қойыңдаршы. - Абай атамыз да: «Бес нәрседен қашық бол, бес нәрсеге асық бол», - деп бекер айтпаған. Бүгін біз сіздермен Абай атамыздың «Ғылым таппай мақтанба» өлеңімен танысамыз. - Дәптерлеріңді ашып, бүгінгі күнді жазып қойыңыздар. 1.Білім – адам өміріне өте қажет. Тіпті оны ұлылардың өзі де мойындайды. Өлеңнің тақырыбы - «білімсіз, ғылымсыз болады ақыл тұл» дегенге саяды. Ақын бұл өлеңі арқылы жас ұрпақты өнерге, білімге, ғылымға шақырады. Ең алдымен осы өлеңде кездесетін түсініксіз сөздермен танысып, дәптерлеріңе жазып қойыңдар.	Сөздер және суреттері бар үлестірме парақ; Аудио файл

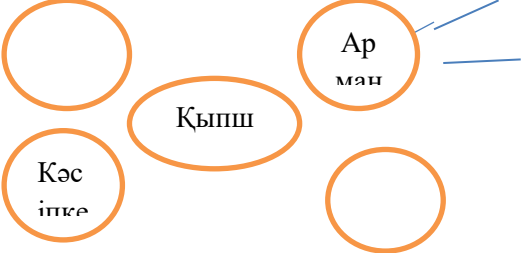
	а) Сөздікпен жұмысы: Нәфрәтлі - жиіркенішті. Гибрәтлі – үлгілі,өнегелі. (Өлеңді ұнтаспадан тыңдату) /3 мин/. ә) «Ғылым таппай мақтанба» өлеңін жатқа білетін оқушылар бар ма? (жатқа білетін оқушының бірінен сұрау) /2 мин/ б) Осы өлеңі арқылы Абай атамыз бізге қандай өсиет қалдырды? (5 асыл іс пен 5 жамандықты оқушыларға айтқыздыру). /3 мин/ в) топтық жұмыс: /10 мин/. 1-топ: Өлең мазмұнын постер арқылы жеткізу. 2-топ: Өлеңді қарасөзбен жазу 3-топ: Өлеңді құрылысына талдау 4-топ: Білім-ғылымға шақыратын басқа ақынның өлеңімен салыстыру («Венн диаграммасы»): А.Құнанбайұлының «Ғылым таппай мақтанба» өлеңі мен Ы.Алтынсариннің «Кел, балалар, оқылық» өлеңін салыстыру) Әр топ өздерінің орындаған тапсырмаларын қорғайды /5 мин/ Insert картасы. <table><tr><td>1.Не білемін?</td><td>2. Білгім келеді</td><td>3. Не білдім?</td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	1.Не білемін?	2. Білгім келеді	3. Не білдім?						
1.Не білемін?	2. Білгім келеді	3. Не білдім?								
Сабақ соңы 5 мин	. Сабақты бекіту. «3 минуттық эссе» жазғызу. Тақырыбы: «Адам болам десеңіз...» /5 мин/ Екі-үш оқушы эссесін оқиды. Балалардың алдында бағалау парақшалары болады. Сол бағалау парақшасын әр оқушы толтырып, тапсырады. Сабаққа белсенді қатысқан балаларды бағалаймын. Рефлексия. Оқушылар қиық қағаздарға жазып береді. Сабақта маған не пайдалы болды? Сабақта маған не қызықты болды? Сабақта маған не қиын болды?	Слайд 8								

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ «ЖЕТІНШІ СӨЗ»

Утегалиева А. Ж.

№34 А. Тайманов атындағы мектеп-гимназиясының
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

САБАҚ: Қазақ әдебиеті	Мектеп:	
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні:	
Сынып: 6	Қатысқан оқушылар саны:	Қатыспағандар:
Сабақтың тақырыбы	Абай Құнанбайұлы «Жетінші сөз»	
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	6.1.1.1 - әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау; 6.1.2.1 - әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.3.1 -әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;	
Сабақтың мақсаттары	Абайдың жас ұрпаққа өмір сүруді үйрету туралы нақыл сөздерін өлеңдерімен салыстыра отырып оқытып оқушы бойына дарыту,өлең мен қарасөздерінің мазмұн бірлігін,сабақтастығын түсіндіру Абай қара сөздерінің мазмұнын түсіндіру Эпикалық шығармадағы автор бейнесін анықтайды, кейіпкерді шынайы өмірмен салыстырып, басқа шығармадағы кейіпкермен салыстырады	
Бағалау критерийлері	- Автор ойын, көзқарасын білдіретін жолдарды табады - Анықталған үзінділер негізінде автордың образын талдайды -Кейіпкерлердің бейнесіне қатысты үзінділерді анықтайды - Үзіндіде берілген қасиеттерді қазіргі өмірмен салыстыра отырып, көзқарасын білдіреді	
Тілдік мақсаттар	Оқушылар орындай алады: Қарасөздің негізгі идеяларын анықтап, талдайды. Пән лексикасы және терминология: Ұрлық, өтірік, бекер мал шашпақ Талқылауға арналған сұрақтар: Автордың іс-әрекеті дұрыс па?	
Құндылықтарға баулу	Оқушыларды қарасөздің пайдасы арқылы еңбексүйгіштікке, еңбекқорлыққа, алдына қойған мақсатқа жете білуге тәрбиелеу	
Осыған дейін меңгерілген білім	шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи құндылығын бағалайды, көркем шығармалардан шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқып, жатқа айтады	
Пәнаралық байланыс	Жаратылыстану, технология	
Жоспар		
Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер (төменде келтірілген жазбаларды жоспарланған әрекеттермен алмастырыңыз)	Дереккөздер

Сабақтың басы • 5 мин	- Психологиялық ахуал туғызу. Оқушылар шеңберге тұрып, мұғалімнің қорабынан қағаздан қиылып орақ, шалғы, қайрақ суретін алады. Қима қағаздың ішіндегі жазылған тілекті оқушы қасындағы көршісіне оқып береді. Оқушылар сол сурет бойынша үш топқа бөлінеді. ОРАҚ ШАЛҒЫ КЕТПЕН Интербелсенді тақтадағы ұсынылған сурет бойынша «Кроссенс» әдісі арқылы жаңа тақырыпқа шығу (Бағалау критерийі: Негізгі ойды анықтайды. Дескриптор: 1.Суреттердің байланысын табады	Суреттер, интербелсенді тақта, тілектер
Қызығушылығын дамыту	Өткен тақырыпты толық меңгеріп жаңа тақырыпқа қадам. «Торлы диаграмма» әдісін пайдалану Абайдың қара сөздеріндегі гуманистік, ағартушылық, әлеуметтік ойлары дін туралы пікірлерімен бірігіп, тұтас бір қазақ халқының философиялық концепциясын құрайды. Абайдың қара сөздері сондай-ақ жалпы адамзат баласына ортақ асыл сөзге айналды. Оның қара сөздерінің бірнешеуі ең алғаш 1918 ж. Семейде шыққан "Абай" журналында жарық көрді. Кейіннен, Абайдың қара сөздері орыс, қытай, француз, т.б. көптеген әлем тілдеріне аударылды. Қара сөздері тақырып жағынан алғанда ақынның өлеңдерімен астасып жатады. Абай адал еңбек ету, егін салу, саудамен айналысу, өнер үйрену, білім - ғылымды игеру, қоғамдағы әр түрлі топтардың қылып жүрген hareketі, мінез - құлқы, адамгершілік, имандылық секілді, бірталай мәселелерді қара сөздерінде кеңінен толғайды, үлкен көрегендікпен көптеген құнды пікірлер түйеді. Бағалау:«Жарайсың», «Жақсы», «Керемет» мадақтау сөздерін айту Дескриптор: 1.Кейіпкерді анықтайды 2.Кейіпкерге талдау жасайды	Қима қағаздар

Негізгі кезең	1. Талап – 44-қарасөзі 2. Еңбек – 2-қарасөзі 3. Терең ой – 9-қарасөзі 4. Қанағат – 10-қарасөзі 5. Рахым – 17-қарасөзі. - Міне,бұл бесеуі адамның асық болатын,үйренетін бес асыл іс екенін Абай ата өлеңінде көрсетсе,өзінің қарасөздерінде ой түйіндеп осылар туралы тағы да айтып өтеді.Ал кәнеки осыларға көз жүгіртелік. 44,2,9,10,17-қарасөздерін оқушылар кезектесе оқып,түйінін ашып,өз ойларын айтады. Дәл осылайша адам баласының аулақ жүретін бес дұшпанын санамалап,оны қарасөздердегі айтылатын ой-түйіндермен жалғастырып талдайды. Өсек пен өтірік – 2-қарасөзі,мақтаншақ – 38-қарасөзі,еріншек – 38-қарасөзі. Қарасөздері мен өлеңдегі өмір сүруді үйрететін нақыл сөздердің тәрбиелік мәнін оқушылар өз ойларын айта отырып ашқаннан кейін шығармашылық жұмысқа жұмылдырылады. «Атадан ұл туса игі» тақырыбында ой-толғаныс (эссе) жазғызу.Абайға еліктеп қарасөз жазуларына да болады. Мәтін бойынша тапсырмалар: ЖЕТІНШІ СӨЗ Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады: біреуі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Бұлар – тәттің құмары, бұлар болмаса, тән жайға қонақүй бола алмайды. Нәм өзі өспейді, қуат таппайды. Біреуі – білсем екен демектік. Не көрсе соған талпынып, жалтыр-жұлтыр еткен болса, оған қызығып, аузына салып, дәмін татып қарап, тамағына, бетіне басып қарап, сырнай-керней болса, дауысына ұмтылып, онан ержетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, біреу күлсе де, біреу жыласа да тұра жүгіріп, «ол немене?», «бұл немене?» деп, «ол неге үйтеді?» деп, «бұл неге бүйтеді?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді.	Постер, маркер, мәтін
---------------	---	------------------------------

	: 2-тапсырма. Берілген қарасөз мазмұнын негізге ала отырып, Абай Құнанбайұлының мақсаты мен көңіл күйін білдіретін үзінділерді тауып оқыңдар. : 3-тапсырма. Үзіндіні мәнерлеп жатқа айтып беріңдер. Жас бала анадан туганда екі түрлі мінезбен туады: біреуі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Бұлар – тәттің құмары, бұлар болмаса, төн жанға қонақүй бола алмайды. Пәм өзі өспейді, қуат таппайды. Біреуі – білсем екен демектік. Не көрсе соған талпынып, жалтыр-жұлтыр еткен болса, оған қызығып, аузына салып, дәмін татып қарап, тамағына, бетіне басып қарап, сырнай-керней болса, дауысына ұмтылып, онан өржетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, біреу күлсе де, біреу жыласа да тұра жүгіріп, «ол немене?», «бұл немене?» деп, «ол неге үйтеді?» деп, «бұл неге бүйтеді?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді. Мұның бөрі – жан құмары, білсем екен, көрсем екен, үйренсем екен деген. ...Көкіректе сөзге жоқ, көңілде сенім жоқ. Құр көзбенен көрген біздің хайуан малдан неміз артық? Қайта, бала күнімізде жақсы екенбіз. Білсек те, білмесек те, білсек екен деген адамның баласы екенбіз. Енді осы күнде хайуаннан да жаманбыз. Хайуан білмейді, білемін деп таласпайды. Біз түк білмейміз, біз де білеміз деп надандытымызды білімділікке бермей таласқанда, өлертірілерімізді білмей, күретапырымызды адырайтып кетеміз. : 4-тапсырма. Төттің тамағы, жанның тамағы деген ұғымдардың ерекшелігін білдіретін үзінділерді тауып оқып, мағынасын өз ойларыңмен айтып беріңдер. : 5-тапсырма. Берілген қарасөз мазмұнын негізге ала отырып, Абайға мінездеме беріңдер. Бағалау: топ бір - бірлерін тәсілі арқылы бағалайды. Дескриптор:1.Қарасөзден автор ойын табады.	
Сергіту сәті 3 мин	Музыкалық әуен негізінде сергіту сәтіне жаттықтыру	Музыкалық әуен
Бекіту	«Венн диаграмма» әдісі арқылы оқушылар негізгі қарасөздердің бүгінгі таңдағы нақыл сөздермен салыстыру. <i>Венн диаграммасы</i> Бағалау: топ бір- бірлерін «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» тәсілі арқылы бағалайды.	Постер, маркер

	Дескриптор: .Мәтінді оқиды. . Ой толғау. Еңбек адам өмірінде маңызды орын алады. «Еңбектің наны - тәтті, жалқаудың жаны - тәтті» дегендей адамның өз еңбегімен тапқан «наны», «асы» адал болады.	
Сабақтың соңы Рефлексия 2 мин	Сабақтың соңында оқушылар өз-өздерін«Рефлексиялық нысана»бағалау әдісі арқылы бағалайды. 	Стикерлер

ҒАЖАЙЫП СУБҰРҚАҚ

Губашева А. К.
№12 ЖОББМ

Пән: Қазақ тілі Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: 4-тарау «Сәулет өнері» Күні: Сынып: 3 «Е»	Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:	
Сабақтақырыбы		
Оқумақсаттары	3.4.4.1 кең жолды дәптерге бас әріптер мен кіші әріптердің биіктігін енін, көлбеулігін және олардың байланысын сақтап жазу, каллиграфиялық даңдыларын дамыту. 3.3.5.1- сөздіктер мен анықтамалықтардан қажетті ақпаратты табу және оны алу.	
Сабақ мақсаттары	Оқушылардың барлығы: Оқыған мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастырады.	
	Оқушылардың көпшілігі: Тірек сөздерді қолданып, «Шығыс күнтізбесі» субұрқағы туралы диалог құрастырып жазады.	
	Оқушылардың кейбірі: Ғаламтордан өздеріне ұнаған субұрқақтың суретін тауып, сипаттап жазады.	
Бағалау критерийлері	Оқыған мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастырады. Дауыссыз қ-ғ дыбыстары кездесетін сөздердің емлесін сақтап жазады.	
Тілдік мақсат	мәрмәр тас, субұрқақ, киіз үй	
	1) дауыссыз қ-ғдыбыстары кездесетін сөздердің емлесін сақтау: субұрқақ - субұрқағы 2) Сөйлемдегі сөздердің орын тәртібі: Бұл не? – Бұл – субұрқақ. Бұл «Шығыс күнтізбесі» субұрқағы. Ол қандай? – Ол әдемі. Ол неден жасалған? – Ол мәрмәр тастан жасалған.	
Құндылықтарды дарыту	Өзіне және өзгелерге құрмет құндылығы жеке және топтық жұмыстар барысында сөйлеу, өзара бағалау мен рефлексия кезінде көрінеді. Интеллектуалдық құндылық сабаққа ынта қоюы мен тапсырмаларды белгіленген критерийлерге сәйкес орындауы барысында жүзеге асады.	
Пәнаралықбайланыстар	Дүниетану	
АКТ қолданудағы қолданушылары	PowerPoint таныстырылымы, Activestudio(activeboard) мүмкіндіктерін қолдану	
Бастапқыбілім	Осыған дейінгі алған білімдері мен тілдік дағдыларына негізделеді.«Менің туған елім» тақырыбы бойынша меңгерген сөздер мен сөз тіркестерін қолдану аясын кеңейтуге бағытталады.	
Сабақтың барысы		
Сабақ жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар

Сабақ тың басы 10 минут	Қызығушылықты ояту – 3 минут «Суретші» ойыны Тақтада 2 плакат ілулі тұрады. Бірінші плакатта күннің бейнесі аяқталмаған, ал екінші плакатта түйенің басы бейнеленген. Шеңбер бойымен тұрған оқушылар екіге бөлініп, суреттерді аяқтауы тиіс. Әр «суретшінің» көзін байлап, қолына маркер немесе түрлі-түсті қарындаш береді. Әр «суретші» суреттің 1 ғана деталін салуы керек. Ойын соңында оқушылар 2 топқа бірігеді. Үй тапсырмасын тексеру – 4 минут «Кір жайғыш жіп» тәсілі арқылы «Жобалар көрмесін» ұйымдастыру Сендер нағыз суретші екенсіңдер! Үйде қандай сурет салдыңдар? Әр топтан ең үздік 1-2 суретті таңдап, таныстырыңдар. Бұл ненің жобасы? Мынау не? Терезесі қандай? Есігі ше? «Мағынаны таны» стратегиясы – 1 минут Суреттерге қараңдар. Сұрақтарға жауап беріңдер. 1) Бұл кім деп ойлайсыңдар? Ол ненің жобасын жасады? 2) Сабақтың тақырыбын жариялау Сабақ мақсаты мен бағалау критерийлерін бірлесе құру – 2 минут	№1 слайд (аяқталмаған 2 сурет бар 2 плакат), түрлі-түсті қарындаштар №2 слайд №3 слайд + суреттер слайд								
Сабақ тың ортасы 25минут 2 минут 2 минут	Жаңа сөздермен жұмыс (оқулық, 106-бет) <u>Жаңа сөздер: мәрмәр тас, субұрқақ, киіз үй</u> Мұғалім жаңа сөздерді дауыстап оқиды, оқушылар мұғалім соңынан қайталайды. Есте сақта! <table><tr><td>субұрқақ</td><td>+ы</td><td>=субұрқағы</td><td>қ →ғ</td></tr><tr><td>бәйтерек</td><td>-і</td><td>=бәйтерегі</td><td>к→г</td></tr></table>	субұрқа қ	+ы	=субұрқа ғ ы	қ →ғ	бәйтере к	-і	=бәйтере гі	к→г	№5 слайд+ оқулық + кесте
субұрқа қ	+ы	=субұрқа ғ ы	қ →ғ							
бәйтере к	-і	=бәйтере гі	к→г							

	доп	+ы	=добы	п→б	
7 минут	Өзінді тексер: қасық+(-ым) = ? асық+(-ы) = ? жастық+(-ым) = ? субұрқақ + (-ымыз) = ? 1-тапсырма (оқулықтың 107-бетіндегі 3-тапсырма).Оқыған мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастыру 1) Оқушылар мәтінді топтарда оқиды. Әр топ мәтін мазмұны бойынша 3 сұрақ құрастырады. 2) 1-топтың 1 оқушысы мен 2-топтың 1 оқушысы тақтаға шығады. 1-топтың оқушысы өз сұрағын оқиды, ал 2-топтың оқушысы осы сұраққа жауап береді. Жауапты осы топтың басқа оқушылары да толықтыра алады. Осыдан кейін 2-топтың оқушысы өз сұрағын оқиды, ал 1-топтың мүшесі оған жауап береді. Басқа сұрақтармен де жұмыс осылай жалғасады. 3) Бағалау «Мадақ сөздер» арқылы жүзеге асырылады.				№6 слайд
7 минут	ТЖ 2-тапсырма (оқулықтың 107-бетіндегі 4-тапсырма). Тірек сөздерді қолданып, «Шығыс күнтізбесі» субұрқағы туралы диалог құрастырып жазу <u>Тірек сөздер: мәрмәр тас, киіз үй, қызғылт, субұрқақ</u> Мұғалім топтарға «Шығыс күнтізбесі» субұрқағының суретін және тірек сөздерді таратады. Тапсырманың орындалу жолын түсіндіреді. Оқушылар топтарда Әлібек пен Сашаның «Шығыс күнтізбесі» субұрқағы туралы диалогін құрастырып жазады. Топтар жазбаларын тақтаға іліп, рөлдерге бөліп оқу арқылы таныстырады. Бағалау «Шапалақ» әдісі арқылы орындалады.				№7 слайд + А3 немесе А4 форматты қағаз әр топқа
7 минут	ТЖ 3-тапсырма (оқулықтың 107-бетіндегі 5-тапсырма). Ғаламтордан өздеріне ұнаған субұрқақтың суретін тауып, сипаттап жазу Мұғалім тапсырманың орындалу ретімен таныстырады. Топтар компьютердің немесе смартфонның көмегімен ғаламтордан субұрқақтардың суреттерін				№8 слайд + Ғаламтор (смартфон, компьютер) + А3 немесе А4 форматты қағаз әр топқа

	қарайды және 1 суретті таңдап алады. Жоспар бойынша субұрпақты сипаттап жазады. ЖОСПАР: 1) Не? (субұрпақтың аты) 2) Қайда? (орналасқан жері) 3) Қандай? (түсі) 4) Неден жасалған? Бағалау дескриптор арқылы жүзеге асады. Дескриптор: 1. Субұрпақты жоспарға сәйкес сипаттап жазды. 2. Көркем және қатесіз жазды.										
Сабақтың соңы 5 минут	Рефлексия «3,2,1» әдісі <table border="1"> <tr> <td>1</td><td>Бүгінгі сабақтан алған 3 маңызды ақпарат:</td><td>1. 2. 3.</td></tr> <tr> <td>2</td><td>Бүгінгі сабақта қиын болған 2 аспект:</td><td>1. 2.</td></tr> <tr> <td>3</td><td>Бүгінгі сабақта ұнаған 1 іс-әрекет:</td><td>1.</td></tr> </table> Үйге тапсырма: 107-бет, «Біздің Қазақстан» өлеңін жаттау	1	Бүгінгі сабақтан алған 3 маңызды ақпарат:	1. 2. 3.	2	Бүгінгі сабақта қиын болған 2 аспект:	1. 2.	3	Бүгінгі сабақта ұнаған 1 іс-әрекет:	1.	№9 слайд немесе әр топқа 1 кесте №10 слайд
1	Бүгінгі сабақтан алған 3 маңызды ақпарат:	1. 2. 3.									
2	Бүгінгі сабақта қиын болған 2 аспект:	1. 2.									
3	Бүгінгі сабақта ұнаған 1 іс-әрекет:	1.									
Саралау – оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлап отырсыз?	Бағалау – оқушының материалды меңгерудеңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы									
Саралау іріктелген тапсырмалар, нақты біроқушыдан күтілетін нәтижелер, оқушыға дербес қолдау көрсету, оқу материалдары мен ресурстарына оқушының жеке қабілеттеріне	Бұл бөлімде оқушының сабақ барысында үйренгенін бағалау үшін қолданатын әдіс-тәсілдеріңізді жазыңыз.	Денсаулық сақтау технологиялары. Сергіту сәттері мен белсенді іс-әрекеттүрлері. Осы сабақта қолданылатын қауіпсіздік техникасы ережелерінің тармақтары.									

пке ала отырып іріктеу (Гарднердің жиындық зият теориясы) түрінде болуы мүмкін. Саралау уақытты ұтымды пайдалануды есепке ала отырып, сабақтың кез келген кезеңінде қолданыла алады.		
Сабақ бойынша рефлексия Сабақ мақсаттары/оқу мақсаттары дұрыс қойылған ба? Оқушының барлығы ОМ қол жеткізді ме? Жеткізбесе, неліктен? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? Сабақтың уақыттық кезеңдері сақталды ма? Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды, неліктен?	Бұл бөлімді сабақ туралы өз пікіріңізді білдіру үшін пайдаланыңыз. Өз сабағыңыз туралы сол жақ бағанда берілген сұрақтарға жауап беріңіз.	
Жалпы баға Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1. Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 2. Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушының жетістік/қиындықтары туралы не білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?		

НӘТИЖЕ САБАҚ

Айманова А.С.

Қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі

Батыс Қазақстан облысы

Орал қаласы №12 жалпы орта мектебі КММ

Пәні: Қазақ тілі мен әдебиеті		
Ұзақ мерзімді жоспар: «Жер байлығына аяулы көзқарас» бөлімі		
Сынып: 6	Қатысқандар:	Қатыспағандар:
Сабақ тақырыбы:		

Осы сабақтақол жеткізілетіноқу мақсаттары (оқу бағдарламысына сілтеме)	6.3.6.1- тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру. 6.4.5.1- жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу 6.4.1.1- мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік жазу	
Ойлау деңгейлері	қолдану	
Бағалау критерийі	• Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданады • Пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдайды. мақал-мәтелдердің көркемдік ерекшелігін,эмоцианалдық мәнін түсініп,қолданады. Тақырыпқа сай шағын эссе жаза алады. Жоғары дәрежелі сұраққа жауап береді.	
Тілдік мақсат	<u>Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер:</u> Отан, Жер Ана, қазба байлық <u>Диалогтер мен жазу үшін қолданылатын тіркестер:</u> туған жер, Отан, Жер Ана, қорғау, көмек көрсету 1.Отан туралы қандай мақал-мәтелдерді білесіңдер? 2.Жеріміздің қазба байлықтарын білесің бе? <u>Жоғары дәрежелі сұрақтар:</u> 1.Отан неге оттан да ыстық...? 2.Сен үшін Отаннан да құнды не? Неліктен? 3.Сен Отан үшін қандай ерлікке барар едің?	
Құндылықтарға баулу	Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік Жер Анаға деген қамқорлық	
Пәнаралық байланыс	Сабағымды тарих,әдебиет	
Тақырып бойынша алдыңғы білім	«алдыңғы бөлімді қайталау »	
Сабақтың барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Жоспарланған әрекеттер (төмендегі жазбаларды өзіңіздің жоспарлаған әрекеттеріңізбен)	Ресурстар
Сабақтың басы	Ұйымдастыру. «Мозайка» әдісі арқылы топқа бөлемін. (1 минут) 1-топ.2-топ.3-топ. Үй тапсырмасы.	суреттер

Сабақтың ортасы	 Жаңа сабақ.. Үнтаспадан Отан туралы өлең тыңдата отырып, тақырыпқа шығамын. «Ой моншақ» әдісі 1.Өлең не жайында? 2.Әуен сіздің көңіл-күйіңізге әсер етті ме? Сұрақтарға жауап бер. I топ. 1) Сенің Отаның қалай аталады? 2) Жеріміздің қазба байлықтарын ата 3) Ш.Айтматов кім? II топ 1) Ш.Айтматов шығармасының ерекшелігі қандай? 2) Толғанайға мінездеме 3) Мұнай қай облыста өндіріледі? III топ. 1) Қазақстан қандай мемлекет? 2) Қазақстанның Президенті кім? 3) Қазақстанда неше облыс бар? 1.Ж«Қабырғадағы сурет» әдісі. Мәтіндегі мақал-мәтелдерді, тұрақты тіркестерді тауып,мағынасын аш. Полиглот. Топтық жұмыс 1. Атадан жақсы ұл туса, Есіктегі басын төрге сүйрер. Атадан ... ұл туса, Төрдегі басын жерге сүйрер. (жаман, плохой, bad) 2. тас жарады, Тас жармаса, бас жарады. (тіл,язык,language) 3. көпті жау алмайды, Ақылы көпті дау алмайды.(досы , друзья,frend) 4. өссе елдің көркі, Гүл өссе жердің көркі.(қыз,девушка,gerl) таумен кездеспейді, Адам адаммен кездеседі. (тау,гора) Бағалау: стикер арқылы бағалау Мәтінмен жұмыс. ЖИГСО әдісі арқылы Әр топ мәтінді бөліп оқып, топ басшысы басқа топтарға барып түсіндіреді. Бағалау: Отшашу арқылы бағалау ЖЖ «Еркін жазба» әдісі «Жер Ана десем ойыма....» тақырыбында эссе жазу. Дескриптор - Көркем бейнелеуіш,эмоционалды-экспрессивті сөздерді мақал-мәтелдер мен	Үнтаспа әуенді өлең жүріп тұрады,оқушылар әуенді тыңдай отырып, тақырыпқа шығады. Қабырғадағы суретке стикерге жазылған сөздердің мағынасын ашып,суреттің ішіне жабыстырады.
-------------------------------	---	--

	тұрақты тіркестерді еркін қолданды. - Фразеологизм, мақал-мәтелдердің көркемдік ерекшеліктерін, мәнін ажыратты, түсінді. - Тақырыпқа сай шағын эссе жазды. - Жоғары дәрежелі сұраққа жауап берді. «2 жұлдыз, 1 тілек» қалыптастырушы бағалау	
Соңы Кері байланыс 5 минут	Оқушыдан рефлексия алу «Жетістік баспалдағы» (2 минут) Жерге қамқорлық Жердің пайдасы Жердің қасиеті 	
Саралап оқыту – Көбірек қолдау көрсету үшін не істейсіз?	Бағалау – Оқушылардың берілген материалды меңгеру деңгейін қалай тексересіз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
Тапсырмаларды жеке қажеттіліктеріне қарай саралап беремін. Эссе жазғызамын	«Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі арқылы бағаланды.	Сабақ барысында өмір қауіпсіздігі сақталды. АКТ тиімді қолданылды.
Рефлексия		

АБАЙ ҚҰНАНБАЕВ «БАЗАРҒА ҚАРАП ТҰРСАМ ӘРКІМ БАРАР»

Булатбаева А.А.
№12 ЖОББМ

Сынып: 8	Қатысқан оқушылар саны: 13	Қатыспағандар:
Бөлім атауы	Сауда жасай білесің бе?	
Сабақтың тақырыбы		
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	Т4. Орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау.	
Сабақ мақсаттары:	Барлық оқушылар орындай алады: «Сауда жасай білесің бе? Базарға қарап тұрсам әркім барар» тақырыбы бойынша өлеңді түсінеді,көркемдегіш құралдардың мағынасын жазады, сауда жақсы жүру үшін нені ескеру керек?...деген сұраққа жауап береді. Оқушылардың көпшілігі орындай алады: өлеңнен көркемдегіш құралдарды қолдана отырып диалог құрастырады, сұрақтарға жауап бере алады. Кейбір оқушылар орындай алады: көркемдегіш құралдарды қолданып, эссе жазады, өз ойын жазбаша жеткізеді.	
Бағалау критерийлері	• Тақырыбын анықтайды; • Идеясын анықтайды	
Тілдік мақсат:	Оқушылар орындай алады: «Сауда жасай білесің бе? Базарға қарап тұрсам әркім барар» тақырыбында көркемдегіш құралдарды табады, мағынасын түсінеді, көркемдегіш құралдарды пайдалана отырып, диалог, эссе жазады, қорытынды жасай алады. Пәнге қатысты сөздік қор(сөз тіркестері): нәрсе(зат), сома(ақша), маржан(әшекей, бұйым), пайым қылмайды (мағынасына көңіл бөлмеу), аң – таң (таңғалу), жалпақ жұрт(бүкіл жұртқа, елге), тесік моншақ(керек нәрсе жерде жатпайды), шырақ (шам),сәулесі бар жігіттер(саналы жігіттер) Диалог, эссе жазуға арналған пайдалы тіркестер: үлкен, базар, біреу,халық, ақша, әртүрлі заттар, көңілді,сатып алады, жарнамалайды, сауда жасау білесің бе?, үйренгім келеді, қиын емес,ескеру керек. Талқылауға арналған сұрақтар: - бейнефильм не туралы? - оны неден көріп тұрмыз? - базарда не сатылады? - сен базарда болдың ба? - сен базардан не сатып алдың?	
Құндылықтар	Біреу астық алады, біреу - маржан, Әркімге бірдей нәрсе бермес базар...	
Пәнаралық байланыс	Әдебиет	

Осыған дейін меңгерілген білім	Ұлы Жібек жолы	
Жоспар		
Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер
Сабақтың басы	Сауда жасай білесің бе?Базарға қарап тұрсам әркім барар» тақырыпты «Миға шабуыл» стратегия бойынша бейнефильмді көріп сұрақтарға жауап береді. оқушылардың білімдерін тексеру. Сабақ тақырыбы анықталды. Мақсаты хабарланды. Бағалау дескрипторы ұсынылады(тақтада көрсетіледі) • Өлеңді түсінеді, көркемдегіш құралдарды жазады. Сауда жақсы жүру үшін нені ескеру керек?сұраққа жауап беру үшін, суреттерді сөйлемдермен сәйкестендіреді. • Өлеңдегі көркемдегіш құралдарын қолданып, диалог жазады. • Өлеңдегі көркемдегіш құралдарын қолданып эссе жазады. Тірек сөздер: базар, іздеу, табу, ақша, баға, ойлану Оқушылар жұптық талқылауда ойларымен бөліседі. Оқу мақсатымен танысады.	Таныстырылым
Сабақтың ортасы	Тыңдалым алдындағы тапсырма: Бір-біріне байланысқан тірек сөздерге қатысты “миға шабуыл” әдісін қолданыңыз. Оқушыларды негізгі тақырыпқа жетелейтін түрткі сұрақтар қойыңыз. Тілді үйренуде қолдауды қажет ететін оқушыларға берлген тірек сөздердің суретін қоса ұсынуға болады. <u>1 – тапсырма.</u> (Барлық оқушылар орындайды) Сабақ басында түстер арқылы топқа бөлінеді. «Миға шабуыл» стратегия бойынша бейнефильмді көріп сұрақтарға жауап береді. - бейнефильм не туралы? - оны неден көріп тұрмыз? - базарда не сатылады? - сен базарда болдың ба? - сен базардан не сатып алдың?	https://www.zharar.com/kz/olen/1145-stihi.html Қазақша өлең: Абай Құнанбаев (Базарға, қарап тұрсам, әркім барар)

Барлық оқушылар орындайды

Абай Құнанбайұлының портретіне қарап, ақын туралы не білетіндерін анықтайды. Қосымша мұғалім сұрақтармен жетелейді (Абай Құнанбайұлы туралы не білесіңдер? Абай атамыздың қандай өлеңдерін білеміз?)

- Балалар қалай ойлайсындар, бүгінгі сабақтың тақырыбы қандай?

- Балалар бүгін біз сабақта Абайдың «Базарға қарап тұрсам әркім барар» өлеңімен танысамыз және «Сауда жасай білесің бе?» деген сұраққа жауап береміз, диалог, эссе жазамыз.

Сабақ тақырыбы анықталды.

Мақсаты хабарланды.

Тыңдалым тапсырмасы:

Оқушылар «Карусель» әдісі арқылы Абай Құнанбаевтың «Базарға қарап тұрсам әркім барар» өлеңімен танысады, түсінгендерімен бөліседі.

Абай Құнанбаевтың «Базарға қарап тұрсам әркім барар» өлеңінің тақырыбы мен идеясын ашуға септігін тигізетін «Блум түймедағын» қолдана отырып, бірнеше сұрақ қойылады.

Мысалы:

1. бай бұл өлеңді кімге арнап отыр? Неге олай ойлайсың?

2. гер сен автор болсаң «...Әркімге бірдей нәрсе бермес базар» деген қатарды қалай түсіндірер едің?

Оқушылардың қабілетіне қарай сұрақтарды үлестіруге немесе таңдауды

өздеріне қалдыруға да болады. Бұл арқылы сыныптағы саралау мен бағалауды тиімді ұйымдастыруға болады. Оқушылар сұрақтарға берілген жауаптар мен талқылау нәтижелеріне сүйеніп, өлеңнің тақырыбы мен идеясын анықтайды.

Жұптық жұмыс

Базарға, қарап тұрсам, әркім барар
Іздегені не болса, сол табылар.
Біреу астық алады, біреу маржан,
Әркімге бірдей нәрсе бермес базар.
Әркімнің өзі іздеген нәрсесі бар,
Сомалап ақшасына сонан алар.
Біреу ұқпас бұл сөзді, біреу ұғар,
Бағасын пайым қылмай аң – таң қалар.
Сөзді ұғар осы күнде кісі бар ма?
Демеймін жалпақ жұртқа бірдей жағар.
Жазған соң, жерде қалмас тесік моншақ,
Біреуден біреу алып, елге тарар.
Бір кісі емес жазғаным, жалпақ жұрт қой,
Шамданбай – ақ, шырақтар, ұқсаң жарар.
«Ит маржанды не қылсын» деген сөз бар,
Сәулесі бар жігіттер бір ойланар.

- Өлең не туралы?
- Қалай ойлайсыңдар Абай заманындағы базар қазіргі замандағы базарға ұқсайма?
- Өлеңде Абай замандағы базарда нелер сатылады екен?

(өлең мазмұны балаларға таратып беріледі)

2- тапсырма (барлық оқушылар орындайды)

«Базарға қарап тұрсам әркім барар» өлеңі бойынша, көркемдегіш құралдарын табады, мағынасын жазады, түсінік береді. Сауда жақсы жүру үшін нені ескеру керек?... (сұраққа жауап беру үшін, суреттерді сөйлемдермен сәйкестендір)

Оқушылардың көпшілігі орындай алады көркемдегіш құралдарды қолданып «Сен сауда жасай білесің бе?» атты диалог құрастырады. Сөйлесу негізінде «Драма» қойылады

Кейбір оқушылар орындай

	алады көркемдегіш құралдарды қолданып Абай заманындағы және қазіргі заманындағы базарды салыстыра отырып эссе жазады . сабақ барысында топ басшылары дескрипторлар арқылы оқушылардың жұмыстарын бағалайды, жиынтық бағасын мұғалім қояды Тыңдалымнан кейінгі тапсырма Оқушылар өлеңнен алынған жолдың идеясын өз пайымдаулары бойынша әрі қарай өрбітіп, ойды қорытындылайды. Базарға қарап тұрсам әркім барар, Бірақ ... Өйткені... Сондықтан...	
Сабақтың соңы	Рефлексия «Пирамида» Кері байланыс: (барлық оқушылар орындайды) Попс әдісі Менің ойымша,.... Мен мұны былай дәлелдеймін... Дәлел ретінде мысалдар келтіремін.... Мынадай қорытынды шешімге келдім..... Үйге тапсырма: жаңа сөздерді жаттау	

ОТБАСЫ – ТӘРБИЕ НЕГІЗІ

Саркенова Г. К.

БҚО. Орал қаласы. №20 ЖОББМ жоғары
санатты қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Сынып: 5	Күні	Оқушы саны:	Қатыспағандар: 0
Бөлім атауы:	Отбасындағы дәстүрлер мен мерекелер		
Сабақтың тақырыбы	Отбасы – тәрбие негізі		
Сабақтың түрі	Дағдыларды қалыптастыру, білімді бекіту сабағы		
Жүзеге асатын оқу мақсаттары	5.3.1.1 мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау 5.1.3.1 күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну		
Сабақтың мақсаты	Негізгі және жанама ақпаратты ажырата білу дағдысын дамыту		
Бағалау критерийлері	• Мәтіннің негізгі ойын анықтайды; • Негізгі ақпаратты сұрыптайды		
Тілдік міндеттер	Әңгіме, кейіпкерлер, идея, отбасы, әке, ана, шие, қанағат ету және т.б.		
Құндылықтар	Сыйластық		
Осыған дейін меңгерілген білім	Дәстүрлер		

Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер
Сабақтың басы 3 мин	Оқушылармен амандасып, сабаққа дайындығы тексеріледі. Мына суретке қарағанда қандай ой келеді? Осы сурет арқылы тақырыбымызды болжап көрейік! Мұғалімнің жетекші сұрақтары: - Суретте кімді көріп тұрсыңдар? - Ата-ана не істеп жатыр? - «Тәлім-тәрбие» деген ұғымды қалай түсіндіре аласыңдар? Расында да, отбасында баланың тәрбиелі болуы үшін ата-ананың рөлі үлкен, сол себепті бүгінгі	Таныстырылым

	тақырыбымыз «Отбасы – тәбие негізі» болмақ. Осыдан кейін мұғалім сабақтың оқу мақсаты мен бағалау критерийлерімен таныстырады.	
Сабақтың ортасы	Мағынаны тану. Оқылымалды тапсырмасы. ТЖ 1. Мұғалім оқылым мәтінін берместен бұрын мәтінде кездесетін сөздердің мағынасын анықтап алады. - Оқушылар «егін», «егістік» дегеніміз не? - «Таға» дегеніміз не? - «Ұста» дегеніміз кім? - «Қанағат», «азға қанағат ету» деген мағынаны не білдіреді? Жаңа сөздермен жұмыс. Тірек сөздермен жұмыс ұйымдастырылады. Оқушылар қазақша, жазылған тірек сөздердің ағылшынша/орысша аудармасын сәйкестендіру керек. Жұмыс аяқталғаннан кейін оқушылар сағат тілімен жылжып, көрші топтың жұмысын тексереді, сөйтіп тағы бір айналым жасап, өз үйіне оралады. Қорытынды нәтижесін мұғалім ұсынған жауап кілтімен салыстырады.	Маркер/ фломастер.
5 мин		
10 мин		
10 мин	Ой толғау. «Ашық микрофон». Сынып оқушыларына ретімен жаппай сұрақтар қоылады. Әр оқушы сұрақ бойынша білдірген көзқарасы бойынша мұғалімнен бір жұлдыз алады. Бұл жерде жауаптың дұрыс-бұрыстығы емес, оқушының жоғары деңгейлі сұрақ бойынша ой өрбіте алуы, сыни ойлай алу дағдысы бағаланады. Мұғалім оқушыларға қолдау көрсетіп, үлгерімі төмендеу оқушылар қалып қалмас үшін жетелеуші сұрақтар да қоюы әбден ықтимал. С. Отбасы деген не? Ересектер мен сәбилердің өмірінде отбасы қандай рөл атқарады? Отбасы бала үшін қандай тәрбие бере алады? Отбасының өсімпаздық қызметтері дегенді қалай түсінеміз? Оқылым тапсырмасы. Ж/ТЖ. 2. Төмендегі мәтінді оқи отырып, мазмұнына талдау жасаңыз. Маңызды ақпараттың тұсында қызыл фломастермен «V» белгісін, қосымша ақпараттың тұсында жасыл фломастермен «V» белгісін қойыңыз.	

10 мин

Бір адам он жасар баласын ертіп, егіннен жаяу келе жатса, жолда қалған аттың бір ескі тағасын көріп, баласына айтты.

- Анау тағаны, балам, ала жүр, - деп.

Бала әкесіне:

- Сынып қалған ескі тағаны алып неғылайын, - деді.

Әкесі үндемеді, тағаны өзі иіліп алды да, жүре берді.

Қаланың шетінде темірші ұсталар бар екен, соған жеткен соң, әкесі қайырылып, манағы тағаны соларға үш тиынға сатты. Одан біраз жер өткен соң, шие сатып отырғандардың ол үш тиынға бірталай шие сатып алды. Сонымен, шиені орамалына түйіп, шетінен өзі бірем-бірем алып жеп, баласына қарамай, аяндап жүре берді. Біраз жер өткен соң, әкесінің қолынан бір шие жерге түседі. Артында келе жатқан бала да тым-ақ қызығып келеді екен, жерге түскен шиені жалма-жан жерден алып, аузына салды. Бітегенеден соң және бір шие, онан біраз өткен соң және бір шие, сонымен әр жерде бір әкесінің қолынан түскен шиені оң шақты рет иіліп, жерден алып жеді. Ең соңында әкесі тоқтап тұрып айтты:

- Көрдің бе, мана тағаны жамансынып жерден бір ғана иіліп көтеріліп алуға еріндің, енді сол тағаға алған шиенің жерге түскенін аламын деп бір еңкеюдің орнына он еңкейдің. Мұнан былай есінде болсын: аз жұмысты қиынсынсаң – көп жұмысқа тап боласың, азға қанағат ете білмесең – көптен де құр боласың, - деді.

Оқылымнан кейінгі тапсырма

3. Жеке жұмыс аяқталғаннан кейін топ мүшелері өз жауаптарын ортаға салып, суреттегі шаңырақтың әр бөлігіне белгілеген ақпаратты ықшамдап жазады.

Кезеңаралық кері байланыс «Сұрақ ілмегі» әдісі арқылы өтеді.

Оқушының ойын ашық білдіруіне дағдыландыру.

Оқушы сабақтың қай бөлігін немесе тақырыпты

түсінбеген болмаса сабақ төңірегінде ойландырып жүрген сұрақтарын ашық айтады. болу, сынақтан өткізу немесе қайта бағыттау техникаларын пайдаланады.

4. Оқушыларға карточкаларда жазылған әңгіме кейіпкерлерінің есімдері, олардың әрекетін сипаттайтын сөйлемдер ұсынылады. Балалар кейіпкер мен оның сипаттамасын, жасаған әрекетін сәйкестендіру керек.

5. Образға сипаттама беру. Оқушылар екі топқа бөлініп, әңгіме кейіпкерлерінің образын ашуға тырысады. Оқушыларды қызықтыру мақсатында дайын эскиздерді бермей, керісінше, алдымен төмендегі тапсырманы орындатқызып, жауаптарына сәйкес кейін өздеріне кейіпкердің бейнесін қағазға түсіруге ұсынуға болады.

Бірінші топқа баланың суреті ұсынылады. Оқушылар өзара рөлдерді бөліп, суретті ортаға қойып, айнала жауаптарын жазуы тиіс.

Сипаттаушы: баланың сыртқы келбеті мен мінезін сипаттайды.

Даттаушы: баланың әрекетіне сыни баға береді.

Жақтаушы: баланың әрекетін қолдап, барынша ақтап алуға тырысады.

Сырттан бақылаушы: егер сен әңгімедегі баланың орнында болсаң, қандай әрекет жасар едің?

Екінші топқа әкенің суреті ұсынылады. Оқушылар өзара рөлдерді бөліп, суретті ортаға қойып, айнала жауаптарын жазуы тиіс.

Сипаттаушы: әкенің сыртқы келбеті мен мінезін сипаттайды.

Даттаушы: әкенің әрекетіне сыни баға береді.

Жақтаушы: әкенің әрекетін қолдап, барынша ақтап алуға тырысады.

Сырттан бақылаушы: егер сен әңгімедегі әкенің орнында болсаң, қандай әрекет жасар едің?

	 Мұғалім әңгіме мазмұны бойынша «Дұрыс-бұрыс» ойынын өткізеді. «f» бағалау. Топтар жұмыстарымен өзара ауысып, ой бөліседі. Мұғалімнің кері байланысы	
Сабақтың соңы 2 мин	Рефлексия Үй жұмысы: сөздерді жаттау.	

АС, ТАҒАМ ТУРАЛЫ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕР.

Бекбосинова Г.З.
№12 ЖОББМ

Сынып: 4«е»	Қатысуға тиісті: 14	Қатыспағандар:
Сабақ негізделген оқу мақсаты	А5. Берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу. А3. Жазбаша, ауызша жұмыстарда орынды қолдану	
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: Тағам түрлерінің атауларын меңгереді	
	Оқушылардың басым бөлігі: сұрақтарға дұрыс жауап береді.	
	Кейбір оқушылар: өз ойларың толықтырып айта алады.	
Бағалау критерий-лері:	Мақал- мәтелдер туралы меңгереді Ас тағам түрлері жайлы ақпарат береді. Алған ақпарат жайлы айтады, әңгімелейді. Тақырып аясында тілдік қарым-қатынас құраалады,	
Құндылыққа бағытталған	Оқушылардың адамгершілік қасиеттерін дәріптеу, тілдерін және сөздік қорларын дамыту.	

мақсат			
Тілдік мақсаттар	Тілдік дағдылар. Айтылым дағдысына баса назар аударылып, сол бойынша жазылым тапсырмалары орындалады. Тірек сөздер мен сөз тіркестері: Ас,нан,тағам,сүт,айран,қымыз.		
Ресурстар	Оқулық, суреттер, топқа бөлуге арналған себеттегі кәмпиттер және әртүрлі заттар, топтық тапсырмалар, кері байланыс, стикер.		
Пәнаралық байланыс	Әдебиет		
Алдыңғы тақырып	Тыңдалым дағдысын дамытуға арналған мәтінмен жұмыс істеді. Тыңдаған мәтіндері бойынша сұрақтарға жауап берді.		
Жоспарланған уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер	
Басталуы 5 минут	Ұйымдастыру кезеңі. Психологиялық ахуал қалыптастыру: «Ыстық алақан» тренингін өткізу. Оқушылар сәлемдеседі, бір біріне жақсы тілектер айтып, сәттілік тілейді. Сабақтың мақсаты мен бағалау критерийлері, дескрипторлар талданады. «Себетпен кәмпит екелу» әдісі арқылы оқушылар топқа бөлінеді. Үй тапсырмасы: «Стикердегі диалог әдісі» әдісі арқылы үй тапсырмасына арналған сұрақ-жауап: 1. Қазір қандай мезгіл? 2. Күз айлары қай айлар? 3. Күзде ауа-райы қандай болады? 4. Қазақ тілінде неше әріп бар ? 5. Олар қалай бөлінеді?. 6. Дауыссыз дыбыстар қалай бөлінеді? 7. Біздер не туралы оқып жатырмыз? Дескриптор - Стикердегі сұрақтарды оқиды - Сұраққа жауап береді Мадақтау сөзімен бағаланады. «Сөздікпен жұмыс» әдісі. А) Мұғалім интерактивті тақтадан тақырыпқа қатысты жаңа сөздермен таныстырады, аудармасын айтады. Оларды оқиды, оқушыларға а қайталатады. Б) Оқушылар естеріне сақтау үшін берілген жаңа сөздермен сөз тіркестерін құрастырады. В) Енді осы сөздердің ішіндегі қазақ тіліне тән дыбыстарға сөздер ойлайды.		Оқушылардың тақтадағы сұрақ жазылған стикерлерді суырып, сол бойынша жауап береді. Барлық сұрақтарға жауап беріп, тақтаны тазартады.
Үй тапсырмасын сұрау 7 мин			Оқушылар жаңа сөздерді оқиды, қайта лайды.
	дәм	вкус	
	сұйық	жидкий	

	денсаулыққа пайдалы	полезно для здоровья	
	қосуға болады	можно довабить	
	балмұздақ	мороженое	
	айран	кефир	
Ортасы 25 минут	Мәтіналды жұмыс. А) Суретте не бейнеленген? Бұл қандай тағам түрлері деп ойлайсыңдар? Мәтінмен жұмыс. Мәтінді оқып, түсіндіреді. Оқушылардың мәтінді түсінгендігін тексеру мақсатында «Аялдама» әдісімен тексереміз. Дескриптор - мәтінді түсініп оқиды - мәтін бойынша сұрақтар қойылады - мәтін бойынша оқушылар сұрақтар дайындай алады «Смайликтер» арқылы бағалайды Оқулықтағы тапсырмаларды орындау: Жазылым. 1. «Грамматикалық көпір» әдісі арқылы үш топқа грамматикалық тапсырмалар беріледі. Мақал-мәтелдердің жалғасын тап. . Әр топтан бір оқушыдан оқып, тапсырмалар тексеріледі. Дескриптор - топтық жұмыс жасай алады - тапсырмаларды орындай алады «От шашу» арқылы бағалайды. 2. 4- тапсырма. Семантикалық картамен жұмыс, Дескриптор - Буынға бөледі. - Дауысты дыбыстарды жіктейді, - Дауыссыз дыбыстарды жіктейді, Мәтін оңы жұмыс. Берілген тапсырмалар бойынша үш топ постер қорғап, сабақты бекітеді. Тақырып: Ас, тағам туралы мақал-мәтелдер 1- топ. Диалог құру 2- топ. Ас, тағам туралы мақалдарды айту. 3- топ. Берілген мақал-мәтелдердің жалғасын табу.		Оқушылар сурет бойынша білгендерін әңгімелейді. «Аялдама» әдісі Мәтін бойынша берілген сұрақтарға жауап алынады. Оқушылар кітаппен, дәптермен жұмыс жасайды. «Грамматикалық көпір» әдісі Сыныпта әр топтың партасының үстінде тапсырмалар жазылған қағаздар жатады. Әр топ қағаздағы сұрақтарға 1 сөйлеммен жауап жазып, келесі партадағы тапсырмаларға жүре береді. Айналып жүріп барлық тапсырмаларды орындап шыққаннан кейін, олар соңғы орындаған жұмыстарының жанына тоқтайды.

Аяқталуы минут	3	Рефлексия 3 минут Үй тапсырмасы: Мәтінді мазмұндап келу.	Оқушылар өткен сабаққа байланысты өз ойларын білдіреді.
-------------------	---	---	---

Бағалау парақшасы Дұрыс жауапқа 5 балл.

Оқушының аты-жөні	«Стикердегі диалог» әдісі	«Аялдама» әдісі	«Грамматикалық көпір» әдісі	Постер қорғау	Балл

ҚҰСТАР-БІЗДІҢ ДОСЫМЫЗ

Даулетова Н. А.
№12ЖОББМ

Сабақ:Бөлім. Жанды табиғат		
Сынып:3 -сынып	Қатысқандар:	Қатыспағандар:
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	3.1.2.1.Баяу және анық айтылған жиі қолданылатын сөздер мен сөз тіркестерінен құралған шағын мәтіндердегі сөйлемдердің мазмұнын түсіну. 3.2.1.1.Сөйлеу барысында мәтін тақырыбына сәйкес сөздерді қолдану.	
Сабақ мақсаттары	Мәтіннің мазмұнын түсінеді.	
	Тақырыпқа қатысты тірек сөздерді қолданып сөйлейді.	
	Берілген материалға қатысты сұрақтарға өз пікірлерін білдіреді.	
Бағалау критерий	- мәтіннің мазмұнын түсінеді. - тірек сөздерді қолданып,сөйлейді.	
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білу, түсіну, қолдану, талдау	

Құндылықтарды дарыту	Ашықтық-айналадағыларға қамқорлық көрсету; Ынтымақтастық-жеке,жұптық жұмыс әрекеттерінде көрінеді;								
Тілдік мақсат	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер: көгершін,мекенде,ұя,қарлығаш,тоқылдақ.								
Алдыңғы оқу:	Құстар туралы түсініктері бар,сұраққа жауап бере алады.								
Жоспар									
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығу түрлері		Декеккөздер						
Басы	Тыңдалым алды. Зейінді шоғырландыру. Аудиозапись Түрткі сұрақтар. Бұлар ненің дыбыстары? Бұлардың барлығы қандай табиғатқа жатады? «Құстар біздің досымыз» неге ? Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы қандай деп ойлайсыздар ? Мозайка әдісі. 1-топ Қарлығаш 2-топ Тоқылдақ 3-топ Көгершін «БББ» кестесін толтырады. <table><tr><td>Құстар туралы білемін</td><td>Құстар туралы білгім келеді</td><td>Құстар туралы білдім</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> Жаңа сөздерге түсінік. Ұя-құстардың баспанасы. Көгершін- бейбітшіліктің белгісі Мекен-құстардың тұратын орны. Қарлығаш- егінді қорғайтын құс. Тоқылдақ- орман дәрігері «Сөздер банкісі» әдісі. Тақтаға сөздердің анықтамасы ілінеді,банкінің ішінен оқушылар суреттерді суырып сәйкестендіреді. Егінді қорғайтын құс.		Құстар туралы білемін	Құстар туралы білгім келеді	Құстар туралы білдім				https://deti-online.com/audios/kazki/skazki-suteeva-mp3/eto-chto-za-ptica/ 3-сыныпқа арналған лексика-грамматикалық минимум http://www.zkoipk.kz/ru/confnis1s/713-conf.html «Көкжиек-Горизонт» ЖШС,2018
Құстар туралы білемін	Құстар туралы білгім келеді	Құстар туралы білдім							

	 Құстардың тұратын орны Бейбітшіліктің белгісі Құстардың баспанасы. Орман дәрігері.	
Ортасы	<i>Қазір мәтінді мұқият тыңдаймыз, сол арқылы қойылған сұраққа жауап береміз.</i> Мәтінді тыңдайды. Құстар орманда мекендейді. Ағаш бұталарына ұя салады Құстардың пайдасы көп. Тоқылдақ ағашты қорғайды. Оны «Орман дәрігері» деп атайды. Қарлығаш егінді қорғайды. Бейбітшіліктің белгісі көгершіндер, бұрын хат тасыған. Құстар да жанды табиғатқа жатады. «Попкорн» әдісі. <i>Мәтін мазмұны бойынша сыныпқа сұрақтар қоямын, жауабын білетін оқушылар орнынан тез арада атып тұрады..</i> Құстар қайда мекендейді? Құстардың ағашқа қандай пайдасы бар? Егінді қорғайтын құс? Көгершіндер ненің белгісі? Қандай құстар бұрын хат тасыған? ҚБ. Сұраққа жауап беруге қатыспаған оқушыларды тарту үшін «Ойлан. Жұптас. Бөліс» әдісі. Қойылған сұраққа жеке-дара ойланады, жұптасып талқылайды, кейін топпен талқылайды. 1-топ. Құстардың қандай пайдасы бар?	http://bilimdiler.kz/ustaz/25294-sabaktarda-koldanatyn-50-adis-tasil-turleri.html https://infourok.ru/baalau-trleri-alipstirushi-baalau-formativti-

	2-топ.Құстарды орманмен не байланыстырады? 3-топ.Құстар неге жанды табиғатқа жатады? ҚБ.«Серпілген сауал» әдісі. «1-топ,2-топтың пікіріне қосыласын ба?», «2-топ,3-топтың жауабын тағы қалай толықтырасыздар?»,«3-топ айтылған пікірлерді бір сөзбен қалай айтуға болады?» МҚБ.Өзін-өзі бағалау.	zhiinti-kriteriialdi-diskriptori-1455530.html http://engime.org/az-tili-peninen-saba-jospari-mektepti-edistemelik-tairibi-v3.html								
	<table><tr><td>Дескриптор</td><td></td></tr><tr><td>-тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсінеді;</td><td></td></tr><tr><td>-мәтіннің мазмұны бойынша сұраққа жауап береді;</td><td></td></tr></table>	Дескриптор		-тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсінеді;		-мәтіннің мазмұны бойынша сұраққа жауап береді;				
Дескриптор										
-тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсінеді;										
-мәтіннің мазмұны бойынша сұраққа жауап береді;										
	Саралау тапсырмасы. «ТКО театры» әдісі. (ТЖ) <i>Үш топқа құстар бейнесі таратылады.Оқушылар рөлдерде сөйлесім әрекетін орындайды.</i> Қолдауды қажет ететін топтарға үлгі ұсынылады. Үлгі: -Сәлем,Қарылғаш -Сәлем,Тоқылдақ. -Тоқылдақ сен қайда мекендейсің? -..... -Ұяны қайда саласың? -..... -Ағаштарға қандай жақсылық жасайсың? -..... -Адамдар сенмен дос па? -..... МҚБ. Топтардың өзара бағалауы. «Қолпаштау» әдісі. Өте жақсы -«браво» Жақсы- «брависсимо» Ұнады-«синьор»									
	<table><tr><td>Дескриптор:</td><td></td></tr><tr><td>-тақырыпқа қатысты сөздерді қолданады;</td><td></td></tr><tr><td>-кейіпкерлер сөзін дайындайды;</td><td></td></tr><tr><td>-өз ойларынан оқиға құрастырады;</td><td></td></tr></table>	Дескриптор:		-тақырыпқа қатысты сөздерді қолданады;		-кейіпкерлер сөзін дайындайды;		-өз ойларынан оқиға құрастырады;		
Дескриптор:										
-тақырыпқа қатысты сөздерді қолданады;										
-кейіпкерлер сөзін дайындайды;										
-өз ойларынан оқиға құрастырады;										
	«ПОПС» әдісі. <i>Үш топ мәтінге сәйкес сұрақтарға «ПОПС» формуласын құрастырады.</i>									

	1-топ.Құстар біздің досымыз ба? 2-топ.Құстардың адамдарға пайдасы бар ма? 3-топ.Құстар жанды табиғатқа жата ма? I.Менің ойымша... II.Себебі... III.Мысалы... IV.Қорытынды ҚБ. «Екі жұлдыз,бір тілек». МҚБ. Өзара бағалау		
	Дескриптор		
	-сұрақтарға толық жауап береді; -өздерінің пікірлерін айтады,дәлелдейді		
Соңы	Кері байланыс		
	«БББ» кестесі.		
	Құстар туралы білемін	Құстар туралы білгім келеді	Құстар туралы білдім

МЕКТЕП ӨМІРІ. ӘДЕПТІ БАЛА - АРЛЫ БАЛА ЖАНАР – АҚЫЛДЫ ҚЫЗ

Имангазиева Н.М.

СЫНЫП: 5	Қатыспағандар:	Қатыспағандар:
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	5.1.2.1. тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау; 5.2.5.1. берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу.	
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білу, түсіну, қолдану	
Бағалау критерийі	Мәтін мазмұнын түсініп, нақты ақпаратты анықтайды. Берілген сұрақтарға дұрыс жауап беріп, шағын диалогке қатысады.	
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар орындай алады:	
	Тыңдалған мәтіннен нақты ақпаратты анықтап, сұрақтарға жауап береді, диалогке қатысады.	
	Оқушылардың көпшілігі орындай алады:	
	Мәтіндегі нақты ақпаратқа сүйене отырып, сұрақтарға лайықты жауап береді.	
	Кейбір оқушылар орындай алады:	
	Диалогке қатыса отырып, тақырыпқа қатысты өз ойын білдіреді.	
Тілдік мақсат	Оқушылар орындай алады:	
	Еркін сөйлейді, сұраққа жауап береді, өз ойын айтады.	
	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер:	
	ақылды, ұқыпты, өнерлі, білімді	

	Диалог құруға\ шығарма жазуға арналған пайдалы тіркестер: ақылды қыз, үздік оқушы, досына адал, жақсы дос, менің ойымша		
	Талқылауға арналған сұрақтар: - Қожа Жанарды неге қуана есіне алады? - Жанар қандай дос деп ойлайсың?		
Құндылықтар	Достық қарым-қатынасты орнату.		
Пәнаралық байланыс	Әдебиет, өзін- өзі тану		
АКТ-ны қолдану	Интербелсенді тақта, аудиотыңдалым		
Алдыңғы оқу:	«Менің атым - Қожа» фильмін біледі. Кейіпкерлерімен таныс. Жанардың жағымды кейіпкер екенін біледі.		
Жоспар			
Жоспарланған уақыт 40 мин	Жоспарланған түрлері	жаттығу	Ресурстар
Басы 3 мин	Топқа бөлу.Мақал-мәтелдерді құрастыру арқылы топқабөлу. 1 топ. Ақылдылар (Ақыл – дос, ашу - дұшпан). 2 топ. Білімділер (Ілім - бұлақ, Білім - шырақ). 3 топ. Өнерлілер (Өнерді үйрен, Үйрен де жирен). Ой шақыру. «Галерея» әдісі. Суреттер бойынша тақырыпты ашу.		
5 мин			
			

Ортасы
3 мин

- Балалар, бұл суреттегі кімдер?
- Қай фильмнің кейіпкерлері?
- Қане, есімізге түсіріп аттарын атап шығайық.
- Ал, мына суреттегі Қожаның сыныптасы, ақылды, өнерлі қыз кім?
- Дұрыс айтасыздар, балалар. Бұл – Жанар. Олай болса, біздің бүгінгі тақырыбымыз Жанар – ақылды қыз.

Сөздікпен жұмыс:

Түйінді сөздер	Аудармасы
Құлпыру	Цвести/хорошеть
Тақия	Тюбетейка
Мың бұралып билеу	Танцевать
Күлімсіреу	Улыбаться
Шарбақ	Забор
Жолдама	Направление

Берілген жаңа сөздерді хормен қайталайды.

10 мин

ЖЖТж. 1-тапсырма. «Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі.

Мәтінді мұқият тыңда, нақты ақпаратты анықта. Жұппен, топпен талқыла.

Жанар – ақылды қыз

Жанар! Атың қандай әдемі! Сендердің бұл қызбен танысып қоюларың керек. Осы повестің бас кейіпкерінің бірі болуға Жанар – татитын қыз. Екеуіміз бірге оқимыз. Жанар – біріншіден, кластағы ең ақылды қыз. Екіншіден, сұлу. Әсіресе қызыл береткасын киіп жүргенде, сондай құлпырып, жайнап кетеді. Даусы қандай шіркіннің!, Ән салғанда тыңдасаң!. Басына үкілі тақия киіп, мың бұралып «Қамажайға» билегенін көрсең!. Барып тұрған өнерлі қыз!. Кластағы бірінші үздік оқушы.

Жанарды ойыма алсам, мен қатты қуанып кетемін.

Жанардың үйі көшенің басына таман, өзенге таяу. Әкесі – Балабек бригадир болып істейді. Мамасы Қырымға курортқа кеткен...

Жанардың үйде жалғыз екенін білгенде қуанып кеттім. «Не

3 мин

де болса, сөйлесейін» деп ойладым.

- Кеш жарық, Жанар!

Жанардың танданған жүзі дереу күлімсіреді. Қасыма жүгіріп кеп, шарбақтың үшкіл басынан ұстап, бетпе-бет тұра қалды.

- Кеш жарық, Қожа! Неғып жүрсің? – деп сұрады ол.

- Мен түнделетіп жайлауға кетем.

- Мамаңа барасың ба?

- Иә. Сен неге лагерьге бармадың?

- Мамам келгенше үйде болып, әжеме көмектесем.

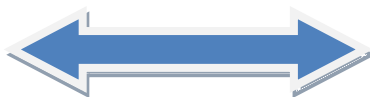
Майқанова апай: «Лагерьге келесі кезекке жолдама берем», - деді.

Жанар осыны айтты да:

- Қожа, менің әжем үйде жоқ. Жүр, дойбы ойнайық!, - деді.
(Б.Соқпақбаев)

«Иә, Жоқ» әдісі. Берілген сұрақтарға жауап бер.

ИӘ

ЖОҚ

- Жанар ақылды, сұлу қыз ба?

- Жанар үздік оқушы ма?

- Қожа Жанарды жек көре ме?

- Жанардың әкесінің аты Марат па?

- Жанардың үйі өзенге жақын орналасқан ба?

- Жанар лагерьге барды ма?

Дескриптор:

Мәтіннен нақты ақпаратты анықтайды.

Сұрақтарға жауап береді.

ҚБ. «Отшашу» әдісі бойынша бағаланады.

5 мин

ТЖ.2-тапсырма. «Екі жақты күнделік» әдісі. Саралау:

«Қорытынды». Барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да олардың нәтижелері әртүрлі болады.

•

ақты ақпаратқа сүйене отырып, сұраққа лайықты жауап бер. Өз пікіріңді білдір.

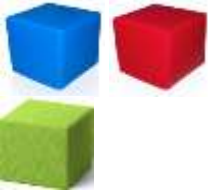
Мәтіннен үзінді	Сенің пікірің?
Осы повестің бас кейіпкері болуға Жанар - татитын қыз.	
- Мамам келгенше үйде болып, әжеме	

	көмектесем. Дескриптор: Мәтіндегі нақты ақпаратқа сүйене отырып, сұраққа лайықты жауап береді. Ақпаратқа өз пікірін білдіреді. ҚБ. «Үлкен, кіші жұлдыздар» арқылы бағаланады. ЖЖ.3-тапсырма. «Сұхбат» әдісі. Саралау: «Диалог және қолдау көрсету» тәсілі. Кейбір оқушыларға тапсырманы орындау барысында жан-жақты әрі нақты көмек қажет болады. Берілген сөз тіркестерін пайдалана отырып, «Сыныптас достар» тақырыбына жұбыңмен диалог құра. Сөзтіркестері: ақылды қыз, үздік оқушы, досына адал, жақсы дос, менің ойымша Дескриптор: Шағын диалогке қатысады. Тақырыпқа өз ойын білдіреді. ҚБ. «Көршіңе бір пікір» әдісі арқылы бағаланады. Кері байланыс. Білім ағашы.
--	--

8 мин

Соңы
3 мин

Тақырыбы: Үй жануарлары	1-сабақ.4-бөлім: Бізді қоршаған орта	ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫ Избасова А. Г. А.С.Макаренко атындағы №6ЖОББМ қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-сарапшы
1 а сынып	Қатысқан оқушылар саны:12	Қатыспаған оқушылар саны:2
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	1.1.2.1. Күнделікті өмірде қолданылатын таныс сөздердің мағынасын түсіну. 1.1.4.1. Мұғалімнің көмегімен тыңдаған материалдың кім/не туралы екенін түсіну. 1.2.3.1. Сұхбаттасының не туралы айтқанын түсіну және тілдік нормаларды сақтай отырып, түрлі тәсілдермен жауап беру. 1.3.4.1. Мұғалімнің көмегімен мәтін немесе иллюстрация бойынша қарапайым сұрақтар қою.	
Күтілетін нәтиже	Барлық оқушылар: Үй жануарларын атай алады, олардың санын айта алады, үй жануарларын суреттен көрсете алады.	
	Оқушылардың басым бөлігі: Тақырып бойынша сөйлесе алады, үй жануарларына қатысты сұрақты дұрыс қоя алады. үй жануарларының пайдасы туралы айта алады.	
	Кейбір оқушылар: Үй жануарлары туралы қосымша мәлімет біледі, үй жануарлары туралы сөйлем құрастырады.	
Пәнаралық байланыс	дүниетану, орыс тілі	
Құндылықтарды дарыту	Оқушылар бойында қоршаған ортаға деген сүйіспеншілік сезімін тәрбиелеу	
Сабақ барысы		
Сабақтың кезеңдері	Жоспарланған жұмыс	Ресурстар
Сабақ басы (2-5 минут)	Оқушыларға психологиялық ахуал туғызу. "Ыстық алақан" тренингін өткізу.	
Қызығушылығын ояту	Оқушылар бір бірімен сәлемдеседі, жақсы тілектер айтып, сәттілік тілейді. "Мозайка" әдісі Суреттердің қиықтарынан үй жануарларын құрастыру (сиыр, түйе, жылқы) Сиырдың суретін құрастырған оқушылар бірінші қатарға отырады (I - топ)	

	Түйенің суретін құрастырған оқушылар екінші қатарға отырады (II - топ) Жылқының суретін құрастырған оқушылар үшінші қатарға отырады (III - топ) -Сиырдың,түйенің, жылқының суретін көрсетіп, бұларды бір сөзбен қалай атаймыз? -Үй жануарлары -деп атаймыз. -Ендеше бүгінгі сабағымыз не туралы болуы мүмкін? (балалар өздері сабақ тақырыбын анықтайды) -Неліктен сиырды,жылқыны, түйені,қойды,ешкіні үй жануарлары дейміз? -Үй жануарларына адамдар қамқор болады,оларды бағады.	
Сабақ ортасы (6-40 минут) Кубизм әдісі	Үй жануарлары туралы бейнефильмкөру Оқулықпен жұмыс. 1-тапсырма. Сурет бойынша мұғалім үй жануарларын кезек- кезек көрсетіп атын атайды, оқушылар оларды қайталайды, тыңдайды, қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс дыбыстауға үйренеді. Мысалы:мынау – түйе, мынау – жылқы, мынау – ешкі,мынау- сиыр. Енді осы тапсырманы (оқушылар аудиодиск арқылы тыңдайды(сөйлем құрастырады) Жаңа сөздерді үйрету (сиыр-карова-cow, жылқы-лошадь-hors, қой-баран-ram, ешкі-коза-goat, түйе-верблюду-camel.) Жұптық жұмыс Оқушылар орындарында отырып, текшені партаның үстіне лақтырады. Текшенің жоғарғы жағында қандай сурет екенін сұрайды. Оқушылар жұптасып, сұрақ қойып, жауап бере алуға жаттығады. Қалыптастырушы бағалау: смайликтер арқылы	Бейнефильм Аудиодиск :4.1.1 ; 4.1.4. https://bilimland.kz/kk#lesson=9677(1,3,5,6) https://bilimland.kz/kk/

<i>Сергіту сәті</i>	Дескрипторы: Тақырып көлемінде өзара сұрақ-жауапқа қатыса алады үй жануарларының атын атай алады. "Дұрыс жауабын айт" ойыны. Оқушылар үй жануарының суретін көрсетіп, атын қате айтады. Оған дұрыс жауап беру керек. Мысалы: I- топ Түйені көрсетіп, мынау жылқы ма? Жоқ, бұл түйе емес, сиыр. II- топ Жылқыны көрсетіп, мынау сиыр ма? Жоқ, бұл жылқы емес, сиыр. III –топ. Түйені көрсетіп, мынау ешкі ме? Жоқ, бұл ешкі емес, түйе. Мадақтау арқылы бағаланады. bilimland - үй жануарлары мультимедиялық слайд шоу Сергіту сәті. 1,2,3 ал, кәнеки үш 4,5,6 қолды созып, қалқы 7,8,9,10 ал, кәнеки қон. Осы аталған сандар 1,2,3,4,5... қандай сұраққа жауап береді? Неше? Оқулықпен жұмыс 3-тапсырма Оқушылар неше? сұрағына жауап беруге жаттығады, сандарды қайталайды. Содан кейін оқушылар неше үй жануарлары бар екенін айтады. Оқушылардың жауаптары: <i>Бес жылқы. Жеті қой. Алты ешкі. Үш түйе. Екі сиыр.</i> Дескрипторы: 1. Сандарды ажырата білу. 2. Неше? сұрағына жауап беру. Бұл тапсырманы оқушылар ноутбукте орындайды. Мұғалімнің айтуымен оқушылар тапсырма орындауға кіріседі. Неше қой? Неше	content/lesson/9462-03_uj_zhanuarlary (1,5,6,12) Оқулыққа арналған электронды қосымша тапсырмалар 4.1
----------------------------	--	---

	сиыр? Неше түйе? Неше жылқы? Неше ешкі? Қалыптастырушы бағалау: қол шапалақтау арқылы(әр топ бір-бірін бағалайды) Дескрипторы: 1.Жануарларды дұрыс табу, сәйкестендіру. 2.Құрастырған үй жануарларын атайды " Жартысын тап" ойыны Оқушылар берілген қиықтардан үй жануарларының суреттерін құрастырады. Әр топ бір- бірін "бағдаршам " стратегиясы бойынша бағалайды . <i>Бас бармақ Балаң үйрек Ортан терек Шылдыр шүмек Кішкентай бөбек Қуыр қуыр қуырмаш Балапанға бидай шаш Сен қойыңа бар Сен түйеңе бар Сен жылқыңа бар Сен сиырыңа бар Сен ешкіңе бар</i> Балалар, осы үй жануарларын адамдар не үшін бағады?Үй жануарлары адамға не береді? (сүт ,ет,жүн береді, үй күзетеді, көлік болады). Олардың қандай пайдасы бар? Қазақ халқы мал шаруашылығымен айналысқан. Малды мінсең көлік, жесең ет, іпсең сүт, ал терісінен киімдер тігуге болады. Дескрипторы: Үй жануарларының пайдасы туралы түсінеді,айта алады. Қой,сиыр,жылқы адамдарға не береді? Сәйкестендіру. Қалыптастырушы бағалау: "Бас бармақ! " (әр топ бір-бірін бағалайды) Дескрипторы: 1. Өзінің қандай сурет салғанын айта алады.	
--	---	--

	2.Сөйлесу үлгісі бойынша диалог құрастыра алады. Постер. "Менің сүйікті жануарым" тақырыбына сурет салу. Салған суретті бойынша диалог құру. Содан кейін әр бала өзінің салған суретін көрсетіп постер қорғайды. "Бағдаршам" (әр топ бір-бірін бағалайды) Рефлексия «Шығармашылық ағашы» Сабақ соңында оқушылар ағашқа үй жануарларын жапсырса – тақырыпты түсінгені, ал егер жабайы жануарлардың суретін жапсырса – тақырыпты түсінбегені	
Сабақтың соңы	Қорытынды жасағанда мұғалім оқушыларға үй жануарларының пайдасы туралы, оларды күтіп бағу керектігін айтады.	

ЕСІМДЕР СЫР ШЕРТЕДІ

Султанова Ш.Д.
№12 ЖОББМ

Бөлімі: Мектепөмірі. Әдептібала - арлыбала.		
СЫНЫП: 5	Қатысқандар:	Қатыспағандар:
Сабақтың тақырыбы		
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	5.3.5.1 Қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу 5.2.5.1 Берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу	
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білу, түсіну, қолдану	
Бағалау критерийі	Қосымша ақпарат көздерінен мәліметтерді алады. Сұрақтарды дұрыс түсініп, шағын диалогке қатысады.	
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар орындай алады:	
	Қосымша ақпарат көздерінен мәліметтердің тақырыпқа байланыстылығын біледі, сұраққа жауап беріп диалогке қатысады.	

	Оқушылардың көпшілігі орындай алады:	
	Қосымша мәліметтерден алынған ақпараттың тақырыпқа сәйкес екендігін дәлелдейді, сұрақтарға лайықты жауап береді.	
	Кейбір оқушылар орындай алады:	
	Диалог құрау кезінде алынған мәліметтерді нақты қолданады.	
Тілдік мақсат	Оқушылар орындай алады:	
	Диалогке қатысады, сөйлем құрайды, өз ойын айтады.	
	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер:	
	Кейіпкер, ықшам, жағымды, туу куәлігі, ес білгелі, қолайсыз, табанды өзгерту, келемеждеп айту.	
	Талқылауға арналған сұрақтар:	
	1.Адам баласына неге әртүрлі есім қойылады? 2. Әлемде ең көп тараған есім? 3.Адам есімін ауыстыруға болады ма?	
Құндылықтар:	Өмір бойы білім алу, ынтымақтастық, азаматтық жауапкершілік, құрмет	
Пәнаралық байланыс	Әдебиет. Өзін-өзі тану.	
АКТ-ны қолдану	Интерактивті тақта. Слайдтар	
Алдыңғы оқу:	1. Есімдерді ажырата біледі. 2. Жаңа туылған сәбиге есім қойылатыны туралы біледі.	
ЖОСПАР		
Жоспарланған уақыт 40 минут	Жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Басы	Психологиялық ахуал қалыптастыру: «Шаттық шеңбері» тренингі бойынша шеңбер құрып, есімдеріміздің бастапқы атына сын есім қосып, айтып шығайық. Топтарға бөлу. «Есімдер арқылы топтас» әдісі. Қағазға жазылған есімдерді таратып, топ құрамындағы оқушылар саның үш топқа бөлу. Оқылым алды кезең. Зейінді шоғырландыру. Түрткі сұрақтар. «Ой қозғау» 1.Балалар Сіздің топтың атауы қай шығармадағы кейіпкерлер? 2. Балалар Қожаның шын атын білесіздер ме? 3.Балалар қалай ойлайсыздар адамның есімін қойғанда маңыздылығына көңіл бөлу керек пе? - Ендеше,балалар бүгінгі сабағымыздың тақырыбы қандай деп ойлайсыздар? Жаңа сөздерге түсінік. Кейіпкер-герой (персонаж)	1-топ: Кожа 2-топ: Жанар 3-топ: Жантас Слайд
5 мин		
2 мин		

5 мин	Ықшам-небольшой,аккуратный,портативный Жағымды-приятный Туу куәлігі-свидетельство о рождении Ес білгелі-взрослый Қолайсыз-неудобный,неприемлемый Табанда өзгерту-тут же менять Жаңа сөздермен сөз тіркестерін құрау Туу куәлігінде жазылған Жағымды есім Айтуға да ықшам Естуге де қолайсыз Келемеждеп айтады ҚБ: «Қолпаштау» әдісі. 1 тапсырма: ЖЖТ «Ойлан.Жұптас.Бөліс» әдісі. Саралау тапсырма. Кейбір оқушылар басқа сыныптастарына қарағанда анағұрлым күрделі дереккөздермен жұмыс істей алады. -Мәтінді мұқият оқы. -Берілген сұрақтарға мәтіннің мазмұны бойынша жауап бер. -Қосымша мәліметтермен танысып тақырыпқа байланыстылығын анықта. 1.Сендерге қандай есімдер ұнайды? 2. Қожаның шын аты кім? 3. Сендер өз аттарыңа ризасыңдар ма? 4. Неліктен «Қара Қожа» деп атаған? 5. Үзіндіден алған әсерін қандай? 6.Адам атының маңыздылығы неде? 7.Тағы қандай есімдер айтылған?	
Ортасы 10 мин	Адамның атының сүйкімді болуы да-зор бақыт па деймін. Мәселен, Мұрат, Болат, Ербол, Бақыт деген аттарды алып қарандаршы. Айтуға да ықшам, естір құлаққа да жағымды. Әрі мағына жағынан да қазақ тілінен сабақ беретін Майқанова тәтейше айтқанда, бұлар-жоғары идеялы есімдер. Мұндайлар өз атын кәдімгідей мақтаныш көріп, біреумен таныса қалса, мәнерлеп, көтеріңкі дауыспен айтады. Ал енді айтуға да, естуге де қолайсыз есімдер бар. Өзге түгел өзіңе де ұнамайды-ақ. Өттен, қолдан келсе, табанда өзгертіп, әдемі аттардың біреуін өзгертіп	Қойылған сұраққа жеке-дара ойланады,жұптасып талқылайды, кейін топпен талқылайды.

алар едің!...

Жарайды, «Өткенге өкініш жоқ» дегендей, істің турасына көшелік. Менің атым-Қожа. Көріп отырсыңдар, пәлендей әйдік ат емес.

Шынымды айтсам, бұл о баста Қожа емес, Қожаберген екен.Туу куәлігінің өзінде солай деп жазылған...

Сонымен, мен өзім ес білгелі Қожамын. Ауыл-аймақтың бәрі солай атайды.

Біз бір класта екі Қожа бармыз. Сүттібайдың үлкен баласының аты да –Қожа. Оқушылар екеуімізді шатастырып алмас үшін өңімізге қарап, мені «Қара Қожа», оны «Сары Қожа» деп атайды.

Әуел баста мен бұған өкпелеп қалатын едім. Бірақ жүре-бара құлағым үйреніп,дағдыланып кеттім, «Қара Қожа» дегендерге «Әу!» -деп жалт қарайтын болдым.

Фамилиям-Қадыров... Қадыр –менің әкем...
(Б.Сокпақбаев)

Дескриптор:

-Мәтінді мұқият оқып, мәтіннің мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді.

- Қосымша мәліметтермен танысып тақырыпқа байланыстылығын анықтайды.

-Ресурс тәсілі бойынша қосымша мәліметтермен жұмыс жасайды.

ҚБ: дескрипторға сүйеніп «Смайл» әдісі арқылы бағалау.

2 тапсырма: ЖЖ

«Сен маған, мен саған» әдісі.

Мәтінге сүйеніп, ақпараттың дұрыстығын тексеріп, жұппен талқылаңдар.

Ақпарат	Дұрыс	Дұрыс емес
Ал енді айтуға да, естуге де қолайсыз емес есімдер бар.		
Адамның атының сүйкімді болуы да-зор бақыт па деймін.		
Біз бір класта төрт Қожа бармыз.		
Оқушылар екеуімізді шатастырып алмас үшін өңімізге қарап, мені «Сары		

Слайд

Қосымша мәлімет

Ат қою рәсімдері

Бала – адамның бауыр еті. Қай ата-ана да өз шаңырағында а шыр етіп сәби дүниеге келгенінде оған ең жақсы есімді қоюға тырысады. Негізінен, жаңа туған сәбиге есім таңдауға қазақтан дана, қазақтан шебер халық жоқ. Алайда, әрбір ата-ана баласына ат қоярда өзіне жүктелер жауапкершілікті жете сезініп, оған сақтықпен қарағаны, он ойланып, он толғанып барып қана жүрегі қалаған

	Қожа», оны «Қара Қожа» деп атайды.			есімді сәбиіне
	Бірақ жүре-бара құлағым үйреніп, дағдыланып кеттім.			қойғаны абзал.
	«Қара Қожа» дегендерге, «Әу!»-деп жалт қарамайтын болдым.			Өйткені, есімдердің адам
	Фамилиям-Қадыров... Қадыр-менің атам.			өміріне, адам атына
	Ырымға байланысты ат қою			планеталард
5 мин	(Дәйектеме: ақпараттың дұрыс, дұрыс емес екендігі анықтау үшін алынған тапсырма) Дескриптор Білім алушы: - ақпараттың дұрыстығын анықтайды; - ақпараттың дұрыс емес екендігін анықтайды. - қосымша мәліметтерді тақырыппен байланыстырады. ҚБ: «Бас бармақ» әдісі арқылы жүреді. 3-тапсырма ЖЖ «Интервью» әдісі. Саралау тапсырмасы. Барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да олардың нәтижелері әртүрлі болады. «Менің есімімнің тарихы» тақырыбында жұптасын диалог құра. Сөз тіркестер: ат қою, ең сыйлы, ерекше есім, құлаққа жағымды, дүниеге келу, ең жақсы, әдемі есім, сүйкімді есім, жағымды естіледі, адам өмірінде. Бағалау критерийі -Өз есімінің тарихы туралы айту. - Ұсынылған тіркестерді қатыстыру. - Қосымша ресурстан алған ақпаратты пайдалану. Әр топ «От шашу» әдісі арқылы бағалайды. 			ың ықпалы өте айрықша. Ырымға байланысты ат қою Қазақтың салты бойынша, жас нәресте туған кезде ата-анасы ең сыйлы, қатты құрмет тұтатын адамына өз сәбиінің есімін қойғызады. Кейде олар келісе отырып, бала есімін өздері таңдайды.
10 мин				5-сынып

		Оқулығы
Соңы 1 мин	4- тапсырма ЖЖ «Бір минуттық әңгіме» әдісі 1. Сенің есімін ұнай ма? 2. Оның қандай мағынасы бар?	Оқушылар өз есімдерінің ұнайтының, ұнамайтының және де мағынасы қандай екенін қорыта алады, жеке жұмыс жүреді.
Кері байланыс 2 мин	«Білім қоржыны» кері байланыс 	Сабақтан алған әсерлерін стикерге жазып, қоржындарға жабыстырады

ҚЫЗЫЛ КІТАП

Мукашева Т. Ж.

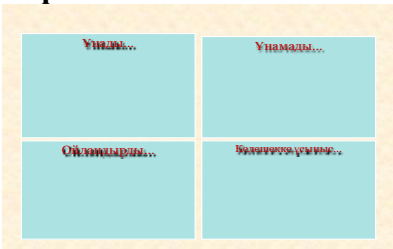
А.С.Макаренко атындағы №6ЖОББМ-нің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
педагог-сарапшы

ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ЖОСПАР

Сабақ тақырыбы:		
Күні:	Мұғалімнің аты- жөні: Мукашева Т.Ж.	
СЫНЫП: 5 сынып	Қатысқандар:	Қатыспағандар:
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	5.1.6.1 – тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру; 5.2.5.1 - берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу; 5.3.5.1 - қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу; 5.4.4.1 - мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып	

		бойынша постер жасау;	
Сабақ мақсаттары		Барлық оқушы орындай алады: Мәтінді оқи алады, жаңа сөздердің мағынасын түсіне алады.	
		Оқушылардың көпшілігі орындай алады: Тақырыпқа байланысты жаңа сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсінеді, ауызекі сөйлеуде қолданады; - жаңа сөздерді пайдаланып, бейнежазбаның желісі бойынша әңгіме құрастыра алады, өзара сөйлеседі.	
		Кейбір оқушылар орындай алады: Берілген материалдың кімне туралы екенін түсінеді. Мәтін бойынша тірек сөздерді тандап алып, мазмұндай алады.	
Жетістік критерийлері:		Тақырып аясында сыныптастарымен тілдеседі, қосымша мәліметтер береді.	
Тілдік мақсат		Ерте заман, қорғау, одақ, өсімдіктер, деректер, жойылып кету, сирек, тіркелген.	
Құндылықтарды дарыту:		Адамгершілік, жауапкершілік, мейірімділік.	
Пәнаралық байланыс:		Дүниетану, тарих.	
Алдыңғы оқу:		Өткен сабақта танысқан тақырып бойынша сұрақтарға жауап беру. Тілдік бағдар.	
Жоспар			
Блум таксономиясы	Уақыт	Жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Білу	Басы 2 мин	Топқа бөлу: Қиық суреттерді құрастыру арқылы топқа бөлу. (бүркіт, барыс, қызғалдақ)	АКТ, интернет желісі, оқулық, интербелсенді тақта, суреттер, постер, смайликтер, бағдаршам, рефлексия парақтары. Смайликпен бағалау https://www.youtube.com/watch?v=zxPcDXRntdQ Қызыл кітапқа енген жануарлар
	3 мин	Суреттер галереясы (оқушылар құрастырған суреттерін галереяға іледі) «Миға шабуыл» стратегиясы - Мына суреттерде бейнеленген жануар, құс, өсімдік туралы не білесіңдер? - Бұларды Қазақстанның кез келген жерінен кездестіруге бола ма? Неге? - Тағы қандай сирек кездесетін жануарлар, өсімдіктер мен құстарды атай аласыңдар? - Олар неге сирек кездеседі? - Сирек кездесетін жануарлар мен құстар, өсімдіктер мемлекет тарапынан қалай қорғалады? - Балалар, сонымен бүгінгі	
Түсіну	5 мин		

		сабақтың тақырыбы қандай болады деп ойлайсындар? - «Қызыл кітап» - Бүгінгі сабағымыздың мақсаты: «Қызыл кітап» туралы мәлімет алу. Мұғалім оқушылардың тақырып бойынша түсінігін қалыптастыру мақсатында бейнематериал көрсетіп, ой бөлісу жұмысын ұйымдастырады. Оқушылар бейнематериал негізінде сұрақтарға жауап береді. -Бейнематериал не туралы? -Кітапты неге қызыл деп атайды? -Оның қандай парақтары бар? -Қара бетте қандай жануарлар тізімі беріледі? -Ал қызыл бетте ше? -Жасыл бетке қандай жануарлар кіреді? -Сонымен, балалар, қызыл кітап не үшін жасалған?	
Қолдану	Ортасы 7 мин	«Ойлан, топтас, бөліс» әдісі бойынша тапсырмаларды орындау. 1. Аудиожазылымды мұқият тыңдау; 2. Мәтінді түсініп оқу; 3. Сөздік жұмысы. (жаңа сөздердің мағынасын сөздік арқылы түсіндіру, сөз тіркестері мен сөйлемдер құру) Дескриптор: - Мәтінді мұқият тыңдайды. - Мәтінді түсініп оқиды. - Жаңа сөздермен танысады. - Сөздік арқылы жаңа сөздердің мағынасын түсіндіреді. - Жаңа сөздермен сөз тіркесін, сөйлем құрайды.	Вербальды бағалау
Талдау	3 мин	- Жаңа сөздермен сөз тіркесін, сөйлем құрайды.	Бағдаршам
	10 мин	4. 4-тапсырма 52-бет (мәтін бойынша сұрақтарға жауап беру) Дескриптор:	Балдық бағалау

Жинақтау	5 мин	- Сұрақтарды мұқият оқиды. - Мәтінге сүйеніп, сұрақтарға толық жауап береді. 5. 5-тапсырма 52-бет Дескриптор: - Берілген тақырыптарды мұқият оқиды. - Берілген тақырыптарды мәтіннің мазмұны бойынша орналастырады. -Тірек сөздер арқылы постер құрады және қорғайды. Постерді бағалау критеріі: 1.Мазмұны тақырыпқа сай – 1 2.Ой жүйелілігі - 1 3.Дұрыс және көркем жазу - 1 4.Топтың шығармашылығы, ұйымшылдығы -1 «Топтық ой толғам» әдісін қолданып, сабақ барысында алған ақпаратты пайдалана отырып, әр топ кестені толтырады, ойымен бөліседі. 	Рефлексия парақтары
Бағалау	Соңы 5 мин	Жетістік критерийіне қайта оралайық. - ызыл кітап дегеніміз не? - л не үшін жасалған? - оршаған ортаны қорғауда сендердің үлестерің қандай? Рефлексия 	

Қосымша ақпарат		
Саралау - оқушыға мейлінше қолдау көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілетті оқушыға тапсырманы қалай түрлендіресіз?	Бағалау - оқушы білімін тексеруді қалай жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау.
Сабақтың мақсаты мен оқу міндеттері орындалды. Бүгін оқушылар тақырып бойынша мәлімет алды. Сабақ жоспарға сай жоғары деңгейде өтті. Жоспарланған саралау іске асты. Сабақ мақсаты мен тапсырмалар оқушылардың деңгейіне сәйкес алынды. Уақыт тиімді пайдаланылды.	Смайликпен бағалау Вербальды бағалау Бағдаршам Балдық бағалау Рефлексия парақтары	АКТ-мен байланыс. Құндылықтармен байланыс (тәрбие элементі).
Қорытынды бағалау Ең жақсы өткен екі нәрсе (оқыту мен оқуға қатысты) 1: Бейнежазылым бойынша «Миға шабуыл» стратегиясы. 2: Постер қорғау жұмысы. Қандай екі нәрсе немесе тапсырма сабақтың одан да жақсы өтуіне ықпалын тигізер еді (оқыту мен оқуға қатысты)? 1: Мұражайға саяхат. 2: Эколог қызметкерлерімен кездесу. Осы сабақтың барысында барлық сынып немесе жекелеген оқушылар жөнінде келесі сабағыма қажет болуы мүмкін қандай ақпарат білдім? 1: Тіл байлығын дамытатын жұмыс түрлері. 2: Сауаттылығын жетілдіру.		

МЕНИҢ ОТАНЫМ

Мукатова А. А.
№32 ЖОББМ

Сабақ жоспары

Пән: Қазақ тілі Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: 1-бөлім «Менің Отаным – Қазақстан»			
Күні: Сынып: 4	Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:		
Сабақтың тақырыбы			
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	1.4 Мәтіндегі негізгі, қосалқы мәліметтерді түсіну 4.1.4.1 тыңдаған мәтін бойынша оқиғаның себеп-салдарлық байланысын (кейіпкерлер, оқиға) және <i>негізгі ойды мұғалімнің қолдауымен анықтау.</i> 5.1 Грамматикалық нормаларды сақтау (лингвистикалық терминдерді қолданбау) 4.5.1.2 көптік/ <i>тәуелдік</i> /септік/жіктік жалғаулы сөздерді ауызша/жазбаша тілде қолдану.		
Сабақтың мақсаттары	Барлық оқушылар: тыңдаған мәтін бойынша негізгі ойды мұғалімнің қолдауымен анықтайды, тәуелдік жалғауды ауызша тілде қолданады. Көпшілік оқушылар: тыңдаған мәтін бойынша негізгі ойды өз бетінше анықтайды, тәуелдік жалғауды ауызша/жазбаша тілде қолданады. Кейбір оқушылар: тыңдаған мәтін бойынша негізгі ойды өз бетінше анықтайды және өз пікірін білдіреді, тәуелдік жалғауды орынды қолданады.		
Бағалау критерийлері	- тыңдаған мәтін бойынша негізгі ойды анықтайды, - тәуелдік жалғауды қолданады.		
Лексикалық минимум	Тәуелсіз, мемлекет.		
Грамматикалық минимум	Тәуелдік жалғау Менің Отан+ ым , менің мемлекет+ ім		
Құндылықтарды дарыту	Өз Отанын қорғауға, сүюге тәрбиелеу.		
Пәнаралық байланыс	Дүниетану сабағы		
АКТ қолдану дағдылары	Power Point таныстырылымы		
Бастапқы білім	«Туған өлкем» тақырыбы бойынша оқығандарын, өткен жылдарда сынып сағаттарында білген, үйренгендерін естеріне түсіреді.		
Сабақ барысы			
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	жоспарланған	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы		Ертеңгілік шеңбер «Сиқырлы таяқша»	

	Балалар бір-біріне «Сиқырлы таяқшаны» бере отырып, өздерінің игілікті тілектерін айтады: Мен бәріңе денсаулық тілеймін! Мен бәріңе қуаныш тілеймін! Мен бәріңе мейірім тілеймін! Мен бәріңе шуақты күн тілеймін! Мен бәріңе көңілді ойын тілеймін! және т.б. Оқушылар суреттер арқылы бейнебаянды көру арқылы сабақтың тақырыбын анықтайды, жаңа тараудың мазмұнын болжайды. https://www.youtube.com/watch?v=yFtOS_ukf5s Сабақтың мақсаты: - тыңдаған мәтін бойынша негізгі ойды анықтаймын; - тәуелдік жалғауды қолданамын.	«Менің Отаным Қазақстан» https://www.youtube.com/watch?v=yFtOS_ukf5s
Сабақтың ортасы	Сөздік жұмыстары: Тәуелсіз, мемлекет 1. «Суретті сөздік» - сөздердің айтылуы мен лексикалық мағынасын меңгереді Тәуелсіз – азат, еркін, бостандық Мемлекет – өзінің аумағы, халқы, президенті бар ел. 2. «Жаңғырық» ойыны – оқушылар мұғалімнің артынан сыныппен, топпен, жұппен қайталайды. 3. «Сөз – сөз тіркесі – сөйлем» - сөздерден сөз тіркесін, сөйлем құрастырады. Мысалы: тәуелсіз – тәуелсіз мемлекет – Қазақстан - тәуелсіз мемлекет. Мемлекет – үлкен мемлекет – үлкен мемлекетте тұрамын – мен	

үлкен мемлекетте тұрамын

Тыңдалым алды тапсырмасы:

Оқушылар Отан, туған жер тақырыбы бойынша диаграммаға сүйеніп, оқығандарын, өткен жылдарда сынып сағаттарында білген, үйренгендерін естеріне түсіреді, не білетіндерін айтады, өзара сұхбаттасады.

«Білемін, Білгім келеді, Үйрендім» кестесін толтырады.

Білемін	Білгім келеді	Үйрендім

Кері байланыс. «Смайликтер» арқылы тапсырма бойынша кері байланыс жасайды.

- тапсырманы дұрыс орындадым, қате жоқ.

- тапсырманы орындауда қателер болды.

- тапсырманы орындау қиын болды.

Грамматикалық қоржын:

Тәуелдік жалғау – бір заттың басқа бір затқа тәуелді екенін білдіреді.

Оқушылар тәуелдік жалғаулардың жалғану ережелерімен танысады, меншіктік мағына беретінін түсінеді.

Менің Отан+ым

Біздің

мемлекет+іміз

Сенің ел+ің

Сендердің

	тілдер+ің Сіздің астана+ңыз Сіздердің ұлттар+ыңыз Оның жер+і Олардың Қазақстан+ы Оқушылар тәуелдік жалғауын қолдана отырып, сұхбатта түседі - Сенің ұлтың қандай? - Менің ұлтым қазақ? - Сенің ше? - Ал, менің ұлтым орыс. Сенің інің бар ма? - Иә, менің інім бар. Оның аты – Дияс. - Ал, менің қарындасым бар. Оның аты – Алина. Кері байланыс: Бірнеше жұптың жауаптарын тыңдалады, жұптар бір-бірін төмендегідей бағалайды.							
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="676 965 954 1106"></td><td data-bbox="954 965 1177 1106"></td><td data-bbox="1177 965 1501 1106"></td></tr> <tr> <td data-bbox="676 1106 954 1182">жақсы</td><td data-bbox="954 1106 1177 1182">орташа</td><td data-bbox="1177 1106 1501 1182">төмен</td></tr> </table>				жақсы	орташа	төмен	
								
жақсы	орташа	төмен						
	Сергіту сәті. Тарсылдатпай еденді Орнымыздан тұрып ап Жүгірейік бір уақ. Бір, екі, үш, бір, екі, үш. Аяқты алға созайық Тік көтеріп, қозғайық. Тым сылбыр да болмайық Алға қарай озбайық. Бір, екі, үш, бір, екі, үш. Тыңдалым кезіндегі жұмыс Оқушылар «Қазақстан – менің елім» мәтінін мұқият 2 рет тыңдайды, кестені толтырады, сұраққа жауап береді. Тыңдалым мәтіні: <i>Қазақстан – тәуелсіз мемлекет. Ол менің Отаным, себебі мен Қазақстанда өмір сүремін. Мемлекеттің өз астанасы, елбасысы бар. Мемлекеттік тілі</i>							

– қазақ тілі. **Тәуелсіз**
Қазақстанда көп ұлттар өмір сүреді. Барлық ұлттар бейбіт өмір сүреді. Мен өз мемлекетімнің ұланымын.

-
әтін не туралы?

-
азақстан қандай мемлекет?

«Дұрыс/Бұрыс» ойынын
орындайды.

Сөйлемдер	Дұрыс	Бұрыс
Қазақстан – тәуелсіз мемлекет.		
Қазақстанның өз астанасы жоқ.		
Мен Қазақстанда өмір сүремін.		
Қазақстан аз ұлт өмір сүреді.		
Мемлекеттік тілі – орыс тілі.		
Қазақстанда барлық ұлттар бейбіт өмір сүреді.		

Дескриптор:

- тыңдаған мәтіннің мазмұны бойынша дұрыс және бұрыс ақпаратты анықтайды;
- сұраққа жауап береді.

Тыңдалымнан кейінгі жұмыстар:

«4-3-1» стратегиясын қолдана отырып, әр топ

1. Тыңдалған мәтін бойынша 4 түйінді сөз айтады.
2. Суреттер тізбегі бойынша мәтіннен 3 ақпарат айтады.
3. Негізгі ойды анықтайтын 1 сөйлем айтады.

Оқушылар мәтіннен тәуелдік формасында тұрған сөздерді табады. Сол сөздермен сөйлемдер құрастырады.

Отан+ым, мемлекет+ім.

	Кері байланыс: Не қиын болды? Не жеңіл болды? Соңында оқушылар бір-бірін «1 жұлдыз, 1 тілек» әдісі арқылы бағалайды.							
Сабақтың соңы	Рефлексия: Оқушылар соңғы «Үйрендім» бағананы толтырады. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Білемін</th><th>Білгім келеді</th><th>Үйрендім</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table> Үй жұмысы: «Менің Отаным - Қазақстан» атты тақырыбында тәуелдік формасында тұрған сөздерді қолдана отырып, монолог құрастырып айту.	Білемін	Білгім келеді	Үйрендім				
Білемін	Білгім келеді	Үйрендім						

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ-ҰЛЫ АҚЫН

Алмуханова Ш. Г.

А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ қазақ тілі
мен әдебиет мұғалімі педагог- сарапшы

Тақырыбы: Абай Құнанбайұлы-ұлы ақын	15 сабақ. 3 бөлім Мәдени мұра	
4 сынып	Қатысқан оқушылар саны:12	Қатыспағаноқушылар саны:2
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	4.3.3.1. Мәтіннің жанрын, жанрлық ерекшеліктерін және көмекші сөздердің қолдауымен пайымдау мәтінін анықтау 4.4.4.1.Таныс емес сөздер кездесетіншағынимәтіндегі негізгі ойды түсіну	
Күтілетін нәтиже	Барлық оқушылар: Абай Құнанбайұлы туралы біледі.	
	Оқушылардың басым бөлігі: Абай Құнанбайұлы туралы қосымша мәлімет біледі, айта алады.	
	Кейбір оқушылар: Абай Құнанбай ұлы туралы қосымша мәлімет біледі, сөздермен сөйлем құрастырады.	

Пәнаралық байланыс	Әдебиет,орыс тілі	
Құндылықтарды дарыту	Оқушыларды үлкендерді сыйлауға,кішіге қамқор болуға тәрбиелеу	
	Сабақ барысы	
Сабақтың кезеңдірі	Жоспарлаған жұмыс	Ресурстар
Сабақ басы	Оқушыларға психологиялық ахуал туғызу. «Ыстық алақан» тренингін өткізу. Оқушылар бір бірімен сәлемдеседі, жақсы тілектер айтып, сәттілік тілейді. Топтарға бөлу. Себетпен конфет әкелу.Оқушыларға себеттен конфет алуларын сұраймын.Конфеттің түрлеріне қарай 3 топқа бөлініп отырады. 1-топ «Сары кәмпиттер» 2-топ «Көк кәмпиттер» 3- топ «Қызыл кәмпиттер» Үй тапсырмасын тексеру. Өлеңді жатта. Ата	
Қызығушылық ояту	Тақырыпқа байланысты видеофильмді тамашалау. Әсерімен бөлісу. Әңгімелесу. -Бұл фильм кім туралы?	Видеофильм
Жаңа сабақ	Жаңа сөздермен таныстыру. Құжат-документ Баспа-печать Қолжазба-рукопись Мақтаныш-гордость Ұлы-великий Ақын-поэт Жазушы-писатель Сөздің дұрыс айтылуына назар аударып,оны топта,жұпта,жеке қайталату	
	«Ассоциация» әдісі арқылы Ұлы Абайды сипаттайды. Интербелселді тақтадан Ұлы Абайдың суреті көрсетіледі. «Ойланайық» рубрика бойынша жұмыс. Суретке қара . Бұл ата кім? Ата қандай адам деп ойлайсыңдар? Сипаттаманы үлгі бойынша әр оқушы жалғастырып айтады.	Сурет

		
Топтық жұмыс Сергіту сәті	«Оқиық»рубликасы Мәтінді оқиды. Берілген мәтінді оқи отыра оқушыларды ақынның өмірімен таныстыру. Әр топ өз тобында талдайды. 1 топ. Мәтін бойынша берілген сұрақтарға жауап береді 2 топ. Мәтінге кластер құрастырып қорғайды. 3 топ. Мәтіннен ақынның асыл қасиеттерін тауып оқып, ойын дәлелдейді. Дескриптор: -Мәтін бойынша сұрақтарға жауап береді -Тақырыпқа қатысты сөздерді тауып,сөйлеу барысында қолданады. -Өз ойларын дәлелдейді. Көңілді күн би	
Жұптық жұмыс	«Кубизм » әдісі қолданылады.Кубиктің әр қырына сұрақтар жазылады.Оқушылар шеңбер бойымен өзіне жұп тауып тұрады.Кубикті шеңбердің ортасына лақтырады.Қай сұрақ тіссе,сол сұраққа бірінші қол көтерген жұп жауапбереді.Оқулақ,жұптасып,сұраққа жауап бере алуға жаттығады. 1.Абайдың туған жері. 2.Ақынның шың аты? 3.Абай атамыз қандай адам болған? 4.Ұлы ақынның қандай өлеңдерін білесің? 5.Абай ата туралы кітапты кім жазды? 6.Абай ата не туралы жазған? Кері байланыс: Оқушылардың жауаптарын мұқият тыңдау, мадақтау.	
	«Жазайық» айдарымен ұсынылған тапсырма оқушылардың жазылым	

	дағдысын жетілдіруге арналған. 4- тапсырма Абай атаның өлеңдерін оқиды. Мағынасын үлгі бойынша талқылап, түсіндіріп жазады. Үлгі: Менің ойымша, өлең туралы. Себебі өлеңде.....деген сөздер кездеседі. Абай атаның ойынша,....	
	«Дұрыс жауабын айт» ойыны 1 топ Абай ата Алматы облысында туған 2 топ Оны Абай деп атап кеткен әкесі 3 топ Абайдың «Кел, балалар , оқылық!» өлеңі танымал. «Бағдаршам» (Әр топ бір-бірін бағалайды)	
Сабақтың соңы	Үй тапсырмасы: 3-тапсырма Оқыған мәтіннен қандай ? сұрағына жауап беретін сөздерді теріп жаз.	
Бағалау критерийлері 1. Мәтіннің жанрын (мақал-мәтелдер, бата, аңыз, мысал, өсиет әңгімелердің) жанрлы қерекшеліктерін және көмекші сөздердің қолдауымен пайымдау мәтінін анықтау 2. Қажетті ақпараттарды табу үшін түрлі дерек көздерді (сөздіктер, инфографикалар, энциклопедиялар, ғаламтор) қолдана білу		Дескриптор • Өлең мәтініне жыратады. Жанрлық қерекшелігі н түсінеді. • Сөз мағынасын сөздіктің көмегімен анықтай біледі.
Рефлексия		
Сабақ мақсаттары/оқу мақсаттары қолжетімді болды ма?		
Бүгін оқушылар не үйренді?		
Оқыту ортасы қандай болды?		
Мен өз уақытымды ұтымды пайдалана алдым ба?		
Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және не істедім?		

МЕНИҢ МАМАНДЫҒЫМ: ТЕХНОЛОГ-МОДЕЛЬЕР

Мукашева Т. Ж.

А.С.Макаренко атындағы №6ЖОББМ-нің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы

11 «А» сыныбында өткен қазақ тілі мен технология пәні бойынша кіріктірілген сабақтың қысқа мерзімді жоспары

Мұғалімдері: Мукашева Т.Ж. – қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, I санатты, III деңгей.

Татаренко Е.В. – технология пәнінің мұғалімі, I санатты, II деңгей.

Сыныбы: 11 «А»	Күні:	
Сабақтың тақырыбы:	Менің мамандығым: технолог-модельер.	
Мақсаты:	Технология пәні мұғалімінен технолог-модельер мамандығы туралы орысша мәлімет алып, түсінгендерін қазақша құрмалас сөйлемдермен жеткізе білуге үйрету.	
Күтілетін нәтижелер:	А. Берілген мәтінді сөздік арқылы қазақшаға аударып алады. Құрмалас сөйлемдерді айыра біледі. В. Мәтін бойынша сұрақтар құрастырып, талдау жұмыстарын жүргізеді. С. Мәтінді түсініп, технолог-модельер ретінде әртүрлі заттардың үлгілерін жасай алады.	
Керекті жабдықтар:	Жұмыс дәптері, маркер, стикер, постер, АКТ, слайд, топ ережесі, смайликтер, қиық суреттер, желім, бағалау парағы.	
Сабақ барысы:		
Сабақ кезеңдері	Мұғалім әрекеті	Оқушы әрекеті
Кіріспе	1. Ұйымдастыру. Амандасу. Тренинг «Өзінді таныстыр» - шеңберге тұрып, әр оқушы өзін таныстырып, атының бас әрпінен басталатын өз бойындағы қасиетін атайды. 2. Топқа бөлу (қиық қағаздар арқылы) Өткен тақырыптар бойынша стиль түрлеріне қарай бөлу. 3. Сұрақтар бойынша стиль түрлерінен мәлімет алу. 1. Бұл қандай стиль? 2. Бұл стильге қандай киімдер жатады? 3. Бұл стильдегі киімді қайда киеді?	1. Тренинг арқылы тілдерін жаттықтырады, бір – біріне сыйластықпен қарап, сабаққа кіріседі. (Динара-дарынды, Азамат-ақылды, т.с.с.) 2. Оқушылар қиық қағаздарды таңдап, 4 топқа бөлінеді: - классикалық - романтикалық - спорттық - фольклорлық 3. Әр топ өз стиль түрі бойынша сұрақтарға жауап береді. (топтар бір-бірінің жауаптарын «бас бармақ» әдісі бойынша бағалайды) Арнайы дүкендерден, бутиктардан сатып алуға болады немесе тігіншіге

	Бұндай киімдерді қайдан алуға болады?(бәріне сұрақ) 4. Үй жұмысын тексеру: «Киім дүкенінде» диалог.	арнайы тапсырыспен тіктіруге болады. 4. Диалогты бағалау критерийлерін құру: 1. Сұрақтарының сауатты, дұрыс құрылуы. 2. Мазмұны тақырыпқа сай болуы. 3. Сөйлеу мәнері мен қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуы.
Тұсаукесер	1. Мұғалімнің кіріспе сөзі. - Бұл киімдердің барлығы қалай жасалады? - Үлгісін кім жасайды? - Бұндай адамдар қандай болу керек? Міне, осындай адамдар туралы қазір сендерге технология пәні мұғалімі айтып береді, ал сендер мұқият тыңдап, бүгінгі сабағымыздың тақырыбын анықтаңдар. 2. Сөз технология пәні мұғалімінде: - «Миға шабуыл» (слайдтар көрсету) 1.Слайдтан не көрдіңдер? 2. Олар кімдер? 3. Олар немен айналысады?	1. Мұғалімнің сұрақтарына жауап беріп, сабақтың тақырыбы мен мақсатын бірге анықтау. 2.- Сызба құру. Слайд бойынша қандай мамандық иесін көрді сол туралы сызба. Модельер-технолог, Стилист, т.с.с. (жұмыстарын «Келісемін, келіспеймін» әдісімен бағалайды)
Негізгі бөлім	«Ойлан. Жұптас. Бөліс» әдісі. 1. Мәтінмен жұмыс. (орысша мәтін беріледі) - мәтінді оқу. - жаңа сөздерді анықтау. (түртіп көрсету) Сөздік жұмысы: - оқу, аудару - сөз тіркес, сөйлем құру - мәтінді аудару. 2. Мәтін бойынша тапсырмалар: 1топ – сұрақтар құру; 2топ –құрмалас сөйлемге сөйлемге синтаксистік талдау; 3топ – сөз құрамына талдау; 4топ – морфологиялық талдау.	«Пилот және навигатор» әд. 1. Оқушылар мәтінді оқып отырып, жаңа сөздерді анықтап, сөздік дәптерлеріне жазады, сөздік арқылы мәтінді аударады. (әр топ бір-бірінің жұмыстарын «Бағдаршам» әдісімен бағалайды) Қызыл түс-мүлдем дұрыс емес Жасыл түс-бәрі дұрыс Сары түс-қателері бар 2. Әр топ фишка сууру арқылы тапсырманы таңдап алады. Бір-бірінің жұмысын фишка арқылы бағалайды. Көк түсті фишка – 5 Жасыл түсті фишка - 4 Қызыл түсті фишка – 3

Қорытынды	1. Постер шығару. Тақырыптары: - машина - жиһаз - зергерлік бұйымдар - киім 2. Мұғалімнің қорытынды сөзі: - Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы қандай? - Бұл қандай мамандық? - Қазіргі таңда бұндай мамандықтар пайдасы бар ма? - Сен болашақ мамандығыңды таңдадың ба? - Таңдаған мамандығыңның өзіндік ерекшелігі? 3. Рефлексия. - Сабақ қалай өтті?Ұнады ма? - Сабақ бойынша сұрақтарың бар ма? Үйге: а) мәтін әңгімелеу. ә) «Болашақтағы киім» тақырыбына тірек-сызба немесе коллаж жасау.	1. Слайдтан, мәтіннен алған мәлімет бойынша әр түрлі тақырыпта постер шығару. (2 жұлдыз, 1 ұсыныс бойынша бағалау) 2. Мұғалім сұрақтарына оқушылар өз сөздерімен жауап береді. 3. Өзін - өзі бағалау парағын, топты бағалау парағын толтыру. Смайликтермен сабақтың өту барысын бағалау.
------------------	---	--

«Бас бармақ» әдісімен бағалау:

- бармағы жоғары – дұрыс;
- бармағы жанына – қателері бар;
- бармағы төмен – дұрыс емес.

Критерий бойынша бағалау:

1. Сұрақтарының сауатты, дұрыс құрылуы.
2. Мазмұны тақырыпқа сай болуы.
3. Сөйлеу мәнері мен қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуы.

Ауызша бағалау: «Келісемін, келіспеймін»

«Бағдаршам» әдісімен бағалау:

- Қызыл түс - мүлдем дұрыс емес;
- Жасыл түс - бәрі дұрыс;
- Сары түс - қателері бар.

Фишка арқылы бағалау:

- Көк түсті фишка – 5
- Жасыл түсті фишка - 4
- Қызыл түсті фишка – 3

«БОЛАШАҚҚА АБАЙМЕН»

Дюсенбаева Л. С.

А.С.Макаренко атындағы №6ЖОББМ-нің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері, педагог-сарапшы

Сыныбы: 2 – 11 сынып оқушылары арасында (20 оқушы)

Мақсаты: Ұлы ақын Абай Құнанбаевтың шығармашылық мұрасы, даналық сөздерімен таныстырып, оқушыларға Абай шығармаларының ерекшелігін, тәрбиелік мәнін, ақынның эстетикалық талғамын, әсемдікке деген ұмтылысын таныта отырып, оқушыларды сұлулыққа, сүйіспеншілікке, адамдық асыл қасиеттерге тәрбиелеу.

Өтетін орны: мәжіліс залы.

Көрнекіліктер: Интерактивті тақта, баяндау, слайд-суреттер, кітаптар көрмесі, видео-ролик, постер, түрлі түсті қарындаштар, стикерлер.

Қолданылатын әдіс – тәсілдер: сұрақ-жауап, талдау, мәнерлеп оқу.

Шараның өту барысы:

1-жүргізуші: Армысыздар, жиналған қауым!

2-жүргізуші: Қош келдіңіздер құрметті ұстаздар, оқушылар.

1-жүргізуші: Берекелі де мерекелі биылғы 2015 жыл қазақ қауымы үшін есте қалатындай жыл. Қазақстан Республикасы Конституциясының 20 жылдығы, Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 70 жылдығы, Қазақстан халқы Ассамблеясының 20 жылдығы т.б. елеулі оқиғалар көңілге қуаныш ұялап, жарқын да бейбіт өміріміздің айғағы болып тұрғандай.

2-жүргізуші: Бұнымен жылдың шашулары таусылар емес, ерекше мейрам, қазақтың бетке ұстар азаматы, ақын, ойшыл, композитор, дана перзенті Абай Құнанбаевтың туғанына, міне, 170 жыл толып отыр.

1-жүргізуші: Иә, «Жақсының аты, ғалымның хаты өлмейді» демеп пе еді ұлы қазақ?! Аты да, хаты да ел есінде мәңгі қалған Абай Құнанбаевтың 170 жылдығына арналған «Болашаққа Абаймен» атты сыныптан тыс шарамызға қош келдіңіздер!

2-жүргізуші: Шарамыздың эпиграфын елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың жолдауынан алып отырмыз «Бала тәрбиелеу – болашаққа ең үлкен инвестиция. Біз бұл мәселеге осылай қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек»

1-жүргізуші: және «Абайды таныту арқылы біз Қазақстанды әлемге танытамыз, қазақ халқын танытамыз. Абай әрқашан біздің ұлттық ұранымыз болуы тиіс» деген сөздерімен шарамызды бастайық.

2-жүргізуші: Біздің шарамыз 3 бөлімнен тұрады «Абай – ақын», «Абай – ойшыл» және «Абай – сазгер» деп алдық.

1-жүргізуші: «Абай – ақын» бөлімінде оқушылар ақынның әр түрлі тақырыптағы өлеңдерін мәнерлеп жатқа айтса;

«Абай – ойшыл» бөлімінде қара сөздерін постер арқылы талдау жасайды.

«Абай – сазгер» бөлімінде ақынның әндері шырқалады.

2-жүргізуші: Бөлімдерге көшпес бұрын мына видео-роликке назар аударып, викториналық сұрақтарға жауап беруге дайындалайық. (ақынның өмірбаяны туралы шағын видео-ролик көрсетіледі)

1-жүргізуші: Викториналық сұрақтар. (слайд арқылы)

1. А. Құнанбаев қай жылы, қайда дүниеге келген?

1. А. Құнанбаев 1845 жылы 10 тамызда қазіргі Қазіргі Семей облысы, Абай ауданына дүниеге келді.

2. Оның азан шақырып қойған аты кім?

2. Оның азан шақырып қойған аты - Ибраһим.

3. Оны кім Абай деп атаған?

3. *Оны әжесі Зере Абай деп атаған.*

4. Абай қайда, қанша оқыды?

4. *Абай он екі жасында Семей қаласындағы Ахмет Риза қазіретінің медресесіне түседі. Онда 3 жыл оқиды. Медреседе оқып жүріп 3 айдай орыс мектебінен дәріс алады.*

5. Абайдың сүйген қызы кім ?

5. *Сүйген қызы -Тогжан*

6. Абай неше жасында болыс болды?

6. *21 жасында*

7. Қос анасының еркелетіп қойған аты

7. *Телгара*

8. Абайды 15 жасында кіммен аттастырды?

8. *Қаз дауысты Қазыбек бидің шөбересі Ділдамен аттастырды.*

9. Абай қандай тілдерді үйренді?

9. *Абай араб, түрік, парсы тілдерін үйренді.*

10. Абайдың табиғат туралы жазған алғашқы өлеңі қандай?

10. *Абайдың табиғат туралы жазған алғашқы өлеңі «Жаз».*

2-жүргізуші: Абайдың дүние жүзілік озық поэзиядағы үлгісі – табиғат лирикасы. Табиғат – адам баласының еңбек етіп, өмір сүретін ортасы. Оны әлемнің классик ақындарының бәрі де жырлаған. Дәуірі мен ортасына, өзінің жеке басының көңіл күйіне байланысты әр ақын оны өзінше жырлайды.

1-жүргізуші: Иә, Абай да табиғатты өзінше жырлаған. Оның жылдың төрт мезгілі жайлы өлеңдері 1886-1890 жылдар аралығында, ақынның әлем поэзиясын тереңдеп оқып, үлгі тұтқан кезінде жазылған. Сондықтан да, ақында әр өлең сайын өзінше іздену, табиғаттың өз суреттерін беруде табиғат пен адамның, ортаның байланысын тануда жаңа үлгілер туады.

2-жүргізуші: Осы табиғат тақырыбында қандай өлеңдерін жатқа білесіңдер?

1 - оқушы – «Жаз» өлеңін оқиды – Утепкалиев Нұржан

2 - оқушы – «Күз» өлеңін оқиды – Динишева Айгерім

3 - оқушы – «Қыс» өлеңін оқиды – Соколова Анастасия

4 - оқушы – «Жазғытұрым» өлеңін оқиды – Мухамедьяров Темірлан

1-жүргізуші: Қазақтың Гетесі жоқ, Пушкині жоқ,

Қазақтың, - деме бірақ, - ешкімі жоқ.

Есесіне өзгенің Абайы жоқ,

Халқының мәңгі жасар кескіні боп, - деп ақын **Мұзафар Әлімбаев** жырлағандай, қазақ халқының мәңгі мақтанышы – ұлы Абай.

2-жүргізуші: Асыл сөзді іздесең,

Абайды оқы, ерінбе.

Адалдықты көздесең,

Жаттап тоқы көңілге! – деп **Сұлтанмахмұт Торайғыров** айтқандай, Абайдың әр сөзін білу - әрбір азаматтың парызы.

1-жүргізуші: Көп адамдар өмірге бой алдырған,

Бой алдырған аяғын көп шалдырған.

Өлді деуге бола ма айтыңдаршы,

Өлмейтұғын артында сөз қалдырған, деп «Абай - ақын» бөлімін бастайық.

2-жүргізуші: «Абай - ақын» мен «Абай – ойшыл» бөлімі қатар жүреді, (уақытымызды үнемдеу мақсатында). Сондықтан «Абай – ойшыл» бөліміндегі оқушыларға тапсырма беріп тастап, «Абай - ақын» бөліміндегі оқушыларды тыңдаймыз.

- Оқушыларды Абай атамыз айтқандай 5 асыл іс пен 5 дұшпан сөздері арқылы топқа бөлеміз. Әр оқушы өз тобына сай сөздерді іздеп, топ құрады. (**5 жақсы:** талап, еңбек, терең ой, қанағат, рақым. **5 жаман:** өсек, өтірік, мақтаншақ, еріншек, мал шашпақ)

- Топ басшылары қиық қағаздардан абайдың қара сөздерін таңдап алады (қай қара сөзі таңдап алынса, сол туралы постерге талдау жасайды. 5,9,25,45,**19,31сөздер**)

1-жүргізуші: Топтар тапсырмаларын орындап болғанша, «Абай - ақын» бөліміндегі оқушылар өз өлеңдерін оқысын.

1. Гадиров Эльдар – 2Б «Әсемпаз болма әр неге»
2. Жанабекова Алина – 3Г «Жүрегім менің қараңғы»
3. Исаков Андас – 5А «Жасымда ғылым бар деп ескермедім»
4. Пеперова Карина – 5Б «Сенбе жұртқа»
5. Нариманова Айлана – 5Г «Ғылым таппай мақтанба»
6. Алдангаров Данияр – 5Б «Әуелде бір суық мұз – ақыл деме»
7. Мазаев Эльдар – 5Б «Адамның кейбір кездері»

1-жүргізуші: Әр сөзінде астарлы ой тұрады.

Оқысаң, ашылады ой тұманы.

Сүрініп, жығылмауға Абайды оқы,

Абай сөзі – қазақтың бойтұмары.

2-жүргізуші: Абай өмірінің соңғы кезінде елін, қазағын, оның басындағы қиындықтарды, мінезсіздік, әділетсіздікті көріп, қынжыла өмір сүріп жүріп, өлеңдерін тыңдарлық адам таба алмай, қатты қиналды. Сөйтіп жүріп, ақ қағазбен қара сияны ермек қылып, өмір тәжірибесін қара сөзбен береді. Барлық саны - 45. 46 - қара сөзі аяқталмаған.

Қара сөздерінің тәрбиелік мәні зор. Мұратқа жету жолдардың бірі - өзіне сын көзбен қарау. Бұл кез келген адамның қолынан келе бермейді.

1-жүргізуші: Бірақ, бұл – парасаттылықтың басты белгісі. Абай сынды ұлы адамдар ғана бұған ерекше мән берген.

2-жүргізуші: Ал біздің оқушылар Абайдың он тоғызыншы және отыз бірінші қара сөздерін оқып, не туралы толғанды екен? Тыңдап көрелік.

1-жүргізуші: Құрметті қонақтар, сіздер «2 жұлдыз, 1 ұсыныс» әдісі бойынша оқушылардың жұмысын бағалайсыздар сондықтан мұқият тыңдап, дайындалып отырыңыздар.

- Оқушылар постерлерін қорғайды. (Мамедова Малейка, Жұмагельды Әсем – 10А) Көрермендер «2 жұлдыз, 1 ұсыныс» әдісі бойынша бағалайды.

1-жүргізуші: Иә, ақынның қара сөздерін жеке оқып отырғанда, алатын әсер ерекше. Қазақтың ұлыақыны, терең ойшылы Абайды оқып білу, ардақтау – біздің міндетіміз.

2-жүргізуші: Дұрыс айтасың, әр қара сөзі жеке тақырып, ойы терең, мазмұнды, қазіргі күнге дейін өзекті. **Қорытындылай келе,** біз ұлы ақынымыз Абай Құнанбайұлының дәуірінде айтып кеткен аталы сөздерінің әлі күнге дейін өз өмірімізге қажеттілігін ұғындық. Оның адамгершілікке баулыған, тәрбиеге негізделген қара сөздері арқылы рухани азық алдық, адамдық сипатта бой түзеуге тырыстық. Демек, бұл ақынның халықпен бірге жасағандығы. Ақын мұрасы – халықтың сарқылмас асыл қазынасы. Әр қазақта тәлім алар ғибратты сөздер көп болғай...

Осы топтардың ішінен Абайдың өлеңдерін кім жатқа біледі?

Лигновская Анастасия – 9А «Есінде бар ма жас күнің»

Храмова Дарья – 10Б «Құлақтан кіріп, бойды алар»

2-жүргізуші: Ал енді оқушылар «Жалғасын тап» ойынын ойнайық.

Халық арасында мақал, нақыл сөз болып қалған Абай сөздерінің жалғасын тауып, айту керек..

1. Жұмысы жоқтық, тамағы тоқтық,..... (Аздырар адам басаласын)
2. Үш-ақ нәрсе адамның қасиеті..... (Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек)
3. Талап, еңбек, терең ой,.... (Қанағат, рахым, ойлап қой, Бес асыл іс, көнсеңіз)

4. Білімдіден шыққан сөз,..... (Талаптыға болсын кез)
5. Еңбек етсең ерінбей, (Тояды қарның тіленбей)
6. Ұстаздық еткен жалықпас,..... (Үйретуден балаға)
7. Пайда ойлама, ар ойла, (Талап қыл артық білуге)
8. Атымды адам қойған соң, (Қайтіп надан болайын)
9. Досы жоқпен сырлас,..... (Досы көппен сыйлас)
10. Сен де бір кірпіш дүниеге, (Кеттігін тап та, бар қалан)
11. Жаман дос – көлеңке, (Басыңды күн шалса, қашып құтыла алмайсың,
Басыңды бұлт алса, іздеп таба алмайсың)
12. Толғауы тоқсан қызыл тіл,..... (Сөйлеймін десең өзің біл)
13. Ойын – арзан,..... (Күлкі қымбат)
14. Қайратсыз ашу – тұл,
15. (Тұрлаусыз ғашық – тұл,
16. Шәкіртсіз ғалым – тұл.)

1-жүргізуші: Біздің кітапханада Абай атамyzдың кітаптары көп, бүгінгі шарамызға ақынның кітаптар көрмесін дайындаған кітапханашы Әлия Камешевнаға сөз берейік.

2-жүргізуші: «Ұйықтап жатқан жүректі ән оятар,

Оның тәтті оранған мәні оятар.

Кейі зауық, кейі мұң дертін қозғап,

Жас балаша көңілді жақсы уатар» - деп жырлаған Абай Құнанбаев.

Біз де жүректі тербейтіндей әндерін тыңдап, көңілімізге әсемдік орнатайық. «Абай - сазгер» бөліміне көшейік.

1-жүргізуші: Қазақ музыкасында ән мен романс жанрының қалыптасып, өркендеуіндегі Абай мұрасының мәні ерекше. Абайдың ақындық, композиторлық мұрасы, ағартушылық еңбегі қазақ халқының мәдени тарихының ажырамас бөлігіне айналып, музыкалық жанрды дамытуға жол салды.

2-жүргізуші: Абай әндері бүгінде шырқалып қана қоймай, түрлі музыка аспаптарының шығармасына да айналды. Абайдың шығарған әндерінен бізге белгілісі «Желсіз түнде жарық ай», «Сегіз аяқ», «Айттым сәлем, Қаламқас», «Көзімнің қарасы» т.б. 27 әнінің 36 нұсқасы нотаға түсірілген. Олардың алғашқысы - ұлт ұстазы Абайдың «Айттым сәлем, Қаламқас» әні.

1-жүргізуші: «Айттым сәлем, Қаламқас,

Саған құрбан мал мен бас...» деп басталатын Абайдың әйгілі әнін білмейтін қазақ кем де кем. Алайда, тыңдарманы қалың, үлкен сахналардан бастап ауыл арасындағы жиын-тойларда, көңілді кештерде шырқалып, бүгінге дейін ел ішінде сүйкімін жоғалтпай келе жатқан бұл туынды әр қазаққа, қазақ деймін-ау, тіпті, өзге ұлт өкілдеріне де жақсы таныс. Бұл әннің мәтініне мән берсек, Абайдың әйел затының әйдігі, хор қызындай сұлуға соншалық ынтық болғанын анық аңғарамыз. Сонда «Ұлы ақынның жүрегін жаулаған, тұла бойын оттай күйдірген Қаламқас ару кім болды екен?» кім біледі?

- Дұрыс, «Абай жолынан» есімі елге таныс Сүйіндіктің қызы Тоғжанға арналған екен.

2-жүргізуші: Олай болса, алдарыңызда 4б сынып оқушысы Хамидолла Ажар «Айттым сәлем, Қаламқас» әнімен.

-Музыкасын оқушылар түрлі аспаптарда ойнайды. (скрипка, фортепьяно, қобыз)

1-жүргізуші: Құлақтан кіріп, бойды алар,

Әсем ән мен тәтті күй,

Көңілге түрлі ой салар,

Әнді сүйсең, менше сүй, - деп ақын ағамыз бекер жырламаған ғой. Шынымен де оның әндері жүректен кіріп, бойды алады.

2-жүргізуші: Абай әндері мазмұны, түрлері жағынан әртүрлі: табиғат лирикалары, адамның жан сезімі, көңіл күйі жайлы әндер, тағылым, өнеге беретін, адамға ой салатын әндер.

«Көзімнің қарасы» өлеңінде ақын аз сөзге көп мағына сыйғызу ниетін көздеген. Ғашықтық сезім жүрек жарасына айналған, оңайлықпен жазылар емес, ғашығына деген ішкі сезімін де ірікпей айтқан.

- «Көзімнің қарасы» әнімен Гадирова Алина – 11А.

1-жүргізуші: Иә, «Жақсы әнді тыңдасаң ой көзіңмен,

Өмір сәуле көрсетер судай тұнық...» деген Абай. Абай әндері халықтық негізден нәр алғандықтан, халық әндерімен тамырласып жатқандықтан, нотаның жоқ кезінде-ақ, ауыздан ауызға көше отырып, қалық бұқараның игілігіне айналды. Бұған бұрын-соңды халықтың музыкалық салтында болмаған жаңа өткір тілмен өлең тексіне құрылуы да себеп болды. Жаңа ырғақ - өлшеу, жаңа кейіпті мелодия жолы, жаңа үн сөздіктері – осы үшеуі Абай музыкасының жаңалығы болды.

2-жүргізуші: «Желсіз түнде жарық ай» өлеңі – ақынның табиғат көріністерін, махаббат сырларын кестелі тілмен айшықтаған әлем поэзиясындағы шоқтығы биік туындыларының бірі. Олай болса, алдарыңызда 4Б сынып оқушылары Джумағалиева Малика мен Хамидолла Ажар «Желсіз түнде жарық ай» әнімен, қарсы алыңыздар.

1-жүргізуші: «Сегіз аяқ» өлеңі ақын өз кезіндегі өмір шындығын көрсетуден туған өлеңдерінің бірі, мұнда бір жағы – сын, сықақ болса, екінші жағы - өсиет, ғибрат беру.

4Г сынып оқушысы Айтанова Азиза «Сегіз аяқ» өлеңін оқып береді.

2-жүргізуші: Абай өмірін оқытуда өнегелі тәрбие беретін жақтары өте көп. Халқымыздың маңдайындағы жарық жұлдызы Абай бабаны біз осылайша құрметпен еске аламыз.

1-оқушы: Бар ғұмырын әдебиетке арнаған,
Ақиқаттың ақ жолынан таймаған,
Ұлт пен тілдің болашағын көп ойлап,
Жас ұрпақтың ар – намысын қайраған.

2-оқушы: Өлең, жырын қазағына арнаған,
Елдің қамын тебіреніп толғаған.
Халқы үшін мыңмен жалғыз алысқан,
Бұл заманда Абай сынды бар ма адам?!

1-оқушы: Өтер айлар, өтер жылдар, ғасырлар,
Ұмытылмас өзің сынды асылдар.
Ойы ұшқыр, сөз қадірін түсінер,
Ұрпақтарың өздеріңе бас ұрар.

1-жүргізуші: - Кешегі ауыр да күңгірт заманда жалын боп жанып өткен Абайдың осы мұрасы туған халқы үшін ешқашан да сарқылмайды. Абай туған елін қаншама сүйсе, елі үшін күңіреніп, тебіренсе бүгінгі ұрпақ оны сонша құрметпен сүйіп отыр. Абайдың көзі тірісінде жетпеген арманына біздің қазіргі ұрпақ жетіп отыр. Өйткені, бүгінгі ұрпақ көзі ашық, ғылымға, білімге, өнерге құмар.

2-жүргізуші: Абай болашақ ұрпаққа, яғни сендерге сөзін осылай арнады. Бұл өзі сүрген ғасырдан өзіне бейтаныс, басқа, бірақ жақын болашаққа сенімді жол салған ақынның сөзі еді. Ол жарқын болашаққа апаратын жолды өз халқына талмастан көрсетті.

1-жүргізуші: - Міне, оқушылар, Абай жолын, мұрасын болашақ ұрпаққа жалғастырушы осы отырған сіздерсіздер. Алайда, бір сабақта Абайдың шығармашылығын толық айтып шығу мүмкін емес. Бүгінгі шарамызда Абайдың өлеңдері, әндері, қарасөздері туралы айтылса, әдебиет сабақтарында және мектебімізде биылдан бастап өткізілетін

«Абайтану» курсынан ақынның аудармалары, мысалдары, поэмалары, әңгімелері туралы толық мәлімет алуға болады.

Осымен, "Болашаққа Абаймен" атты сыныптан тыс шарамыз өз мәресіне жетті.

Тыңдағандарыңызға рахмет! Келесі кездескенше Сау болыңыздар!!!!

Т.АХТАНОВ «КҮЙ АҢЫЗЫ»ӘҢГІМЕСІНДЕГІ КЕЙІПКЕРЛЕР БЕЙНЕСІ

Болатбай Н. А.
Тайпақ ОЖББМ

Сабақ 3	Мектеп:	
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні:	
Сынып: 8	Қатысқан оқушылар саны:	Қатыспағандар:
Бөлім тақырыбы	Қиял мен шындық	
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	8.1.3.1.Көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу	
Сабақтың мақсаттары	Барлық оқушылар: Кейіпкерлерді сомдауда жазушы қолданған мінездеулерді ажыратады. Көптеген оқушылар: Кейіпкерлердің іс-әрекеттерін талдайды. Кейбір оқушылар: Әңгімедегі деректер арқылы мінездеулердің түрлеріне жіктеп, кейіпкер туралы өз пікірлерін білдіреді.	
Бағалау критерийі	Кейіпкерлерді тура және жанама мінездеулерді ажыратады	
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер: тура және жанама мінездеу, кейіпкер	
Пәнаралық байланыс	Қазақ тілі, музыка	
Құндылықтары игерту	Мәдениет пен тілдің біртұтастығы, ұлтжандылық	
Осыған дейін меңгерілген білім	Әңгіме мазмұнын, кейіпкерлерін біледі	

Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер
---------------------	--	-------------

Сабақтың басы 5минут	«Бастапқы қалпақ» сұрақ-жауап жүргізу әдісі бойынша оқушылар дөңгелене тұрады. «Наридірген» күйі қосылып, сол уақытта оқушы басындағы қалпағын келесі оқушының басына кигізіп, мазмұны бойынша сұрақ қояды. Музыка тоқтағанда қалпақ кімнің басында болса, сол тақырыпқа қатысты сұраққа жауап береді, өз ойын ортаға салады. Сыныптың барлық мүшелерін қамтиды. ҚБ. «Шапалақ» әдісі арқылы бағалау Кейіпкерлердің қасиеттеріне қарай топқа бөлу. Қиынды қағаздарда жазылған қасиеттер қай кейіпкерге сай екенін тауып, топтарға бөлінеміз Ітоп Жаңыл (байсалды, қарапайым, көрікті, қамқор) Ітоп Оразымбет (зерек, шәкірт, жас, кішіпейіл) ІІтоп Естемес (көпті көрген, егде тартқан, байқағыш, ұстаз)	Күй ойналады																
Сабақтың ортасы 10 минут	ТЖ «FILA» әдісі 1-тапсырма. Әр топ өздерің таңдаған кейіпкердің бейнесін ашатын деректер жинап, өз ой-пікірлерінді білдіріп, сұрақтар мен іс-әрекеттер жазыңдар. Ғ-шығармадан кейіпкер бейнесін ашатын деректер жинау І-кейіпкер туралы өзінің ой-пікірі Л-дерекке байланысты сұрақтар А-автордың кейіпкерді суреттеудегі іс-әрекеті <table><tr><td>Деректер</td><td>Ойлар</td><td>Сұрақтар</td><td>Іс-әрекеті</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> Дескриптор: 1. Кейіпкер бейнесін ашатын дерек жинайды; 2. Өзінің ой-пікірін білдіреді; 3. Деректерге байланысты сұрақ әзірлейді 4. Автордың кейіпкерді суреттеудегі іс-әрекетін табады ҚБ. «Екі жұлдыз, бір тілек» ТЖ. «Графикалық органайзер» әдісі 2-тапсырма. Ітоп әңгіме кейіпкері Жаңылдың оқиға кезіндегі көңіл-күйін табасыздар Кейіпкер көңіл-күйі	Деректер	Ойлар	Сұрақтар	Іс-әрекеті													8-сынып «Қазақ әдебиеті» оқулығы, «Арман-ПВ», 2018
Деректер	Ойлар	Сұрақтар	Іс-әрекеті															
15минут																		

Ықтимал жауаптар

Екі жолаушыны қарсы алуы-ізетті, ибалы

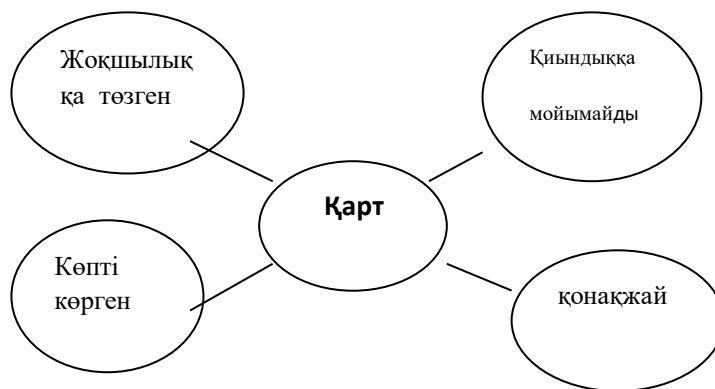
Нарды сипап, басынан құшақтайды-мейірімді, епті

Нардың иіген кезі-қайсар

II топқа 2-тапсырма.

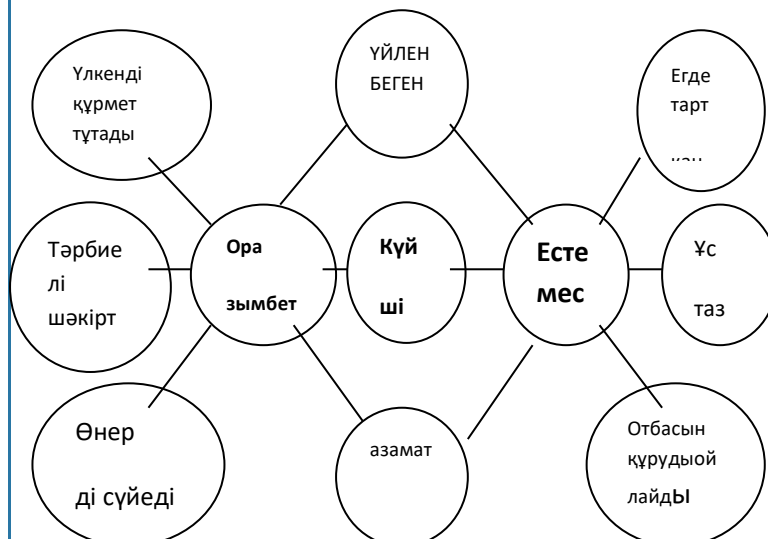
Жаңылдың әкесіне әңгімедегі іс әрекетіне қарай мінездеме бересіздер

«Дара диаграмма» әдісі

III топқа 2-тапсырма. «Қос диаграмма» әдісі

Бұл тапсырмада кейіпкерлердің ұқсас қасиеттерін тауып, дара қасиеттерін ажыратасыздар

Дескриптор:

1. Оқиға барысында кейіпкер көңіл-күйін табады;
2. Кейіпкерге мінездеме береді;
3. Екі күйшінің даралығы мен ұқсастығын ажыратады;

ҚБ. Жұлдызша арқылы арқылы бағалау**Қосымша мәлімет:**

Тура мінездеу-автордың мінездемесі. Адамды бір сөзбен де мінездеуге болады.

Жанама мінездеу-оған қатысты құбылыстар мен заттарды суреттеу арқылы бейнесін ашып көрсетеді.

Ж. 3-тапсырма**«Кейіпкер портреті» әдісі**

Өздерің таңдаған кейіпкерге портреттік мінездеме беріңдер.

Кейіпкер	Тура мінездеу	Жанама мінездеу

Дескриптор:**1.Кейіпкердің тура мінездемесін табады****2.Кейіпкердің жанама мінездемесін табады**

«Сәйкестендіру» әдісін кейбір оқушыларға тапсырманы орындау барысында қолдау көрсету мақсатында пайдаланамын.

тура

Жасы елуді алқымдаған, әдемі дөңгелек
қара сақалды, биік қабағының астында
терең ұялаған қағылез кісі

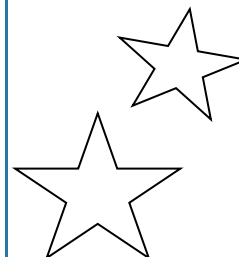
жанама

Мал баласына осылай пейілің
түскені... жас та болсаң, аса мейірбан
боларсың
Ол ұстазын аяп кетті

Қыз бала қаймықпай, ізетпен үйне
шақырды

ҚБ «Домбыра»

мадақтау сөздер арқылы бағалау

*Әдебиет
теориясынан
алған ұғымды
еске түсіру
үшін, интебелс
енді
тақтаға
шығарып қою*

саралау

<https://bilimland.kz>

Сабақтың соңы 2-3 минут	Рефлексия: «ҚҚҚ» кестесі	
	Маған қызық болған 2 нәрсе	Маған қиын болған 2 нәрсе

-Қосымша ақпарат

Дифференциация – Сіз оқушыларға көбірек қолдау көрсету үшін не істейсіз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай тапсырма беруді көздеп отырсыз?	Бағалау – Оқушылардың ақпаратты қаншалықты меңгергенін қалай тексересіз?	Пәнаралық байланыс Қауіпсіздік ережелері АКТ-мен байланыс Құндылықтармен байланыс (тәрбиелік элемент)
Дифференциацияны берілетін тапсырма, күтілетін нәтиже, қолдау көрсету, бөлінетін уақыт, қолданылатын дереккөздер арқылы жүзеге асыруға болады. Дифференциация сабақтың кез келген бөлімінде қолданылады.	Бұл бөлімді оқушылардың сабақ барысында алған білімдерін бағалау үшін қолданылатын әдіс-тәсілдеріңізді жазу үшін пайдаланыңыз.	Сабақ жоспарын құру үшін сізге өзге пән мұғалімдерінің көмегі керек пе? Берілген тапсырмалардың қайсыбірі оқушылардың қауіпсіздігіне немесе денсаулығына қауіп төндіре ме? Оқушылар сабақ барысында өздерінің АКТ дағдыларын дамыта ала ма? Осы сабақ барысында НЗМ құндылықтарын дамытуға қандай мүмкіндік бар?
Ойлану Сабақ мақсаттары/оқу мақсаттары жүзеге асырымды болды ма?	Төменде берілген бөлімді осы сабақ туралы ойларыңызды жазу үшін пайдаланыңыз. Сол жақ бағанда берілген сабағыңызға қатысты ең маңызды сұрақтарға жауап беріңіз.	

Бүгін оқушылар нені үйренді? Сыныптағы оқу атмосферасы қандай болды? Дифференциацияны жүзеге асыру қолымнан келді ме? Мен жоспарланған уақытымды ұстандым ба? Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және неліктен?	
Жалпы баға Сәтті өткенекін әр сені атап көрсетіңіз (сабақ беру және оқытуға қатысты)? 1: 2: Қандай екінші сабақтың одан да жақсы өтуіне ықпалын тигізеді (сабақ беру және оқытуға қатысты)? 1: 2: Осы сабақ барысында сынып немесе жеке оқушылар туралы менің келесі сабағыма дайындалу үшін қажет болуы мүмкін қандай ақпарат алдым?	

«ҒАЖАЙЫП ПЛАНЕТА»

Жанкарина Г. У.

Орал қаласы, А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ
қазақ тілімен әдебиет пәнінің мұғалімі педагог-эксперт

1-бөлім. Қазақ тілі Сынып: 8	Күні: Қатысқандар: Қатыспағандар:
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	8.1.1.1 мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау; 8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау;
Сабақ мақсаты	1. Иллюстрация арқылы тақырыпты болжау; 2. Тірек сөздер арқылы көтерілетін мәселені анықтау; 3. Тұрақты тіркестерді қолданып, ауызша мәтін құрастыру;
Бағалау критерийі	- иллюстрация арқылы тақырыпты болжайды; - тірек сөздерге сүйеніп, көтерілген мәселені анықтайды; - тұрақты тіркестерді қолданып, «Ғарыштағы өмір» тақырыбында мәтін құрастырады;
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты сөздік қор: экипаж, планета, Байқоңыр, Кибер, ғаламшар, жер шары, ғажайып. Талқылауға арналған сұрақтар: Білім дегеніміз не? Ғылым дегеніміз не? Ғажайып планета дегенді қалай түсінесіңдер? Планетаның қандай атауларын білесіңдер?

Құндылықтарға баулу	Әдептілік, үлкенді құрметтеу, табиғатты аялау; Оқушылардың білімге, ғылымға қызығушылықтарын ояту.		
Пәнаралық байланыс	Қазақстан тарихы, АКТ, География		
Алдыңғы білім	Оқушылар бұған дейін суреттер, тірек сөздер арқылы тақырыпты болжауға дағдыланған, қажетті тіркестерді пайдаланып, мәтін құрастыра алады		
Сабақтың барысы			
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақта жоспарланған жаттығу түрлері		Ресурс тар
Сабақтың басы – 7 мин.	Ұйымдастыру кезеңі - Психологиялық ахуал қалыптастыру «Жақсы тілек» Оқушылар бір бірінің қолынан ұстап шеңберге тұрады да, бір-біріне жақсы көңіл күй тілейді. - Топтастыру «Адасқан сөздер» әдісі Оқушыларға кима қағаздар беріледі. Бұл кима қағаздарда Ғажайып планета тақырыбында мақал-мәтел берілген. Оқушылар кима қағаздағы мақал-мәтелдің жалғасын дұрыс табу арқылы «Ай», «Жұлдыз», «Күн» атты үш топқа бірігеді. <i>Мақал-мәтелдер:</i> 1. Жаяудың жұлдызы болмас, Қалың құлан жаусыз болмас. 2. Болатын бала — пысық, Жауатын күн — ыстық. 3. Үркержиылып- айболмас, Кедей жиылып - бай болмас. - Алдыңғы білімді еске түсіру «Попкорн» әдісі <i>Сұрақтар:</i> Білім дегеніміз не? Ғылым дегеніміз не? Ғажайып планета дегенді қалай түсінесіңдер? Біз қай планетада өмір сүріп жатырмыз? Қандай планеталардың атауларын білесіңдер? Неге біз жерде ғана өмір сүре аламыз? Т.Сұлтанбеков деген кім? - «Ой қозғау» әдісі Талап Сұлтанбековтың өмірі мен шығармашылығы жайлы кестені толықтыр:		Топқа бөлуге арналған мақал-мәтел қиындысы
1. Талап Сұлтанбеков қай жылы дүниеге келді?		1930 жылы 1-ші қыркүйек	
2. алапСұлтанбековтыңнеңбект еріната.		«Көшпелі алтын», «Лұқман Хакім», «Жүрек тулайды», «Ғажайып планета»500-ден астам көркем кинолардың авторы.	
3. Қандай жылдар аралықта		1962-1970 жылдары қызмет	

	Т.Сұлтанбеков «Білім және еңбек» журналында қызмет атқарды? Мұғалім: - Өте жақсы, балалар! Талап Сұлтанбековтың өміріне қысқаша шолу жасадық. Ынталандыру: «Бас бармақ» - Тыңдалым алды жұмысы «Галереяда ой шарлау» әдісі Сұрақ: Суреттерден не көріп тұрсындар? Сабақ тақырыбына қатысты сурет бойынша өз ойыңды 2 сөйлеммен білдір. Бағалау критерийі: иллюстрация арқылы тақырыпты болжайды; Дескриптор: - әр суретке 2 сөйлемнен айтады; - 1 суретке тақырып ұсынады; ҚБ. «Екі жұлдыз бір тілек» әдісі Кері байланыс сұрақтары: - Жарайсындар! Ендеше, сабақ тақырыбына қатысты болжамдарың қандай? - Дұрыс айтасындар! Бүгін сабағымызда Талап Сұлтанбековтың «Ғажайып планета» әңгімесі туралы сөз қозғайтын боламыз. ТЖ. «Сөздік гол» әдісі (мұғалімнің жетекшілігімен) Берілген сөздердің мағынасын анықтап, аудармасын тап <table><tr><th>Сөздер</th><th>Мағынасы</th><th>Аудармасы</th></tr><tr><td>Тұңғиық ақпа</td><td></td><td>Текущий, проточный</td></tr><tr><td>Мылқау тыныштық</td><td></td><td>Мертвая тишина</td></tr><tr><td>Аяғынан тік тұрғызу</td><td></td><td>Вскочить</td></tr><tr><td>Сарнап қоя берді</td><td></td><td>Подать сигнал о бедстве</td></tr></table>	Сөздер	Мағынасы	Аудармасы	Тұңғиық ақпа		Текущий, проточный	Мылқау тыныштық		Мертвая тишина	Аяғынан тік тұрғызу		Вскочить	Сарнап қоя берді		Подать сигнал о бедстве	атқарды. Интерактивті тақта www.google.kz/massaget.kz Сөздік KZ
Сөздер	Мағынасы	Аудармасы															
Тұңғиық ақпа		Текущий, проточный															
Мылқау тыныштық		Мертвая тишина															
Аяғынан тік тұрғызу		Вскочить															
Сарнап қоя берді		Подать сигнал о бедстве															
Сабақтың ортасы 28 мин	Тыңдалым тапсырмасы С. «Түртіп алу» әдісі «Ғажайып планета» мәтінін мұқият тыңда және мәтіндегі тірек сөздерді анықтап, дәптерлеріңе жазындар. Мәтін: Биологтың көз алдынан кештегі бір ғажайып оқиға тізбектеліп өте шықты. «Байқоңыр – 12» өзіне жүктелген тапсырманы ойдағыдай орындап.«Тұңғиық» жұлдыздар жүйесінен көтерілді. Орталық космос стансының мекен тұрағына ақша жұлдыздай зулап келе жатыр. Экипаж кемедегі	Қазақ тілі мен әдебиет 8-сынып оқулығы Қасымов Г., Сатбекова															

	жұмыстың бәрін автокосмонавтқа жүктеп, үш айлық терең ұйқыға кетті. «Байқоңыр-12» кемесі мылқау тыныштықта космос әлемін тіліп, үнсіз жүзіп келеді. Ең ақыры әзілқой Кибер де жатып қалған. Кенет апат аппаратының кернейі сарнап қоя берді. «Байқоңыр-12» жүрісін баяулатып, кібіртіктеп қалыпты. Бұған алдымен Кибер оянды. Кибер – физикалық механикалық жасанды адам. Маңдайындағы жалғыз көзден өт шашады. Ол жапұшыра жүгіріп, механик Осиповты жұлқылады. Бүкіл экипаж аяғынан тік тұрады. Осипов электронды миды іске қосты. «Байқоңыр -12» кемесінде міндетті түрде қону керек. <i>Сұрақтар:</i> 1. Әңгіме не туралы деп ойлайсыңдар? 2. Ғарышкеме қайда бет алды? 3. Кенеттен не сарпап қоя берді? Оған кенет кім оянды? 4. Мәтіндегі кейіпкерлер кімдер? Оларға мінездеме беріңдер? Бағалау критерийі: тірек сөздерге сүйеніп, көтерілген мәселені анықтайды; Дескриптор: - мәтінің ішіндегі тірек сөздерді ажыратады; - тірек сөздерге сүйеніп, мәтіннің негізгі ойына 2 сөйлем құрастырады; ҚБ. «Өзін-өзі бағалау. «Бағдаршам» «Бағдаршам» әдісі Мұғалім оқушылардан өз жұмыстарының нәтижелері бойынша оқу мақсатына қаншалықты жеткендігін және өзінің білімдеріне қаншалықты сенімді екендігін көрсетуді сұрайды. Тыңдалымнан кейін ЖЖ. « Ғарыштағы өмір» тақырыбында шағын әңгіме құрастыр. <i>Тұрақты тіркестер:</i> экипаж, планета, Байқоңыр-12, Кибер, ғаламшар, жер шары, ғажайып. Тапсырма арқылы саралау: А. Бұл оқушылар тобы берілген клише арқылы мәтін құрастырады. <i>Мысалы:</i> Бұл әңгіме.....туралы, Менің ойымша....., Байқоңыр-12.....орналасқан. В. Бұл оқушылар тобы берілген мәтін сұрақтарына сүйеніп мәтін құрастырыды. <i>Мысалы:</i> Ғаламшар дегеніміз не? Қандай планеталардың атын білесіңдер? Ғарыш дегеніміз не? С. Бұл оқушылар тобы берілген мәтін желісі бойынша шағын әңгіме құрастырады. Бағалау критерийі: тұрақты тіркестерді қолданып,	А.,Арын Е.,Рахымжанов К. Алматы «Мектеп» 2018.
--	--	--

	«Ғарыштағы өмір» тақырыбында мәтін құрастырады; Дескриптор: - Тұрақты тіркестер арқылы шағын мәтін құрайды; - Иллюстрация арқылы тұрақты тіркесті болжайды; ҚБ «Шаршы» әдісі Оқушылар дәптерлерінің шетіне шаршының суретін салып қояды. Жұмыстарын орындап болған соң, дәптерлерін бір-бірілеріне беріп жұмыстарын тексеріп, салған шаршының ішіне жақсы орындаған болса жасылмен бояйды, орташа орындаған болса сарымен, төмен орындаған болса қызылмен бояп жұмыстарын бағалайды. <i>Мысалы:</i> Жасыл түспен бояған оқушы, барлығы ойдағыдай орындалғанын айтып қысқаша түсініктеме береді. Сары түспен бояған оқушы, қай жерден қате кеткенін түсіндіреді. Қызыл түспен бояған оқушы, неге бұрыс екенін түсіндіреді.	
Сабақтың соңы 7 мин	Сабақты бекіту: Кім жылдам? - Әңгіме неге «Ғажайып планета» деп аталған? - Экипаж мүшелері кімдер? - Экипаж құрамындағы жасанпаз адам кім? - Экипажға қандай қауіп төнді? - Биолог Туранов неге қуанды? - Қазіргі ғылым жетістіктері туралы не білесіңдер? - Т Сұлтанбековтің «Ғажайып планета» шығармасында қандай инновациялық тәсілдер қолданған. Рефлексия «СМС хат» Балалар, бүгінгі сабақтан сендер қандай әсер алдыңдар, не ұнады не ұнамады бір біріне смс арқылы жазыңдар Бүгін сабақ (қызықты, қызықсыз) Сабақта маған ... ұнады. Сабақ маған (ұнады, ұнамады) Кім өз СМСын оқып бере алады?	
Қосымша ақпарат		
Саралау:Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз басқаларға қарағанда қабілетті оқушыларға қандай тапсырма бересіз?	Бағалау: Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауыпсіздік техникасын сақтау
Сабақ бойынша рефлексия	Бұл тарауды сабақ туралы рефлексия жасау үшін пайдаланаңыз. Төменде өзіңіз маңызды деп санайтын сұрақтарға жауап беріңіз	
Сабақ мақсаты қолжетімді болды ма? Барлық оқушылар оқу мақсатына қол жеткізді ме? Егер оқушылар оқу мақсатына жетпеген болса, неліктен деп ойлайсыз? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? Сабақ кезеңдерінде уақытты тиімді пайдаландыңыз ба?		

Сабақ жоспарынан ауытқу болды ма және неліктен?

САУДА ЖАСАЙМЫН

Нурмуханова В. С.

Орал қаласы А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ қазақ тілімен әдебиет пәнінің мұғалімі педагог-эксперт

Пәні:Қазақ тілі мен әдебиеті 3-4 сабақ	Күні:4.09.2019	
Мұғалім	Нурмуханова Венера Султановна Орал қаласы А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ қазақ тілімен әдебиет пәнінің мұғалімі педагог-эксперт	
Сынып: 8	Қатысқан оқушылар саны: Қатыспағаны оқушылар саны:	
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	8.1.6.1.-тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып,дәлелді жауап беру. 8.4.4.1.-тақырып бойынша мәліметтерді эссе жазуда пайдаланады;	
Сабақтың мақсаттары	Оқушылардың барлығы: тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді,тірек сөздерді пайдаланып,жауап береді. Оқушылардың көпшілігі: диалог құрайды. Оқушылардың кейбірі: тақырып бойынша мәліметтерді эссе жазуда пайдаланады.	
Бағалау критерийлері	Тақырыпқа қатысты мәтіндерді мәнерлеп оқиды,деректер келтіреді,дәлелді жауап берді,дәйекті эссе жазады.	
Тілдік мақсаттар	<i>Пән лексикасы және терминология:</i> Сауда айналымы, табыс,кіріс-шығыс,табыс,сапа,сатылым,саудасаттық шығын т.б. Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер:сауда-саттық,қтымды сату,Қазақстанда шығарылған	
Пәнаралық байланыс	Экономика, құқық негіздері	
Осыған дейін меңгерілген білім	Сыйлық беру туралы өз ойын айтады,қандай сыйлық беруге болатынын сипаттайды.	
Жоспар		
Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Ресурстар

Сабақтың басы 5 мин	Оқушылар берілген сурет пен сөздерді өзара байланыстырып, сабақтың тақырыбын болжайды. Оқу мақсатымен танысады. Мәтіналды жұмыс. Жаңа сөздермен таныстырады, аудармасын айтады, оқиды, оқушыларға қайталатады, сөздік дәптермен жұмыс жасатады. Дескриптор: - жаңа сөздерді үйренеді; - сөздік жұмысын жүргізеді; «Сұхбат құрайық!» тәсілі. Оқушылар тапсырманың шарты бойынша суреттерді пайдаланып, диалог құрады. 1-тапсырма. Жазылымға байланысты 2-тапсырманы орындату, оқушылар етістіктерге өткен шақжәне өткен шақ жұрнақтарын жалғап, жіктейді. Дескриптор: - диалог құрайды; - суреттерді сипаттайды; - сөздерді жіктейді. «Бас бармақ» тәсілі арқылы бағаланады. Кері байланыс. «Сұрақ ілмегі» әдісі. Оқушылар бір-біріне тақырып бойынша сұрақтар қойып, білімін толықтырады.	Таныстырылы м
Сабақтың ортасы 10 мин	Мәтінмен жұмыс. 3,4-тапсырмалар. «Кім жылдам?» әдісі бойынша диалогті жұптасып толықтырады, рөлге бөліп оқиды, жалғастырады. - Сен сауда жасай аласың ба? - Жоқ... - Неге? Мен сауда жасай алмаймын Дескриптор: - сұраққа дұрыс жауап береді. - өзара қарым қатынас орнатады. Мәтінсоңы жұмыс. «Попс» формуласын пайдаланып, топтық жұмыс ұйымдастыру. 9-10-тапсырмаларды орындау. Бірінші сөйлем: Біздің ойымызша, ... Екінші сөйлем: Себебі ескеру керек. Үшінші сөйлем: Оны ... сияқты факторлармен, мысалдармен дәлелдей аламыз. Соңғы сөйлем: Осыған байланысты біз: ... деген шешімге келдік. Дескриптор: - тақырыптан ауытқымайды;	Диаграмма суреті

20 мин	-регламент сақтайды; -сөз әдебін сақтайды; -сауатты сөйлейді; Қалыптастырушы бағалау.Оқушылар бір-бірінің жкмысын түрлі түсті желімқағаздар арқылы бағалайды. Кері байланыс.«Аяқталмаған сөйлем» Оқушылар сөйлемді жалғастырулары керек: - Мен қатысты көз қарасымды өзгерттім - Мен туралы көп білдім. - Мен ... таң қалдым. - Мен сезімде болдым. - Мен салыстырдым. - Мен үшін уайымдадым. Ойсергек. «Интервью» блиц ойынын ұйымдастыру.Оқушылардың арасынан тілші саңланады.Тілші әр оқушыға ақша үнемдеуге қатысты сұрақ қояды.Оқушылар жауап береді.	
Сабақтың соңы 5 мин	Дәйекті эссе жаздырту.8-тапсырма. Дескриптор: -тақырыпты ашатын бірнеше идея ұсынады;-әр тармаққа жазатын дәйектерді дайындайды.-логикалық жүйелілікті сақтайды. Қалыптастырушы бағалау. «Жетістік баспалдағы» -Бәрін түсінгеніме сенімдімін -Бәрін түсінгеніме ылық сенімді емеспін -Әлі де қайталауым керек. -Мен ештеңе түсінбедім. Рефлексия: «Поезд» Үйге тапсырма: жаңа сөздерді жаттау,4-тапсырманы орындау.	

СУДЫҢ ПАЙДАСЫ

Каримова Э. Т.

А.С.Макаренко атындағы № 6 ЖОББМ қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі ,педагог-эсперт.

Күні:	Мұғалімнің есімі:Каримова Эльмира Турсынғалиевна	
Сынып: 5	Қатысқандар саны:12	Қатыспағандар саны:0
Сабаққа негізделген оқу мақсаты:	5.1.5.1. тірек сөздер , жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау; 5.5.1.4. жіктеу,сілтеу,сұрау есімдіктерін жазба,ауызша жұмыстарда орынды қолдану	

Сабақ мақсаттары:	1. тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы мәтін тақырыбын анықтайды; жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін ауызша, жазба жұмыстарда тиімді қолданады; 2. тыңдалған мәтін бойынша жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін қолданып, сөйлемдер құрастырады; 3. жіктеу,сілтеу,сұрау есімдіктерін тиімді пайдалана отырып,судың пайдасы туралы өз ойларын дәлелдейді.	
Бағалау критерийлері: (жетістік критерийі, табыс критерийі, күтілетін нәтиже)	1. Тірек сөздер,жетекші сұрақтар қою арқылы тақырыпты анықтайды. 2. Жазба, ауызша тапсырмаларда жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін қолданады. 3. Мәтін тақырыбы арқылы өз ойын тұжырымдайды.	
Тілдік мақсаттар:	Тілдік дағдылар: тыңдалым,айтылым	
	Терминология: жіктеу,сілтеу,сұрау есімдіктері,ағза,оттегі	
	Сөз тіркестері:	
Құндылықтарды дарыту	Индустрияландыру мен инновацияларға негізделген экономикалық өсу	
Ойлау дағдысының деңгейі	Білу,қолдану	
Пәнарлық байланыс	Жаратылыстану (мәтінмен жұмыс),орыс тілі(сөздікпен жұмыс).	
АКТ қолдану дағдылары	Сілтемелер, интербелсенді тақта,аудиомәтін,суреттер	
Алдыңғы оқу/ Бастапқы білім	Су туралы түсінігі бар,судың қасиеті мен маңызы ,күйі туралы біледі.	
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	Ресурстар
Сабақтың басы 5 мин	Амандасу. Оқушыларды түгендеу. Сабаққа дайындығын қадағалау «Қар кесегі» әдісі арқылы өткен тақырыпты қайталау <i>Сергіту сәті:</i> <i>Ал қанаекей тұрайық, Құшағымызды ашайық. Біз білетін сулардың, Көрінісін салайық. Жаңбыр жауса аспаннан, Қол шатырды алайық. Қол шатырдың астына, Тығылып біз қалайық. (қимылмен көрсетеді)</i> «Пазл»әдісі арқылы топқа бөлу Оқушылар қиылған суреттерді құрастыру арқылы топқа бөлінеді және сабақтың тақырыбын болжайды 	Суреттер https://www.google.com/search?q=судын+суреті&tbm= https://www.google.com/search?q=қыздың+су+ішкен+суреті&tbm=

	Сабақтың оқу мақсатымен таныстыру. 																									
Сабақтың ортасы 3 мин	Сөздік жұмысын «Сәйкестендіру» әдісі арқылы жүргізу <table border="1"> <tr> <td>тіршілік</td><td>польза</td><td></td></tr> <tr> <td>пайда</td><td>соленая вода</td><td></td></tr> <tr> <td>ауыз су</td><td>нехватка воды</td><td></td></tr> <tr> <td>тасымалдау</td><td>источник</td><td></td></tr> <tr> <td>тұзды су</td><td>переносить</td><td></td></tr> <tr> <td>тұрақтандырады</td><td>питьевая вода</td><td></td></tr> <tr> <td>су жетіспеушілік</td><td>ледник</td><td></td></tr> <tr> <td>мұздық</td><td>Стабилизирует</td><td></td></tr> </table>	тіршілік	польза		пайда	соленая вода		ауыз су	нехватка воды		тасымалдау	источник		тұзды су	переносить		тұрақтандырады	питьевая вода		су жетіспеушілік	ледник		мұздық	Стабилизирует		Интербелсенді тақта
тіршілік	польза																									
пайда	соленая вода																									
ауыз су	нехватка воды																									
тасымалдау	источник																									
тұзды су	переносить																									
тұрақтандырады	питьевая вода																									
су жетіспеушілік	ледник																									
мұздық	Стабилизирует																									
10 мин Тірек сөздер, жетекші сұрақтар қою арқылы тақырыпты анықтайды 8 мин Жазба, ауызша тапсырмаларда жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін қолданады	1-тапсырма. Жеке жұмыс. «Ойлан, тап» әдісі Тыңдалым мәтінін 2 рет тыңдаңыз. Берілген сұрақтарға тірек сөздер арқылы жауап беріңіз, тақырыпты анықтаңыз. Тірек сөздер: тіршілік көзі, су жетіспеушілік, оттегі тасымалдау, қажет етеді, адамның денесінде, қауіп төнеді, жақсартады. Жетекші сұрақтар: 1. Жер бетінің неше пайызын су алып жатыр? 2. Судың неше пайызы ішуге жарамды? 3. Жапондық психолог-ғалым Масаро Эмута не деді? 4. Ересек адамның денесінде неше литр су болады? 5. Адам өміріне қауіп неше пайыз су жетіспесе туады? Дескриптор: 1. Мәтінді тыңдайды. 2. Тірек сөздер арқылы жетекші сұрақтарға жауап береді. 3. Тақырыпты анықтайды. Қалыптастырушы бағалау: «Сиқырлы сызғыш» әдісі арқылы: Оқушылар өз жұмысын тексеріп болған соң, оларға «сиқырлы сызғыш» үлестіріледі. Оқушылар барлық сұраққа дұрыс жауап берсе немесе бір катеден аспаса, сызғыштағы «өте жақсы орындадым» деген жазудың қасына «+» таңбасын	http://www.smk.edu.kz сұрақтар жазылған парақ Бағалау парақтары Сиқырлы сызғыш суреті https://images.app.goo.gl/VcanoXZ99LCN4xrKA																								

Мәтін тақырыбы
арқылы өз ойын
тұжырымдайды

Екі қатеден бастап төрт қатеге дейін жіберсе
«орындадым, қатесі бар» деген жазудың қасына
«+» таңбасын қояды.

Одан кейін қате жіберген сұрағы нешінші болса, сызғыштағы сол санды дөңгелектеп қоршайды. Содан соң мұғалім оқушылардан «сызғыштарын» тақтаға магнитпен жапсыруларын сұрайды. Тақтадағы «сызғыштарға» қарап тұрып, оқушылардың басым бөлігі қате жіберген сұрақтарды қоршаған сандары бойынша анықтап, сол сұрақтарды талдайды.

A horizontal number line with tick marks at intervals of 1, ranging from 0 to 10. The line is labeled with numbers 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, and 10.

Саралау тәсілі: Диалог және қолдау көрсету

Судың пайдасы туралы жіктеу, сілтеу есімдіктері бар 4 хабарлы сөйлем жазыңыз. Әр сөйлемнің құрамындағы жіктеу, сілтеу есімдіктерін сұрау есімдігімен алмастырып жазыңыз.

Дескриптор: 1. Судың пайдасы туралы 4 сөйлем жазады.

<https://www.google.com/search?q=%D1%81%D0%BC%D0>

Балық қаңқасы суреті<https://www.google.com/search?q=балық+қаңқасы+әдісі&tbm=isch&source=ju&ictx>

	2. Жіктеу есімдігін қолданады. 3. Жіктеу есімдігін сұрау есімдігімен алмастырады. Қалыптастырушы бағалау: «Смайликтер» әдісі арқылы Саралау тәсілі: Тапсырма 3-тапсырма. Топтық жұмыс. «Балық қаңқасы» әдісі Жіктеу есімдігін қолданып көтерілген мәселе бойынша өз ойыңызды дәлелдеңіз. Адам қай кезде көп су ішеді? Дескриптор: 1. Өз ойын дәлелдейді. 2. Жіктеу есімдігін пайдаланады. Қалыптастырушы бағалау: «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» әдісі арқылы. Саралау тәсілі: Мазмұн бойынша саралау.	
Сабақтың соңы 4 минут	Үйге тапсырма: Судың пайдасы туралы 5 мақал-мәтел жазып келу. Кері байланыс «Попкорн» әдісі арқылы оқушылар кезекпен орындарынан тез тұрып, бүгінгі сабақтан не меңгергенін, не есте қалғанын бір сөйлеммен, не бір тірек сөзбен айтады. Қорытынды: Адамзаттың табиғатсыз күні жоқ, Мұны айтуға табиғаттың тілі жоқ.	Попкорн суреті https://ru.123rf.com/%D0%A4%D0%BE%D
Қосымша ақпарат		
Саралау __Сіз көмек көрсетуді қалай	Саралау менің сабақ мақсатымнан бастап, сабақтағы барлық тапсырмада да жүзеге асады. Мысалы, бірінші тапсырмада «Диалог	

жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлайсыз?	және қолдау көрсету» саралау тәсілін қолдандым.Сұраққа жауап алу үшін аудиомәтін тыңдатып,«Ойлан ,тап»әдісі негізінде қорытындылады. Екінші тапсырмада «Тапсырма» саралау тәсілін алдым. Сөйлемдер құрап, есімдіктерді қолдану үшін «Ойлан, жұптас, бөліс» әдісін пайдаландым. Үшінші тапсырмада «Мазмұн бойынша саралау»тәсілі арқылы саралау жүргіздім.Мұнда оқушы өз пікірін топта талқылауға мүмкіндік алды. Қолдауды көп қажет ететін оқушыларым көтерілген мәселеге қысқаша жауап береді,жіктеу есімдігін қолданады. Қолдауды орташа қажет ететін оқушыларым көтерілген мәселенің себебін анықтап,дәлел келтіреді,жіктеу есімдігін орынды қолданады. Қолдауды аз қажет ететін оқушыларым көтерілген мәселенің себебін,дәлелін анықтап,шешім қабылдайды,жіктеу есімдігін ұтымды қолданады.
Бағалау – Оқушылардың үйренгенін, материалды меңгергенін тексеруді қалай жоспарлайсыз?	1.«Сиқырлы сызғыш» 2. «Смайликтер» 3. «Екі жұлдыз,бір ұсыныс»
Сабақ бойынша рефлексия Сабақтың оқу мақсаты шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен орындаған саралау шаралары тиімді болды ма? Мен бүкіл уақыт ішінде үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай түзетулер енгіздім және неліктен?	Сабақ мақсаты шынайы,нақты болды. Судың пайдасы туралы білді. Сыныпта мұғалім мен оқушы арасында жағымды ахуал қалыптасты. Оқушылар жеке,жұптық,топтық жұмыстарға белсене қатысты,себебі сабақта қолданған саралау тәсілім тиімді болды деп ойлаймын. Бүкіл уақыт ішінде толықтай үлгердім. Сабақ мақсатын құрған кезде өзгерістер мен толықтырулар енгіздім.
Қорытынды бағамдау	
Қандай екі нәрсе табысты болды? (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз) ? 1. Жеке жұмыстағы «Ойлан,тап» әдісі 2.Жұптық жұмыстағы «Ойлан,жұптас,бөліс» әдісі Қандай екі нәрсе сабақты жақсартта алады? (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз) ? 1.Өз ойларын дәлелдеуі 2.Өзгенің пікірін бағалауы Сабақ барысында сынып немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/ қиындықтары туралы не білдім? Менің келесі сабағымды жетілдіруге не көмектеседі, неге көңіл бөлу керек?	

1. Қолдауды аз қажет ететін оқушылар топтық жұмыста белсенділік танытты.
2. «Попкорн» әдісі арқылы кері байланыс орнатып, сабақта кездескен қиындықтар бойынша келесі сабақты жоспарлаймын.

ЖЫЛҚЫ-ЕР ҚАНАТЫ

Сембаева Ж. Е.

БҚО, Орал қаласы

№39 ЖОББМ

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Педагог-сарапшы

Күні:	Мұғалім : Сембаева Ж.Е.	
Сынып: 7	Қатысқандар саны: 13	Қатыспағандар саны:
Сабаққа негізделген оқу мақсаты	Т6.Тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап беру. О5.қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты түрінде ұсыну.	
Сабақ мақсаттары:	Барлық оқушылар: тақырып аясында өз бетімен қазақша мәтін құрайды. Оқушылардың басым бөлігі: қазақ тілінде жылқы малын сипаттайды, қасиеті жайлы мәліметтер береді. Кейбір оқушылар: қазақша жылқы малы жайлы ақпарат береді, мәтіндегі жаңа сөздерді меңгереді, сөйлесім барысында қолданады.	
Бағалау критерийлері: (жетістік критерийлері, табыс критерийлері, күтілетін нәтиже)	1. Мәтін мазмұнын түсініп, алған ақпаратты негізге ала отырып, тапсырмаларды орындайды. 2. Алған нақты ақпарат бойынша сұрақтарға толық жауап береді. 3. Алған ақпарат бойынша ой қорытады.	
Тілдік мақсаттар	Тілдік дағдылар: тыңдалым, айтылым,	
	Терминология: атбегі, реңк, ажырату, жүйрік.	
	Сөз тіркестері: киелі жануар, ел қорғаған, жан серігі.	
Құндылықтарды дарыту	Ортақ тарих, мәдениет, тіл	
Пәнаралық байланыстар	Тарих	
АКТ қолдану	Интербелсенді тақта	

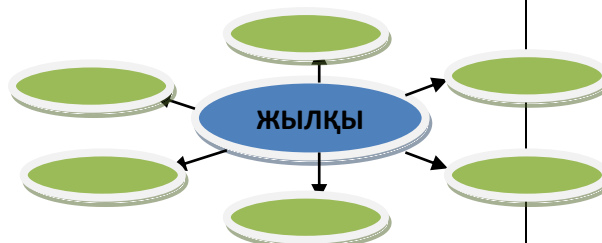
дағдылары		
Алдыңғы оқу/ Бастапқы білім	Егіннің бастары	
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	Ресурстар
Басталуы	I. Ұйымдастыру кезеңі: - Сәлемдесу, оқушыларды түгендеу Оқушылардың көңіл-күйін сұрау II. Психологиялық ахуал «Достық шеңбері» әдісі арқылы. Оқушылар бір-біріне тілек айтады III. Үй тапсырмасын сұрау «Кофе араластырғыш таяқшасы» әдісі Топқа бөлу.Түрлі-түсті стикер арқылы топқа бөлу Бейне таспа қарау. Тыңдалым алды жұмыс. «Миға шабуыл» әдісі бейнебаян көру	 Интербелсенді тақта бейнефильм

Ортасы	Сөздік жұмысы: киелі жануар - святое животное атбегі - конный всадник, тот кто готовит лошадей на скачки ел қорғаған - страны защищал жан серігі – душевный спутник реңк - оттенок ажырату - различать жүйрік – быстрый Дескриптор: аңа сөздермен сөз тіркесін құрастыру аңа сөздермен сөйлем құрастыру Кері байланыс: «Мадақтама» әдісі бойынша ЖЖ. 1-тапсырма 56 бет «Микрофон» әдісі бойынша Сұрақтарға жауап бер. Оқушылардан төрт түлік мал туралы, үй жануарлары туралы не білетіндіктерін сұрау: ❖ Төрт түлік деп нені атаймыз? ❖ Төрт түлікке қандай жануарлар жатады? ❖ Не себепті олар «төрт түлік» деп аталады? Дескриптор: Сұрақтардың мағынасын түсінеді Сұрақтарға толық жауап береді Кері байланыс: «Қолпаштау» әдісі бойынша ЖЖ. 2 – тапсырма 56 бет «Қос жазба күнделігі» әдісі Төрт түлік туралы қандай мақал – мәтел білесің? Білетін мақалыңды дәптерге жазып, оның мағынасын түсіндір. <table><tr><td>Мақал - мәтел</td><td>Түсіндірме</td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> Дескриптор: өрт түлік мал туралы мақал-мәтелді дәптерлеріне жазады өрт түлік мал туралы мақал-мәтелдің мағынасын біледі Кері байланыс: «Үш шапалақ» әдісі бойынша	Мақал - мәтел	Түсіндірме								Интербелсенді тақта Жаңа сөздер «Үш шапалақ»
Мақал - мәтел	Түсіндірме										

ЖЖ.3 тапсырма 56 бет «Сәйкестендіру» әдісі бойынша Түліктің төлін тап. Оларды атап, орысша баламасын айт. <table><tr><td>Түйе (бота)</td><td>Верблюды (верблюжонок)</td></tr><tr><td>Жылқы (құлын)</td><td>Лошадь (жеребено)</td></tr><tr><td>Сиыр (бұзау)</td><td>Корова (теленек)</td></tr><tr><td>Қой (қозы)</td><td>Баран (ягненок)</td></tr><tr><td>Ешкі (лақ)</td><td>Коза (козленок)</td></tr></table> Дескриптор: өрт түліктің төлін табады рысша баламасымен айтады. Кері байланыс: «От шашу» әдісі бойынша ТЖ.4-тапсырма 57 бет I топ: «INSERT» әдісі бойынша «INSERT» кестесі. <table><tr><td>V - ТАНЫС</td><td>+ ЖАҢА</td><td>? - БІЛГІМ КЕЛЕДІ.</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> 2-топ «Синквейн» әдісі бойынша Синквейн әдісі. 1. Тақырып бір сөзбен беріледі (зат есім) 2. Екі сөзбен сипаттау (сын есім) 3. Тақырыпқа қатысты үш сөз (етістік) 4. Төрт сөзден тұратын бір сөйлем 5. Тақырып мәнін ашатын бір синоним сөз 3-топ «Төрт сөйлем» әдісі бойынша «Төрт сөйлем» тәсілі Пікір.Мәтін бойынша туындаған өзіндік пікірін 1 сөйлеммен келтіріңіз. Дәлел.Келтірілген пікірді 1 сөйлеммен дәлелденіз. Мысал:Өзіндік пікірді тағы да 1 негіздеп кетуі үшін 1 сөйлеммен мысал келтіру. Мысал өмірден алыну керек. Қорытынды:өзіндік пікірді тағы да бір рет мысалмен қорытынды шешімді 1 сөйлеммен келтіріңіз. 		Түйе (бота)	Верблюды (верблюжонок)	Жылқы (құлын)	Лошадь (жеребено)	Сиыр (бұзау)	Корова (теленек)	Қой (қозы)	Баран (ягненок)	Ешкі (лақ)	Коза (козленок)	V - ТАНЫС	+ ЖАҢА	? - БІЛГІМ КЕЛЕДІ.				«От шашу» Формативті бағалау - өте жақсы - жақсы - орташа Формативті бағалау - өте жақсы - жақсы - орташа Формативті бағалау - өте жақсы - жақсы - орташа
Түйе (бота)	Верблюды (верблюжонок)																	
Жылқы (құлын)	Лошадь (жеребено)																	
Сиыр (бұзау)	Корова (теленек)																	
Қой (қозы)	Баран (ягненок)																	
Ешкі (лақ)	Коза (козленок)																	
V - ТАНЫС	+ ЖАҢА	? - БІЛГІМ КЕЛЕДІ.																

	Дескриптор: Мәтінді мұқият тыңдайды Мәтін мазмұнын түсінеді I топ: «INSERT» кестесін толтырады II топ: Синквейн құрастырады III топ: мәтін бойынша туындаған өзіндік пікірін «Төрт сөйлем» әдісі бойынша орындайды Кері байланыс: «Смайликтер» әдісі бойынша ТЖ. 6- тапсырма 58 бет «Еркін әңгіме» әдісі бойынша Эссе тақырыбы: «Жылқы кесе – киім, жылқы мінсе – көлік, жылқы жесе – тамақ, жылқы ішсе сусын» деген ойды қалай түсінесің? Дескриптор: Берілген тақырып төңірегінде өз ойларын білдіреді Кері байланыс: «Мадақтау» әдісі бойынша ТЖ. 7 тапсырма 58 бет «Серпілген сауал» әдісі бойынша I топ: Мәтін бойынша сұрақтарға жауап беріңдер ❖ Жылқыны қазақ халқы қалай дәріптейді? ❖ Ақылы ,өресі жағынан жылқы жан-жануарлардың ішінде нешінші орында тұр? ❖ Жылқының қандай пайдасы бар? ❖ Жылқы қандай түстерді ажырата алмайды? ❖ Қазақ халқында жылқының қатысуымен өтетін қандай ойындар бар? Дескриптор: Сұрақтардың мағынасын түсінеді Сұрақтарға толық жауап береді Кері байланыс: «2жұлдыз,1 тілек» әдісі бойынша II топ: 8 тапсырма 58 бет «Жауабын тауып ал» әдісі бойынша Мәтінді оқып,қалаған сөйлемге 5 сұрақ құрастыр Дескриптор: Мәтінді түсініп оқиды Қалаған сөйлемдері бойынша 5 сұрақ құрастырады Кері байланыс: «2жұлдыз,1 тілек» әдісі бойынша III топ: 10 тапсырма 59 бет	
--	--	--

«Дара диаграмма» әдісі бойынша
Мәтінде келтірілген жылқы малының
қасиеттерін түйінде
Дескриптор:
✚ Мәтінде келтірілген жылқы малының
қасиеттерін түйіндейді
Кері байланыс: «2жұлдыз,1 тілек» әдісі
бойынша

ОТАН

Сузакаева С. Д.
№39 ЖОББмектеп
Педагог-эксперт

Пәнi: қазақ тiлi мен әдебиет	
Ұзақ мерзiмдi жоспардың тарауы: Мектеп: орта мектеп	
Күнi: Сынып: 6 Қатысқандар: Қатыспағандар:	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламысына сілтеме)	6.1.1.1.-тірек сөздер,мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыты жіһәне көтерілетін мәселені болжау. 6.3.3.1.-орта көлемді шығармаларды түсіну,тақырыбы мен негізгі ойды анықтау. 6.4.4.1.- мәтіндерді жинақтай отырып,тақырып бойынша постер жасау.
Сабақ мақсаты:	Барлық оқушылар: Оқушылар диалогте, көркем бейнелеуіш, эмоционалды-экспрессивті сөздерді және мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданады.Пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдайды,сөздердің көркемдік ерекшелігін,эмоционалдық мәнін түсініп,қолданады. Оқушылардың көбісі:көңіл күйді білдіретін сөздерді,мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестердің көркемдік ерекшелігін, мәнін, диалогке, пікіралмасуға түсе отырып,еркін қолданады. Кейбір оқушылар:Тақырыпқа сай шағын эссе жаза алады.Жоғары дәрежелі сұраққа жауап береді.
Ойлау деңгейлері	<i>қолдану</i>
Бағалау критерийі	• Көркем бейнелеуіш, эмоционалды-экспрессивті сөздерді қолданады • Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданады • Пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдайды. Фразеологизм, мақал-мәтелдердің көркемдік ерекшелігін,эмоционалдық мәнін түсініп,қолданады. Тақырыпқа сай шағын эссе жаза алады. Жоғары дәрежелі сұраққа жауап береді.
Тілдік мақсат	<u>Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер:</u> Отан,батыр, отаншылдық, ерлік, жүректілік, жүрек жұтқан, жүрегiнiң түгi бар, қой үстiне бозторғай жұмыртқалаған заман <u>Диалогтер мен жазу үшін қолданылатын тіркестер:</u> жігіттік қасиет,от кешу, туған жер, Отанды қорғау 1.Отан туралы қандай мақал-мәтелдерді білесiңдер? 2.Отан үшін от кешкен батырлардың білесiң бе? <u>Жоғары дәрежелі сұрақтар:</u> 1.Отан неге оттан да ыстық...? 2.Сен үшін Отаннан да құнды не? Неліктен? 3.Сен Отан үшін қандай ерлікке барар едің?
Құндылықтарға баулу	Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік
Пәнаралық байланыс	Сабағымды тарих,әдебиет, музыка пәнімен байланыстырамын.

Тақырып бойынша алдыңғы білім		«5 сынып қайталау »
Сабақтың барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Жоспарланған әрекеттер (төмендегі жазбаларды өзіңіздің жоспарлаған әрекеттеріңізбен)	Ресурстар
Сабақтың басы	Ұйымдастыру. Суреттер арқылы топқа бөлемін. (1 минут) 1-топ. «Ту» 2-топ. «Елтаңба» 3-топ. Әнұран» Үй тапсырмасы. «Серпілген сауал » әдісі арқылы сұрақтарға жауап аламын. 1. Кирилл ас адамның арқауы дегенді қалай түсінесің? 2. Зарина Кирилдің жауабымен келісесің бе? 3. Дима екі жауап бойынша не айтасың? 4. Хазрет «ас» сөзінің синонимін айт	Суреттер
Сабақтың ортасы 4 минут 6 минут	 Жаңа сабақ.. Үнтаспадан Отан туралы өлең тыңдата отырып, тақырыпқа шығамын. «Ой моншақ» әдісі 1. Өлең не жайында? 2. Өлең сіздің көңіл-күйіңізге әсер етті ме? 3. Өлеңнің әуені мен сөзінің арасында қандай байланыс бар? Сұрақтарға жауап бер. I топ. 1) Сенің Отаның қалай аталады? 2) Қазақстан Республикасы қайда орналасқан? 3) Рәміздерді ата. 4) Қазақстан Республикасында қандай ұлт өкілдері тұрады? 5) Қазақ тілі қандай тіл? II топ. 1) Қазақстан қандай мемлекет? 2) Қазақстан республикасы қай жылы Тәуелсіздік алды? 3) Қазақстанның Президенті кім? 4) Ұлттық валюта қалай аталады? 5) Қазақстанда неше облыс бар? 1. Ж«Қабырғадағы сурет» әдісі. Мәтіндегі мақал-мәтелдерді, тұрақты тіркестерді тауып, мағынасын аш. Полиглот. Топтық жұмыс 1. ...қылды қақ жарған. (қара, черный, black) 2. Атадан жақсы ұл туса,	https://youtu.be/p1TLQb7zcsE?t=7 Үнтаспа әуенді өлең жүріп тұрады, оқушылар әуенді тыңдай отырып, тақырыпқа шығады. Қабырғадағы суретке стикерге жазылған сөздердің мағынасын ашып, суреттің ішіне жабыстырады.

8 минут	Есіктегі басын төрге сүйрер. Атадан ... ұл туса, Төрдегі басын жерге сүйрер. (жаман,плохой,bad)	
8 минут	3. Ел қонбаса - ... азады, Жер болмаса – ер азады. (жер,земля,) 4. ала болса, ауыздағы кетеді, Төртеу түгел болса, төбедегі келеді. (алтау, шесть,six) 5. тас жарады, Тас жармаса, бас жарады. (тіл,язык,language) 6. көпті жау алмайды, Ақылы көпті дау алмайды.(досы , друзья,frend) 7. өссе елдің көркі, Гүл өссе жердің көркі.(қыз,девушка,gerl) 8. таумен кездеспейді, Адам адаммен кездеседі. (тау,гора) 9. Қына тасқа бітеді, ... басқа бітеді.(білім,знания,) 10. сүйектен өтеді, Таяқ еттен өтеді. (сөз,слово,) Бағалау: екі жұлдыз бір тілек арқылы бағалау Отан үшін отқа түс –күймейсің Отан деген – сенің туып өскен, кіндік қанын тамған жер, ата – анаң, досың Отанға деген махаббат, сыйластықпен ұласса – ол адамның рухани деңгейінің биіктігі. Дегенмен де Отанға деген махаббат пен сүйіспеншілік, анаға деген махаббатпен тең. Отан туралы шығарма керек.Әрбір жанға өзінің отбасы, туған - туыстары , жолдастары ыстық болса, Отан да адам баласына солай да ыстық. « Отан » десе адамның жүрегі езіліп, жүрекке жылы болып есептелінеді. Кез келген ұлт өкілдерінің өз Отаны бар екені айдан анық. « Отан үшін отқа түс - күймейсін » - деген мақал бар. Расында да егер Отан үшін жанынды қисаң, ол үлкен	
8 минут		

4 минут	абырой. Отан үшін өлген адамның өзі өлгенімен, аты ешқашанда өлмейді. Тарихта мәңгі қалады. Отан деген – сенің туып өскен, кіндік қанын тамған жер, ата – анаң, досың Отанға деген махаббат, сыйластықпен ұласса – ол адамның рухани деңгейінің биіктігі. Дегенмен де Отанға деген махаббат пен сүйіспеншілік, анаға деген махаббатпен тең. ЖЖ «Құрастыр, одан кейін жауап бер»әдісі Берілген сұрақтар бойынша диалог құр. 1.Отан неге оттан да ыстық...? 2.Отан үшін от кешкен кімдер? 3.Сен отан үшін қандай ерлікке барар едің? 4. Патриот болудың қажеттілігі қандай? ТЖ«Дөңгелек үстел» әдісі Найзаның ұшымен, білектің күшімен қорғау, рухы көтерілу, жүрек жұтқан, жүрегiнің түгi бар, қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған заман, бейбітшілік аспаны, қан майдан, жау жүрек Б.Момышұлы: «Ерлік – ердің қасиеті, жүректілік - жігіттің қасиеті» «Отан оттан да ыстық,жанып тұрған шоқтан да ыстық» тақырыбындағы пікірталаста дұрыс шешім қабылда. ЖЖ«Еркін жазба»әдісі «Отан десем ойыма....» тақырыбында эссе жазу. Дескриптор -Оқыған мәтін енгізінде пікір білдіреді. -Өз пікірінің себебін түсіндіреді. -Пікірін нақты мысалдармен дәлелдейді. -Пікір бойынша ой қорытады. . ҚБ «Үш шапалақ» әдісі арқылы бірін-бірі бағалайды.	
Соңы Кері байланыс 3 минут	Тапсырма.Диалогты толықтырып, өзара сөйлесіндер. - Дәулет, сәлем! - Сәлем, Дина! - Дәулет, Отан деген не? - (Отан дегеніміз адамның туып-өскен жері). - Сенің Отаның қалай аталады? - (Менің Отаным Қазақстан деп аталады). - Сен қай жерде тудың? - (Мен Қазақстанда туып-өстім). - Сенің туған жерің қандай? - (Менің туған жерім өте әдемі). V.Бекіту. Отан дегеніміз не ?	

	Қазақстан Республикасы қайда орналасқан? Отанымыздың табиғаты қандай? Рәміздер туралы не білесің? «Аяқталмаған сөйлемдер» әдісі арқылы оқушылар сабақтағы іс-әрекеттеріне рефлексия жасайды. Мен бүгін білдім... . Менің бүгін қолымнан келді... . Мен келесі сабақта білгім келеді...	
--	---	--

ДИНА КҮЙ ШЕРТЕДІ

Тақырыбы:		Мектеп: № 24	
Күні,айы:		Мұғалімнің аты-жөні:	
Сынып: 3	Қатысқандар:	Қатыспағандар:	
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары:	3.3.4.1. Мәтін мазмұны мен кейіпкерлерінің іс- әрекеті туралы нақты сұрақтар(қандай? қай?қашан?қайда?) құрастыру және оған жауап беру. 3.2.4.1.Жоспар (сурет,сызба түрінде) және тірек сөздер негізінде оқиға желісін сақтай отырып мазмұндау 3.5.1.5.Үлгі бойынша сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтап жай сөйлем және мұғалімнің қолдауымен құрмалас сөйлем құрастыру		
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар орындай алады: оқыған мәтіннің мазмұнын түсінеді, тірек сөздермен сөз тіркестерін құрайды,жалғауларды дұрыс қолданады.		
	Оқушылардың көпшілігі орындай алады: оқыған мәтін мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді,жоспар негізінде сөйлейді, жалғауларды дұрыс қолданады.		
	Кейбір оқушылар орындай алады: тақырып бойынша өз ойларыммен бөліседі, басқа оқушылардың ойларын толықтырады.		
Сабақтың барысы			
Сабақтың кезеңдері	Жоспарланған жұмыс		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар	
Басы (10 минут)	Үй тапсырмасын тексеру. «Доп лақтыру» әдісі. Допты оқушыларға қарай лақтырамын. Допты қағып алған оқушы үй тапсырмасын айтады. Дайындап келген жауабын айтып болған соң, ол допты қалаған адамына лақтырады. Бұл сөз беру әрекеті осылай жалғасады(уақытқа қарай үй тапсырмасын 5-6 оқушыдан сұрап		

	шығуға болады). Ой қозғау. Өткен сабақ тақырыбын еске түсіріп, бүгінгі сабақта оны жалғастыру, балаларды коммуникативтік қатынасқа тарту мақсатымен тиісті сұрақтар қойылады: 1.Өткен сабақта кіммен таныстық? 2.Күй өнерінің қыр- сырын ол неше жасынан бастап үйренді? 3.Айналасындағы адамдар оны қалай атады? 4.Динаның ұстазы кім болды? 5.Динаның өзі шығарған күйлерінің атын атай аласыздар ма? Оқушылар 1-3 сұрақтарға жауап беріп, 4-сұрақтың жауабын шамалап,5-сұраққа жауап бере алмайтындары белгілі.Мұғалім: «Бұл сұрақтардың жауабын бүгінгі сабақтан білетін боламыз», деп өткен сабақтың тақырыбын жалғастырады.									
Ортасы 25 минут	Сабақтың мақсатымен таныстыру. Оқыған мәтін бойынша сұрақтар құрастыру. Мәтін бойынша сұрақтарға жауап беру. Берілген тақырып бойынша диалог құру. Жай сөйлемдерден құрмалас сөйлем құрастыру. Жаңа сөзді синонимдер арқылы меңгерту <table><tr><th>Жаңа сөз</th><th>Тура мағынасына жақын сөз</th></tr><tr><td rowspan="5">Ірі</td><td>Үлкен</td></tr><tr><th>Ауыспалы мағынасына жақын сөздер</th></tr><tr><td>Маңызды</td></tr><tr><td>Көрнекті</td></tr><tr><td>Танымал</td></tr></table> 1-тапсырма. Алдымен оқушылар мәтінді оқып, мазмұнымен танысады: Дина Нұрпейісова – қазақтың атақты күйшісі. Ол кішкене кезінен күй шертеді. Динаның ұстазы – ұлы күйші Құрманғазы. Ол дарынды қызға бата береді. Дина ұстазының жолын жалғастырады. Кейін өзі де күй шығарады. Динаның халық арасында танымал күйлері – «Бұлбұл», «Науаи», «Өттің дәурен» және т.б. Оқушылар мәтін бойынша сұрақтар құрастырады. Сұрақтың жауабын өзі қалаған сыныптасынан сұрайды.Осылай оқушылар кезекпен- кезек сұрақ қойып, жауап береді.	Жаңа сөз	Тура мағынасына жақын сөз	Ірі	Үлкен	Ауыспалы мағынасына жақын сөздер	Маңызды	Көрнекті	Танымал	Оқулық
Жаңа сөз	Тура мағынасына жақын сөз									
Ірі	Үлкен									
	Ауыспалы мағынасына жақын сөздер									
	Маңызды									
	Көрнекті									
	Танымал									

Дескрипторлар:

-Сұрақтарға дұрыс толық жауап береді.
 -Сөздерді орфоэпиялық нормаға сай қатесіз айтады.

Бір- бірін «Бас бармақ» әдісі арқылы бағалап отырады.

2-тапсырма

Аудиотаспа

«Мені түсін» әдісі бойынша бір оқушы берілген сөз тіркестерін дауыстап оқиды. Басқа оқушылар оның кім туралы атып тұрғанын түсініп, қысқаша сөйлемдер құрайды. Мысалы, бір оқушы «күй үйренеді» десе, басқа оқушылар «Дина күй үйренеді», «Кішкентай қыз күй үйренеді», «Дина Құрманғазыдан күй үйренеді» деген сияқты жауаптарын ұсыну қажет.

Сергіту сәті. Динаның бір күйін тыңдату.

3-тапсырма. Оқушылар жұптасып «Дина мен Құрманғазы» тақырыбында диалог құрайды. Диалогте тақырып бойынша берілген жаңа сөздерді пайдаланады. 2 жұптың жауаптары тыңдалады, «Шапалақ» әдісі бойынша бағаланады.

Дескриптор:

-Тақырыпқа сай диалог құрайды.
 -Сөздерді дұрыс байланыстырады.

4-тапсырма. Берілген сөйлемдерді оқып, ақпараттың дұрыс/бұрыстығын анықтайды.

Кесте

№	Сөйлемдер	Дұрыс	Дұрыс емес
1	Дина- қазақтың атақты күйшісі		
2	Дина домбыраны тоғыз жасында үйренді		
3	Дина Құрманғазыны іздеп келді		
4	ДинаҚұрманғазыданкүйшертуді үйренді		
5	Құрманғазы -Динаныңұстазы		

Бір- бірін «Басбармақ» әдісіарқылыбағалапотырады.

Соңы 5 минут		Үй тапсырмасы: Оқулық,5- тапсырма, жазбаша орындау. Келесі сабақта жазғанын ауызша баяндап беру. Рефлексия. Бүгінгі сабақтағы көңіл күйіңді қай суретке теңейсің? Сабақты өте жақсы меңгерсе, алма ағашына, жақсы түсінсе «Бәйтерек» ағашына, ал түсініксіз болса, «Тікенек» ағашына стикер қалдырады.
		Қосымша ақпарат
Қорытындылау	Төмендегі бөлікті сабағыңыз туралы өз ойыңызды жазуға қолданыңыз. Өз сабағыңыз бойынша сол жақ бағандағы сұрақтарға жауап беріңіз.	
1.Сабақ барысына өзгертулер енгіздіңіз бе? Неге? 2.Жүргізілген жұмыс түрлері қаншалықты тиімді болды?	Сабақ барысына өзгертулер енгізген жоқпын. Сабақ құрылған деңгейде өткізілді. Себебі, сабақтың мақсаты нақты қойылды. Жұмыс түрлері өте тиімді болды. Оқушылар тапсырмаларды ауызша да, жазбаша да орындап отырды.	
Қорытынды бағалау Ең жақсы өткен екі нәрсе не? 1.Дайын мәтінді оқып, сөздікпен дұрыс жұмыс істей алды. Дескрипторлар арқылы өздерін дұрыс бағалады. 2.Әр түрлі әдістер арқылы сұрақтарға нақты жауап берді. Қандай екі нәрсе сабақты жақсартар еді? 1. Жаңа сабақты өздеріне тапқызар едім 2. Оқушылардың ауызбіршілігі, уақытты тиімді пайдалану.		

АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ–ӨШПЕС МҰРА

Ершеева Айгүл

Пән: Әдебиеттік оқу		
Күні: 6.11.19	Мұғалімнің есімі	
Сынып4	Қатысқандар саны	Қатыспағандарсаны
Сабаққа негізделген оқу мақсаты	4.1.4.2Сөйлеу барысында иллюстрациялар,көрнекіліктер, фотосуреттерқолдану,таныстырылым, бейнежазба жасау 4.2.8.1Эпизодтар мен оқиғалардың негізінде жатқан маңызды тұстарын талдау және салыстыру	
Сабақ мақсаттары:	Барлық оқушылар: Оқушылар иллюстрациялар, фотосуреттерді пайдаланыптақырыпқа қатысты таныстырылым жасайды. Мәтінді оқу барысында эпизодтар мен оқиғалар негізінде жатқан маңыздытұстарды анықтап, талдайды. Оқушылардыңбасымбөлігі: Тақырыпқа қатысты өз тұжырымдарын білдіріп,дәлелдер келтіреді. Кейбіроқушылар: Эссе жазуда өз мүмкіндіктерін кеңінен аша алады.	
Бағалау критерийлері:	Сөйлеу барысында иллюстрациялар мен фотоларды пайдаланып, таныстырылым жасайды. Оқиғалардыңмаңызды тұстарынананықтап,талдауға қатысады.	
Құндылықтардыдарыту	Жауапкершілік,белсенді азаматтық ұстанымтанытужәне өз елінің дамуына үлесқосу	
Пәнаралықбайланыстар	Дүниетану, тарих	
АКТ қолдану		
Алдыңғыоқу/Бастапқы білім	Мәдени мұра жайлы түсініктер бар	
Жоспар		
Жоспарланғануақыт	Жоспарланғанәрекет	Ресурстар

Басталуы	Қызығушылықты ояту (МК) «Қағып ал, жауабын тауып ал» ойынымен бастауға болады. Мұғалім кішкентай допты лақтырып, халық ауыз әдебиетінің бір түрін атайды, ал қағып алған бала анықтамасын айтады. Анықтамасын айта алған оқушы ойынды жалғастырады, яғни келесі бір түрін атап, допты басқа балаға лақтырады. Мұғалім ойынның идеясын бүгінгі тақырыппен байланыстырып, сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлайды. (Т) «<i>Пікіріңді дәлелде</i>» айдары бойынша «Тұжырымдар» кестесі беріліп, сол кестедегі тұжырымдарға қатысты өз пікірлерін дәлелдеу ұсынылады. Мақсаты: Белгілі біртақырып төңірегінде өз пікірлерін ортаға салып, тұжырымдарға қатысты дәлелдер келтіруге үйренеді. Тиімділігі: Басқалардың пікірін тыңдай отырып, өз ойын дәлелдермен негіздеп жеткізуде дағдылары артады. Дескрипторы: Берілген тұжырымдарға «иә», «жоқ» деп жауап беріп, өз көзқарасын дәлелдейді. ҚБ: Өзара бағалау	Кішкентай доп
------------------------	---	----------------------

Ортасы	Мағынанытану Ітоп.«Әжем немесе атам айтқанертегілер»атты таныстырылым жасайды. Дескрипторы: 1. Қазақертегілерінің иллюстрацияларын пайдаланады. 2. Иллюстрацияға сәйкес байланыстырып сөйлейалады. 3.«Әжем немесе атам айтқанертегілер»атты постер жасайды. Ітоп.«Ертегімен өскен баламыз». Дескрипторы: 1. Ертегі кейіпкерлерініңфотосуреттерін пайдаланып,жағымды, жағымсыз кейіпкерлерге топтастырады. 2. Кейіпкерлердіңөзмінез-құлықтарына тигізер әсері туралы ой түйіндейді. ІІтоп.«Ертегілерелінде»(Мысалы, бірнеше кейіпкерді дыбыстап немесе қимылменкөрсетіпбейнелейді). Дескрипторы:Қазақертегілерініңбірінсахналайды. ҚБ: Өзара бағалау (Ж)«Қойындаптер»әдісібойыншаМ.Әуезовтіңөмірімен шығармашылығыжайлымағлұматтаржинақтап,тірексөздер арқылы мәліметтер қорын толықтырады. <table border="1" data-bbox="368 779 1390 1043"> <tr> <td>Аты-жөні</td><td>Мұхтар Әуезов</td></tr> <tr> <td>Туған жылы</td><td>1897 – 1961 жж.</td></tr> <tr> <td>Туып-өскен жері</td><td>Семей облысы, Абай ауданында дүниеге келді</td></tr> <tr> <td>Шығармалары</td><td>«Абай жолы», «Еңлік-Кебек», «Қараш-қараш оқиғасы», «Көксерек»</td></tr> <tr> <td>Ақпарат</td><td>Жазушы, ғалым, ұстаз</td></tr> </table> (МК)«Түсініп оқы»айдары «Аялдамаменоқу»әдісіарқылы жүзеге асады.Оқулықтағы «Бала Абай» мәтінінталдай отырып оқып, эпизодтармен оқиғалардың негізінде жатқан маңызды тұстарынталдау жүзегеасырылады. (Ұ)«Жаңасөздерсандығы»айдарыбойыншаоңайшешілу, жолшыбай,мақамдапокиды,сөздерменсөзтіркестерінің мағынасын ашады. Мақамдапоқу– мәнерлеп, ырғағына келтіріп оқу <i>Барабар</i> – тең келетін,пара-пар, бірдей (Т)«Әңгімеле»айдары бойынша Шағын топтарда мәтінніңмазмұны бойынша Абай туралы оның ауылында қандайдәстүр болғаны туралы талдап, басқа топтарға әңгімелеп беру сұралады.Абай 1845 жылы Семейде туған,шын аты Ибрахим болған . Абайдың шешесі Ұлжан.Әжесінің аты Зере. аудармашы,ақын,кемеңгер,дана адам болған. Абай 12 жасында Семейдегі Ахмет Риза медресесінде оқуға түседі.Абай ұлттық мәдениетіміз бен тарихымыздағы өшпес ерекше тұлға. Биыл абайдың туғанына 175 жыл толады.Әңгімелеубарысында« Бала Абайдың өміріне әжесінің әңгімелері қалай әсер етті?»деген сұраққа баса назар аударылады.Барлас ақынның Абайға айтқан сөзінен «Сүйсіну»,«Күдіктену», «Танданыс»,«Сенім»сезімдерінің қайсысын байқағандарын айтып, өз сөздері мен дәлелдейді. « Осы өлеңді шығарған кім екен?»деген Абайдың сұрағына әр оқушы өзі қалай жауап берер екендігін ортаға салады. Мақсаты:уақытты үнемді пайдалана отырыпбарлық оқушыларды бірмезетте проблеманы шешуге жұмылдыру. Тиімділігі:Оқушылардың шығармашылықпенойлау, жаңа идея табумен оныңшешімін іздеудағдыларыартады	Аты-жөні	Мұхтар Әуезов	Туған жылы	1897 – 1961 жж.	Туып-өскен жері	Семей облысы, Абай ауданында дүниеге келді	Шығармалары	«Абай жолы», «Еңлік-Кебек», «Қараш-қараш оқиғасы», «Көксерек»	Ақпарат	Жазушы, ғалым, ұстаз
Аты-жөні	Мұхтар Әуезов										
Туған жылы	1897 – 1961 жж.										
Туып-өскен жері	Семей облысы, Абай ауданында дүниеге келді										
Шығармалары	«Абай жолы», «Еңлік-Кебек», «Қараш-қараш оқиғасы», «Көксерек»										
Ақпарат	Жазушы, ғалым, ұстаз										

Аяқталуы	Оныңшешімін іздеудағдыларыартады. Саралау: Уақыттытиімдіпайдалана отырып, әроқушыөз ақпараттарымен бөліседі. (Т)«Ізден»айдары бойынша мәтіннен көптік жалғауы жалғанған сөзді іздеп тап. Жазушы кейде бір топ немесе бірнеше адамдарды атауүшін бір кейіпкер есіміне көптікжалғауын жалғап айтады. Мысалы: <i>Абайлар атқа қонды.</i> Сөйлемді бірнеше Абай бар екен деп түсінбе.Бұдан Абайдың жанында бірнеше адам болғанын түсінеміз. Дескрипторы: -Мәтіннен ережеге сәйкес жазылған сөздерді табады. -Барлық жұмыс ұжымда жарияланады. (ЖЖ)«Қорытындыла»айдары бойынша әр жұптағы оқушылар мәтінді оқығанда өзінің қандай маңызды ой түйгенін жұбымен бөліседі. Дескрипторы:Өзі үшін түйген ойын айтады. ҚБ:«Отташу»әдісібойыншатоптарбірін-бірібағалайды. Рефлексия: (Т)Эссе.«Халық ауыз әдебиетінің менің өмірімдегі орны» тақырыбына шағын эссе жазады. Дескрипторы: 1. Халық ауыз әдебиетінің өзөміріне қатысы жайлы баяндайды. (3–7 сөйлем) 2. Сауатты жазады. (Ж)«Өзіңді бағала»айдарыбойынша сабақтыңбасындағы «Тұжырымдар кестесіндегі пікіріңөзгерді ме? Не себепті?» деген сұрақ төңірегінде ойланып, өз ойын қорытындылайды. Үйге тапсырма: Хрестоматиядан «Кітап қадірі»мәтінін оқып, сұрақтарға жауап беруге дайындалып келу. Кері байланыс.«Өз миыңды сал» әдісі. Оқушыларға мидың суретісалынған қағаздар беріледі де,оқушылар сабақ кезінде меңгерген білімдерін білдіретін сөздермен мидың	
Саралау.Сізқосымшакөмеккөрсетудіқалайжоспарлайсыз?Қабілетіжоғарыоқушыларғақандайміндетқояды?	Дереккөздер: Кейбір оқушылар басқа сыныптастарына қарағанда анағұрлым	күрделі дереккөздермен жұмыс істей алады. Қалыптастырушы бағалау
Бағалау.Оқушылардыңүйренгенін,материалдымеңгергенінтексерудіқалайжоспарлайсыз?		Сабақ бойынша рефлексия Сабақтың оқумақсаты шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен орындаған саралаушаралары тиімді болды ма? Мен сабақжоспарымдыорындапүлгердім бе? Мен өзжоспарыма қандайтүзетулеренгіздім және неліктен?
176		

АБАЙДЫҢ ҚАРА СӨЗДЕРІ

Ершеева Айгүл

Ұзынкөл жалпы орта білім беретін мектебі

Бастауыш сынып мұғалімі

Пәні: әдебиеттік оқу.		
Бөлім: Жаманнан жирен,жақсыдан үйрен.		
Сабақтың тақырыбы	Абайдың қара сөздері	
Сынып 3	Қатысқандар саны	Қатыспағандар саны
Оқубағдарламасынанегізделгеноқу мақсаты	3.1.4.1 – сөйлеубарысындамақал-мәтелдерді, нақылсөздерді, вербальдыеместілдікқұралдарды қолдану	
Сабақмақсаттары:	Барлық оқушылар: шығармадағы мақал-мәтелдерді, нақылсөздердітабады. Оқушылардың басым бөлігі: негізгіойдыанықтайды. Кейбір оқушылар: шығарма бойынша вербальды емес тілдік құралдарды қолдана алады.	
Құндылықтардыдарыту	Сөзкүдіретінтүсіну, сезіну	
Пәнаралықбайланыстар	Дүниетану,өзін өзі тану	
АКТ қолданудағдылары	Интербелсенді тақта	
Алдыңғыоқу/ Бастапқыбілім	Шәкәрім Құдайбердіұлы:« Адамдық- борышын»	
Жоспар		
Басталуы	Қызығушылықты ояту. Сыныпты қалыпқа келтіру. Ойсергек: Бір, екі, үш Сынып іші тып-тыныш. Жалқаулықты тастаймыз, Сабақты біз бастаймыз. «Даналық ағашы» әдісі арқылы үй жұмысын сұрау .. Ойқозғау. Сабақтың тақырыбын айту. Бағалау критерийімен таныстыру. 1-тапсырма. Берілген сөздерге қарама-қарсы мағыналы тіркестер тауып жаз. Әр бағанға ат қой. Білімсіз – Өнерсіз – Жалқау – Сараң – Өтірікші – Әдепсіз – Білу (оқушы әдістер мен жұмыстың орындалу ретін біледі). Мағынаны ажырату. Тақырыпты болжау. Мақсатқа сәйкес оқушыларға бағалау критерийін шығарту. Түсіну. «Галереяны шарлау» әдісі. Оқылым. 2-тапсырма. Мәтінді түсініп оқы. Мәтіндегі түсініксіз сөздерді галереядан іздейді (надандық, еріншектік, залымдық). Абайдың отыз сегізінші қарасөзінен Хисабына – б ұ л ж е р д е: қатарына, есебіне деген мағынада. Автор туралымәліметтітереңдету. Жеке жұмыс. 3-тапсырма. Абай атаатаған жат қылықтардысанамалапайт. Оларғақандайортақатберередің? Олардыкөрсетеаласың ба (ым-ишараарқылыкөрсету)? Қолдану.	Оқулық, дәптер

Ортасы	Сергітусәті. «Қыдырып қайтайық». Би билету. Топтық жұмыс. 4-тапсырма. Абай атаныңсөзінеліктен осы бөлімдеберілгендепойлайсың? Түсіндіріп көріңдер. Жұптық жұмыс. 5-тапсырма. Абай атасөзінкестетүрінде қысқаша дәптеріңе түсір. Бағалау. «Бағдаршам» әдісі арқылы бағалау. Қызылтүс пен сарытүстікөтергендер не үшін көтергендерінтүсіндіріп, ұсыныс, ескертулерінайтады. Ойтолғау. ҚБ ретінде: дәптердегі 1-тапсырма. Абайдың отыз сегізінші қарасөзін мұқият оқып, топ алдында сөйлеуге дайындал. Қор қылатын қандай нәрсе, жазып шық: Надандық,білімсіздік,талапсыздық,залымдық,еріншектік. Надандық деп нені айтамыз? Тақырыпқа қатысты өмірден мысалдар,мақал мәтелдер келтір. 1) Мысалы: «Білімдіге дүние жарық, білімсіздің күні кәріп»; 2) Еріншектіңертеңібітпес; 3) Талапқылмаймұратқажетпес; Залымныңдәулетіәулетінедарымас. Көпшілік алдында өз мәдениетінді қалай көрсетесің? Сыпайы амандасу, жылы қабақ таныту, қобалжымау, әдепті болу, қойылған сұрақтарға жауап беру және сөз соңында рақмет айту	
--------	---	--

Сабақтың соңы Үйге тапсырма	6 тапсырма Абай Құнанбаевтың шығармашылығы туралы сөйлеудің жобасын жасау. Тақырыбы: Жоспары: Көрнекіліктер. Кері байланыс. Ауызша. Рефлексия. Абай ата атаған жат қылықтарды санамалап айт. Оларға қандай ортақ атау берер едің? Кері байланыс «Алмаағашы»әдісі Жасыл түсті алма – бүгін бәрін жақсы орындадым депойлаймын, менің көңіл күйімкөтеріңкі. Сары түсті алма – мен тапсырма- ны орындай алмадым, көңіл күйім жоқ.	
--------------------------------	--	--

	ҚБ:«Ду қолшапалақ» әдісі бойынша дұрыс орындалған тапсырмаға қол шапалақтау арқылы қолдау көрсету жүзеге асады. Үйге тапсырма: К. Салықовтың «Отан» өлеңіндегі ойды жалғастырып, өлеңге бір-екі жол қосып жаз. Рефлексия. «Көңіл күй қоржыны» әдісі арқылы жүргізіледі.	
--	---	--

Қосымша ақпарат	
Саралау. Сіз қосымша көмек көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлайсыз?	Дереккөздер: Кейбірі оқушылар басқасыныптаста рына қарағанда анағұрлым күрделі дереккөздермен жұмыс істей алады.
Бағалау. Оқушылардың үйренгенін, материалды меңгергенін тексеруді қалай жоспарлайсыз?	Бағалау парақтары
Сабақ бойынша рефлексия Сабақтың оқу мақсаты шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен орындаған саралау шаралары тиімді болды ма? Мен сабақ жоспарымды орындап үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай түзетулер енгіздім және не істедім?	
Қорытынды бағалау	
Қандай екі нәрсе табысты болды (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз)? 1. 2. Қандай екі нәрсе сабақты жақсартта алады (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз)? 1. Сабақ барысында сынып немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиындықтары туралы не білдім? Менің келесі сабағымды жетілдіруге не көмектеседі, неге көңіл бөлуді керек? 1. 2.	

«СЕГІЗ АЯҚ» ӨЛЕҢІ

Мурзахеева Б. Г.

Сабақ:	Мектеп: 40
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні:
Сынып: 10	Қатысқан оқушылар:
	Қатыспағандар:
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары	10.2.5.1 - әлем және қазақ әдебиетіндегі құндылықтардың үндесуін талдап, өзіндік ой қорыту
Сабақтың мақсаттары	Әлем және қазақ әдебиетіндегі құндылықтардың үндесуін талдап, өзіндік ой қорытады.
Бағалау критерийлері	1. Өлеңді нақышына келтіріп, мәнерлеп оқи алады 2. Өлеңдегі көркемдеуіш құралдарды таба алады және мағынасын түсіндіреді. 3. Өз көзқарасын дәлелді түрде жеткізеді. 4. Өлеңдегі жасырын мағыналы сөздерді таба біледі, мағынасын түсіндіре алады. 5. Өлеңге сыни пікір білдіреді. 6. Түсіндіру барысында өлеңмен байланыстыра пікір айта алады.

Тілдік мақсаттар	Оқушылар түсінеді және сипаттайды... Жаңа құрылысты өлең, сегіз тармақты, қиуа, сермеу, баһра
Осыған дейін меңгерілген білім	Оқушыларға Абай Құнанбайұлының өмірі және шығармашылығымен танысып келу

Жоспар

Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер
Сабақтың басы 3 мин	1.Ұйымдастыру кезеңі. Амандасу. 2.Ой шақыру кезеңі. Жүрегін шырақ етіп жандырған кім? Жырымен жан сусынын қандырған кім? Өзіне - өзі орнатып ескерткішті Мұра қып, кейінгіге қалдырған кім? Абай 3.Сабақ тақырыбымен, оқу мақсаттарымен, күтілетін нәтижелермен таныстырылады.	
2 минут	Қызығушылығын ояту « Өз орныңды тап » Абай туралы берілген мәліметтер таратылады. Оқушылар кезекпен оқып өз білімдерін толықтырады. 1.Абай қазақ халқының рухани көсемдерінің бірі емес, бірегейі. 2.Баршаның мақтан ететін ойшыл да сыршыл данышпанымыз. 3.Ұлы ақын өзі өмір сүрген қоғам келеңсіздіктерін көріп өскендіктен, солардың бәріне де қарсы болып, ел бірлігін аңсады, мәдениетті елдердің қатарына жетуді, азат ел болуды арман етті. 4.Бүгінде ақын арманы орындалды. 5.Еліміз тәуелсіздігімізді алды. 6.Биыл ұлы ақынымыз Абайдың 175 жылдық мерейтойын ЮНЕСКО мен ТҮРКСОЙ аясында атап өту жоспарланған. 7.Абай әлемі терең мұхит, сол мұхитты жүзіп өтіп, Абай әлемінен білім алайық.	
Сабақтың ортасы 5 мин	Бүгін біз ұлы ақынның жазушылық еңбегінің орта тұсында туған үлкен әрі мол, әрі көркемдік жағынан келісті, зор шығармаларының бірі - «Сегіз аяқ» өлеңімен танысамыз. «Сегіз аяқ» Абайдың 1889 жылы жазған өлеңі. «Абай» деректі фильмінен үзінді көрсету.	
5 мин	Өлеңді нақышына келтіріп, мәнерлеп оқу. Өлеңді құрылысына қарай талдау. Бұл өлең біз бұрын өткен Абай өлеңдерден өзгеше екенін көріп отырсыңдар. Себебі «Сегіз аяқ» өлеңіне Абай тыңнан қосқан шумақ өрнегін көріп отырмыз. Өлеңнің әр шумағы сегіз жолдан тұрады. Өлеңнің ырғақтық құрылысы өзгеше өрнектелген.	
15 мин		Құнанбаев «Сегіз аяқ» өлеңі https://www.youtube.com/w

5 мин	Шумақ 5 - 8 буынды, тармақтары жүйелі түрде үйлесіп, араласып түзілген. Алдыңғы 6 тармақ тезис есебінде болса, соңғы 2 тармақ ақындық ой қорытылады. Бұл өлең қазақ поэзиясында жаңа туынды. «Сегіз аяқ» өлеңін оқу ұсынылады. 1. Тапсырма Өлеңді нақышына келтіріп, мәнерлеп оқу 2. Өлеңді нақышына келтіріп, мәнерлеп оқу 3. Өлең мағынасын түсіндіру 4. Афоризм сөздерді табу, А4 бетке жазып, тақтаға ілу. (Афоризмдер туралы мағлұмат беру) «Шумақтап талдау» стратегиясын жүргізу 1 – ТОП 1 – тапсырма: Автордың оқуырманға берер тағылымын анықтаңыз. Афоризм сөзді табыңыз. 2 – тапсырма: Көркемдеуіш құралдарды, контексттегі антоинм сөздерді табыңыз, өлеңге берер мәнін түсіндіріңіз. 3 – тапсырма: Авторлық көзқарас, авторлық идеяға талдау жасаңыз. Өлең шумақтарына пікірлеріңізді білдіріңіздер. Ақын шеберлігі туралы не айта аласыздар? Сіздерді тамсандырған өлең жолдары болды ма? 2 – ТОП 1 – тапсырма: Автордың адамдарға тағар сынын анықтаңыз. «Пайдасыз тақыл – байлаусыз ақыл» сөзі қандай көркемдеуіш құрал? Мағынасын түсіндіріңіз. «Күнілдек мақтан, табытын қаққан» сөздерінің мәнісін түсіндіріңіз. 2 – тапсырма: «Надан адамның» бейнесін Абайдың сөздерімен суреттеңіз. 3 – тапсырма: Автор бейнелеген образға мінездеме беріңіз. Өлең шумақтарына пікірлеріңізді білдіріңіздер. Ақын шеберлігі туралы не айта аласыздар? Сіздерді тамсандырған өлең жолдары болды ма? 3 – ТОП 1 – тапсырма: Абай өлеңіндегі заман мәселесі(проблемасы) неде? Афоризм сөзді табыңыз. 2 – тапсырма: Өлең шумағында бейнеленген автордың сезімін анықтаңыз. 3 – тапсырма: Алғашқы 6 жолдағы іс – әрекетке анықтама беріп, авторлық ойды түсіндіріңіз. Риторикалық сұрақты пайдаланудағы авторлық мақсат неде? Өлең шумақтарына пікірлеріңізді білдіріңіздер. Ақын шеберлігі туралы не айта аласыздар? Сіздерді тамсандырған өлең жолдары болды ма? 4 – ТОП 1 – тапсырма: Автордың оқырманға айтар ақыл – кеңесін анықтаңыз. 2 – тапсырма: Өлең жолдарындағы авторды өкінішке	atch?v=uXE_Bju ezr0 Слайдтар http://kazakhadebieti.kz Абай Құнанбаев «Сегіз аяқ» өлеңі
-------	---	---

	душар ететін мәселені анықтаңыз, түсініктеме беріңіз. 3 – тапсырма: «Атадан алтау, анадан төртеу» сөздерінің мағынасын түсіндіріңіз? Өлең жолдарындағы ақынның көңіл – күйін анықтаңыз. Өлең шумақтарына пікірлеріңізді білдіріңіздер. Ақын шеберлігі туралы не айта аласыздар? Сіздерді тамсандырған өлең жолдары болды ма? Бағалау критерийлері: 1. Өлеңді нақышына келтіріп, мәнерлеп оқи алады 2. Өлеңдегі көркемдеуіш құралдарды таба алады және мағынасын түсіндіреді. 3. Өз көзқарасын дәлелді түрде жеткізеді. 4. Өлеңдегі жасырын мағыналы сөздерді таба біледі, мағынасын түсіндіре алады. 5. Өлеңге сыни пікір білдіреді. 6. Түсіндіру барысында өлеңмен байланыстыра пікір айта алады.	
Сабақтың соңы 5 мин	 Кері байланыс:	

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ЕЛ БОЛМЫСЫ

Сабирова А.Н.
№40 ЖОББ мектеп

Қазақ тілі		Күні:
СЫНЫП: 8	Қатысқан оқушылар саны:	Қатыспаған оқушылар саны:
Сабақ негізделген оқу мақсаттары	8.1.2.1.- әлеуметтік-қоғамдық, мәдени-тарихи тақырыптарға байланысты диалог, монолог, полилогтердегі (интервью, пікірталас үзінді) автор көзқарасы мен экспессивті-эмоционалды сөздердің рөлін талдау.	

Сабақ нәтижесі:	Оқушылардың барлығы мынаны орындай алады: Әлеуметтік-қоғамдық, мәдени-тарихи тақырыптарға байланысты диалог, монолог, полилогтердегі (интервью, пікірталас үзінді) автор көзқарасын анықтап, экспессивті-эмоционалды сөздердің рөлін талдай алады, өз ойларымен қорытынды бағам жасай алады.
Бағалау критерийі	Сұраққа жауап береді, жауаптарын дәлелдейді. Жеке, жұптық, топтық тапсырмаларды орындай алады. Сабақ барысында тыңдаушының назарын өзіне аудара алады.
Тілдік құзіреттілік	Сөз, сөйлеу мәдениеті, тіл байлығы, ана тілі, тілдік құзіреттілік, сөз құдіреті, жанрлар.
Ресурстар	Оқулық, тапсырмалар жазылған топшамалар, кері байланыс, стикер,
Әдіс-тәсілдер	Сұрақ-жауап, әңгімелеу, түсіндіру. Рефлексия.
Пәнаралық байланыс	Тарих, қазақ әдебиеті, мәдениеттану
Алдыңғы оқу	Ұлттық құндылықтардың тілдегі көрінісі

Сабақтың барысы:

Уақыты: 40мин	Мұғалім әрекеті	Оқушы әрекеті	Ресурстар
Басы 5мин	Оқушылармен амандасып, сабаққа зейінін арттыру мақсатында слайттағы нақыл сөздерді пайдалана отырып, ойларын тыңдайды. Тақтада бейнероликті көрсетеді. Сабақтың тақырыбы таныстырылады.	Мұғаліммен амандасып, слайдта көрсетілген нақыл сөздерге өз ойларын білдіреді. Тарихи тұлғалардың кім екенін табады. Оқушылар көрсетілген бейне материалға қарап, оқылған өлең мен бүгінгі сабақтың байланысы туралы түсіндіреді.	Бейнеролик М.Шахановтың «Төрт ана» өлеңі. Дереккөз youtub желісінен алынды. <i>Тағдырыңды тамырсыздық індетінен қалқала, Мазмұн жоқта мазмұнсыздық шыға келер ортаға.</i> <i>Әр адамда өз анасынан басқа да, Ғұмырына етер мәңгі астана, Демен жүрер, жебеп жүрер арқада, Болу керек құдіретті төрт ана: ТУҒАН ЖЕРІ - түп қазығы, айбыны, ТУҒАН ТІЛІ - мәңгі өнеге айдыны, ЖАН</i>

			БАЙЛЫҒЫ, САЛТ-ДӘСТҮРІ - тірегі, Қадамына шуақ шашар үнемі. Және ТУҒАН ТАРИХЫ. Еске алуға қанишама Ауыр әрі қасіретті болса да. Құдірет жоқ төрт анаға тең келер Онсыз санаң қаңбаққа ұқсап сенделер. Өзге ананың ұлылығын танымас, Төрт анасын менсінбеген пенделер. Төрт анадан сенім таба алмаған Тамырсыздың басы қайда қалмаған?! Төрт анасын сыйламаған халықтың Ешқашанда бақ жұлдызы жанбаған. Қасиетті бұл төрт ана- тағдырыңның тынысы, Төрт ана үшін болған күрес - күрестердің ұлысы.
--	--	--	---

Ортасы 25 мин	Топтастыру. Оқушыларға оқулықтағы 1-тапсырманың алғы сөзінде берілген Елбасының сөзін ұсына отырып, «Ұлттық құндылық» сөзіне қатысты ұғым мен түсінікті топтастыруға тапсырма береді. 1,2,3,4 – тапсырмалар жазылған ресурстар үлестіріледі «Менің ойымша...» әдісімен ұлттық құндылықтардың ел болашағы мен жастар тәрбиесі үшін маңыздылығы жайлы пікірталас ұйымдастырады. Қосымша деректер беріледі.	Оқулықтағы Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың сөзі бойынша «Ұлттық құндылық» сөзіне өз ойларын топтастырады. Қ/Б «Екі жұлдыз, бір тілек» Оқулықтан «Керек деректі» оқып, ойларын өрбітеді. Ұлттық құндылықтардың ел болашағы мен жастар тәрбиесі үшін маңыздылығы жайлы пікірлерін ортаға салады. Деректердегі авторлардың нақыл сөздерінің мағынасын аша отырып, көркемділігіне тоқталады. Өзіне әсерін әңгімелейді Қ/Б «Шаналақ»	8-сыныптың Қазақ тілі оқулығы ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының аға ғылыми қызметкері Қайыркен Әдиеттің ғылыми мақаласынан алынған. Дереккөз: https://e-history.kz/kz/publications/view/3271 © e-history.kz
Қорытынды 5 мин	«Үшбухаттар» <i>мұғалім</i> <i>оқушылардың ұялы</i> <i>телефондарына</i> <i>сабақтың алдында</i> <i>хат қылып нақыл</i> <i>сөздер жібереді</i> <i>немесе әр оқушыға</i> <i>қағазға жазып үшбу</i> <i>хат ретінде</i> <i>үлестіреді</i>	Ұялы телефонына келген хаттарды оқиды. Мәнін түсіндіреді. Қ/Б «Басбармақ»	
Кері байланыс 5мин	«Менің бүгінгі сабаққа дейінгі/кейінгі көңіл- күйім» деп жазылған кері байланыс парағын үлестіреді.	Бүгінгі сабаққа өз бағаларын береді.	

ҰЛЫ АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ЖАҢАША ОҚЫТУ

Уразова А. Қ.

А.Тайманов атындағы №34 мектеп-
гимназиясының қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Жүрегімнің түбіне терең бойла,
Мен бір жұмбақ адаммын, оны да ойла,
Соқтықпалы, соқпақсыз жерде өстім,
Мыңмен жалғыз алыстым кінә қойма.

Абай болашақ ұрпаққа сөзін осылай арнады. Бұл өткеннің құлазыған ғасырларынан өзіне бейтаныс, басқа, бірақ жарқын болашаққа сенімді жол салған ақынның айтқан сөзі еді. Даланы торлаған надандық түнегіне ол шамшырақтай сәуле төкті және таңы атып, күні шығатын жаққа апаратын жолды өз халқына талмастан көрсетті. Әр дәуірде өмірге келген халықтың кемел адамы ұлтының сүйеніші, сүйеу болғанына арғы-бергі тарихты қарап отырсаң көз жеткізесің. Абай да қазақ үшін сондай теңдессіз айтулы тұлға.

Жаңа ғасырдың табалдырығынан батыл аттап, еліміздің қадамын нығайтқан тұста ақынның 175 жылдығын атап өткелі отырмыз. Бұл тағы да «Жүрегімізге қонымды Абай лебі, Абай үні, Абай тынысы-заман тынысы, халық үні.

Бүгін ол үн біздің де үнімізге қосылып, жаңғырып жаңа өріс алып тұр», деп ұлы жазушы Мұхтар Әуезов айтқандай, «Абайды тану арқылы біз Қазақстанды әлемге танытамыз. Абай әрқашан біздің ұлттық ұранымыз болуы тиіс» деп Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев тиянақтағандай, ұлы ақын, ұлы рухымен қазақтың мәртебесін және бір биіктен танытары анық.

Абай өлеңді ерте, он екі жасынан бастап шығарған. Оның бұл кезеңде шығарғандарының көпшілігі бізге жеткен жоқ. Абайдың жас кезіндегі өлеңдерінің кейбіреулері және бір қатары ұмытылған, болмаса жоғалып кеткен шығармаларының аттары ғана сақталған.

Халық поэзияны қастерлеп, ақын атын жоғары бағаласа, ру байлары «Құдайға шүкір, біздің рудан бірде ақын, бірде бақсы шыққан жоқ» деп күпінетін. Поэзияға осындай көзқарастың әсерімен Абай өзінің көптеген өлеңдерін жас достарының атынан таратқан. Оның жаңа достары, негізінен, кедей руларынан шыққан талапты жастар, ақындар, жыршылар және орыс интеллегенциясының таңдаулы өкілдері болды.

Есейген, мәдениеті өскен Абай орыстың классикалық әдебиеті мен Шығыстың халық творчествосын оқи бастайды. Отыз бес жасқа келгенде ғана абай творчествоға қайта оралады. Бірақ бұл кезеңде де Абай өз өлеңдерін жас достарының атынан таратады.

Тек 1886 жылы, қырық жастан асқан соң «Жаз» деген атақты өлеңді жазғаннан кейін ғана Абай шығармаларына өз атын қояды.

Абайдың 175 жылдығына орайластырылған әдеби эстафета біздің мектебімізде де оздырылды. Қазақ тілі мен әдебиеті пән бірлестігінің облыстық семинарында оқушыларымыз үш тілде ұлы ақынның өлеңдерін оқуға, белсенді атсалысты.

Дәл осындай терең толғаныстан шыққан сыншылдыққа толы өлеңде мұндай сезім жылылығы кездесе бермейді. Адал көңілмен айтылған сын да сау жерге емес, тек жаралы, ауырған жерді іздеп тауып, соған ем болатын сөз болса керек. Абай поэзиясындағы психологизм, әр түрлі адамдардың мінез-құлқын, психологиясын, қандай жағдайда түрлі әрекет ететінін ашып көрсету шеберлігі жағынан дәлелдейтін үздік шығармалары да аз емес.

6-сынып бағдарламасындағы «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңі осы бір өлең Абайдың 1889 жылы жазған өлеңі. Әрқайсысы 6 тармақты 5 шумақтан тұрады, көлемі 30 жол. Бұл өлеңінде Абай оқырман-тыңдаушыларына, ақындарға қарап сөйлейді. Сын мен пікірін нақтылай айтуға ойысқан. М. Әуезовтің айтуынша, бұл өлең Абайдың «тек бір өз басының ақындық жолындағы ізденуі ғана емес. Мұны ақындық жайында өзгеше мәні бар

өлең деп ұғынуымыз керек». Оны ақын өз айналасындағы «өлеңі бар, өнерлі інілерінің» кейбір шығармаларын оқығаннан кейін, соларға жөн-жоба керсетіп, сын ескертпелер жасау ниетімен тудырған. Мысалға осы сабақтың құрылымына қысқаша тоқтала өтсем, «**Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін**» өлеңінен. **Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары** Т/Ж.6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру А/И. 6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;

«Аяқталмаған сөйлемдер» әдісі арқылы топтарға аяқталмаған сөйлемдерді аяқтау ұсынылады.

1-топ Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін... 2-топ Өлеңдегі сәнқой, даңғой ...

3-топ Көкірегі сезімді, тілі орамды жастар...

Бағалау дескрипторлары: шығарма композициясындағы эпизодтың маңызын түсіндіреді.

ҚБ «+, -, қызықты» әдісі

«Попс формуласы» әдісі арқылы өлең жолдарындағы көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселенің идеясын пайдаланып, өз көзқарасын білдіріп жазады

Бағалау дескрипторлары: эпизодқа өз көзқарасын білдіреді; **ҚБ «Бағдаршам»**

«Авторға хат» әдісі арқылы кейбір оқушылар қазіргі өмірмен байланыстыра отырып өз көзқарасын білдіріп, авторға хат жазады

Бағалау дескрипторлары: қазіргі өмірмен байланыстырып эссе жазады.

ҚБ «Тамаша идеялар»

Абайдың шығармаларында ойшылдық пен суреткерлік ажырамас бірлік тауып, аса маңызды қоғамдық, азаматтық, халықтық мәселелерді терең толғайтын шығармалардың тууына негіз болды.

Абай Құнанбайұлының табиғат лирикасы үлгісіндегі өлеңдерінде ақынның ой-сезімі, жан дүниесі де терең ашылған. Ол өзінің шығармаларында жыл маусымдарын: қысты, күзді, көктем мен жазды қайталанбас бояулармен бейнелеп берді.

Туған ел табиғатын сипаттауда оның суреткерлік шеберлігі айқын аңғарылады.

Абай пейзажды адамның тұрмыс кешетін табиғи ортасы, мекен-жайы ретінде ала отырып, әлеуметтік өмірмен, қазақ халқының көшпелі тұрмысымен тығыз байланыстыра көрсетеді.

Табиғат лирикасының ішінде өзгелерден тақырыбы жағынан оқшаулау тұрған өлең-саятшылық өнерді өте көркем, келісті бейнелейтін «Қансонарда бүркітші шығады аңға» Бұл өлеңде Абай аңшының құс салып түлкі алуын түрлі түсті бояумен бейнеленген суреттегідей көзге айқын елестете сипаттаған. Ат, құс, аңшылыққа соншама құштарлық мінездері Абайдың ақындық қуатын онан сайын рухтандырып, шабытын шарықтатып: «Қансонарда бүркітші шығады аңға» сияқты, әрі идеялық мазмұны, әрі көркемдік түрі түгел қабысып тұрған, қазақ халқының тұрмыс-салтына тән, ерекше бір көрінісін білдіретін тамаша өлеңі.

Тіпті кей оқушылар суреттемелерді қалауынша аяқтағысы келеді. Сонда да Абай аталарының шеберлігіне деген таңғалыстарын жасырмай, әсерлі, ұтымдылығын айтып ой бөліседі. Ата-бабаларының, өздерінің қызықты кәсібі, қызығушылық туғызатын ерекше істері туралы мақтана, масаттана айтуда болады.

Абайдан кейінгі қоғамдық өмірде, ой-санада басқаша ағым, бағыттар туды, қоғам алдында жаңа мақсат, тілек-талапта өнерпаздық ізденістер халық игілігі барысында асыл мұра болып саналады.

Абай Құнанбайұлының шығармаларының мағынасын терең бойлап ұғып-түсіне алсақ, өткен заманды, елдің жайын, халықтың тағдырын, ой-арманын тани аламыз. Және сол арқылы қазіргі заманды, кешегі мен бүгінгіні, келешегімізді де бағдарлаймыз

Ақынның өзі өмір сүрген ортаны, тағдырдың талқысына түсіп, шырқы бұзылған халықтың, ел-жұрттың бейнесін асқан көркемдік шеберлікпен суреттейтінін «Қалың елім, қазағым, қайран жұртым» өлеңінен айқын көреміз. Абайды дерттендірген, халқының басына түскен тарихи трагедия- «Қалың елі, қазағы» Ресей империясының отарына айналып, ерікті

елдігінен айырылып, «өз малым өзімдікі дей алмайтын» хәлге душар болған қайғы-қасіреті. Патшаның өктемдік әрекеті күшейіп, елдің береке-бірлігін кетірді, салт-санасын бұзды. Қазақтың өз ішінен шыққан шенқұмар, мансапқор сатқындар, бас-басына би болған, қиқымдар көбейді.

Ғалымның хаты, жақсының аты өлмейді» демекші Абайдың кейінгі жастарға айтқан өсиет сөздерінің тәрбиелік мәні зор. Оның қандай өлеңдерін алсақ та жастарды өнегелі болуға, білімге, атаның баласы болмай, адамның баласы болуға шақырады.

Ол бақытты жарқын өмірді аңсады. Ұрпақтарының жан-жақты сауатты болуын қалады. Болашаққа өзінің ғибратты сөздерін қалдырды. Әрдайым атамыздың әрбір сөзінен өнеге алып жарқын болашаққа ұмтылайық.

«Асыл сөзді іздесең,
Абайды оқы ерінбе.
Адалдықты көздесең,
Жаттап тоқы көңілге» - деп

Сұлтанмахмұт айтқандай, ерінбейік, жалықпайық, балалар!

Әдебиеттер

1. З. Ахметов, Б. Байғалиев, С. Қирабаев. «Абай» шығармаларының екі томдық толық жинағы. Алматы «Жазушы» 1995 ж.,

2. А. Әлменбет. «Заманымыздың Құнанбайлары мен Майбасарлары» зерттеу жұмысы. Алматы. 2005 ж.

3. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы, №1, 2016 ж, Алматы.

4. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы, №3, 2018 ж, Алматы.

5. Абай. «Қалың елім, қазағым...» өлеңдер жинағы. Алматы «Атамұра» 2002 ж.

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ «МЕН ЖАЗБАЙМЫН ӨЛЕҢДІ ЕРМЕК ҮШІН» ӨЛЕҢІ

Уразова А. Қ.

А. Тайманов атындағы №34 мектеп-гимназиясының қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Бөлімнің атауы: «Абайды оқы, таңырқа!»	Мектеп: А. Тайманов атындағы №34 мектеп- гимназиясы	
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні: Уразова Ақжарқын Қабдоловна	
Сынып: 6 Пәні: қазақ әдебиеті	Қатысқандар:	Қатыспағандар:
Сабақтың тақырыбы	Абай Құнанбайұлы «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңі	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру 6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;	
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар орындай алады: шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені табады, шығармаға композициясына негіздеме жасай алады	

			Оқушылардың көпшілігі орындай алады: әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселенің идеясын сипаттай отырып, шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодқа өз көзқарасын білдіреді Кейбір оқушылар орындай алады: әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселенің идеясын сипаттай отырып, шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодқа өз көзқарасын білдіре отырып, қазіргі өмірмен байланыстырып эссе жазады
Бағалау критерийі			Дескрипторлар:
1.әдеби шығарманың идеясын табады			• шығарма идеясын табады; • шығарма композициясындағы эпизодтың маңызын түсіндіреді.
2. эпизодтың маңызын байланыстырып эссе жазады			• эпизодқа өз көзқарасын білдіреді; қазіргі өмірмен байланыстырып эссе жазады.
Тілдік мақсаттар			Оқушылар орындай алады: «Сәлемдеме жіберіңіз», «Инсерт», «Аяқталмаған сөйлемдер», «Попс формуласы», «Авторға хат», «Рефлексивтік экран» әдістері Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер: эпитет, эпифора, метафора Диалог құруға/шығарма жазуға арналған пайдалы тіркестер: көкірегі сезімді, тілі орамды, талапты, көңілінің көзі ашық, сәнқой, даңғой, керім-кербез <i>Талқылауға арналған сұрақтар:</i> Ақын өлеңі кімге арналған? Не себепті өлең «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» деп аталды?
Құндылықтарға баулу			<i>Тарихтың, мәдениет пен тілдің біртұтастығы</i> құндылығы Абай Құнанбайұлының «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңіндегі идея арқылы жүзеге асырылады
Пәнаралық байланыс			Қазақ тілі, өзін-өзі тану
Алдыңғы оқу 3 мин			С. «Сәлемдеме жіберіңіз» әдісі арқылы Абай Құнанбайұлының өмірі мен шығармашылығына қатысты сұрақтар қойылады: 1. Ақынның қандай өлеңдерін білесің? 2. Ақын өлеңдерінде жастарға қандай өсиет айтылған?
Жоспар			
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығу түрлері		Ресурстар
Сабақтың басы 2 мин	Сабақтың тақырыбы, оқу мақсаты, бағалау критерийлері таныстырылады Топқа бөлу		

Сабақтың ортасы 30 мин	1-тапсырма (3 мин)Ж «Инсерт» әдісі арқылы барлық оқушылар шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені табады, шығармаға композициясына негіздеме жасайды Бағалау дескрипторлары: - шығарма идеясын табады; ҚБ Екі жұлдыз, бір ұсыныс 2 мадақ, 1 сын 2 - тапсырма (5 мин) «Аяқталмаған сөйлемдер» әдісі арқылы топтарға аяқталмаған сөйлемдерді аяқтау ұсынылады. <u>1-топ</u> Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін... <u>2-топ</u> Өлеңдегі сәнқой, даңғой ... <u>3-топ</u> Көкірегі сезімді, тілі орамды жастар... Бағалау дескрипторлары: - шығарма композициясындағы эпизодтың маңызын түсіндіреді. ҚБ «+,-, қызықты » әдісі 3-тапсырма (7мин)ЖЖ «Попс формуласы» әдісі арқылы өлең жолдарындағы көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселенің идеясын пайдаланып, өз көзқарасын білдіріп жазады Бағалау дескрипторлары: эпизодқа өз көзқарасын білдіреді; ҚБ «Бағдаршам» Ж4-тапсырма (15 мин) «Авторға хат» әдісі арқылы кейбір оқушылар қазіргі өмірмен байланыстыра отырып өз көзқарасын білдіріп, авторға хат жазады Бағалау дескрипторлары: қазіргі өмірмен байланыстырып эссе жазады. ҚБ	Инсерт кестесі А3 флипчарт, маркерлер «+ - » әдісі «+» - жұмыстың күшті жағы «-» - қиын жағы «+» - қызықты жағы
Сабақтың соңы 5 мин	Рефлексия «Рефлексивтік экран» - Бүгінгі сабақтан ұққаным ... - Мен үшін жаңалық болғаны ... - Мен үшін түсінуге қиын болғаны.. - Сәтті шыққаны ... - Жетілдіруді қажет ететіні ...	

«СПОРТ»

Байгельдиева М.Е.

А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББ мектебі

Ұзақ мерзімді сабақ жоспар бөлімі:	А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББ мектебі Мұғалім: Байгельдиева М.Е. А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ-нің мұғалімі, педагог-сарапшы		
Сынып:4 сынып	Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:		
Сабақтың тақырыбы:	«Спорт»		
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары :	Мәтіннің мағынасын түсінеді, спорт тақырыбы бойынша қысқа диалогқа қатысады, әңгімелейді		
Сабақ мақсаттары :	мәтіннің мағынасын түсінеді, сұрақтар қоя алады және сол сұрақтарға жауап бере алады,диалогқа қатысып , мәтіннің мазмұнын айта алады.		
Жетістік критерийлері:	Сұрақты дұрыс қояды, сұрақтарға жауап береді, қатесіз оқиды, сауатты жазады.		
Сөздік қор:	Пайдалы, салауатты өмір салты, қимыл, шыдамдылық, күш, төзімділік, икемділік, шыдамдылық...		
Құндылықтарды дарыту:	Оқушыларды білімді, әдепті, жанашыр болуға тәрбиелеу,жеке,жұптық, топтық жұмыстарға үйрету, құрметтеу, сыйластық		
Пәнаралық байланыс:	әдебиет, дене шынықтыру.		
Алдыңғы меңгерілген білім:	ертегі		
Ресурстар:	интерактивті тақта, А4, маркер, оқулық,суреттер		
Сабақ барысындағы мұғалім мен оқушының іс- әрекеті:			
Тапсырма	Мұғалімнің іс - әрекеті	Оқушының іс - әрекеті	Дерек көзде р/ ресурстар
Оқушыларға психологиялық ахуал туғызу	Оқушылармен амандасып, сыныпты түгендейді	Мұғаліммен амандасады. Оқу құралдарын дайындайды	
1.Ұйымдастыру бөлімі: Сабақтың басы	1. «Жүректен жүрекке» шеңбері. Дөңгеленіп тұрамыз, Үлкен шеңбер құрамыз. Бірімізге-біріміз Лебіз айтып шығамыз, - бір - бірлеріне жылы сөздер арнайды.	Мұғаліммен бірге қайталайды, бір – бірлеріне жылы сөздер	

2 мин	«- Дильназ, сен ақылды қызсың. Дима сен ақылды баласың....» 2. Спортқа қатысты суреттер бойынша оқушыларды топқа бөледі. 1 - топ: велосипед суреті 2 – топ: шаңғы суреті 3 – топ: коньки суреті	айтады Суреттер арқылы 3 топқа бөлінеді	Суреттер
I.Қызығушылықты ояту	- Бұл нелердің суреттері? - Бұл суреттер неге жатады? - Қандай спорт түрлерін білесіңдер? - Сендер спорттың қандай түріне қатысасыңдар? - Саған не себепті спорттың бұл түрі ұнайды? 3. Бейнекөрініс тамашалау. «Көк тудың желбірегені» - Бұл не туралы көрініс? - Спорттың қандай түрлері бейнеленген? - Сендер Қазақстанның қандай спортшыларын білесіңдер? - Бүгінгі сабақта не туралы әңгімелейміз деп ойлайсыңдар?	1. велосипед, шаңғы, коньки суреттері 2. Спорт түрлеріне жатады 3. Футбол, хоккей, баскетбол, шаңғы спорты, велоспорт... 4. Шахмат, баскетбол, жүзу 5. Өйткені мен жүзуді ұнатамын 1. Бұл спорт туралы көрініс 2. Ауыр атлетика, секіру, күрес, жүгіру 3. Александр Винокуров, Илья Ильин, Денис Тен, Серік Сапиев... Дұрыс, спорт туралы Тақырыппен танысады	Спорт туралы суреттер Бейне көрініс

	4. Жаңа сабақ. Спорт - Бүгіннен бастап «Спорт» модулін бастаймыз. «Спорт шынықтырады, Ұйқы тынықтырады, Спорт өмірді ұзартады, Еңбек ширатады» - дейді халық даналығы. Ендеше бүгінгі сабағымызда спорт түрлері, спорттың адам өміріндегі алатын орны туралы сөйлесеміз. Бүгінгі жаңа тақырыбымыз – «Спорт». Дәптерлерімізді ашып, бүгінгі күннің жадын, сабақтың тақырыбын жазамыз. 5. «Топтастыру» стратегиясы Балалар, «Спорт» деген сөзді естігенде көз алдарыңа не елестейді? Спорт сендерге не береді? Қандай болуға тәрбиелейді? Неге баулиды? Оқушылар тақтаға шығып, жауаптарын тез жазуға тырысады. <pre> graph TD A[Спорт] --> B[Жаттығулар] A --> C[Денсаулық] A --> D[дене шынықтыру] A --> E[жарыс] A --> F[Жаттықтырушы] A --> G[жүлделі] A --> H[Үйірме] </pre> 6. Мәтінмен жұмыс. 1. Тыңдалым. Мәтінді оқушылар тыңдайды. Өздері іштерінен бір рет оқып шығады да, кезектесіп бір сөйлемнен оқиды. Қазақстанда спорт жақсы дамыған. Спорт адам денсаулығына пайдалы. Спорт – денсаулық, қимыл, шыдамдылық, күш. Спорт денсаулықты жақсартады, денені шынықтырады. Ол шапшаңдыққа, икемділікке, төзімділікке тәрбиелейді. Спортпен айналысқан адамның денсаулығы мықты болады. Спорт салауатты өмір салтын қалыптастырады. Спорттың мынадай түрлері бар: коньки, шаңғы, футбол, волейбол, баскетбол, бокс, күрес, жеңіл атлетика, ауыр атлетика, таэквондо, дзюдо, велоспорт, жүзу, т.б. 2. Сөздікпен жұмыс. Сөздерді 3 топқа үлестіріп беремін, олар сол сөздерді бір – бірімен сәйкестендіріп, сөз тірестерін, сөйлемдер құрастырады. Дұрыс жауапты тақтада көрсетемін.	Дәптерлеріне күннің жадын, сабақтың тақырыбын жазады Бағалау мақсатында фишка үлестіру Сөздерді оқып шығу, сәйкестендіру, сөздермен сөз тіркестерін,	Үлестірмелі мәтін
--	--	---	--------------------------

	<table><tr><td>Денсаулық</td><td>Здоровье</td><td>сөйлемдер құрастыру.</td></tr><tr><td>Пайдалы</td><td>Полезный</td><td></td></tr><tr><td>Жақсартады</td><td>Улучшает</td><td></td></tr><tr><td>Шынықтырады</td><td>Закаляет</td><td></td></tr><tr><td>Икемділік</td><td>Гибкость</td><td></td></tr><tr><td>Төзімділік</td><td>Терпимость</td><td></td></tr><tr><td>Қимыл</td><td>Движение</td><td></td></tr><tr><td>Күш</td><td>Сила</td><td></td></tr><tr><td>Салауатты өмір салты</td><td>ЗОЖ</td><td></td></tr></table>	Денсаулық	Здоровье	сөйлемдер құрастыру.	Пайдалы	Полезный		Жақсартады	Улучшает		Шынықтырады	Закаляет		Икемділік	Гибкость		Төзімділік	Терпимость		Қимыл	Движение		Күш	Сила		Салауатты өмір салты	ЗОЖ		
Денсаулық	Здоровье	сөйлемдер құрастыру.																											
Пайдалы	Полезный																												
Жақсартады	Улучшает																												
Шынықтырады	Закаляет																												
Икемділік	Гибкость																												
Төзімділік	Терпимость																												
Қимыл	Движение																												
Күш	Сила																												
Салауатты өмір салты	ЗОЖ																												
3. Топтық жұмыс. 1 –топ. Тірек сызба толтырады. Шыдамды болады Пайдалы Спорт салауатты өмір салты Денсаулықты Төзімділікке шынықтырады Денені Икемділікке тәрбиелейді 2-топ. Өз ойын айтады. Тұжырым : Не түсіндіңдер? Өз ойларын әңгімелеу. 1.Спорт адам денсаулығына пайдасы өте зор, спортпен айналысқан адам шыдамды болады. Спорт төзімділікке тәрбиелейді. 3-топ. Сұрақтар құрастырады - Денсаулық қандай байлық? - Спорт нені жақсартады? - Спорт нені шынықтырады? - Ол неге тәрбиелейді? -Спорттың қандай түрлері бар? 4. Сергіту сәті ."Бала бала балапан"биі 5.Денсаулыққа,спортқа байланысты мақал – мәтелдер. Мақалды 3 топқа үлестіріп беремін, мақалдан түсінгенін әр оқушы жеке өз ойын жазады. Денсаулық-зор байлық. Шынықсаң шымыр боласың. Спорт-денсаулық кепілі.	Мақал-мәтелден түсінген өз ойларын айтады	«Бас бармақ» әдісі арқылы бағалау «От шашу» әдісі арқылы бағалау «Бағдаршам» әдісі арқылы																											

	8. « Ойлан тап » ойыны. Слайдтан көрсету. Жұптық жұмыс. Әр топтағы екі оқушыға төрт сөйлемнен бөліп беремін. <table><tr><td>1. Негізгі құралы доп болып саналатын спорт түрі.</td><td>ауыр атлетика</td><td rowspan="7">Сөйлемдердің дұрыс жауабын табады</td></tr><tr><td>2. Мұз бетінде арнайы дайындалған құралмен сырғанау түрі.</td><td>шахмат</td></tr><tr><td>3. Қақпаға шайба салу</td><td>шаңғы тебу</td></tr><tr><td>4. Екі адамның жекпе-жегі түріндегі спорт түрі</td><td>күрес</td></tr><tr><td>5. Штанганы жоғары көтеру бойынша жаттығулардың орындалуы-</td><td>коньки тебу</td></tr><tr><td>6. Ойлау арқылы "мат" қою</td><td>хоккей</td></tr><tr><td>7. Қысқы спорт түрі</td><td>Футбол</td></tr></table>	1. Негізгі құралы доп болып саналатын спорт түрі.	ауыр атлетика	Сөйлемдердің дұрыс жауабын табады	2. Мұз бетінде арнайы дайындалған құралмен сырғанау түрі.	шахмат	3. Қақпаға шайба салу	шаңғы тебу	4. Екі адамның жекпе-жегі түріндегі спорт түрі	күрес	5. Штанганы жоғары көтеру бойынша жаттығулардың орындалуы-	коньки тебу	6. Ойлау арқылы "мат" қою	хоккей	7. Қысқы спорт түрі	Футбол		ы бағалау
1. Негізгі құралы доп болып саналатын спорт түрі.	ауыр атлетика	Сөйлемдердің дұрыс жауабын табады																
2. Мұз бетінде арнайы дайындалған құралмен сырғанау түрі.	шахмат																	
3. Қақпаға шайба салу	шаңғы тебу																	
4. Екі адамның жекпе-жегі түріндегі спорт түрі	күрес																	
5. Штанганы жоғары көтеру бойынша жаттығулардың орындалуы-	коньки тебу																	
6. Ойлау арқылы "мат" қою	хоккей																	
7. Қысқы спорт түрі	Футбол																	
	6. Дәптермен жұмыс. Жазылым. 1- тапсырма. Оқушыларға дәптерлеріне орындату, сосын бір – бірінің жұмыстарын өздеріне тексерту 1 – топ: «Денсаулық» сөзін тәуелдеу 2- топ: «Спорт» сөзін септеу 3- топ: «Доп» сөзіне фонетикалық талдау жасау 2-тапсырма. Көп нүктенің орнына керекті сөздерді қойып, сөйлемдерді аяқта. 1. Менің әуес ісім - ... шұғылдану. 2. Спорттың ... көп. 3. Мен аптасына екі рет футболға 4. Біз баскетболдан алдық. 5. Спорттың қай - қайсысы да денсаулыққа Керекті сөздер : түрі, барамын, спортпен, пайдалы, бірінші орын. Сергіту сәті. Мен спорт түрлерін атаймын. Оқушылар сол бойынша қимылдарды көрсетеді.(Футбол, волейбол, жүгіру, бокс, велоспорт, жүзу).	Оқушылар бір-бірінің жұмыстарын тексереді, өздерін өздері бағалайды, сол үш сөзбен сөйлем құрастырады	«Фишка» үлестіру															
			«Бас бармақ» әдісі арқылы бағалау															

	3. Ауызша тапсырма. Сөйлемдердің дұрыс,бұрыстығын анықтау			Оқушылар бір – бірінің дәптерлерін тексеріп отырып, бірін – бірі бағалайды
	Сөйлем	Дұрыс	Бұрыс	
	Денсаулық – зор байлық.			
	Спорт адамға зиян.			
	Спорт төзімділікке тәрбиелейді.			
	Спорт денені шынықтырмайды.			
	Илья Ильин - футболшы			
	4. Бекіту сұрақтары - Біз бүгін не туралы білдік? - Қандай спорт түрлерін білесіңдер? - Сендерге қандай спорт түрі ұнайды? - Деніміз сау болу үшін не істеу керек?			
	5.Рефлексия. «Табыс баспалдағы» - Бүгінгі сабақта қандай әсер алдыңдар? - Өздеріңді қай орынға қояр едіңдер?			
	5. Үйге тапсырма: Спорт тақырыбына шағын эссе жазып келу.			
6. Бағалау. (Оқушылардың алдындағы үлестірілген фишкаларын санап, сол бойынша бағалау)			Интерактивті тақта	
			«Фишка» үлестірем	

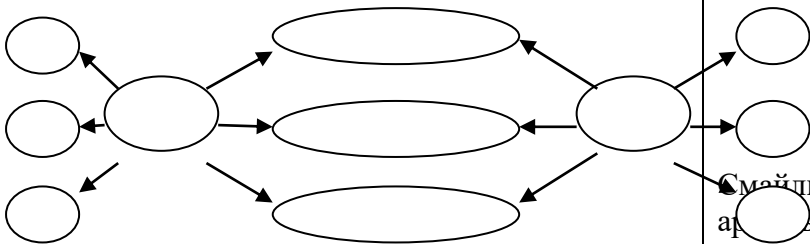
АС АДАМНЫҢ АРҚАУЫ

Даужанова З. Ж.
А.С. Макаренко атындағы №6 ЖОББМ-нің мұғалімі,
педагог-модератор

Мектеп: №6 ЖОББМ	
Бөлім атауы: Денсаулық – зор байлық Сабақ тақырыбы: Ас адамның арқауы	
Күні:	Мұғалімнің есімі: Даужанова Зульфия Жуманаевна

	А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ-нің мұғалімі, педагог-модератор	
Сынып: 5	Қатысқандар саны:14	Қатыспағандар саны: 0
Сабаққа негізделген оқу мақсаты	5.А.4.1. Шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндау. 5.О.1.1.Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау. 5.Ж.2.1. Эссе құрылымын сақтай отырып, адамды,табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу.	
Сабақ мақсаттары:	\ Мәтін мазмұнына сай жоспар құрады, баяндайды, ақпаратты анықтайды, сөйлем құрылымын сақтап, эссе жазады. \ Мәтін бойынша жоспар құрып,негізгі ақпаратты тауып,пайдалы және зиянды тағамдарды салыстырады, эссе талабына сәйкес жазады. \ Мәтін бойынша ақпараттыжинақтап, қорытынды жасайды, жоспар құрады; пайдалы және зиянды тағам туралытұжырымын ұсынады, эссе құрылымын сақтап, сипаттап жазады.	
Бағалау критерийлері: (жетістік критерийлері, табыс критерийлері, күтілетін нәтиже)	1. Мәтін бойынша жоспар құрып, баяндайды. 2. Мәтіннен негізгі мәліметтерді анықтайды. 3. Эссе құрылымын сақтай отырып, тақырыпқа байланысты оқиғаны сипаттап жазады.	
Тілдік мақсаттар	Тілдік дағдылар: Айтылым, оқылым, жазылым.	
	Терминология: кальций, минерал,иммунитет	
	Сөз тіркестері: жартылай дайын өнімдер, сақталу мерзімі, мерзімі өткен	
Құндылық тарды дарыту	Денсаулық сақтау, мәдениет, тіл.	
Пәнаралық байланыстар	Орыс тілі, ағылшын тілі, қазақ тілі	
АКТ қолдану дағдылары	Интербелсенді тақта, мақал-мәтел жинағы.	
Алдыңғы оқу/ Бастапқы білім	Дәрумендер туралы біледі, пайдалы және зиянды тағам туралы өзара ажырата алады.	
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	Ресурстар

Басталуы 5 минут	Сәлемдесу. Түгендеу. Шеңберге тұрып, Аспанға қарап күн көрдік, Төменге қарап жер көрдік, Оңға, солға бұрылып, Егеменді ел көрдік. Топқа бөлу. Үш топ «пайдалы тағамдар», «зиянды тағамдар» суреттерін қобдишадансуырып алып топқа бөледі. «Сәлемдеме жіберіңіз» әдісі арқылы өткен сабақтар бойынша сұрақтарға жауап беру. 1. Мезгіл үстеуге мысал келтір? 2. Ненің калориясы аз? 3. Көгөністерді ата? 4. Бірінші байлық не? 5. Пайдалы тағамдарды ата? 6. Зиянды тағамдарды ата? 7. Байлық түрлерін ата? Слайд арқылы жаңа сөздердің аудармасын табу. Қызығушылықты ояту: Бейнебаян арқылы дәруменді тағамдардың пайдасын көрсету. Сұрақ қою арқылы тақырыпты бекіту.	Топқа бөлуге арналған суреттер Сәлемдеме сыйлығымен сұрақ жазылған қағаз Интербелсенді тақта
Ортасы 15 минут Бағалау критерийі: Мәтін бойынша негізгі ақпаратты анықтап, әдіс арқылы баяндап, жоспар құрады.	1-тапсырма.Т.А.О. «Интервью» әдісі. Мәтінді оқимын, оқушылар мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды, Әдіс бойынша топ өзара жұмыс жасайды. Әр топ өзінің үлестіремін. Қымызауруға ем, сауғақуат. Қымыздың денсаулыққа тигізер пайдасына ынталы болмайсың. Қымыз құрамында «С» дәрумені мол, сиыр сүтімен салыстырғанда он есекөп. Оның еңдік қасиеттері, әсіресе құртауруы немдеу қасиеттері жоғары. Оның аңамағзасын әлсірететін созылмалы ауруларға арсы күресетін артықшылығын да айта кеткен жөн. Дәрігерлер қымызды безге қауруына және жөтелге қарс ышпуге ұсыныс жасайды. Қымыз бенем делгенде, қан құрамындағы гемоглобин, эритроцит көбейеді.	Үлестірмелі мәтін парағы Интербелсенді тақта

8 минут Бағалау критерийі: Қосымша ақпарат көздерінен мәліметтерді анықтайды. 10 минут	Тамырдыңсоғуыжиілеп, қанайнылымыжылдамдайды. Қантамырыныңжұмысы мен жүрексоғысыжақсарады. Ал осы күніжастаржағықымыздыңорнынашетелдік «Coco -cola», «Pepsi-cola» тәріздісусындардыжиітұтынады. Оныңағзағазияндылығынескеріпжүргенбіріжоқ. «Coco -cola»-ның бала денсаулығынаауырзиянкелтіретініндүниежүзібіліп, жар салыпжатыр. Тіптіжарнамалауғатыйымсалып, компанияғаоныңзияндылығынмойындатады. Осы «Coco -cola» сусыныменкөліктіңесігінжуғандабаяуыбірденкетіпк алыпты. Тапсырма: Мәтінді оқы, талқыла. Берілген ақпарат негізінде жоспар құр. Жоспар негізінде баянда. Дескриптор: 1. Мәтінді түсініп оқиды. 2. Қажетті мәліметті іріктейді, тобымен талқылайды. 3. Жоспар құрады, соның негізінде баяндайды. Қалыптастырушы бағалау: екі жұлдыз, бір тілек. 1 ТІЛЕК Саралау тәсілі:«Дереккөздер» әдісі. Сергіту сәті 2-тапсырма. Ж.Ж.О. «Қос диаграмма» әдісі.Берілген қосымша ақпаратты пайдаланып, пайдалы және зиянды тағам туралы «Қос диаграмманы» толтырады. 	Микрофон «Қос диаграмма» әдісі Флипчарт маркерлер Смайлик арқылы
--	---	--

<u>Бағалау критерийі:</u> Эссе құрылымын сақтай отырып, тақырыпқа байланысты оқиғаны сипаттап жазады.	Дескриптор: 1. Үлестірмелі ақпараттардан тақырыпқа байланысты мәлімет алады. 2. Пайдалы және зиянды тағамның ерекшеліктер мен ортақ қасиеттерін жазады. Қалыптастырушы бағалау: смайлик арқылы Саралау тәсілі: «Қорытынды» әдісі. 3-тапсырма. Ж. «Эссе жазу» әдісі Дескриптор: 1. Сөз саны 50-ден аз емес. 2. Кіріспе бөлім. (ас туралы 1 сөйлем жазу) 3. Негізгі бөлім (1. Пайдалы тағам туралы 2 сөйлем жазу. 2. Зиянды тағам туралы 2 сөйлем жазу) 4. Қорытынды бөлім (дұрыс тамақтану туралы сөйлем) Қалыптастырушы бағалау: дескриптор бойынша оқушылар бір-бірін бағалайды. Саралау тәсілі: «Қорытынды» әдісі Тапсырма: оқушыларға суреттер үлестіріп, өзара жұптасып берілген сурет бойынша өз ойларын айтады. 	Өзара редакциялауды бақылау парағы Тест жұмысы Слайд арқылы Интербелсенді тақта
--	---	---

	Тапсырма. А. Мезгіл үстеуді белгіле. - ауылға барамын - жазғытұрым барамын - тауға шықтым Мекен үстеуді белгіле. - жоғары көтерілдім - таңертең барамын - көкөністер піседі Жеміс - жидектерде дәрумен көп. - иә - жоқ - өте аз Жартылай дайын өнімдер адам денсаулығына зиян келтіреді. - иә - жоқ - өте аз Көкөністер нелерге бай? - қант - дәруменге - тұзға Ой қозғау. А. Слайд Тақтамен жұмыс. Мақал-мәтелдерді оқып түсіндіру, орысша баламасын табу <i>Нан болса, ән де болады. Будет хлеб будет и песня..</i> <i>Ас – адамның арқауы. Еда человеку силу даёт.</i> <i>Сыйлап берген су да тәтті. Поданная с уважением и вода сладкая.</i> <i>Тату үйдің тамағы тәтті. В дружном доме вся еда вкусная.</i> «Үштұғыр» ойыны Еда тағам food мясо ет meet молоко сүт milk яйцо жұмыртқа eags напиток сусын drink хлеб нан bread соль тұз solt вода су water каша ботқа porridge сок шырын juice	Интербелсенді тақта «Бас бармақ» әдісі
--	--	--

	Қалыптастырушы бағалау: 	
Аяқталуы 2 минут	Бекіту. «Попкорн» әдісі арқылы оқушылар кезекпен оқушыларынан тез тұрып, бүгінгі сабақтан не меңгергенін, не есте қалғанын білдіріп, еммен, не бір тірек сөзбен айтады. Рефлексия алма ағашына стикерлер жапсыру Қорытынды: Тамақтану - адам ағзасы үшін аса маңызды қажеттілігі. Біздің денсаулығымыз көбінесе қалай тамақтануымызға байланысты. Адам үнемі күш – құрметке ие болуы үшін тамақтануына назар аударуы қажет. Дұрыс тамақтану – денсаулық негізі.	«Попкорн» әдісі
Қосымша ақпарат		
<u>Саралау</u> - Сіз қосымша көмек көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қояды жоспарлайсыз?	Саралау менің сабақ мақсатымнан бастап, сабақтағы барлық тапсырмада да жүзеге асады. Мысалы, бірінші тапсырмада саралаудың «Дереккөздер» әдісін қолдандым. Екінші және үшінші тапсырмаларымда саралаудың «Қорытынды» әдісіне сүйендім. Үшінші тапсырмама тоқталсам, мұнда қолдауды барынша қажет ететін оқушылар: Дескриптордың барлық қадамын орындай алмауы мүмкін, бірақ ұсынылған алгоритм бойынша эссе құрылымын сақтап жазуға тырысады. Қолдауды орташа қажет ететін оқушылар: Эссе құрылымын сақтап жазады, әр бөлімге бір сөйлемді толық келтіреді. Қолдауды аз қажет ететін оқушылар:	

	Эссе құрылымын толық сақтай отырып, дескриптор қадамдарына сай сөз саны мен сөйлемдерді жеткілікті қолданып жазады. Саралаудың бұл түрінің тиімділігі мұғалім барлық оқушыларға бағытталған нұсқау бере отырып, олардың әрқайсысының өзінен не күтетіндігін түсінгендеріне көз жеткізуге тырысады.
Бағалау - Оқушылардың үйренгенін, материалды меңгергенін тексеруді қалай жоспарлайыз?	 1 ТІЛЕК Оқушылардың өзара редакциялауды бақылау парағы арқылы бір-бірін бағалауы
Сабақ бойынша рефлексия Сабақтың оқу мақсаты шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен орындаған саралау шаралары тиімді болды ма? Мен бүкіл уақыт ішінде үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай түзетулер енгіздім және неліктен?	Шынайы, оқушылар тауда мекендейтін аң-құстар туралы білді. Оқушылар әр тапсырманы қызығушылық таныта орындады, сұрақтарға белсенді жауап берді. Саралау шаралары сабақ бойы тапсырма орындауда тиімді болды, себебі орынды қолдандым. Уақытты тиімді пайдаланып, сабақтың мақсатына жете білдім. Мен өз жоспарыма «эссе жазу» мақсатын енгіздім, себебі сабақ мақсатына жету үшін оқушылар өз ойларын қорытындылап жазу үшін.
Қорытынды бағамдау	
Қандай екі нәрсе табысты болды (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз)? 1.Топтық жұмыста орындаған «Қос диаграмма» әдісі табысты болды. 2.«Эссе жазу» әдісі тиімді болды. Қандай екі нәрсе сабақты жақсартта алады (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз)? 1.5.3.1. әдісі. 2.деңгейлік тапсырмалар. Сабақ барысында сынып немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиындықтары туралы не білдім? Менің келесі сабағымды жетілдіруге не көмектеседі, неге көңіл бөлу керек? 1.Әлсіз оқушылар жақсы оқитын оқушылармен бірлесе сабақта белсенділік танытты.	

2.Сабақ мақсатына жетудегі кедергілер нәтижесінде келесі сабағымда жетілдіру, түзету жұмысын жүргіземін.

МАМАНДЫҚТАР» БӨЛІМІ БОЙЫНША НӘТИЖЕ САБАҚ. МЕН НЕ ҮЙРЕНДІМ?

Жулкашова Ж. У.

А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ-нің мұғалімі,
педагог-зерттеуші

Мұғалім: Пән: қазақ тілі Сынып:6 (орыс сыныбы)	Жулкашова Жаннагуль Уразғалиевна А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ-нің мұғалімі, педагог- зерттеуші	
Сабақтың тақырыбы:	«Мамандықтар» бөлімі бойынша нәтиже сабақ. Мен не үйрендім?	
Сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	6.1.6.1 – тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып, жауап беру; 6.3.1.1.-мәтіндегі негізгі, қосымша ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.2.2.1.-тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу; 6.5.1.5-етістіктің шақтарының қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану.	
Сабақ мақсаттары	«Мамандықтар» тақырыбы бойынша түсінігін кеңейту, алған білімін пысықтау. Шығармашылықпен жұмыс істеуге,өз ойларын тұжырымдап, жеке, жұптық, топтық жұмыс жасауға дағдыландыру. Әр мамандық иесін қадірлеуге тәрбиелеу.	
Бағалау критерийлері	Мәтін мазмұнын өмірмен байланыстырады. Тақырыпқа қатысты диалог құрастырады, диалогте сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолданады.	
Тілдік мақсаттар	Етістіктің шақтарының қызметін білу, ауызша және жазбаша жұмыстарда қолдану.	
Бастапқы білім	«Әртіспен кездесу ұйымдастырамыз.» тақырыбы бойынша берілген үй тапсырмасын пысықтау. Актер Досқан Жолжақсынов туралы мәлімет.	
Жоспары		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы:	Суреттер арқылы оқушыларды топқа бөлу.	Мұғалімнің

Сабақтың ортасы:	(компьютер (электр.журнал), қалам, бор, мұғалімнің сілтеу таяқшасы, қызуөлшегіш, стетоскоп, шприц, дәрі, ожау, таба, кастрюля, пышак) -Бұл кімнің құралдары? (Мұғалімнің, дәрігердің, аспаздың) -Бүгінгі сабақтың тақырыбы қандай болады деп ойлайсыңдар? (Мамандықтар) -Дұрыс, балалар, бүгін «Мамандықтар» бөлімі бойынша «Мен не үйрендім?» нәтиже сабағы. Бүгінгі сабақ осы бөлім бойынша ертең болатын жиынтық бағалауға дайындық. Балалар, бүгінгі сабақтың мақсаты қандай болуы мүмкін деп ойлайсыңдар, қандай мақсат қоюға болады? (Оқушылардың жауабы) Мінеки, сендер топқа бөлініп, әр команда білім теңізінде жүзіп келе жатқан кемеге отырды. Бүгін сендер бір команда болып, бір-біріңізге көмектесіп, жұмыс жасайсыңдар. Ал ертең жиынтық бағалауда осындай тапсырмаларды өз бетіңізбен орындайсыңдар. Бүгінгі қайталау сабағының сендерге тиер пайдасы зор деп ойлаймын. Іске сәт, балалар! Үй тапсырмасын тексеру. -Сонымен, балалар, қандай мамандық түрлерін білесіңдер? -Мұғалім, полиция қызметкері, дәрігер.... -Сенің ата-анаң кім болып істейді? -Ал өткен сабақта қандай мамандық түрі туралы сөз болды? -Әртіс туралы. -Біз сабақта қандай актермен таныстық? -Актер Досқан Жолжақсыновпен таныстық. (Ү/т: сұрақ-жауап) Сұрақ-жауап. «Қапшықтағы бұршақ» ойыны арқылы қайталау. Қол соғу арқылы бағалау. -Сонымен Досқан Жолжақсынов кім? -Д.Жолжақсынов-кино және театр актері, кинорежиссер, Қазақстанның халық әртісі, Қырғызстанның еңбек сіңірген әртісі. -Ол қашан, қайда дүниеге келді? -Ол 1951 жылы Шығыс Қазақстан облысы Күршім ауданында дүниеге келді. -Қандай оқу орнында оқыған? -Алматы мемлекеттік өнер институтында оқыған. -Қандай театрдың актері? -Ғ.Мүсірепов атындағы балалар және жасөспірімдер театрының актері. -Театр сахнасында және кинода қанша рөлде ойнады? -Театр сахнасында және кинода 200-ден астам рөлдерде ойнады. -Қандай фильмдерге түскен? -«Гауһартас», «Даладағы қуғын», «Алтын күз», «Ақ	дәрігердің, аспаздың құралдарының суреттері Актердің суреті. . Интерак
-------------------------	--	--

	барыстың ұрпақтары», «Көшпенділер», тағы басқа фильмдерге түскен. «Ыстық орындық» ойыны. «Қаламсап» әдісін қолдану. Бас бармақпен бағалау. Оқушылармен жеке-жеке сұрақ-жауап жұмысын жүргізу. Оқушылар өздері сұрақ қояды. Ыстық орындықтағы оқушы жауап береді. Қорытындылау. Ойын. Жұмбақ шешу. Қол соғу арқылы бағалау. -Балалар, жаңа сендер мамандық түрлерін атадыңдар, тағы қандай мамандық түрлері бар екенін қайталайық, бұл мамандық иелерінің істейтін қызметін, олардың міндетін есімізге түсірейік. (Шешімі: футболшы, мұнайшы, альпинист, шаштараз, аспаз, агроном, тігінші, журналист, өрт сөндіруші, полиция қызметкері.) Міне, тағы қанша мамандық түрлері аталды және олардың істейтін қызметін есімізге түсірдік. Тыңдалым жаттығуы. Топтық жұмыс. Балдық жүйемен бағаланады. Бейнеролик тамашалау. (мамандықтар туралы мультфильм) 1топ 1.Мультфильм мазмұны бойынша берілген сөйлемдерден 2 дұрыс, 1 бұрыс ақпаратты табыңыз. <table border="1" data-bbox="507 1216 1257 1480"> <tr> <th>Мультфильмдегі ақпарат</th><th>Дұрыс</th><th>Бұрыс</th></tr> <tr> <td><i>Әскери адамдар еліміздің тыныштығын күзетеді.</i></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td><i>Қажетті және қажетсіз мамандықтар болады.</i></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td><i>Механиктер көлікті жөндейді.</i></td><td></td><td></td></tr> </table> 2.Берілген сөйлемнен етістікті тауып, оның қай шақта тұрғанын анықтаңыз. <i>Әскери адамдар еліміздің тыныштығын күзетеді. (ауыспалы осы шақ)</i> Дескриптор: 1.Мультфильм мазмұны бойынша 2 дұрыс ақпаратты таба алады.-2б 2.Мультфильм мазмұны бойынша 1 бұрыс ақпаратты таба алады.-1б 3.Берілген сөйлемнен етістікті таба алады, оның қай шақта тұрғанын анықтайды.-1б (барлығы-4б) 2топ 1.Бос орынға қажетті сөздерді қойып, сөйлемдерді толықтырыңыз. <i>1.Мұғалімдер шәкірттерді ... үйретеді.</i>	Мультфильмдегі ақпарат	Дұрыс	Бұрыс	<i>Әскери адамдар еліміздің тыныштығын күзетеді.</i>			<i>Қажетті және қажетсіз мамандықтар болады.</i>			<i>Механиктер көлікті жөндейді.</i>			тивті тақта. Карточкалар
Мультфильмдегі ақпарат	Дұрыс	Бұрыс												
<i>Әскери адамдар еліміздің тыныштығын күзетеді.</i>														
<i>Қажетті және қажетсіз мамандықтар болады.</i>														
<i>Механиктер көлікті жөндейді.</i>														

	2.Ғарышкерлер ... зерттейді. 3.Тәрбиешілер балаларға ... көрсетеді. Қажетті сөздер:дұрыс жол, білім-ғылымға, жаңа әлемдерді. 2.Берілген сөйлемнен етістікті тауып, оның қай шақта тұрғанын анықтаңыз. <i>Өскенде міндетті түрде ғарышкер боламын.</i> (ауыспалы келер шақ) Дескриптор: 1.Бос орынға қажетті сөздерді қоя алады. 3 сөйлем-3б. 2.Берілген сөйлемнен етістікті таба алады, оның қай шақта тұрғанын анықтай алады.-1б (барлығы-4б) 3 топ 1.Шашыраңқы түрде берілген сөздерден сөйлем құрастырыңыз. <i>1.Дәрігер, емдейді, адамдарды, ауру.</i> <i>2.Ерекше, керемет, әншілер, дауыспен, ән салады.</i> <i>3.Отанымызды, жаудан, қорғайды, әскери адамдар.</i> 2.Берілген сөйлемнен етістікті тауып, оның қай шақта тұрғанын анықтаңыз. <i>Ғарышкерлер жаңа әлемдерді зерттеді.</i> (жедел өткен шақ) Дескриптор: 1.Шашыраңқы түрде берілген сөздерден сөйлем құрастыра алады. 3 сөйлем-3б 2. Берілген сөйлемнен етістікті таба алады, оның қай шақта тұрғанын анықтай алады.-1б (барлығы-4б) Қорытындылау. -Балалар, сонымен мультфильмде қандай мамандық түрлері туралы сөз болды? Біз күнде байқай бермейтін қандай мамандық түрлері бар екен? Толықтырайық. Оқылым жаттығуы. Топтық жұмыс. Өмірде мамандықтың түрі көп. Дәрігер адамдарды емдейді, мұғалім оларды оқытады, әнші ән айтады, құрылысшы үй салады, тігінші киім тігеді. Адамдар мамандықты жүрегiнiң қалауы бойынша таңдауы керек. Өз iсiн жақсы көрiп, үлкен жауапкершiлiкпен атқарғанда ғана адам өзiн бақытты сезiнедi екен. Жақсы маман бойында iскерлiк, сабырлық, жұмыс iстеудегi жоғары қабiлеттiлiк, бiлiмiн үнемі арттыру сияқты қасиеттер мен дағдылар қажет болады. Қоғам дамуына орай мамандарға деген сұраныс әрқашан өзгерiп отырады. Түрлi жаңа мамандықтардың пайда болуы негiзiнен ақпараттық технологиялардың тез дамуына, қызмет көрсету саласының түрленуiне байланысты. Дамып келе жатқан компаниялар қазiргi кезде жаңа мамандарды	Карточка-лар
--	--	---------------------

	іздеуде. Сонымен сұранысқа ие мамандықтарға тоқталайық: Бренд-менеджер-тауарды сатуды және оның қалай өндірілетінін жақсы білетін маман. Логистик-жүк тасымалын қадағалайтын маман. Промоутер-компанияның өнімін сату, жарнамалау және өткізу жұмыстарымен шұғылданатын өкіл. Копирайтер-сайт үшін контент құрушы. Веб-дизайнер-кәсіпорынды сайт арқылы таныстыратын маман. Девелопер-жылжымайтын мүлік саласында қызмет ететін маман. Супервайзер-сауда өкілдерінің жұмысын қадағалайтын маман. Ғалымдардың болжамы бойынша болашақта кеңсе қызметкеріне деген сұраныс күрт төмендейді. Себебі озық технологиялар адамдардың орнын алмастырады, роботты техника дамиды екен. Тапсырма. Балдық жүйемен бағаланады. 1 топ 1.Мәтін мазмұны бойынша 2 негізгі ақпаратты анықтаңыз. 2.Мәтін мазмұны бойынша берілген сұраққа жауап беріңіз. <i>Түрлі жаңа мамандықтардың пайда болуы неге байланысты?</i> Дескриптор: 1.Мәтін мазмұны бойынша 2 негізгі ақпаратты анықтай алады.-2б 2.Мәтін мазмұны бойынша берілген сұраққа толық жауап бере алады.-1б (барлығы-3б) 2 топ 1.Мәтін мазмұны бойынша 2 негізгі ақпаратты анықтаңыз. 2.Мәтін мазмұны бойынша 1 сұрақ құрастырыңыз. ... Дескриптор: 1.Мәтін мазмұны бойынша 2 негізгі ақпаратты анықтай алады.-2б 2.Мәтін мазмұны бойынша 1 сұрақ құрастыра алады.-1б (барлығы-3б)	
--	---	--

Сурет

3 топ

1.Мәтін мазмұны бойынша 2 негізгі ақпаратты анықтаңыз.

2.Берілген сөйлемдерді мәтін мазмұны бойынша ретімен орналастырыңыз.

Сөйлемдер	Реті
<i>Промоутер-компанияның өнімін сату, жарнамалау және өткізу жұмыстарымен шұғылданатын өкіл.</i>	
<i>Адамдар мамандықты жүрегiнiң қалауы бойынша таңдауы керек.</i>	
<i>Ғалымдардың болжамы бойынша болашақта кеңсе қызметкерiне деген сұраныс күрт төмендейдi.</i>	

Дескриптор:

1.Мәтін мазмұны бойынша 2 негізгі ақпаратты анықтай алады.-2б

2.Берілген сөйлемдерді мәтін мазмұны бойынша ретімен орналастыра алады.-1б (барлығы-3б)

Қорытындылау.

-Сонымен, балалар, ойланып көрейікші, бұл мәтінге қандай тақырып қояр едіңдер?

-Адам мамандықты қалай таңдауы керек екен?

-Жақсы маман бойында қандай қасиеттер мен дағдылар болуы керек?

-Түрлі жаңа мамандықтардың пайда болуы неге байланысты?

-Сұранысқа ие қандай жаңа мамандықтарды білдіңдер?

Айтылым жаттығуы. Жұптық жұмыс.

Суретте берілген мамандықтың біреуін таңдап, тақырып бойынша жұбыңызбен сөйлесіңіз. Қол соғу арқылы бағаланады.

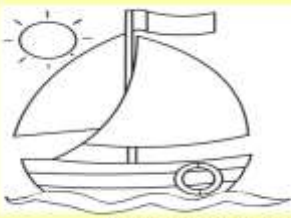

Дескриптор:

1.Тақырып төңірегінде жұбымен диалогке қатыса алады. (тақырып бойынша сұрақ қоя алады, сұраққа толық жауап бере алады.)-1б

2.Диалогте сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолданады.-1б (барлығы-3б)

	Жазылым жаттығуы. Жеке жұмыс. Өзін өзі бағалау. Мамандық атауларын істейтін қызметімен сәйкестендіріңіз. Дәрігер жүк тасымалын қадағалайды. Ұстаз Отанымызды жаудан қорғайды. Әскери адамдар адамдарды емдейді. Веб-дизайнер білім береді. Супервайзер кәсіпорынды сайт арқылы таныстырады. Логистик сауда өкілдерінің жұмысын қадағалайды. (Дұрыс жауаппен салыстырады.) Қорытындылау. Жазылым жаттығуы. Жеке жұмыс. Мамандықтар тақырыбы бойынша Синквейн құру. 21-бет 3-тапсырма. Қорытындылау.	
Сабақ соңы:	«Дұрыс, бұрыс» тәсілі арқылы сабақты бекіту. «Жоқ/иә» деп, қысқаша жауап беру, жоқ болса, дұрыс жауабын айту. 1. Мұғалім білім береді. (иә) 2. Ғарышкер заң бұзушыларды жазалайды. (жоқ) жаңа әлемдерді зерттейді. 3. Әскери адамдар Отанымызды жаудан қорғайды. (иә) 4. Шахтер, механик, сауыншы - біз көп байқай бермейтін мамандықтар. (иә) 5. Ерекше керемет дауыспен ән салу кез келгеннің қолынан келеді. (жоқ) кез келгеннің қолынан келмейді. 6. Адамдар мамандықты жүрегінің қалауымен таңдау керек. (иә) 7. Жақсы маман білімді, білікті, іскер, еңбекқор болуы керек. (иә) 8. Логистик-тауарды сатуды және оның қалай өндірілетінін жақсы білетін маман. (жоқ) жүк тасымалын қадағалайтын маман. 9. Кәсіпорынды сайт арқылы таныстыратын адамды супервайзер деп атайды. (жоқ) веб-дизайнер деп атайды. 10. Түрлі мамандықтардың пайда болуы негізінен ақпараттық технологияның тез дамуына, қызмет көрсету саласының түрленуіне байланысты. (иә) Қорытындылау. Рахмет, балалар, бүгін сабақта бәріңіз де жақсы жұмыстандыңдар. Енді сабақтың басында қойған мақсатқа қайта оралайықшы. Қандай мақсат қойып едік? Сабақтың осы мақсаттарына жеттік пе, қалай ойлайсыңдар? Берілген тапсырмаларды орындай алдық па? (Оқушылардың жауабы)	

	Міне, біз бірнеше сабақ бойы «Мамандықтар» бөлімі бойынша біраз ақпарат алдық, әр мамандық иесінің істейтін қызметімен таныстық. Бұл ақпараттың сендерге көмегі тиер деп ойлаймын. Енді сендерге мынадай сұрақ: Сен өскенде кім болғың келеді? (Оқушылардың жауабы) Міне керемет, арамызда қанша болашақ мамандар отыр. Болашақта сендер де өмірде өз орныңызды тауып, жақсы маман болады, мемлекетімізге, халқымызға адал қызмет етеді деген сенімдемін. Үйге: Ж.ж «Кім боламын?» тақырыбында эссе жазу. Дескриптор: 1.Эссе құрылымын сақтап жазады. (Кіріспе бөлімі, негізгі бөлім, қорытынды.)-16 2.Тақырыпты ашады.-16 3.Етістіктің шақтарын дұрыс қолданады.-16 (барлығы-36) Кері байланыс. КЕРІ БАЙЛАНЫС □ Егер сен сабақ ұнаса және тапсырманың барлығын оқыдың болса, неменді қайып түсіні бол. □ Егер сен сабақта белгілі бір қиындықтарға жолдестің болса, неменді сары түсіні бол. □ Егер сен сабақ барысында тапсырмаларды орындау қиын болса, мұғалімнің көмегі қажет болса, неменді қызыл түсіні бол. Егер қаласаң, кемеңі де бояуыңа болады	
--	---	--

ҚЫРЫҚ БІРІНШІ ҚАРА СӨЗІ

Шайхиева Г.Н.

А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ

Пән: Абайтану	Мектеп: А.С.Макаренко атындағы №6 ЖОББМ
Күні: 24.01.2019	Мұғалімнің аты-жөні: Шайхиева Г.Н.
Сынып: 11	Қатысқаны: 18 Қатыспағаны: 0
Сабақ тақырыбы	Қырық бірінші қарасөзі
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	Ұлы ақынның қырық бірінші қарасөзіндегі қазаққа ақыл беруге қам жеген адамға екі түрлі нәрсе керектігі туралы пікірлері, адамшылықтан кетіретін жайттарды сынға алуы, билік пен байлықтың ұлттық мүддеге қызмет етуі жөніндегі ұстанымын ұғындыру.
Бағалау критерийлері	Тақырыпқа қатысты мәтіндерді оқиды, ондағы көтерілген мәселелер жайлы ақпарат береді, негізгі ойды анықтайды, сұрақтарға еркін жауап береді, өз ойын айтады.
Тілдік мақсаттар	Пәнге тән лексика мен терминология: Қам жеу - жағдайын ойлау, қамқорлық ету. Бек зор - өте күшті, тым үлкен, аса зор. Жарлық - бұйрық, әмір.

	Хатта - тіпті. Тағылым - үлгі, өнеге.	
Бастапқы білім	«Бойы бұлғаң» өлеңі туралы ақпарат береді.	
САБАҚ БАРЫСЫ		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы	Психологиялық ахуал қалыптастыру. Мұғалім «Көңіл күйді анықтау»тренингінің негізінде сабақ басында оқушыларға А4 парағы мен маркерлер таратады.Оқушылар параққа маркермен өзінің көңіл күйін сипаттайтын суреттер (смайлик) (күліп немесе езу тартып тұрған ,қабағы түюлі ,бейтарап,т.б) салады. Қызығушылықты ояту Абайдың «Бойы бұлғаң» әнін тыңдау. Ән ұнады ма? Көңіл-күйіңіз қандай? Бұл ән қалай аталады? Өлеңнің авторы кім? Бүгін сабақта не істейміз? Сабақтың мақсаты мен нәтижесін анықтау «Бойы бұлғаң» өлеңін жатқа оқып, талдаймыз. Ұлы ақынның «Қырық бірінші қарасөзін» оқып танысып, ақынның пікір мен ұстанымына өз ойымызды білдіреміз. - Үй тапсырмасын тексеру: 1. Ұнаған шумақтарын жатқа айту,өлеңді талдау 2. Сұрақ-жауап (топтық жұмыс) (Формативті бағалап отыру) - Ақын адам бойындағы қандай мінездерді сынайды? «<i>Ас ішіп, аяқ босатудан</i>» басқаны білмейтін надандықты, аллаға қарап аузын ашып отыра беретін жалқаулықты, етпетінен түспей ештемені ескермейтін енжарлықты Мәтіналды жұмыс. Мұғалім интерактивті тақтадан тақырыпқа қатысты қиын сөздермен таныстырады, оқиды, оқушыларға қайталатады. Қиын сөздермен жұмыс: Қам жеу - жағдайын ойлау, қамқорлық ету. Бек зор - өте күшті, тым үлкен, аса зор. Жарлық - бұйрық, әмір. Хатта - тіпті. Тағылым - үлгі, өнеге. Дескриптор: -жаңа сөздерді үйренеді; -сөздік жұмысын жүргізеді. «Бас бармақ» тәсілі арқылы бағаланады. Тыңдалым тапсырмаларымен жұмыс. - Оқушылар назарын интерактивті тақтаға аудару. «BilimLand.kz» сайтының ресурсын қосу. Аудиохрестоматияны тыңдату. Абайдың «Қырық бірінші қарасөзі» http://bilimland.kz/kk/home	Тренинг жазылған парақшалар, А4 парағы, маркер-лер, оқулық, суреттер, ғаламтор ресурстары

	Дескриптор. -мұқият тыңдайды; -тапсырмаларды орындайды. - Жеке жұмыс: 1-тапсырма. Бірнеше дұрыс жауапты белгілеңіз. «Қазаққа ақыл берем, түзеймін деп қам жеген адамға екі нәрсе керек», - дейді Абай қырық бірінші сөзінде. Ол қандай нәрселер? қайсар мінез бек зор өкімет терең білім есепсіз бай болу 2-тапсырма. Бос орынға қажетті сөзді қойыңыз. «Үлкендерін қорқытып, жас балаларын еріксіз қолдарынан алып, _____ беріп, бірін ол жол, бірін бұл жолға салу керек». Қажетті сөздер: қызметке, жалшылыққа, медреселерге 3-тапсырма. Дұрыс, бұрысын белгілеңіз.	дұ ры с бұ ры с
	Әуелі – бек зор өкімет, жарлық қолында бар кісі керек.	☐ ☐
	Қазаққа ақыл берем, түзеймін деп қам жеген адамға бес нәрсе керек.	☐ ☐
	Екінші – ол адам есепсіз бай боларға керек.	☐ ☐
	Ол баланы қазақтың бәрін паралап көндірірлік дәулет бір кісіге бітуі әбден мүмкін.	☐ ☐
		

	 «Бас бармақ» тәсілі арқылы бағаланады 	
Сабақ ортасы	Мәтінмен жұмыс. (топтық жұмыс) Пікірлерді жазады, өз ойларын айтады, кластерге түсіреді, топбасшылары сынып алдында қорғайды. Дескриптор: -мәтіннен қажет ақпаратты алады; - Постер құрастырып, қорғайды -Ақын пікірі мен ұстанымын анықтап, өз ойларыңды білдіріңдер. 	Парақшалар , Оқулық, Суреттер.

	  Қалыптастырушы бағалау. Топ басшылары бір-бірінің жұмысын «Бас бармақ» тәсілі арқылы бағалайды.	
Сабақтың соңы	Мұғалім жаңа тақырыпты бекіту үшін жеке жұмыс ұйымдастырады. Kahoot – бағдарламасын қолдану. - Бекіту сұрақтары Сабақ мазмұнына байланысты берілген тест тапсырмаларын орындаңыз. Тест тапсырмалары 10 сұрақтан тұрады. Тест сұрағын оқып, берілген жауаптардың дұрыс нұсқасын белгілеңіз. 1.Қырық бірінші қарасөзде сөз болатын мәселені көрсетіңіз. А) бала психологиясы мәселесі В) дін мәселесі С) қазақ балаларын оқыту мәселесі D) ар-ұят мәселесі 2.Қырық бірінші қарасөзде Абай қазақ балаларын сауаттандырудың қанша жолын ұсынатынын белгілеңіз. А) 3 В) 2 С) 6 D) 4 3.Қырық бірінші қарасөз қалай басталатынын табыңыз. А) «Қазаққа ақыл берем, түзеймін деп қам жеген	А4 парағы, маркерлер, Парақшалар Оқулық

	адамға...» В) «Осы мен өзім – қазақпын». С) «Осы ақылды кім үйренеді, насихатты кім тыңдайды?» Д) «Иман деген – Алла табарака уа тағаланың...» 4.Қырық бірінші сөзде Абай қазақ жастарын сауаттандыру үшін бірінші не керек дейтінін көрсетіңіз. А) салиқалы, ақылды ұстаз В) шынайы, сабырлы молда С) бек зор өкімет, жарлық қолында бар кісі Д) табиғи даналық 5.Қырық бірінші қарасөздегі «тағылым» сөзінің мағынасын белгілеңіз. А) наным, сенім В) үлгі, өнеге С) ғибрат, даналық Д) қамқор болу, жаны ашу 6.Көп нүктенің орнына керекті сөзді қойыңыз. ... я қорқытпай, я параламай, ақылменен не жырлап, не сырлап айтқанменен ешнәрсеге көндіру мүмкін де емес. А) молданы В) жалқауды С) қазақты Д) ұрыны 7.Қырық бірінші қарасөзде кездесетін «хатта» сөзінің мағынасы - А) бұйрық В) қамқорлық С) тіпті Д) өнеге 8.Қырық бірінші сөзде Абай қазақ жастарын сауаттандыру үшін екінші не керек дейтінін көрсетіңіз. А) көңілі таза адам болуы керек В) есепсіз бай адам болуы керек С) өзіне сенімді, сөзі өтімді адам болуы керек Д) байлығы мол айлакер болуы керек 9.Қырық бірінші қарасөз қалай аяқталатынын белгілеңіз. А) «Онан басқа нәрсеменен оздым ғой демектің бәрі де – ақымақтық» В) «...жалған мақалды қуат көрген мұндай пенденің жүзі құрысын» С) «Осындай адамның иманы бар дейміз бе, жоқ дейміз бе?!» Д) «Енді не қылдық, не болдық!» 10.Қырық бірінші қарасөзде Абай нені мақсат ететінін көрсетіңіз.	
--	---	--

- A) ұлттың кемшілігін бетіне басу
- B) жастарды түзеу, білімді ету
- C) үлкендерді кемсіту
- D) аға буын мен жастарды салыстыру

Қалыптастырушы бағалау. Өзін-өзі бағалау

Кері байланыс. Тапсырманы орындау барысында қандай қиындықтар болды?

Рефлексия.

Үйге тапсырма. «Қазіргі кезде балаға білім беруде проблема бар ма?» тақырыбында эссе жазу.

- Рефлексия кезеңі. Оқушылар табыс сатысына стикер жабыстырады.

МАЗМҰНЫ:

1. Мақсот Д.«Абайтану» курсы тиімді өткізу жолдары.....	3
2. Габбасова А.С. «Абай мұрасы – ұрпаққа ұлағат».....	5
3. Байжиенова А.О. «Абай рухани мұра – таусылмайтын қатынас қазынасы».....	10
4. Сагынғалиева А.К. «Жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында Абай шығармаларын оқытудағы өзекті мәселелер».....	14
5. Кабыкешова Ш.Г. Қалың елін – қасқайып сүйген Абай, қарекетіне күйзеліп, күйген де Абай.....	18
6. Бекташева Г.Т. А.Құнанбайұлының қара сөздерін оқытудың жаңа әдістері.....	21
7. Кужабаева А.М. Абай өлеңдерін оқытудың әдіс-тәсілдері.....	24
8. Мурзахаева Б.Ғ., Сабирова А.Н. 11-сынып оқушыларына «Абайдың қара сөздерінде көтерілген мәселелердің бүгінгі күнмен үндестігін талдап жазыңыз» тақырыбына эссе жаздыру.....	26
9. Игильманова Ш.Р. Абай Құнанбаев шығармаларын оқытудың өзектілігі.....	31
10. Кенжәлиев Қ.Ж. Жақсы дос пен жаман достың айырмашылығы (Етістіктің шартты райлары).....	35
11. Жунусова Ж.М. Абай Құнанбаев «мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңін мәнерлеп жатқа оқыту.....	42
12. Имашева Г.Б. Сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастырудағы абай шығармаларының тәрбиелік мәні.....	46
13. Кадрушева А.С. Абай Құнанбаев «Қыс».....	50
14. Галимова Қ.А. Абай Құнанбайұлының отыз бірінші қара сөзі.....	55
15. Хасенова Л.К. Жаз.....	57
16. Досмурзина А.Ш.«МАСҒҰТ» поэмасының ұлттық құндылығы.....	61
17. Утегалиева А.Ж. Абай шығармаларын жаңартылған білім беру мазмұнында оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдері.....	63
18. Утегалиева А.Ж. Абай Құнанбайұлы «жетінші сөз».....	66
19. Утегалиева А.Ж. Абай Құнанбайұлы «Ғылым таппай мақтанба».....	70
20. Утегалиева А.Ж. Абай Құнанбайұлы «Ғылым таппай мақтанба».....	75
21. Губашева А. К. Ғажайып субұрқақ.....	80
22. Айманова А.С.Нәтиже сабақ.....	84
23. Булатбаева А.А. Абай Құнанбаев «Базарға қарап тұрсам әркім барар».....	88
24. Саркенова Г.К. Отбасы – тәрбие негізі.....	93
25. Бекбосинова Г.З. Ас,тағам туралы мақал-мәтелдер.....	97
26. Даулетова Н.А. Құстар-біздің досымыз.....	100
27. Имангазиева Н.М. Мектеп өмірі. Әдепті бала - арлы бала. Жанар – ақылды қыз.....	104
28. Избасова А.Г. Үй жануарлары.....	109
29. Султанова Ш.Д. Есімдер сыр шертеді.....	113
30. Мукашева Т.Ж. Қызыл кітап.....	118

31. Мукатова А.А. Менің Отаным.....	123
32. Алмуханова Ш.Г. Абай Құнанбайұлы-ұлы ақын.....	128
33. Мукашева Т.Ж. Менің мамандығым: технолог-модельер.....	132
34. Дюсенбаева Л.С. «Болашаққа Абаймен».....	135
35. Болатбай Н.А. Т.Ахтанов «күй аңызы»әңгімесіндегі кейіпкерлер бейнесі.....	140
36. Жанкарина Г.У. «Ғажайып планета».....	145
37. Нурмуханова В.С. Сауда жасаймын.....	150
38. Каримова Э.Т.Судың пайдасы.....	152
39. Сембаева Ж.Е. Жылқы-ер қанаты.....	158
40. Сузакаева С.Д. Отан.....	163
41. Дина күй шертеді.....	167
42. Ершеева А.Т. Ауыз әдебиеті–өшпес мұра.....	171
43. Ершеева А.Т. Абайдың қара сөздері.....	175
44. Мурзахаева Б.Г.«Сегіз аяқ» өлеңі.....	177
45. Сабирова А.Н. Ұлттық құндылықтар – ел болмысы.....	180
46. Уразова А.Қ. Ұлы Абай шығармаларын жаңаша оқыту.....	184
47. Уразова А.Қ. Абай Құнанбайұлы «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңі.....	186
48. Байгельдиева М.Е.«СПОРТ».....	189
49. Даужанова З.Ж. Ас адамның арқауы.....	194
50. Жулкашова Ж.У. «Мамандықтар» бөлімі бойынша нәтиже сабақ. Мен не үйрендім?.....	202
51. Шайхиева Г.Н. Қырық бірінші қара сөзі.....	209

Көлемі 27,4 б.т. Таралымы 100 дана. Офсет қағазы. Тапсырыс № 134

*М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің
редакциялық баспа орталығы.*

Орал қаласы, Н.Назарбаев даңғылы, 162